

Uplatnění absolventů škol na trhu práce

2008

Uplatnění absolventů škol na trhu práce – 2008

Helena Úlovcová
Jiří Vojtěch
Jana Trhlíková
Pavla Kalousková
Daniela Chamoutová
Eva Křížová
Jan Koucký
Martin Lepič
Pavla Skácelová

Uspořádala Pavla Skácelová

Národní ústav odborného vzdělávání
Praha
2009

Úvodní slovo

Vážení kolegové,

připravili jsme pro Vás – jako již každoročně – souhrnnou publikaci **Uplatnění absolventů škol na trhu práce – 2008**, která vznikla v rámci systémového projektu **VIP Kariéra**. Chceme Vám přiblížit nejpodstatnější poznatky a výsledky výzkumných a analytických prací, které jsme realizovali v průběhu roku 2008. Publikace, která se Vám dostává nyní do rukou, poskytuje informace o vzdělanostní a oborové struktuře mladé generace, o potřebách zaměstnavatelů a jejich nárocích na přijímané pracovníky, o přechodu absolventů do pracovního života i o jejich uplatnění na trhu práce. V závěru naleznete rovněž informace o dlouhodobém vývoji odvětvových, profesních a vzdělanostních struktur zaměstnaných osob v České republice a srovnání těchto trendů se situací v zemích Evropské unie.

Výsledky analýz trhu práce, vývoje vzdělávací a profesní struktury pracovních sil, problémů přechodu ze školy do zaměstnání a uplatnitelnosti absolventů škol mohou být využity v kariérovém poradenství ve školách, v informačních a poradenských střediscích úřadů práce i v dalších poradenských subjektech. Rovněž mají sloužit pracovníkům ministerstev (zejména MŠMT a MPSV), krajských úřadů, úřadů práce, zástupcům zaměstnavatelů a dalším sociálním partnerům jako informace o problematice i jako podklad pro jejich rozhodování.

Věříme, že tato publikace bude pro Vás i Vaše spolupracovníky přínosem, že Vám umožní podrobně se seznámit se situací absolventů škol vstupujících na trh práce a že ji efektivně využijete pro svou práci.

Velmi ráda bych Vás touto cestou pozvala na webovou adresu **www.infoabsolvent.cz**, kde se můžete blíže seznámit s Informačním Systémem o uplatnění Absolventů škol na trhu práce (**ISA**), jedním z hlavních výstupů systémového projektu VIP Kariéra. ISA poskytuje informace potřebné pro volbu škol a oborů vzdělání, informace o vývoji nabídky a poptávky na trhu práce i o postavení absolventů škol, zprostředkuje zájemcům o vzdělávání multimediálního průvodce volbou povolání a v neposlední řadě nabízí pomocnou ruku i těm žákům, kteří mají problémy ve studiu a chtějí se rozhodnout pro jiný obor vzdělání či školu. Všechny publikace vytvořené v rámci projektu jsou dostupné v informačním systému ISA (**www.infoabsolvent.cz**), naleznete je i na adrese **www.karieroveporadenstvi.cz** či **www.nuov.cz**, spolu s dalšími podrobnými informacemi, některými i v krajském členění.

Za řešitelský tým systémového projektu VIP Kariéra

Helena Úlovcová

náměstkyně ředitele Národního ústavu odborného vzdělávání

Publikace vznikla v rámci systémového projektu Vzdělávání – Informace – Poradenství – VIP Kariéra: Rozvoj a zdokonalení integrovaného diagnostického, informačního a poradenského systému v oblasti vzdělávání a volby povolání. Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a rozpočtem České republiky

ISBN 978-80-87063-21-7

© Národní ústav odborného vzdělávání, 2009

1. ÚVOD	5
2. VÝVOJ VZDĚLANOSTNÍ A OBOROVÉ STRUKTURY ŽÁKŮ	7
2.1 VÝVOJ POČTU 15LETÝCH OSOB V ČESKÉ REPUBLICE	7
2.2 VÝVOJ VZDĚLANOSTNÍ STRUKTURY ŽÁKŮ NOVĚ PŘIJÍMANÝCH DO STŘEDNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ A VYŠŠÍHO ODBORNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ	7
2.3 VÝVOJ POČTU MLADÝCH LIDÍ VE VĚKU 15 LET V KRAJÍCH	11
2.4 VZDĚLANOSTNÍ STRUKTURA ŽÁKŮ PŘIJÍMANÝCH DO STŘEDNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ A VYŠŠÍHO ODBORNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ V ČLENĚNÍ PODLE KRAJŮ	12
2.5 VZDĚLANOSTNÍ STRUKTURA ŽÁKŮ VE STŘEDNÍM A VYŠŠÍM ODBORNÉM VZDĚLÁVÁNÍ PODLE SKUPIN OBORŮ	14
3. NÁZORY ABSOLVENTŮ STŘEDNÍCH ŠKOL NA VOLBU A KVALITU STUDIA	21
3.1 HODNOCENÍ VOLBY A PŘÍNOSU STŘEDNÍHO VZDĚLÁNÍ PO UKONČENÍ STUDIA	21
3.1.2 Subjektivní faktory ovlivňující volbu středoškolského vzdělání – rozhovory s absolventy	22
3.1.3 Spokojenost se zvoleným typem středního vzdělání	24
3.1.4 Hodnocení úrovně získaných kompetencí pro uplatnění v zaměstnání	25
3.1.5 Vnímání střední školy a její vliv na studijní ambice	25
3.1.6 Zájem o získání terciárního vzdělání	27
3.2 ZPĚTNÉ HODNOCENÍ VOLBY A KVALITY STŘEDNÍHO ODBORNÉHO VZDĚLÁNÍ TŘI ROKY PO UKONČENÍ STUDIA	27
3.2.1 Hodnocení vzdělání a úrovně získaných kompetencí podle typu studia	27
3.2.2 Hodnocení vzdělání a úrovně získaných kompetencí ve vybraných skupinách oborů	29
3.2.3 Míra identifikace s oborem podle typu studia	30
3.2.4 Důvody nespokojenosti absolventů se zvoleným oborem	31
3.2.5 Míra identifikace s oborem ve vybraných skupinách oborů	32
4. ÚSPĚŠNOST ABSOLVENTŮ STŘEDNÍCH ŠKOL NA TRHU PRÁCE	33
4.1 VSTUP ABSOLVENTŮ STŘEDNÍCH ŠKOL NA TRH PRÁCE	33
4.2 SPOKOJENOST ABSOLVENTŮ STŘEDNÍCH ŠKOL V ZAMĚSTNÁNÍ	35
4.3 PŘÍSTUP ABSOLVENTŮ K PRÁCI A ZAMĚSTNÁNÍ	36
4.4 STABILITA PROFESNÍ VOLBY	37
4.5 OCHODY ABSOLVENTŮ ZA PRACÍ PODLE SKUPIN OBORŮ	39
5. PŘECHOD ABSOLVENTŮ MATURITNÍCH OBORŮ SOU DO PRAXE A JEJICH UPLATNĚNÍ NA TRHU PRÁCE	40
5.1 REALIZACE STUDIJNÍCH A PRACOVNÍCH PLÁNŮ PO ABSOLVOVÁNÍ SOU S MATURITOU	40
5.2 UPLATNĚNÍ ABSOLVENTŮ SOU S MATURITOU V ZAMĚSTNÁNÍ	41
5.3 NEZAMĚSTNANOST ABSOLVENTŮ MATURITNÍCH OBORŮ SOU PŘI VSTUPU NA TRH PRÁCE	43
5.4 SITUACE ABSOLVENTŮ VYBRANÝCH SKUPIN OBORŮ SOU S MATURITOU	43
5.4.1 Realizace studijních a pracovních plánů podle skupin oborů	43
5.4.2 Stabilita profesní volby absolventů podle skupin oborů	44
5.4.3 Uplatnění absolventů různých skupin oborů na trhu práce	45
5.4.4 Obtíže absolventů s nezaměstnaností a vstupem na trh práce	46
6. PŘECHOD ABSOLVENTŮ VOŠ DO PRAXE A JEJICH UPLATNĚNÍ NA TRHU PRÁCE	47
6.1 CELKOVÁ CHARAKTERISTIKA SITUACE ABSOLVENTŮ VOŠ	47
6.2 VOLBA VZDĚLÁVACÍ CESTY A DŮVODY VOLBY VOŠ JAKO TYPU STUDIA	47
6.3 HODNOCENÍ ZÍSKANÝCH KOMPETENCÍ	48
6.4 MÍRA IDENTIFIKACE S OBOREM	48
6.5 REALIZACE STUDIJNÍCH PLÁNŮ PO ABSOLVOVÁNÍ VOŠ	49
6.6 STABILITA PROFESNÍ VOLBY	50

6.7 UPLATNĚNÍ ABSOLVENTŮ VOŠ V ZAMĚSTNÁNÍ	51
6.8 SPOKOJENOST ABSOLVENTŮ VOŠ V ZAMĚSTNÁNÍ	52
6.9 SITUACE ABSOLVENTŮ VYBRANÝCH SKUPIN OBORŮ VOŠ	52
6.9.1 Volba studia na VOŠ a její důvody podle skupin oborů	53
6.9.2 Míra identifikace s oborem podle skupin oborů	54
6.9.3 Realizace studijních plánů u vybraných skupin oborů	55
6.9.4 Pracovní uplatnění absolventů vybraných skupin oborů VOŠ	56
6.9.5 Odchody absolventů VOŠ za prací do jiných oborů	56
6.9.6 Spokojenost absolventů VOŠ v zaměstnání	58
6.9.7 Problémy se získáním zaměstnání a nezaměstnaností	59
7. SOUHRNNÝ POHLED NA POŽADAVKY ZAMĚSTNAVATELŮ VE VZTAHU K PŘIPRAVENOSTI ABSOLVENTŮ ŠKOL	59
7.1 KOMPETENCE, KTERÉ ZAMĚSTNAVATELÉ POTŘEBUJÍ	59
7.2 KLÍČOVÉ KOMPETENCE, NA KTERÉ BY SE MĚLA ŠKOLA VÍCE ZAMĚŘIT	64
7.3 JAKÉ PRACOVNÍKY ZAMĚSTNAVATELÉ NEJČASTĚJI PŘIJÍMAJÍ?	66
7.4 FAKTORY ROZHODUJÍCÍ PŘI PŘIJÍMÁNÍ NOVÝCH PRACOVNÍKŮ A ABSOLVENTŮ	68
7.5 PERSPEKTIVNÍ OBORY Z POHLEDU ZAMĚSTNAVATELŮ	72
7.6 SPOLUPRÁCE ZAMĚSTNAVATELŮ SE ŠKOLAMI	73
7.7 OČEKÁVÁNÍ ZAMĚSTNAVATELŮ VE VZTAHU KE ŠKOLSKÉMU SYSTÉMU	74
8. NOVÁ SOUSTAVA OBORŮ STŘEDNÍHO ODBORNÉHO VZDĚLÁNÍ	76
9. VÝVOJ KVALIFIKAČNÍCH STRUKTUR NA PRACOVNÍM TRHU V ČR A V ZAHRANIČÍ	77
9.1 STŘEDNĚDOBÝ VÝVOJ 1990–2006	77
9.2 UKAZATELE EKONOMICKÉ AKTIVITY V ČR A VE VYBRANÝCH ZEMÍCH EU V ROCE 2006	78
9.3 VÝVOJ SEKTOROVÉ A ODVĚTVOVÉ STRUKTURY ZAMĚSTNANOSTI V ČR A EU MEZI LETY 1995 A 2006	80
9.4 SEKTOROVÁ A ODVĚTVOVÁ STRUKTURA ZAMĚSTNANOSTI V ČR A VE VYBRANÝCH ZEMÍCH EU V ROCE 2007	82
9.5 VÝVOJ PROFESNÍ STRUKTURY ZAMĚSTNANÝCH MEZI LETY 1995 A 2006	83
9.6 VZDĚLANOSTNÍ STRUKTURA ZAMĚSTNANÝCH V LETECH 1995, 2000 A 2006	85
10. ZÁVĚR	86
PŘÍLOHY	88

1. Úvod

Pro jakou školu a obor se rozhodnout? Najde člověk uplatnění v daném oboru či profesi? Bude mu zvolená profese vyhovovat? Tyto a další otázky si kladou žáci základních a středních škol i jejich rodiče při vyplňování přihlášek na střední či vyšší a vysoké školy. Pro snadnější rozhodování těchto žáků se snaží Národní ústav odborného vzdělávání (NÚOV) zjišťovat a shromažďovat informace potřebné pro jejich orientaci v možnostech světa práce a vzdělávání, informace o trendech a potřebách trhu práce, o možnostech středního a vyššího odborného školství, nebo o zkušenostech absolventů s přechodem na trh práce. Informace jsou získávány pomocí různých šetření a analýz, jež se periodicky opakují. Studie, které byly realizovány a zpracovány v roce 2008, jsou obsahem předkládané publikace **Uplatnění absolventů škol na trhu práce – 2008**, jež vznikla v rámci prodloužení projektu VIP kariéra.

Národní ústav odborného vzdělávání (NÚOV) a Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR (IPPP ČR) společně v roce 2008 úspěšně dokončili práci na systémovém projektu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR s názvem **Vzdělání – Informace – Poradenství – VIP Kariéra**, který je v současnosti prodloužen. Tento projekt, spolufinancovaný Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR, podstatným způsobem přispěl ke zvýšení celkového standardu služeb pedagogicko-psychologického a kariérového poradenství na školách. V průběhu projektu bylo vybudováno e-learningové vzdělávací prostředí s názvem eKariéra, které připravovalo pracovníky pro výuku a poradenské služby v oblasti kariérového vzdělávání a poradenství. Významnou součástí systémového projektu bylo také vytvoření školských poradenských pracovišť na 110 školách.

V rámci projektu VIP Kariéra vznikl také integrovaný **Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce (ISA)** spuštěný na webových stránkách www.infoabsolvent.cz. Jeho cílem bylo a je shromažďovat všechny potřebné informace pro volbu povolání, a tedy i pro volbu odpovídající vzdělávací dráhy, to vše na jednom místě. ISA svým uživatelům poskytuje informace nejen o vzdělávací nabídce škol a oborech odborného vzdělávání, ale i o trhu práce, dobrém či problematickém uplatnění absolventů škol. Velká část informací na tomto portálu vychází z různých výzkumů, šetření a studií. Tento produkt je v uživatelsky přístupné formě poskytnut široké škále uživatelů, jako jsou řídicí pracovníci ve školství, pedagogové a kariéroví poradci, ale také žáci a jejich rodiče, zaměstnavatelé, pracovníci úřadů práce či jiné zainteresované skupiny osob. Součástí ISA je rovněž prevenční informační subsystém, který by měl být využíván výchovnými-kariérovými poradci a učiteli středních škol jako nástroj informační podpory při řešení problémů předčasných odchodů ze vzdělávání.

Výstupy ze všech analýz, ale také některé další informace lze najít kromě webových stránek ISA (www.infoabsolvent.cz) také na stránkách Národního ústavu odborného vzdělávání (www.nuov.cz) a na stránkách systémového projektu VIP

Kariéra (www.vipkariera.cz) a stránkách kariérového poradenství (www.karieroveporadenstvi.cz).

Publikace se skládá z deseti kapitol včetně úvodu a závěru. Kapitola s názvem **Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků** hodnotí stav a vývoj vzdělanostní struktury žáků (studentů) středních a vyšších škol. Jsou zde shrnuty hlavní trendy v rozdělení na žáky maturitních a nematuritních oborů, podle kategorií vzdělání i podle skupin oborů. Charakteristiky vzdělanostní struktury žáků středních a vyšších škol jsou zde zachyceny za celou Českou republiku i v členění podle krajů. Součástí kapitoly je i popis minulého a předpokládaného budoucího vývoje počtu 15letých osob.

Kapitoly **Názory absolventů středních škol na volbu a kvalitu studia a Úspěšnost absolventů středních škol na trhu práce** souhrnně popisují, jak absolventi hodnotí volbu své vzdělávací cesty a své uplatnění se na trhu práce s odstupem tří let po absolvování střední školy. Text těchto kapitol vychází z několika šetření a porovnává tak spokojenost a názory absolventů různé úrovně vzdělávání. V průběhu let 2005–2008 byli podobně dotazováni absolventi s výučním listem, s maturitou a odborným výcvikem a absolventi s maturitou. Jejich zkušenosti mohou velmi pomoci při sledování konfrontace mezi kvalitou výuky a postavením a úspěšností absolventů na trhu práce.

Kapitola **Přechod absolventů maturitních oborů SOU do praxe a jejich uplatnění na trhu práce** obsahuje podrobnější informace zjištěné při dotazování absolventů maturitních oborů s odborným výcvikem, převážně se zaměřuje na realizaci studijních a pracovních plánů absolventů, na možnosti uplatnění se na trhu práce a hodnocení jejich situace při přechodu na trh práce.

Kapitola **Přechod absolventů VOŠ do praxe a jejich uplatnění na trhu práce** mapuje posun ve spokojenosti studentů s úrovní získaných odborných i všeobecných znalostí a dovedností na VOŠ. Šetření navazuje na průzkum realizovaný v roce 2005, kdy byli dotázáni žáci vybraných VOŠ v období těsně před ukončením jejich studia. Dále toto šetření zachycuje klady a záporny vyšší odborné přípravy a jejich konfrontaci s vysokými školami. Významným poznatkem je také identifikace problémů přechodu ze školy do zaměstnání, spokojenost absolventů s prestiží a pracovní pozicí, analýza změn v míře identifikace s oborem a v profesní stabilitě absolventů.

Kapitola **Souhrnný pohled na požadavky zaměstnavatelů ve vztahu k připravenosti absolventů škol** shrnuje a porovnává poznatky, jež byly zjišťovány v řadách zaměstnavatelů v několika etapách, v roce 2004 v průmyslovém sektoru, v roce 2006 v sektoru služeb a v roce 2007 v kvartérním sektoru. Studie srovnává uplatnitelnost budoucích absolventů škol z pohledu zaměstnavatelů. Analýza se zaměřuje na spokojenost zaměstnavatelů s klíčovými i odbornými dovednostmi, znalostmi a schopnostmi absolventů škol, na jejich připravenost pro práci, ale i postoj k práci. Jedním z témat je i ochota zaměstnavatelů přijímat absolventy škol jako nové pracovníky, to vše v rozdělení podle odvětvového zařazení zaměstnavatele.

V kapitole **Nová soustava oborů středního odborného vzdělávání** jsou shrnuty základní informace o probíhající kurikulární reformě, která do vzdělávání přináší nové aspekty, především rámcové a školní vzdělávací programy, jež se soustředí spíše na určení profilu absolventa než na stanovení konkrétního obsahu výuky. S těmito změnami souvisí i zavedení nové soustavy oborů. Převodník mezi starou a novou soustavou oborů je uveden v příloze.

Poslední kapitola **Vývoj kvalifikačních struktur na pracovním trhu v ČR a v zahraničí** analyzuje změny v zaměstnanosti osob, jež se udály v časovém horizontu 10 až 15 let. Soustředí se na vývoj struktur zaměstnanosti postupně podle odvětví, profesních skupin a vzdělanosti. Situace v České republice je porovnávána s charakteristikami v EU či v jednotlivých zemích EU.

2. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků

2.1 Vývoj počtu 15letých osob v České republice

V posledních letech narůstají obavy z výrazného poklesu počtu osob v populačních ročnících přicházejících do středních škol a v souvislosti s tím i z dramatických změn vzdělanostní struktury žáků ve středním a vyšším vzdělávání. Zejména zaměstnavatelé projevovali obavy z možného výrazného poklesu podílu vyučených, což může být důsledkem výrazného zájmu mladých lidí o maturitní úroveň vzdělání. S poklesem počtu žáků v populačním ročníku bude vlastně relativně narůstat vzdělávací nabídka v této oblasti, zároveň roste počet studijních příležitostí nabízených ve vyšším odborném a vysokškolském vzdělávání.

Rekordního maxima dosáhl počet obyvatel České republiky ve věku 15 let v roce 1989, když v tomto věku žilo téměř 190 tisíc osob. V první polovině 90. let však počet osob ve věku 15 let opět klesl na úroveň přibližně 140 tisíc jako tomu bylo dříve. Snižování početnosti této věkové skupiny se však nezastavilo a pokračuje až do současnosti (s výjimkou meziročního zvýšení počtu 15letých osob v letech 2003 a 2005), neboť ke konci roku 2007 evidoval ČSÚ celkem 122 027 15letých osob, což představuje nejnižší počet této skupiny obyvatel od roku 1954.

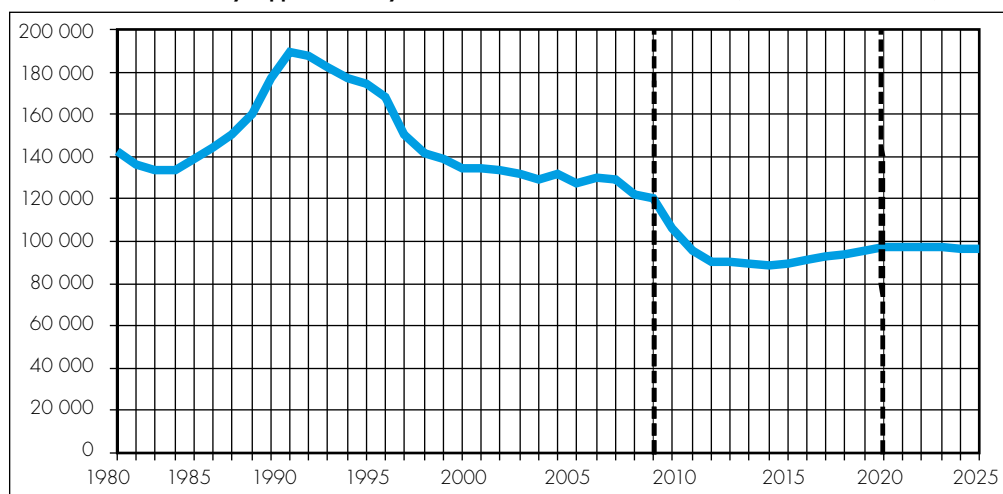
Společně s poklesem žáků prošlo v 90. letech také české hospodářství i celá společnost transformačním procesem, který měl dopady i na školství. Vznikla řada soukromých škol, řada

se totiž sníží počet žáků ve věku 15 let o 30 530 (na 90 064 k 31. 12. 2011), přitom největší meziroční ztráta okolo 14 tisíc osob proběhne v roce 2009. V letech ještě pozdějších (po roce 2012) by se měl počet 15letých osob v ČR podle prognózy ČSÚ opět mírně zvýšit a před rokem 2020 se pak ustálit na úrovni 95–98 tisíc.

Důsledky tohoto budoucího vývoje na vzdělanostní a oborovou strukturu žáků středních škol, popřípadě vývoj počtu středních škol lze jen těžko odhadovat. Bude záviset hlavně na rozhodování žáků při volbě střední školy a oborového zaměření, tedy na jejich názorech, rodinném zázemí, sociálních vlivech i na poptávce po pracovní síle ze strany zaměstnavatelů. Také politika jednotlivých středních škol se nemůže zaměřovat pouze na výuku žáků vycházejících ze základních škol, ale v mnohem větší míře na využití kapacit škol v rámci aktivit dalšího vzdělávání, např. při získávání další kvalifikace v rámci rekvalifikací nebo na základě zákona č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání), ve znění pozdějších předpisů. Jde přitom nejen o vliv samotných škol, ale i jejich zřizovatelů a prostředků, které budou pro oblast vzdělávání vyčleněny, ale i o vliv motivačních stimulů, které budou pro jednotlivé obory vzdělávání (v návaznosti na potřebu určitých povolání) uplatňovány ze strany podnikatelské sféry, případně na podpoře, která bude dána rozvoji určitých odvětví v působnosti škol získávajících žáky z příslušných území.

Současně lze konstatovat, že uplatnění budoucích absolventů těchto méně početných populačních ročníků bude pravděpodobně snazší, neboť se sníží počet absolventů středních škol a trh práce je snad bude schopen rychleji absorbovat. Tento stav zřejmě zmírní dopady současné hospodářské krize, jejímž důsledkem je právě zvýšená nezaměstnanost celková

Obrázek 2.1: Vývoj počtu 15letých osob v ČR v letech 1980–2025 (k 31. 12. daného roku)

středních škol zanikla, docházelo ke slučování středních škol, k rozšíření nabídky o další vzdělávací obory či úroveň dosaženého vzdělání. Vývoj počtu škol byl ovlivněn i přechodem učňovského školství do působnosti MŠMT, což postupně vedlo ke vzniku integrovaných škol – tj. škol zajišťujících jak výuku učebních, tak všech maturitních oborů. Tento trend spojování postupně roste, do celku některých škol jsou včleněna i gymnázia.

Důležitá je i otázka, jak se početnost skupiny osob ve věku 15 let bude vyvíjet nadále. Podle projekce Českého statistického úřadu dojde v následujících letech, tj. 2009–2011 ke snížení počtu 15letých osob o celou čtvrtinu. Během těchto tří let

i absolventů v České republice. Z dlouhodobého hlediska se však tento demografický vývoj jeví velmi nepříznivě, neboť do budoucna není zajištěna generační obnova populace.

2.2 Vývoj vzdělanostní struktury žáků nově přijímaných do středního vzdělávání a vyššího odborného vzdělávání

V devadesátých letech byl vývoj proporcí žáků ve vzdělávání navazujícím na základní školu charakterizován rychlým vyrovnáváním poměru podílů žáků vstupujících do učebních oborů a studijních oborů odborného vzdě-

2. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků

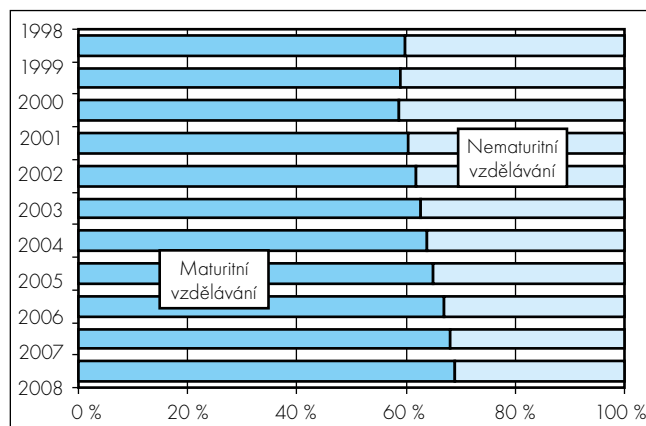
lávání. Po určitých kolísáních se od roku 2002 v souladu se školskou politikou státu postupně mírně zvyšuje podíl vstupujících do maturitních oborů SOŠ, v nové terminologii do oborů poskytujících střední odborné vzdělání s maturitní zkouškou bez odborného výcviku. Jejich podíl dosahuje 36,7 %, podíl vstupujících do oborů poskytujících výuční list dosahuje 30,3 %. Podíl žáků procházejících **gymnaziálním vzděláváním** narostl mezi roky 1995 a 1999 z 15 % na necelých 19 %, další zvyšování podílu je jen nepatrné. Propočty uváděné v jiných materiálech, které uvádějí hodnoty vyšší než 20 %, obvykle směřují počty přijímaných v různých věkových hladinách a nezahrnují do celkových počtů žáky se zdravotním postižením v kategorii E. Postupně narůstá počet žáků v oborech lyceí, v roce 2008 do nich bylo přijato 5 % ze žáků vstupujících do středního vzdělávání.

Podíl žáků přijímaných do **oborů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou zahrnujících odborný výcvik (dříve studijní obory SOU)** postupně roste od hodnot kolem 5,5 % v 90. letech až k hodnotě 7,7 % v roce 2008. Žáci v rámci této přípravy absolvují i odborný výcvik, prakticky ve stejném rozsahu jako ve tříletých oborech poskytujících výuční list, a jsou připraveni jako vysoce kvalifikovaní dělníci pro náročná povolání. Rostoucí náročnost mnoha dělnických profesí i povolání ve službách často vyžaduje studium ukončené maturitou, o které se i žáci více zajímají.

Podíl žáků v **oborech, které poskytují střední vzdělání bez maturitní zkoušky**, je minimální a v posledních letech jej tvoří hlavně žáci praktické školy (více než 80 %), do roku 2004 sem byli zahrnováni žáci, kteří se připravovali ve společném prvním ročníku (což představovalo téměř 30 % žáků).

Celkový pohled na vývoj podílů žáků přijímaných do oborů středního vzdělání v denní formě po ukončení povinné školní docházky vede k získání maturitní zkoušky poskytuje obrázek 2-2. Z obrázku je zřejmé, že od roku 2001, kdy podíl maturantů dosahoval asi 60 %, jejich podíl narostl o 9 p.b.

Obrázek 2.2: Vývoj podílů žáků vstupujících do oborů středního vzdělání vedoucích a nevedoucích k získání maturitní zkoušky v denní formě po ukončení povinné školní docházky

Členění vzdělanostní struktury používané v publikaci

Střední vzdělání s výučním listem

Střední vzdělávání s výučním listem – SVsVL (kateg. E+H) – umožňuje dosáhnout **středního vzdělání s výučním listem**: zahrnuje žáky, kteří byli nově přijati do 3letých a 2letých vzdělávacích programů a po absolvování získají výuční list. Podíl žáků vstupujících do 2letých oborů je velmi malý, necelá 3 % ze žáků vstupujících do učebních oborů. Obory kategorie E jsou koncipovány s nižšími nároky v oblasti všeobecného a obecně odborného vzdělání, absolventi jsou připraveni pro výkon jednoduchých prací v rámci dělnických povolání. Podíl žáků vstupujících do oborů kategorie E je 4,3 % z celku žáků nově přijatých ze základní školy do středního vzdělávání.

Střední vzdělání (bez výučního listu, maturitní zkoušky)

Střední vzdělávání – bez MZaVL (kateg. C, J) – umožňuje dosáhnout **středního vzdělání**: zahrnuje žáky, kteří byli nově přijati do 2letých vzdělávacích programů poskytujících střední vzdělání, po absolvování získají vysvědčení o závěrečné zkoušce. Jejich podíl je velmi malý.

Střední vzdělání s maturitní zkouškou

Střední vzdělávání s MZ a odborným výcvikem – SVsMZ (kateg. L0) – umožňuje dosáhnout **středního vzdělání s maturitní zkouškou**: zahrnuje žáky, kteří byli nově přijati do vzdělávacích programů odpovídajících dřívějším studijním oborům SOU. Po absolvování získají maturitní vysvědčení, součástí jejich přípravy je i odborný výcvik, takže jsou vlastně i vyučeni, i když výuční list nedostávají, jsou tedy připraveni pro náročné dělnické práce a mají i předpoklady pro výkon nižších řídicích funkcí.

Střední vzdělávání s MZ (odborné) – SVsMZ (kateg. M) – umožňuje dosáhnout **středního vzdělání s maturitní zkouškou**: zahrnuje žáky, kteří byli nově přijati do 4letých (dříve výjimečně i 5letých) vzdělávacích programů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou, včetně programů realizovaných na školách zřízených pro žáky se zdravotním postižením, po absolvování získají maturitní vysvědčení.

Střední vzdělávání s MZ – Lycea – umožňuje dosáhnout **středního vzdělání s maturitní zkouškou**: zahrnuje žáky nově přijaté do oborů lyceí. Údaje o podílech žáků jsou uvedeny samostatně pouze v první kapitole, v dalších jsou zahrnuty mezi údaje o oborech poskytujících střední vzdělávání s MZ (odborné) – SVsMZ (kateg. M). Prvotním cílem oborů lyceí je připravit žáky pro studium na vysokých školách a vyšších odborných školách v souladu s odbornou profilací oborů lyceí (např. technickou, ekonomickou). Lycea neposkytují odbornou kvalifikaci pro výkon povolání, ale vybrané odborné kompetence uplatnitelné na trhu práce.

Střední vzdělávání s MZ – Gymnázia – SVsMZ (kateg. K – Gymn.) – umožňuje dosáhnout **středního vzdělání s maturitní zkouškou**: jsou zde zahrnuti žáci gymnaziálního vzdělávání všech délek, včetně žáků gymnázií zřízených pro žáky se zdravotním postižením. Pro možnost vhodného srovnání podílů žáků procházejících středním vzděláváním nejsou započítáváni ti, kteří byli právě přijati do prvních ročníků víceletých gymnázií, ale údaje jsou vztaženy na věkovou hladinu odpovídající 1. ročníkům čtyřletého studia po absolvování základní školy. Jsou zde tedy zahrnuti všichni, kteří byli nově přijati do 1. ročníků čtyřletých gymnázií a ti, kteří studují ve víceletých gymnáziích v ročnících věkově odpovídajících 1. ročníkům čtyřletého gymnázia.

Střední vzdělávání s MZ – Nástavbové studium – kategorie L5 – umožňuje ve dvouletém studiu dosáhnout **středního vzdělání s maturitní zkouškou** těm, kteří získali střední vzdělání s výučním listem ve 3letých oborech. Absolventi získají maturitní vysvědčení, zároveň již vlastní výuční list.

Vyšší odborné vzdělávání – kategorie N: zahrnuje žáky přijaté do vzdělávacích programů vyššího odborného vzdělávání, dříve v délce 2 až 4 roky, podle nového zákona 3 a 3,5 roků. Studium se ukončuje absolutoriem, dokladem o dosažení vyššího odborného vzdělání je vysvědčení o absolutoriu a diplom absolventa vyšší odborné školy.

Do počtu žáků jsou zahrnuti i žáci dříve přijímaní do speciálních škol, nyní zahrnovaní do evidence jako žáci se zdravotním postižením. Jejich počet představuje necelých 5 % žáků vstupujících do středního vzdělávání po základní škole (tj. v roce 2008/09 5493 žáků); z nich 4368 vstupuje do oborů umožňujících dosáhnout výučního listu (hlavně do oborů gastronomických, zemědělských a stavebních), 734 do základní odborné přípravy v praktické škole a téměř 300 do oborů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou.

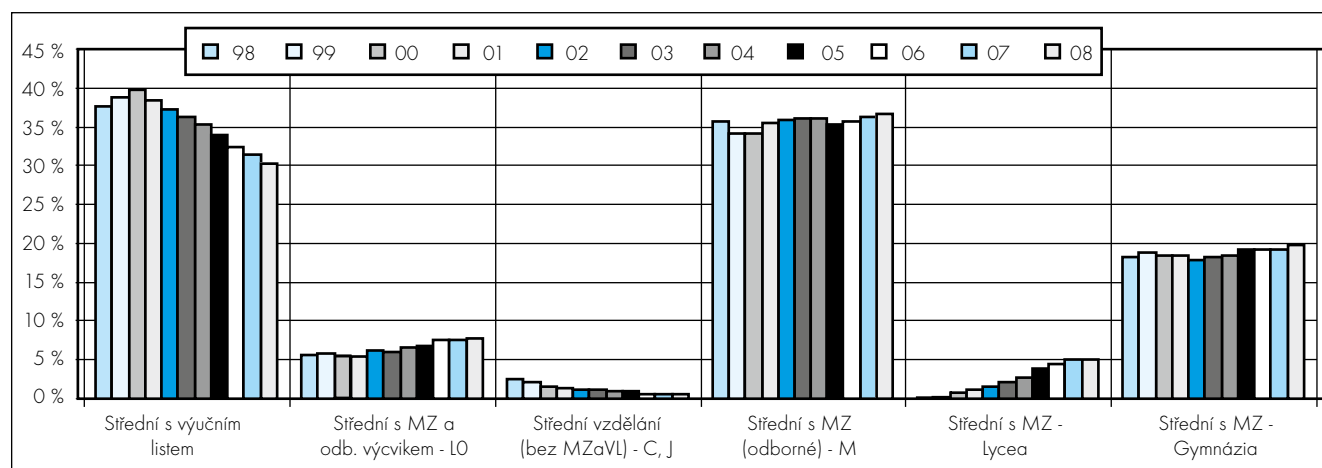
Nárůst podílů žáků přijímaných do gymnaziálního vzdělávání zůstává nadále poměrně nízký ve srovnání např. se záměry uváděnými v Dlouhodobém záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR. Skutečný nárůst podílu žáků prioritně připravovaných pro terciární vzdělávání je dán především nárůstem počtu žáků ve vzdělávacích programech lyceí po roce 2000, v současné době je jejich podíl pět procent a lze předpokládat jejich další rozšiřování.

Uvedený globální vývoj lze hodnotit ve vztahu k předpokladům školské politiky jako pomalý, setrávající na aktuální realitě. Postupně se zvyšuje, v souladu se záměry školství i se zájmy společnosti, podíl žáků vstupujících do maturitního vzdělávání, pokles podílu žáků vstupujících do učebních oborů je ze značné části kompenzován navyšováním podílu přijímaných do oborů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou zahrnujících odborný výcvik (což představuje přípravu pro náročná dělnická či službová povolání).

Ve všech údajích a propočtech jsou **zahrnuti i žáci a studenti přijímaní ke studiu v soukromých školách**. Jejich počet v denním studiu v oborech pro žáky po základním vzdělání je 15 405, což představuje 12 % přijímaných. V oborech odborného vzdělávání je 13 356 nově přijatých, v oborech poskytujících výuční list to je 3 666 žáků (9 %), ve studijních oborech SOU 1249 žáků (12 %) a ve studijních oborech poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou odborného charakteru 8 357 nových žáků (15 %) – procenta jsou určována z počtu nově přijímaných v dané kategorii vzdělání.

Není uveden přehled o jiných formách studia (studiu při zaměstnání), počet žáků v něm byl poměrně stabilní s mírným nárůstem – o desetiny procent – do roku 2004/05. Od roku 2005/06 dochází k poklesu počtu přijímaných do jiných forem, ve školním roce 2008/09 je podíl žáků vstupujících do jiných forem studia v oborech poskytujících výuční list (H) 1,2 %, v maturitních oborech odborného vzdělávání (M) 5 %, v maturitních oborech s odborným výcvikem (LO) 0,7 % počtu žáků denního studia. Podíl gymnazistů studujících v jiné než denní formě činí 1,1 %. Údaje o studujících v jiných formách studia u nástaveb a vyšších odborných škol jsou uvedeny dále, protože jejich podíl je výrazně vyšší.

Obrázek 2.3: Vývoj podílů žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně), vč. žáků soukromých škol a žáků se zdravotním postižením

2. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků

Tabulka 2.1: Vývoj počtů žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně) vč. žáků soukromých škol a žáků se zdravotním postižením – denní studium

30. 9.	Gymnázium	Obory vzdělání kategorie M, J a C (SOŠ)				Obory vzdělání kat. H+E a LO			Celkem	z toho s maturitou
		s maturit.	Lycea	bez mat.	Celkem	s výuč. list.	s matur.	Celkem		
1997	24 338	54 346	434	2 535	57 315	52 906	5 723	58 629	140 282	84 841
1998	25 592	50 369	347	3 560	54 276	53 112	7 968	61 080	140 948	84 276
1999	26 563	48 290	390	3 118	51 798	54 841	8 147	62 988	141 349	83 390
2000	26 093	48 365	1 000	2 120	51 485	56 369	7 605	63 974	141 552	83 063
2001	25 975	50 080	1 611	1 813	53 504	54 278	7 628	61 906	141 385	85 294
2002	25 226	50 740	2 263	1 603	54 606	52 400	8 817	61 217	141 049	87 046
2003	25 736	51 086	3 092	1 559	55 737	51 338	8 600	59 938	141 411	88 514
2004	25 683	50 254	3 767	1 411	55 432	49 030	9 117	58 147	139 262	88 821
2005	26 187	48 216	5 288	1 243	54 747	46 504	9 367	55 871	136 805	89 058
2006	27 112	50 171	6 217	905	57 293	45 472	10 687	56 159	140 564	94 187
2007	25 845	48 496	6 662	881	56 039	42 010	10 096	52 106	133 990	91 099
2008	25 994	48 308	6 527	883	55 718	39 858	10 155	50 013	131 725	90 984

V údajích v tabulce nejsou zahrnuti žáci vstupující v roce 2008/09 do denní formy zkráceného studia pro získání výučního listu (57 žáků, loni 83) či pro získání vzdělání s maturitní zkouškou (M – 9, loni 27; LO – 0, loni 14 žáků). V jiných formách studia je jejich počet větší, do zkráceného studia pro získání výučního listu vstupuje 57 (loni 55) žáků, pro získání vzdělání s maturitní zkouškou 243 (loni 118) žáků. Zatímco v denní formě počet přijímaných žáků poklesl, v jiných formách studia došlo v počtech přijatých proti minulému roku k výraznému nárůstu.

K výraznějšímu vývoji dochází i ve struktuře žáků, kteří se připravují v oborech navazujících na dříve uvedené kategorie středního vzdělávání, tj. v **nástavbovém a vyšším odborném vzdělávání**. Výrazné změny v počtech přijímaných žáků **vykazovalo nastavbové studium**. Zatímco v roce 1989 v denní formě toto studium neexistovalo, po roce 1993 začal nárůst a v roce 1996 téměř polovina vyučených ihned po vyučení pokračovala ve vzdělávání v tomto studiu v denní formě. Tento vysoký podíl byl ovlivněn tím, že v roce 1996 nepřicházeli téměř žádní žáci ze základních škol a zájemem vyučujících SOU se tedy stalo získání co nejvyššího počtu absolventů k pokračování v tomto nastavbovém studiu, které obvykle probíhalo v jejich škole.

Po roce 1997 byl počet žáků přijímaných do nastavbového studia administrativně omezován, proto došlo k jeho poklesu. (Propad v roce 1999 byl ale důsledkem prodloužení základní školy v roce 1996). Následné uvolnění přineslo zvýšení počtu přijímaných žáků, do denního studia bylo ve školním roce 2003/04 nově přijato téměř 12 tisíc žáků, což představovalo maximum. Od tohoto roku se počet přijímaných do denního studia nástavb s mírným kolísáním postupně snižuje, v roce 2008/9 bylo nově přijato asi 10,9 tisíce žáků, což představuje asi 32 % **všech vyučených v daném roce**. Skutečností ovšem je, že asi **třetina přijatých žáků toto studium nedokončí**.

Do **nástavbového studia** je přijímán **v jiných formách studia** velký počet žáků, téměř stejný jako počty přijímaných v denním studiu. Jde převážně o dálkovou formu, počet neúspěšných je však více než 50 %.

Nástavbové studium umožňuje získání vyšší vzdělanosti

Tabulka 2.2: Vývoj počtu žáků nově přijatých do nastavbového a vyššího vzdělávání

30. 9.	Nástavbové studium pro absolventy 3l. UO		Vyšší studium (bez konzervatoří)	
	denní	jiné formy	denní	jiné formy
1997	19 685	11 189	11 881	1 305
1998	14 581	10 242	12 192	1 371
1999	1 011	7 377	11 876	1 369
2000	9 039	8 529	6 949	1 938
2001	9 841	8 673	10 343	1 754
2002	11 412	8 673	10 709	2 024
2003	11 944	11 201	11 135	2 273
2004	11 657	11 132	9 786	1 518
2005	11 708	9 923	9 555	1 786
2006	11 174	9 836	9 103	1 949
2007	11 406	11 005	8 786	3 182
2008	10 908	11 821	8 191	2 805

úrovně vyučeným absolventům, kteří se v průběhu vyučení rozhodli pokračovat ve studiu. Tato možnost má veliký význam, protože pak vzdělání v učebních oborech není uzavřenou vzdělávací cestou. To je důležité jak při získávání zájemců o vzdělávání v těchto oborech, tak z hlediska zájmu společnosti o co nejvyšší vzdělanost obyvatel. I když poměrně značný podíl přihlášených studium nedokončí, je evidentní, že absolvování i části vzdělávání zvyšuje jejich vzdělanost.

V zájmu společnosti je i rozvoj podnikatelských dovedností vyučených, ke kterému dochází především v nastavbovém oboru Podnikání, do kterého vstupuje asi 60 % přijatých do nastavbových oborů. Tento vysoký podíl je však dán i tím, že v mnoha školách není v jednotlivých učebních oborech dostatek vyučených absolventů, aby bylo možné sestavit třídu v profesně navazujícím nastavbovém oboru.

Vyšší odborné vzdělávání vykazovalo výrazný rozvoj po roce 1995, kdy naposledy proběhlo přijímací řízení do pomaturitního studia. Počet žáků vstupujících do vyššího odborného studia v krátké době překonal počet vstupujících dříve do studia pomaturitního, v průběhu jsou zaznamenána dvě maxima v letech 1998 a 2003 (při sečtení denní i jiných forem). Pokles v roce 2000 byl způsoben nepatrným počtem

maturantů vycházejících v tom roce. Od roku 1998 v denním studiu počet přijímaných (zájemců o studium) postupně klesá, jiné formy studia vykazují růstový trend. Ve školním roce 2008/09 bylo do denního studia přijato asi 8 200 studentů (10,6 % maturantů), do jiných forem bylo přijato asi 2 800 studentů.

Vznik vyššího studia výrazně přispěl k rozvoji vzdělávání na úrovni odpovídající terciárnímu vzdělávání v době, kdy vysoké školství nereagovalo na potřebu vytvoření bakalářské formy vzdělávání a navíc byla málo uspokojována poptávka po vysokoškolském studiu. Jeho rozvoji přispělo i zrušení pomaturitního studia a následné převedení této formy na vyšší odborné vzdělávání. V současné době klesá počet přijímaných, kromě toho také někteří studenti VOŠ si hledají příležitost k přechodu do bakalářského studia. Výhodou vyššího odborného studia je vysoký podíl praxe v reálných pracovních podmínkách.

2.3 Vývoj počtu mladých lidí ve věku 15 let v krajích

Kraje jako samosprávné územní celky zřizují středních školy a spolufinancují jejich chod. Pro jejich potřeby je tedy nezbytné sledovat, kolik žáků opouští lavice základních škol v porovnání s kapacitami středoškolských zařízení. Nezaplňenost tříd středních škol totiž znamená, že budovy škol nejsou efektivně využívány, stejně jako jejich vybavení sloužící k odborné výuce. Tato situace představuje problém, s kterým většina krajů je nebo v blízké budoucnosti bude konfrontována. Vedení krajů bude rozhodovat, jak změnit soustavu středních škol na svém území, zda některé školy slučovat popřípadě rušit, či jak využít existujících kapacit v rámci dalšího vzdělávání. Tato transformace školských zařízení by měla vycházet ze současného vývoje vzdělanostní a oborové struktury středoškolských žáků, z předpokládaného budoucího vývoje počtu mladých lidí ve věku 15 let i z vývoje projektovaného v dlouhodobém

záměru vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy příslušného kraje.

Vybrané výsledky projekce obyvatel v krajích v letech 2002–2020 jsou prezentovány v grafech.

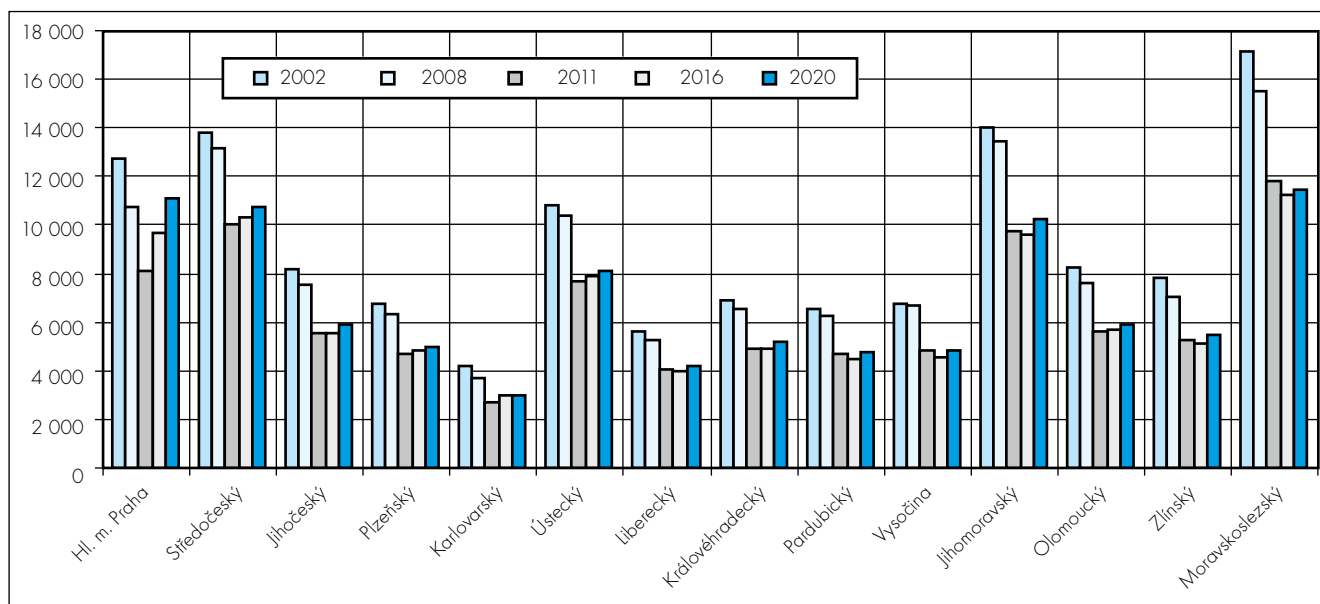
Podle zmíněné projekce mělo dojít v průběhu let 2003 až 2008 ke snížení počtu 15letých osob ve všech krajích. Tento trend však není charakteristický pro celé období, neboť meziročně počet mladých lidí ve věku 15 let v krajích velmi kolísá stejně jako v celé České republice, s výjimkou stálého poklesu na území Prahy. Největší ztráty 15letých osob byly zaznamenány právě v Praze a Moravskoslezském kraji (nad 10 %).

Období let 2009–2011 nelze označit jinak než jako období velkého propadu počtu mladých lidí ve věku 15 let. Během tří let se jejich počet v krajích snížil o 23 až 28 %. Kromě kraje Jihočeského, Plzeňského, Karlovarského a Olomouckého dojde k největšímu poklesu 15letých osob už v průběhu prvního roku, tedy v roce 2009. Během tohoto roku klesne v krajích počet mladých lidí ve věku 15 let v průměru o 11,5 %, nejvíce u kraje Libereckého (o 13,6 %) a Jihomoravského (o 13 %), nejméně pak u krajů Jihočeského, Plzeňského a Karlovarského (9–10 %).

Demografická křivka počtu 15letých osob v roce 2010 poklesne ve většině krajů nepatrně mírněji než v předchozím roce. O více než 12 % se sníží v krajích Olomouckém, Jihomoravském, Jihočeském a Plzeňském. Naopak pod hladinou 8 % poklesu se patrně udrží kraj Středočeský a Královéhradecký. Také rok 2011 by měl být ve všech krajích ztrátový. Kraje Liberecký a Moravskoslezský by měly přijít o 2,5 % a 4,4 % počtu 15letých osob, hranici 10 % snížení dosáhne pravděpodobně pouze kraj Karlovarský.

Po roce 2011 by počet 15letých osob měl začít opět pomalu růst, a to nejdříve v západních krajích (Středočeský, Jihočeský, Plzeňský, Karlovarský, Ústecký), po roce 2016 i v krajích ostatních. Výjimečné postavení v těchto letech zaujímá Praha, která by podle projekce měla do roku 2020 získat 36 % 15letých osob a jako jediná znovu dosáhnout

Obrázek 2.4: Počet 15letých osob v jednotlivých krajích ČR ve vybraných letech, stav k 31. 12.

2. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků

počtu osob z roku 2008. V ostatních krajích by podle projekce mělo v roce 2020 žít přibližně o 23 % obyvatel méně v porovnání s rokem 2008. Nejmenší rozdíly v počtu 15letých osob mezi lety 2008 a 2020 připadají na kraj Středočeský a Karlovarský (18,6 %), na opačném pólu stojí kraj Vysočina (27,9 %) a Moravskoslezský (26,1 %).

Je nutné ovšem připomenout, že všechny tyto výsledky jsou podmíněny budoucím vývojem migračních toků obyvatelstva.

2.4 Vzdělanostní struktura žáků přijímaných do středního vzdělávání a vyššího odborného vzdělávání v členění podle krajů

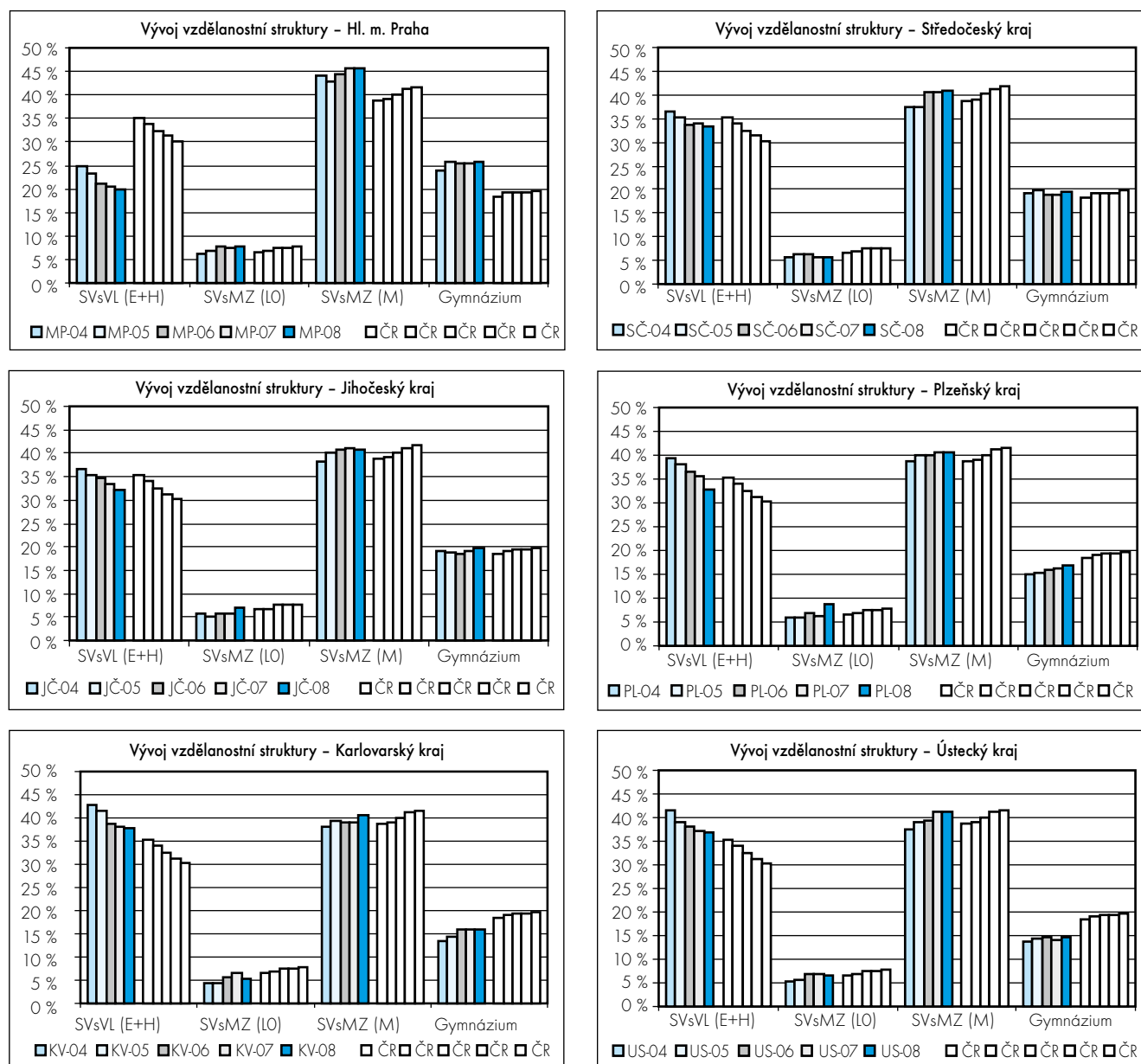
Vzhledem k velkému rozsahu údajů zde uvádíme v krajském členění pouze základní údaje o počtech a podílech žáků vstupujících do prvních ročníků, tj. hodnoty obdobné

jako v souhrnných tabulkách. Podrobnější údaje o struktuře přijímaných žáků a absolventů v krajích podle kategorií vzdělání a skupin oborů vzdělání lze získat na www.nuov.cz v rubrice „Kraje a vzdělávání“.

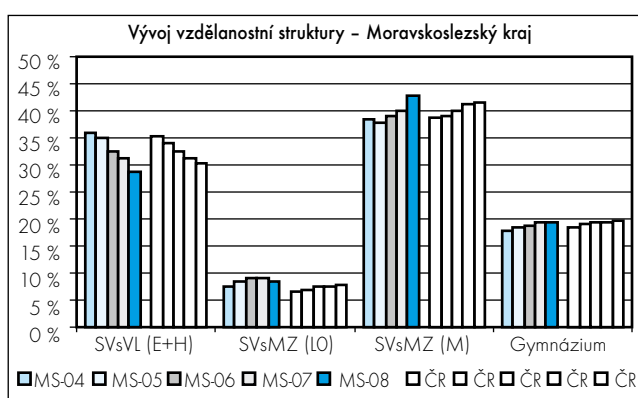
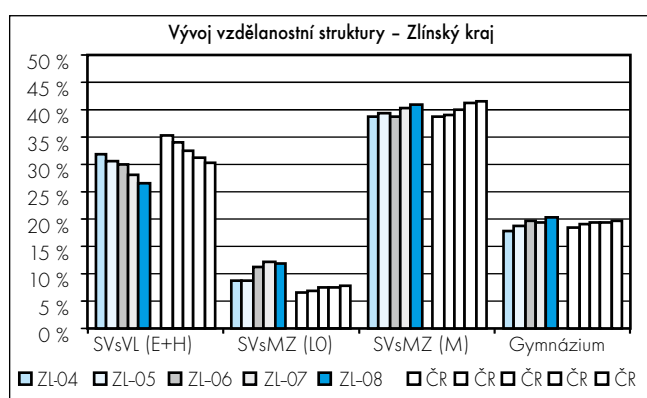
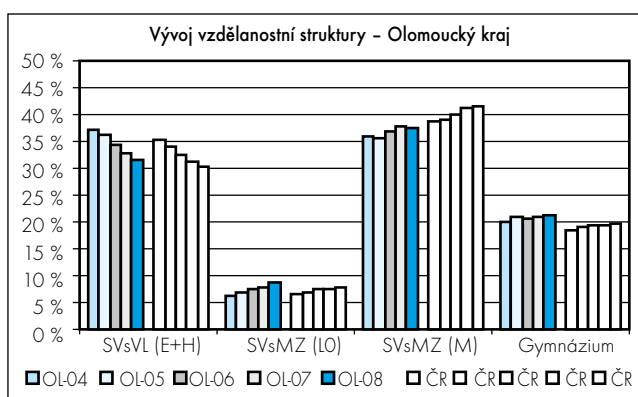
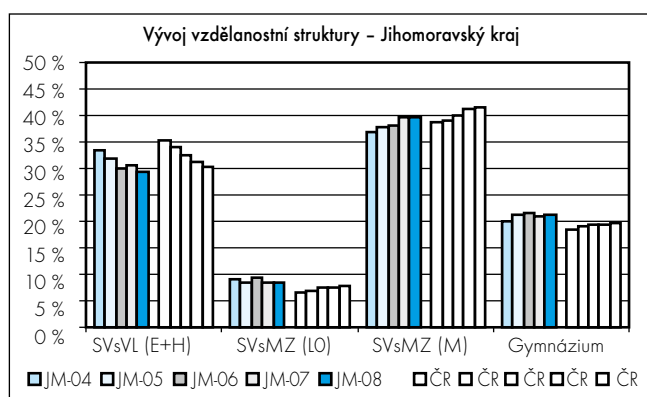
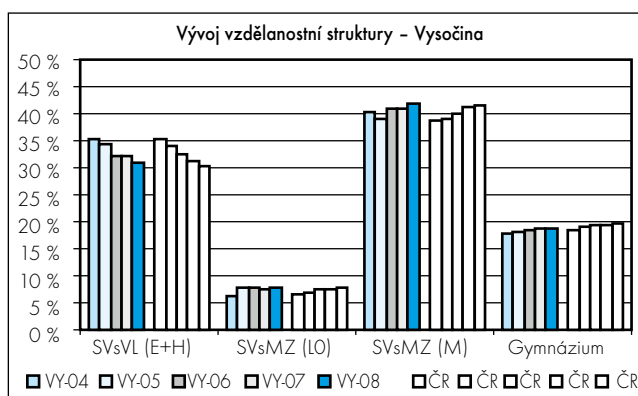
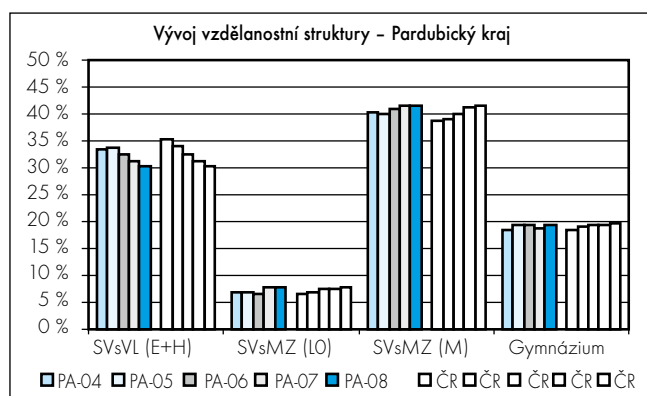
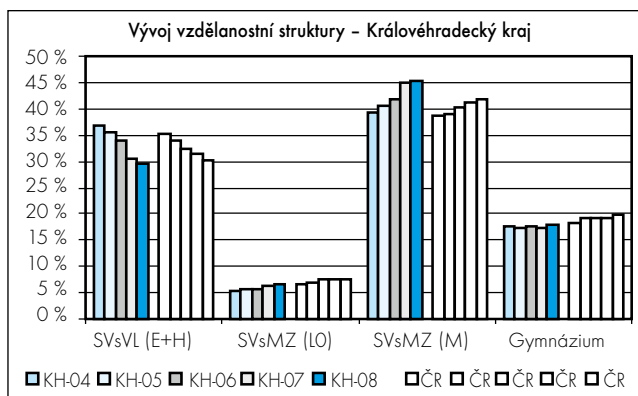
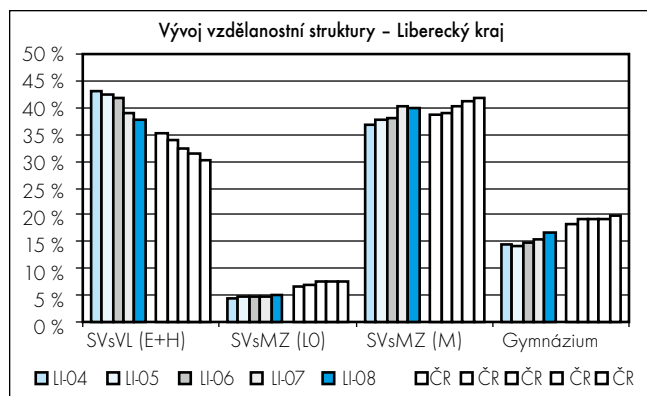
V grafech k vývoji vzdělanostní struktury jsou pro jednotlivé kraje uvedeny proporce žáků nově přijatých do oborů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou a střední vzdělání s výučním listem, v grafech není znázorněn vývoj podílů žáků v oborech poskytujících střední vzdělání (kategorie C a J – necelých 1 % z celku).

Do oborů poskytujících střední vzdělání s výučním listem byl přijat největší podíl žáků v Karlovarském a Libereckém kraji, nejmenší ve Zlínském a Moravskoslezském kraji. Zřetelný je ve všech krajích mírný pokles počtu přijímaných do oborů poskytujících výuční list (SVsVL), i když z různého výchozího stavu

Obrázek 2.5: Vývoj podílů žáků vstupujících do 1. ročníku středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně). Kraje ČR – denní studium – šk. rok 04/05 až 08/09

2. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků

a různým tempem, s nejmenším snížením v Ústeckém kraji. Podíl menší než 30 % je v krajích Královéhradeckém, Jihomoravském, Zlínském a Moravskoslezském, k největším poklesům došlo v posledním roce v Plzeňském a Moravskoslezském kraji.

Do **oborů kategorie L0** (vyučení s maturitou) byl přijat největší podíl žáků ve Zlínském a Plzeňském kraji, nejmenší podíl pak v krajích Libereckém a Karlovarském. Situace v podílech těchto oborů je rozdílná jak výchozím stavem

2. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků

roku 2003, tak i vývojem – trvale výrazně vyšší podíl byl a je v moravských krajích, v posledním roce tuto situaci narušil nárůst, ke kterému došlo v Plzeňském kraji. K výraznějšímu poklesu podílu došlo v Karlovarském, Ústeckém a Moravskoslezském kraji.

Podíl nově přijímaných do 4letých gymnázií (a pokračujících ve víceletých gymnáziích v ročníku odpovídajícím 1. ročníku 4letých gymnázií) je největší v Jihomoravském a Olomouckém kraji, nejmenší v Ústeckém a Karlovarském. Podíl přijímaných vykazuje v dlouhodobém pohledu malý, téměř nepatrný nárůst s kolísáním v jednotlivých letech. Výraznější nárůst v posledním roce vykazují kraje Liberecký a Zlínský.

V **maturitních oborech kategorie M** byl největší podíl žáků nově přijat v krajích Královéhradeckém a Moravskoslezském, nejmenší v Olomouckém a Jihomoravském (v 2007/08 Karlovarském) kraji. Podíl v této kategorii vykazuje mírný, ale nejstabilnější růst, nepatrný pokles v posledním roce vykazuje pouze kraj Vysočina. K nejvyššímu nárůstu došlo v Libereckém kraji, dále i v Moravskoslezském kraji.

Z celkového pohledu je přijímán do maturitních oborů nejvyšší podíl žáků ve Zlínském a Moravskoslezském kraji, nejnižší v Libereckém a Karlovarském kraji. Připomínáme, že neporovnáváme s Prahou, kde je podíl přijímaných do maturitních oborů nejvyšší.

Ještě připomínáme, že v našich tabulkách a grafech sledujeme vývoj počtu a podílů žáků gymnázií v ročnících věkově odpovídajících 1. ročníku 4letých gymnázií. Proto není možné srovnávat zde uvedené údaje s jinde běžně uváděnými údaji o počtech nově přijatých do 1. ročníků, kde se počítají žáci s věkovým rozdílem dvou i čtyř let.

K rozvoji obecně odborného vzdělávání, jehož prvotním cílem je příprava žáků ke vstupu do terciárního vzdělávání, dochází i zaváděním oborů lyceí. Po mnohaletém ověřování dochází k rozšiřování této vzdělávací nabídky a její podíl už nelze považovat za zanedbatelný. Dlouhodobý záměr MŠMT předpokládá její další rozšiřování, ve školním roce 2008/09 dosáhla 5% podíl v celku žáků vstupujících do středního vzdělávání.

Z tabulky je zřejmé, že největší rozšíření mají lycea

ve Zlínském a Moravskoslezském kraji, nejmenší pak v Ústeckém a Olomouckém kraji.

Do denního studia nástavby v průměru přechází 32,5 % vyučených, nejvíce vedle Prahy v krajích Olomouckém a Plzeňském. Vysoké podíly jsou i ve Středočeském, Zlínském a Ústeckém kraji. Nízký podíl přecházejících do nástavby je zřejmý v Pardubickém (17,6 % – jediný případ, kdy tento podíl nedosahuje 20 %) a Karlovarském kraji (21,6 %).

V **oborech VOŠ** je pokles počtu nově přijatých dán postupným snižováním zájmu uchazečů o studium, což souvisí se vzrůstající nabídkou bakalářského studia na vysokých školách. V relaci s počtem absolventů maturitních oborů poklesl za poslední tři roky podíl vstupujících do oborů VOŠ z 12 % na 10,6 %. Nejvyšší je tento podíl v Praze a Jihočeském kraji, nejnižší v Moravskoslezském a Zlínském kraji.

2.5 Vzdělanostní struktura žáků ve středním a vyšším odborném vzdělávání podle skupin oborů

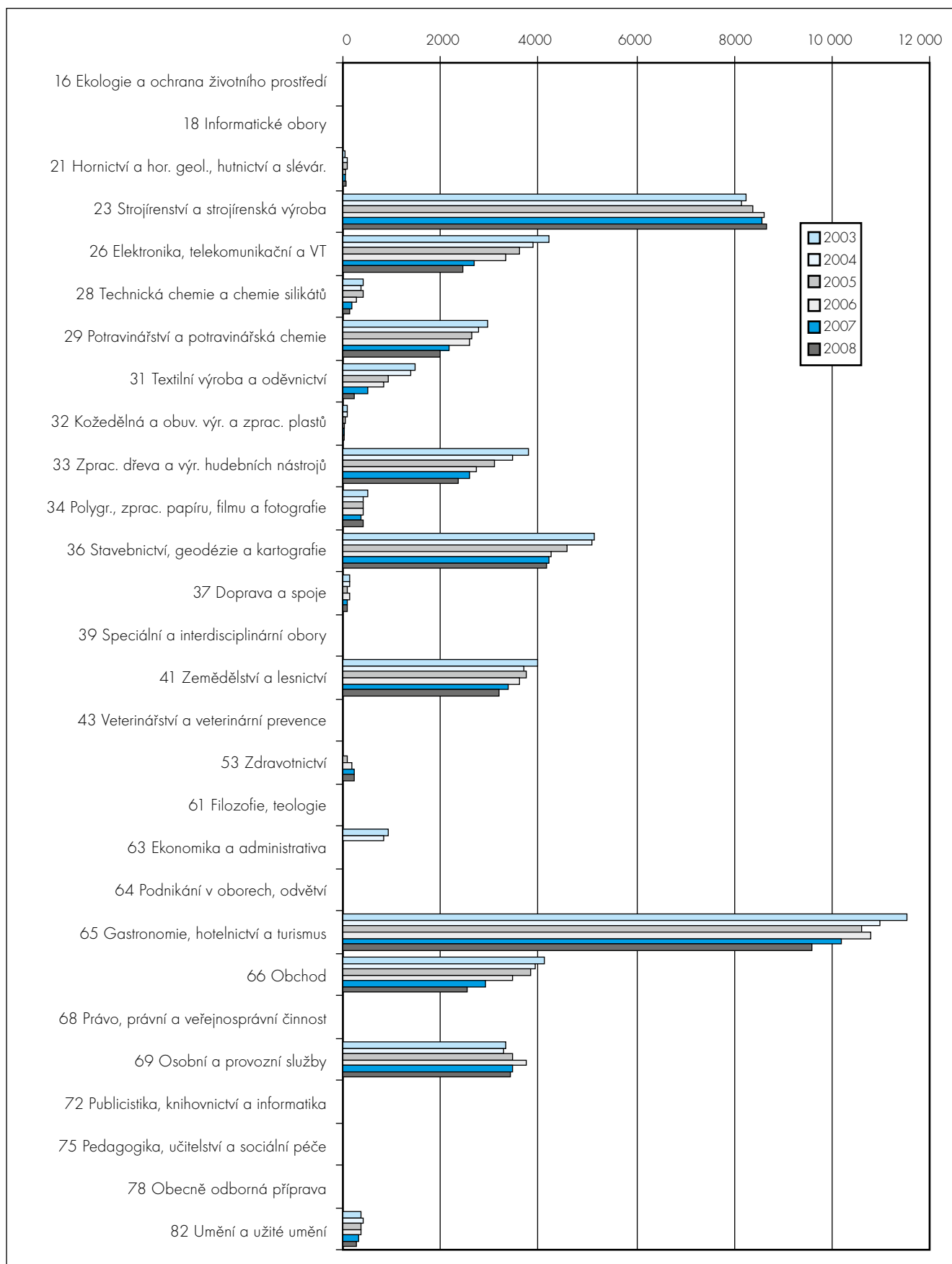
Na obrázcích a v tabulkách otištěných dále uvádíme počty žáků nově vstupujících do prvních ročníků v jednotlivých kategoriích vzdělání v letech 2003/04 až 2008/09 v členění skupin oborů. Množství hodnot v tabulkách a jejich znázornění v grafech umožňuje nejrozličnějším způsobem porovnávat vývoj v jednotlivých kategoriích vzdělání a skupinách oborů. Zde uvádíme jen několik podstatných údajů o tom, kde dochází k výrazným změnám v porovnání let 2003/04 a 2008/09.

V **oborech středního vzdělávání s výučním listem** (obrázek 2.6) je zřejmý jednoznačný trend růstu počtu nově přijímaných ve skupině 23 Strojírenství. V posledním roce jde o nárůst v podílu o 1,2 p.b. na celkový podíl téměř 22 % (8663 přijatých). V porovnání s rokem 2003/04 jde o nárůst 5,6 p.b., což je největší nárůst v kategorii oborů poskytujících výuční list. Ve značně zaměstnavateli sledované skupině 36 Stavebnictví (4177 žáků, 10,5 % podíl z počtu přijímaných do učebních oborů) je nárůst 0,5 p.b., a to jak v posledních dvou letech, tak dlouhodobě. Je zřejmé, že intenzivní zájem zaměstnavatelů o získání budoucích pracovníků se zejména u strojírenských oborů odráží ve volbě žáků. Významný nárůst

Tabulka 2.3: Počty a podíly žáků přijatých do oborů lyceí – denní studium – podíl z celkového počtu přijatých do SŠ po ZŠ

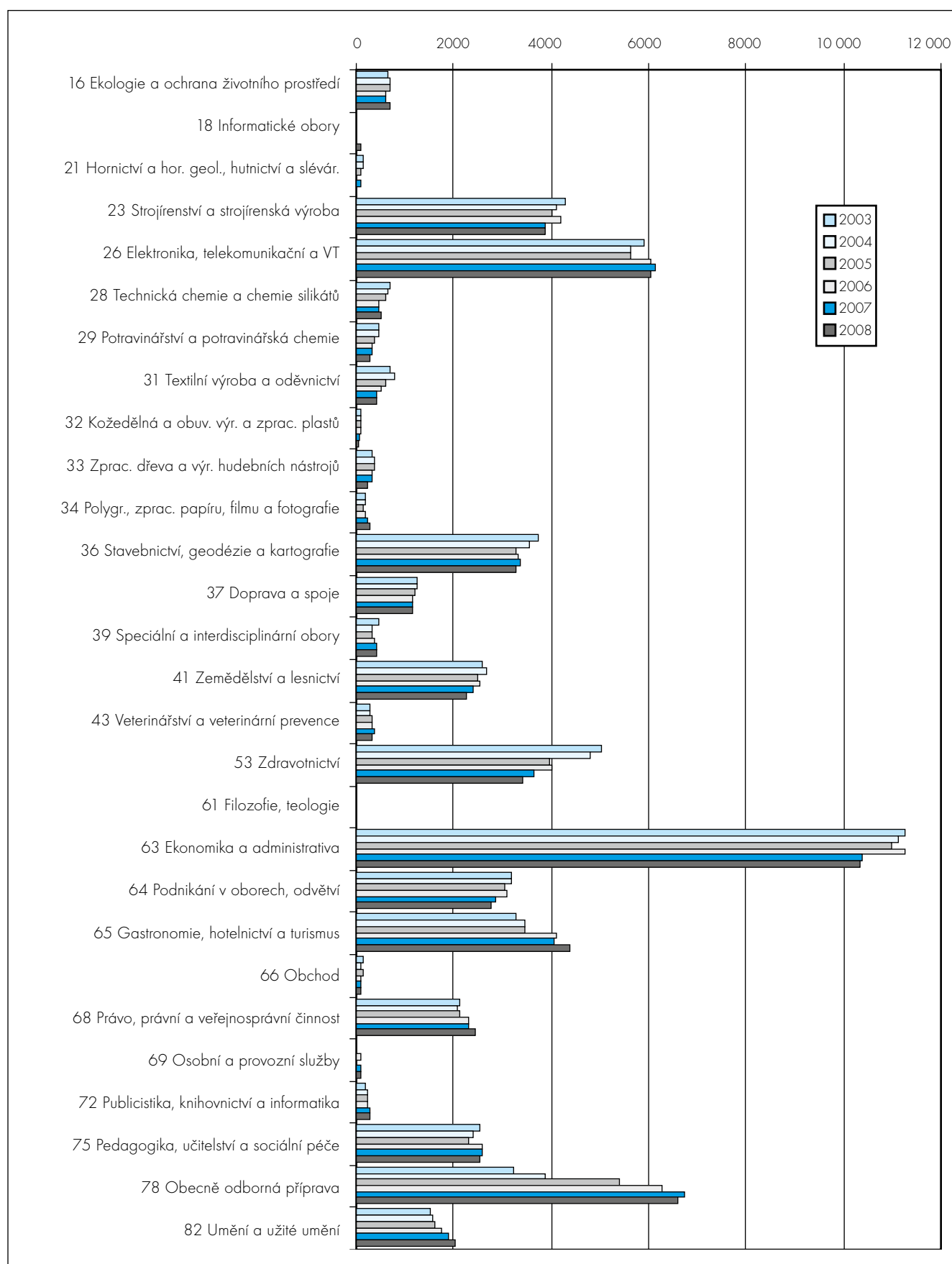
	2004/05		2005/05		2006/07		2007/08		2008/09	
Hl. m. Praha	515	3,0%	541	3,2%	729	4,2%	717	4,4%	762	4,7%
Středočeský kraj	246	2,1%	425	3,6%	519	4,2%	657	5,5%	584	4,9%
Jihočeský kraj	115	1,3%	267	3,0%	284	3,1%	345	4,2%	353	4,2%
Plzeňský kraj	165	2,3%	271	3,9%	271	3,8%	310	4,7%	305	4,6%
Karlovarský kraj	155	3,7%	208	5,2%	157	3,9%	173	4,4%	181	4,7%
Ústecký kraj	199	1,7%	304	2,6%	359	3,0%	363	3,2%	388	3,5%
Liberecký kraj	112	2,0%	210	3,7%	236	4,0%	224	4,1%	252	4,8%
Královéhradecký kraj	194	2,5%	289	3,9%	414	5,3%	494	6,4%	431	5,8%
Pardubický kraj	230	3,3%	211	3,2%	371	5,4%	290	4,3%	305	4,6%
Vysočina	206	3,0%	200	2,9%	240	3,4%	304	4,5%	354	5,3%
Jihomoravský kraj	354	2,2%	739	4,8%	849	5,3%	808	5,2%	781	5,2%
Olomoucký kraj	261	2,9%	260	3,0%	311	3,5%	285	3,4%	288	3,5%
Zlínský kraj	295	3,4%	407	4,9%	459	5,4%	520	6,4%	554	7,1%
Moravskoslezský kraj	720	4,0%	956	5,4%	1081	6,0%	1032	6,1%	989	6,0%
Česká republika	3767	2,7%	5288	3,9%	6217	4,4%	6522	4,9%	6527	5,0%

Obrázek 2.6: Počty žáků nově přijatých do 1. ročníku oborů poskytujících střední vzdělání s výučním listem – H a E

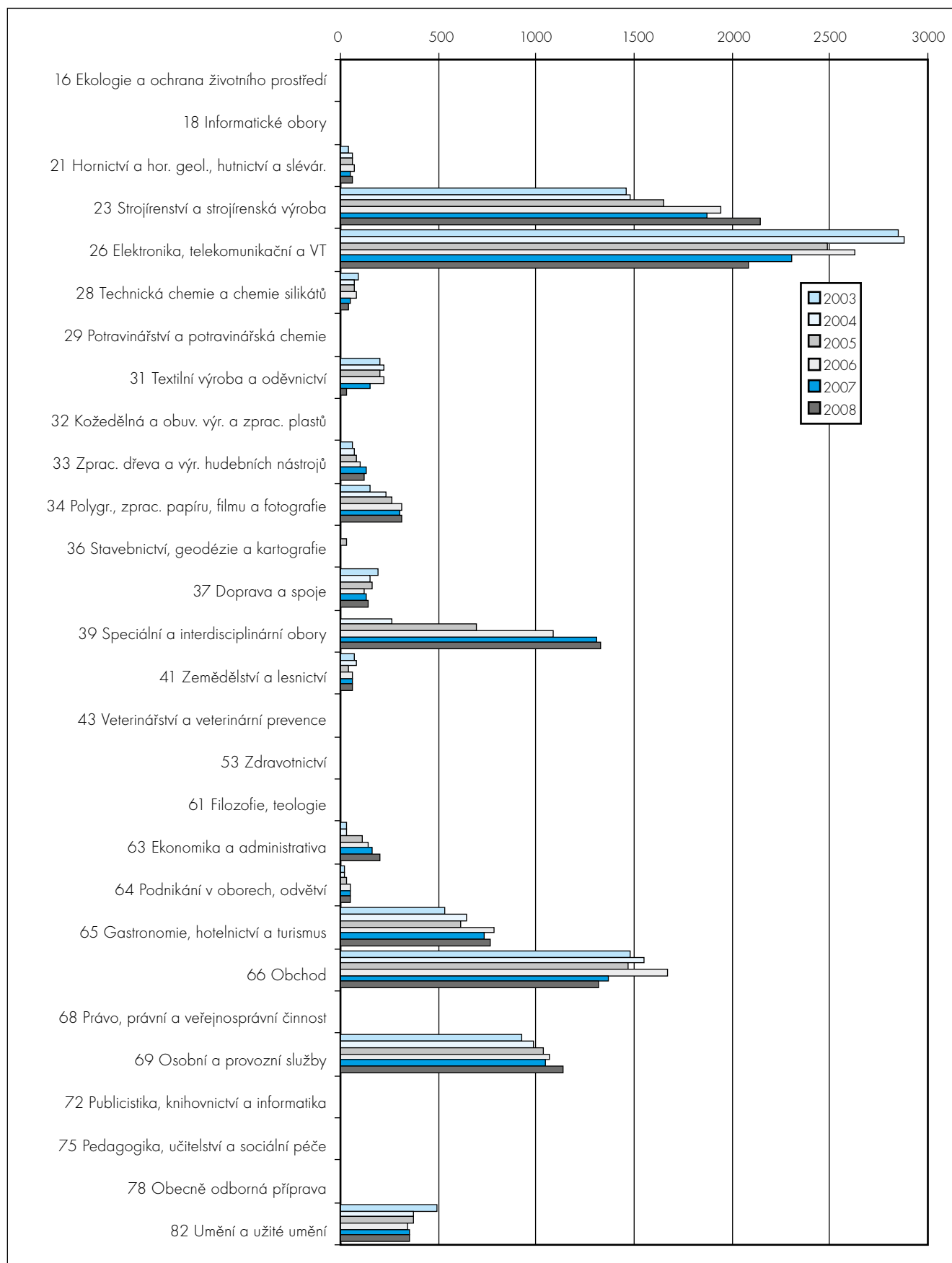

2. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků

Obrázek 2.7: Počty žáků nově přijatých do 1. ročníku oborů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou (odborné) – M

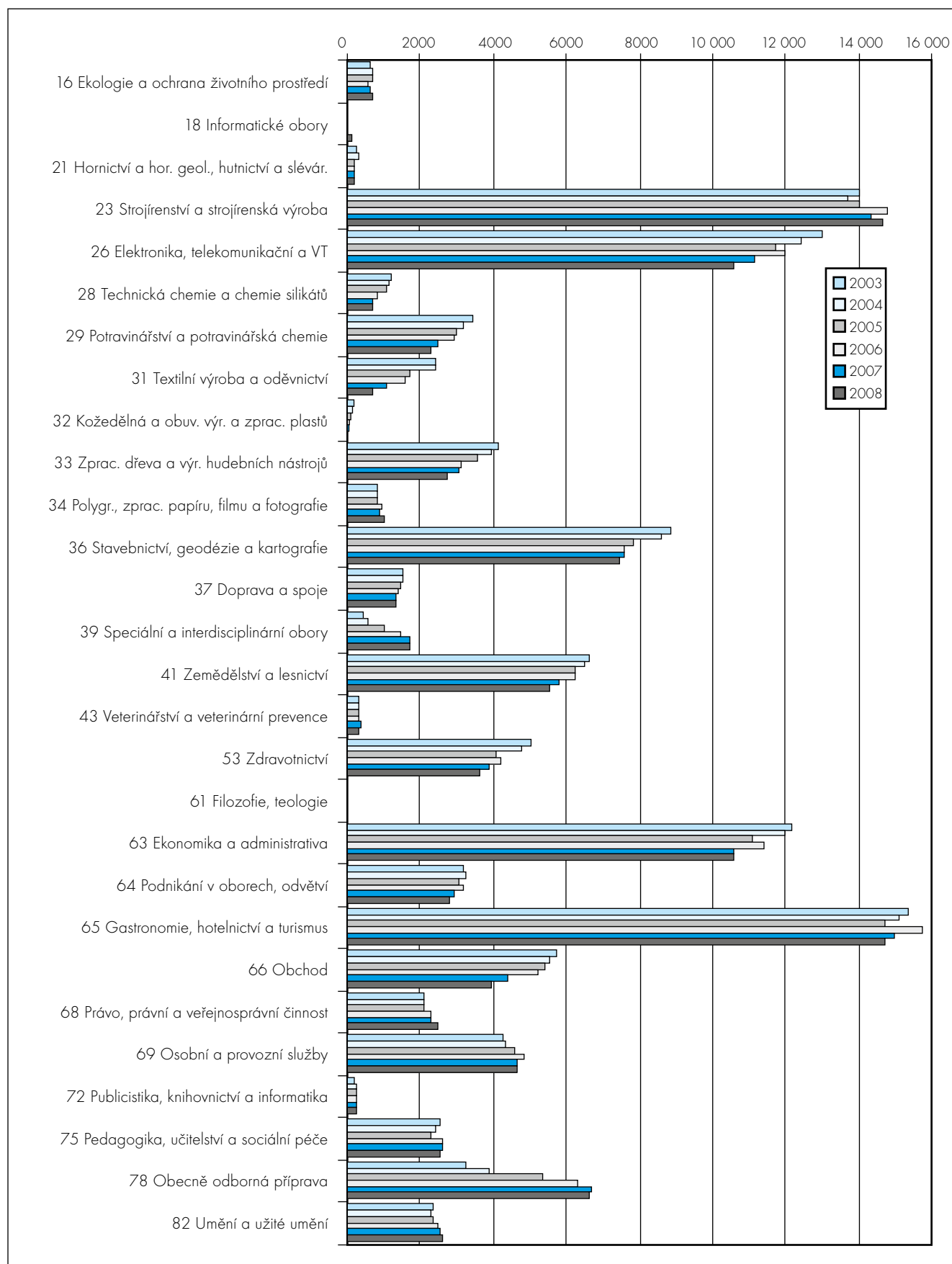

Obrázek 2.8: Počty žáků nově přijatých do 1. ročníku oborů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem – L0

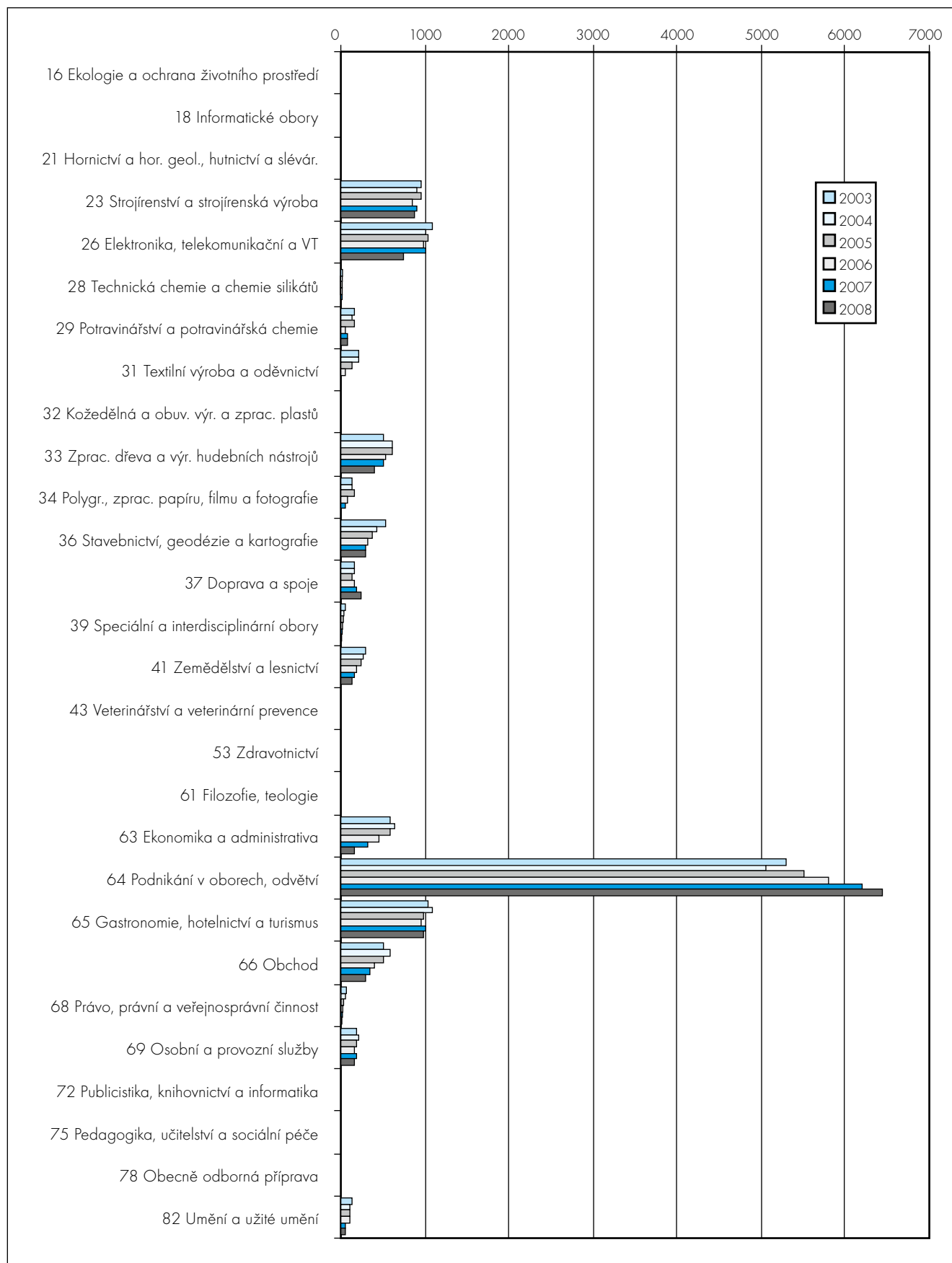

2. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků

Obrázek 2.9: Počty žáků nově přijatých do 1. ročníku oborů poskytujících střední vzdělání s výučním listem a maturitní zkouškou pro absolventy základní školy – E + H + M + LO

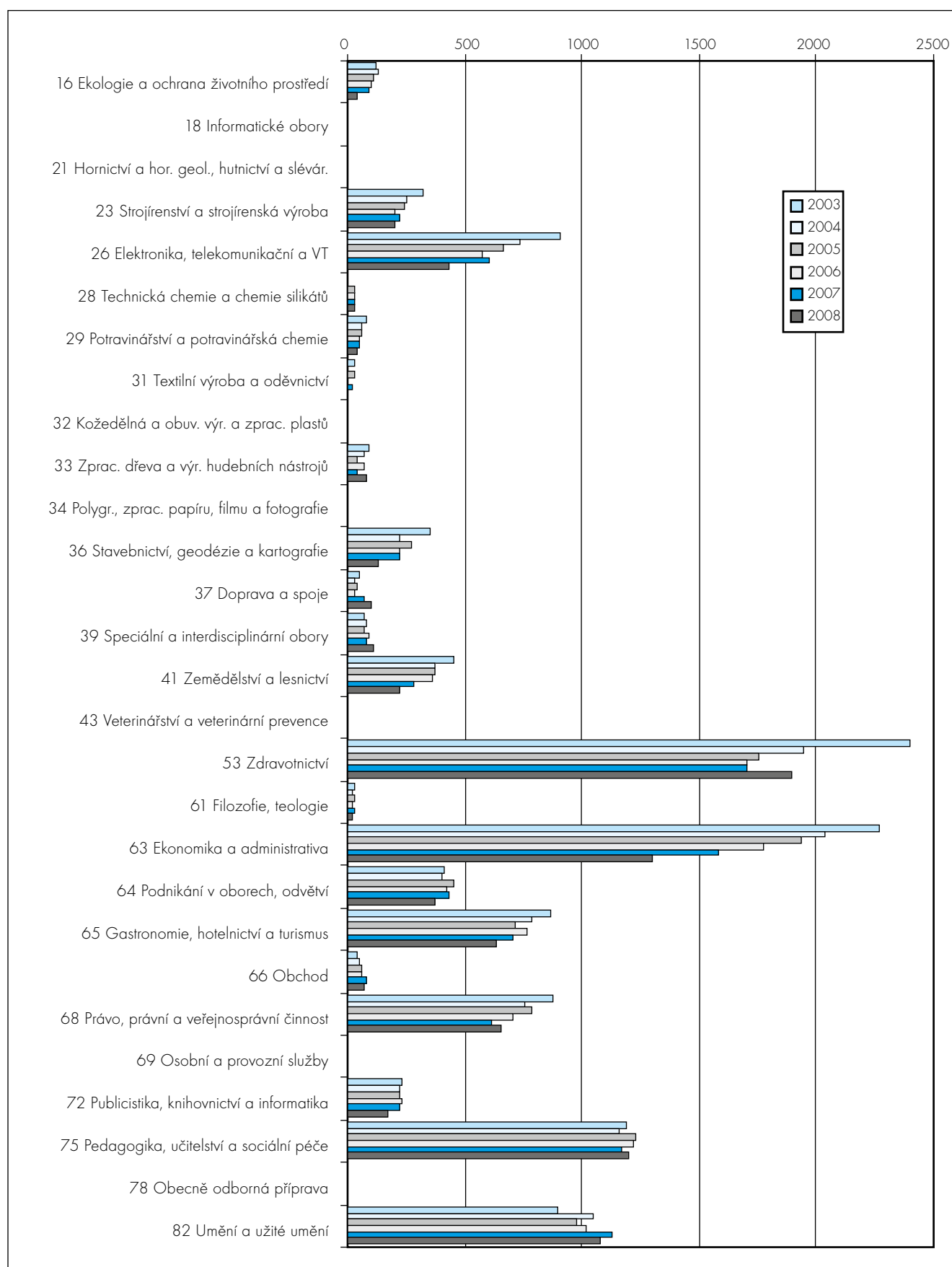

Obrázek 2.10: Počty žáků nově přijatých do 1. ročníku oborů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou – nástavbové studium – L5

2. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků

Obrázek 2.11: Počty žáků nově přijatých do 1. ročníku oborů poskytujících vyšší odborné vzdělání - N

vykazuje ještě skupina 66 Obchod – 2,1 p.b. Největší pokles nastal ve skupině 31 Textilní výroba a oděvnictví (2,3 p.b.) a 26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (2,1 p.b.) od roku 2003/04.

Nejpočetnější v maturitních oborech kategorie M (obrázek 2.7) je stále skupina 63 Ekonomika a administrativa, která si udržuje podíl přijímaných žáků kolem 20 %, v průběhu sledovaných let však došlo k poklesu o 2,1 p.b. (tj. o téměř 1000 žáků). Ve víceletém pohledu vykazuje největší nárůst skupina 78 Obecně odborná příprava (lycea – 6 p.b.) a 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (1,8 p.b.). Významná skupina 53 Zdravotnictví vykazuje v posledních třech letech výrazně nižší počet přijímaných, v posledním roce pokles o 0,4 p.b., celkově 3,1 p.b. K poklesu došlo i v početné skupině 23 Strojírenství 0,8 p.b. a 36 Stavebnictví o 1,0 p.b.

V maturitních oborech kategorie L0 (střední vzdělávání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem – L0 – obrázek 2.8) došlo výraznému nárůstu ve skupině 39 Speciální a interdisciplinární technické obory (o 13 p.b.) ve víceletém pohledu (jako důsledek vytvoření oboru Autotronika, který zároveň odčerpává zájemce ze skupiny 26 Elektrotechnika), nárůst je zřejmý i ve skupině 23 Strojírenství a strojírenská výroba – o 4,1 p.b. ve víceletém pohledu. Nejvýraznější pokles pak vykazují skupiny 66 Obchod (4,2 p.b.) a 31 Textilní výroba a oděvnictví (2,1 p.b.), jako zřejmý důsledek problémů absolventů s odpovídajícím uplatněním.

Vývoj souhrnu počtu žáků v těchto základních kategoriích je dobře zřetelný na součtovém grafickém znázornění na obrázku 2.9, poklesy a nárůsty se vyrovnávají a nejsou tak výrazné. Největší nárůst vykazují Lycea (3,5 p.b.) a skupina 23 Strojírenství (1,7 p.b.) Nejvyšší pokles pak mají podíly žáků ve skupinách 31 Textilní výroba a oděvnictví (1,5 p.b.), 66 Obchod (1,3 p.b.) a 26 Elektrotechnika, telekomunikace a výpočetní technika (1,3 p.b.). Všechny tyto údaje se vztahují k rozdílu mezi roky 2003/04 a 2008/09. V absolutních počtech došlo k poklesu nově přijímaných ze základní školy či prvního stupně víceletých gymnázií do odborného vzdělávání téměř o 9,2 tisíce (z 114 116 na 104 948).

V **nástavbovém vzdělávání** (obrázek 2.10) je zřejmý stálý nárůst v nejpočetnější skupině 64 Podnikání v oborech. Velký podíl této skupiny je ovlivněn zejména tím, že při velké rozptýlenosti výuky na mnoho SOU je to často jediná možnost, jak vytvořit dostatečně velkou třídu ze zájemců o nástavbové studium z různých oborů. Výhodou je ovšem i příprava vyučených k budoucímu podnikání a zvýšení jejich vzdělanostní úrovně.

Ve **vyšším odborném vzdělávání** (obrázek 2.11) pokračuje dlouhodobý pokles počtu žáků téměř ve všech skupinách, dlouhodobě vykazuje nárůst skupina 82 Umění a užité umění (4,6 p.b.), největší pokles pak skupina 63 Ekonomika a administrativa (4,6 p.b.).

3. Názory absolventů středních škol na volbu a kvalitu studia

Přechod absolventů středních odborných škol ze školy do praxe či do terciárního vzdělávání patří k zásadním životním okamžikům. Tato důležitá etapa se však velmi úzce vztahuje k jiné lidské křižovatce, a to k volbě vzdělávací cesty. Právě výběr typu a oboru středního vzdělání celkem striktně předurčuje následné postavení absolventa na trhu práce, jeho kariérní dráhu i možnosti jeho pokračování v terciárním studiu. V osobní rovině ovlivňuje životní úroveň i spokojenost. Změna tohoto rozhodnutí může být obtížná, ať už v průběhu studia, nebo při pozdější změně profese.

Zajímavou otázkou proto je, jak zpětně zhodnotit, zda toto rozhodování o volbě vzdělávací dráhy bylo úspěšné, jak svoji vzdělávací volbu absolventi posuzují ve zpětném pohledu, do jaké míry odpovídá jejich zájmům, schopnostem a ambicím v dospělém věku.

3.1 Hodnocení volby a přínosu středního vzdělání po ukončení studia

Podkladem pro zjištění názorů absolventů středních škol, konkrétně jejich spokojenosti se zvolenou vzdělávací cestou a faktory, které jejich rozhodování ovlivnily, bylo šetření NÚOV navazující na výzkum PISA-2003. V rámci dotazování byli osloveni absolventi, kteří se jako patnáctiletí zúčastnili výzkumu PISA-2003 a kteří tedy nedávno vstoupili do terciárního vzdělávání nebo na trh práce.

3.1.1 Faktory ovlivňující volbu středního vzdělávání

Výběr střední školy představuje jednu ze zásadních křižovatek vzdělávací dráhy. Toto rozhodnutí, především výběr maturitního nebo učebního oboru významně ovlivňuje možnost pokračovat v terciárním vzdělávání, má vliv na uplatnění na trhu práce, budoucí profesní dráhu i celkový společenský status. Z tohoto důvodu je důležité, aby volba typu středního vzdělání i oboru studia byla co nejvíce v souladu se studijními schopnostmi žáka i jeho zájmy.

Zvolená vzdělávací dráha a výběr střední školy jsou vedle vrozených studijních dispozic a zájmů ovlivněny řadou dalších faktorů. Jak ukazují výzkumy, nezanedbatelnou úlohu při volbě studijní dráhy hraje rodinné a sociální prostředí. Konečný výběr školy může být ovlivněn i některými omezujícími vlivy, konkrétní nabídkou oborů v místě bydliště nebo převisem poptávky nad nabídkou u některých typů středního vzdělání.

V následujícím textu se podrobněji zaměříme na rozhodovací proces volby střední školy a konkrétní faktory, které tuto volbu ovlivnily, a to jak z hlediska vlivu rodinného zázemí na tuto volbu, tak i jiných faktorů, které ovlivnily rozhodování žáků.

Vliv rodinného zázemí

Vliv rodinného zázemí na výběr typu středního vzdělávání byl zjišťován na vztahu mezi absolvovanou střední školou

3. Názory absolventů středních škol na volbu a kvalitu studia

na jedné straně a úroveň vzdělání rodičů a socioekonomickým statusem rodiny.¹⁾

Z výsledků vyplývá, že děti vyučených rodičů si méně často vybíraly gymnázium a naopak častěji volily školu s odborným zaměřením, a to jak učební obor, tak i odborné vzdělání zakončené maturitou. Děti vysokoškolsky vzdělaných rodičů naopak preferovaly všeobecné vzdělání na gymnáziu.

Souvislost mezi socioekonomickou situací rodiny a absolvovanou střední školou také ukazuje jisté odlišnosti především v kategorii rodičů s nejnižším a nejvyšším socioekonomickým statusem. Děti z rodin s nejnižším socioekonomickým statusem častěji absolvovaly učňovský obor, případně odborné vzdělání s maturitou a méně často gymnázium, naopak děti z rodin s nejvyšším socioekonomickým statusem častěji studovaly gymnázium.

Výsledky ukazují, že děti rodičů s vyšším vzděláním a socioekonomickým statusem preferují gymnázia, zatímco děti rodičů s nižším vzděláním a nejnižším ekonomickým statusem dávají přednost středním školám s odborným zaměřením.

3.1.2 Subjektivní faktory ovlivňující volbu středoškolského vzdělání – rozhovory s absolventy

Volba typu středního vzdělání

Co žáky nejvíce ovlivnilo při výběru typu střední školy? Nejčastěji absolventi odpovídali, že „měli sami jasno“, jestli se chtějí vyučit, získat maturitu na odborné střední škole nebo jít studovat gymnázium – celkově takto odpovědělo 41 % z nich. Druhým nejfrekventovanějším faktorem, který ovlivnil rozhodnutí o střední škole, byl vliv rodičů.

Necelých 40 % absolventů v rozhovorech uvedlo, že si zvolili danou střední školu právě proto, že to chtěli rodiče, a to prakticky bez rozdílu podle jednotlivých typů středního vzdělání. Vedle vlivu rodičů absolventi zmiňovali i **vliv širší rodiny**, kdy celkově 11 % žáků bylo ovlivněno „vzorem v rodině“ ve smyslu určité úrovně vzdělání, která je v rodině považována za běžnou, a dalších 10 % uvedlo, že se při volbě střední školy inspirovali vzorem někoho z příbuzných nebo známých, kteří vykonávají zajímavou profesi. Zatímco „vzor v rodině“ ve smyslu samozřejmého směřování k určité úrovni vzdělání uváděli častěji gymnazisté (20 %), konkrétní zajímavá profese, kterou vykonává někdo ze známých nebo příbuzných, více ovlivňovala žáky směřující do učebních oborů (24 %). Gymnazisté pak poměrně často uváděli, že si zvolili všeobecné střední vzdělání, protože nevěděli, jakou profesi budou chtít v budoucnu dělat (27 % gymnazistů).

Volba studijního nebo učebního oboru

Kromě volby typu středního vzdělávání byla v rámci rozhovorů absolventům položena otázka, na základě čeho si zvolili svůj studijní obor.

Dominantní motivací představoval **zájem o obor**, který jako důvod uvedla asi polovina dotázaných. Na druhém místě je **zkušenost známých** s tímto oborem, která ovlivnila více než desetinu (12 %) dotázaných, přitom v kategorii vyučených byl tento vliv vyšší – uvedla ho téměř čtvrtina z nich. Podobně možnost pracovního uplatnění ovlivnila výběr oboru rovněž u 12 % dotázaných, přitom větší vliv měla opět na vyučené (18 %). Určitou roli v rozhodování o studijním oboru sehrály **informační materiály a brožury o studiu** (10 %). Vliv rodičů na výběr konkrétního oboru uváděli absolventi poměrně málo (7 %). Na druhou stranu asi pětina absolventů středních odborných škol v rozhovoru uvedla, že si nebyli jisti, jaký obor si mají zvolit a vybrali si obor, který jim doporučili rodiče. Gymnazisté uváděli jako důvod volby „výběr dobré školy“, u vyučených naopak ovlivnil volbu oboru horší prospěch, kterému musela necelá pětina z nich (18 %) volbu oboru přizpůsobit.

Kritéria pracovního uplatnění, ke kterým žáci a jejich rodiče přihlíželi při volbě střední školy

Převážná většina absolventů (kolem 90 %) v rozhovorech uvedla, že při výběru střední školy zvažovali, zda je bude práce v oboru bavit a perspektivnost povolání. Asi tři čtvrtiny přemýšlely o finančním ohodnocení, prestiži a atraktivitě povolání a zda jde o práci manuální nebo v kanceláři. Dostatek pracovních míst v regionu zvažovali zejména vyučení (více než 80 %), příprava na vysokou školu byla zásadní pro gymnazisty a pro více než čtyřicet procent absolventů SOŠ.

Korekce studijní volby v procesu rozhodování o volbě studia

Výsledné rozhodnutí při volbě vzdělávací cesty nezáleží jen na přání žáka a jeho rodičů, často naráží na určité mantinely, kterým žáci musí svoji definitivní volbu o podání přihlášky na střední školu přizpůsobit.

V této souvislosti nás zajímalo, do jaké míry žáci svoji volbu střední školy a oboru v průběhu svého rozhodování měnili. Nejlépe na tom byli gymnazisté, z nichž 87 % svoji volbu neměnilo. Významněji přizpůsobovali svoji volbu absolventi SOŠ, z nichž asi třetina musela svoji původní představu modifikovat, přitom (22 %) změnilo svoji volbu úplně a dalších 10 % částečně. Podobně i vyučení svoji studijní volbu měnili, ale spíše jen částečně (24 %), zcela svoji volbu korigovala asi desetina vyučených.

K důvodům, proč absolventi před přijímacími zkouškami změnili nebo přizpůsobili původní studijní záměry, patřilo nejčastěji **dojíždění** (20 %), na druhém místě byl **horší prospěch** (rovněž kolem 20 %), tento faktor nejvýznamněji ovlivnil vyučené (více než 40 %). **Finanční nákladnost studia** uvedlo 15 % absolventů, nejčastěji opět vyučení (téměř 30 %). **Obavy z nepřijetí na školu** ovlivnily volbu asi 15 % absolventů, přitom nejčastěji takto odpovídali absolventi SOŠ s maturitou. **Obavy z obtížnosti studia**, ať už samotných žáků nebo jejich rodičů se vyskytovaly především u vyučených.

Zájem a podpora vzdělávání ze strany rodičů

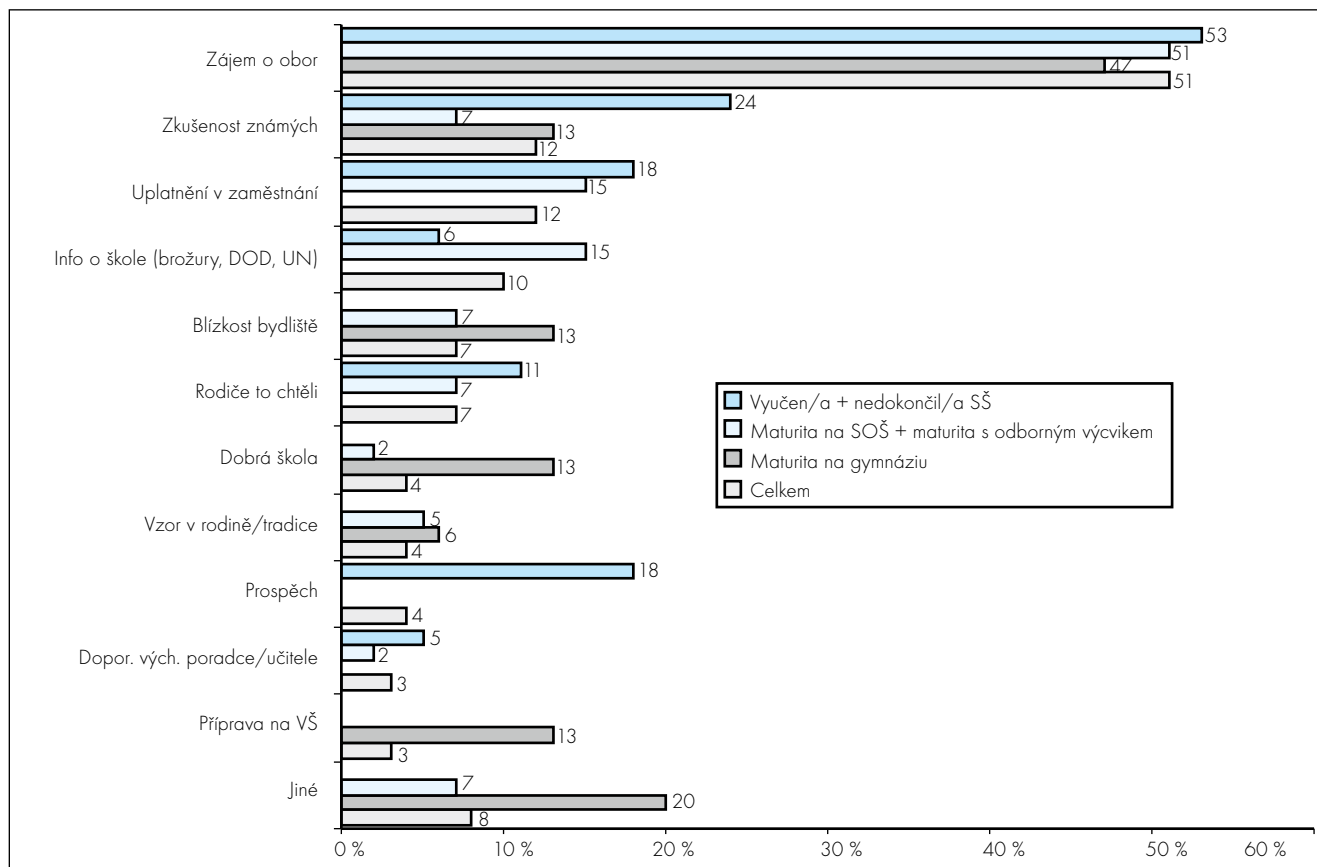
V rozhovorech byl sledován i vliv rodičů na volbu stupně vzdělání. V obecné rovině prakticky všichni absolventi uváděli,

¹⁾ Socioekonomický status byl měřen na základě standardního socioekonomického indexu zaměstnaneckého statusu ISEI. Použit byl index rodiče s vyšším ISEI, zjištěným v rámci šetření PISA-2003, tedy v době, kdy bylo respondentovi 15 let.

3. Názory absolventů středních škol na volbu a kvalitu studia

Obrázek 3.1: Na základě čeho jste si vybíral konkrétní obor? (dle dosaženého vzdělání)

ZÁKLAD: Vyučen/a + nedokončil/a SŠ, n = 17, maturita na gymnáziu, n = 15, maturita na SOŠ + maturita s odborným výcvikem, n = 41, celkem, n = 73

Pozn. Bylo možné uvést více odpovědí.

že je rodiče motivovali, aby se učili a získali vzdělání. Určité rozdíly se objevují u odpovědi, které ukazují, do jaké míry rodiče nechávali rozhodnutí na samotném dítěti. Zatímco téměř 90% vyučených a 80% absolventů SOŠ odpovědělo „rodiče nechávali volbu školy spíše na mně, nicméně se o to zajímali“, u absolventů gymnázií ponechávalo v rámci sledovaného vzorku volbu střední školy na dítěti jen 60% rodičů. Odpověď „rodiče mi říkali, že mám jít raději na snadnější školu, než jakou jsem si vybral“ se vyskytovala méně často, výrazněji byla zastoupena u vyučených (18 %).

Větší všeobecná podpora rozvoje je patrná i z odpovědi na otázku „Jakými způsoby podporovali rodiče vaše vzdělávání?“. Absolventi gymnázií v rozhovorech uváděli častější podporu rodičů, například nákup knížek, časopisů, zájmových kroužků, jazykových kurzů a kurzů k přijímacím zkouškám.

Zájmová vyhraněnost žáků

Podstatným problémem při volbě vzdělávací cesty je otázka, zda jsou žáci v době, kdy se rozhodují o svém budoucím povolání, to znamená kolem 15 let věku, dostatečně zájmově vyhranění a mají odpovídající představu o své budoucí profesi. V rámci realizovaných rozhovorů uvedla více než třetina dotázaných (36 %), že již během ZŠ „měli přesnou představu“, jaký obor chtějí studovat, další třetina (32%) uvažovala v průběhu ZŠ o několika různých oborech, z nichž si pak

jeden vybrala. Nezanedbatelný podíl dotázaných (27%) uvedl, že neměli žádnou představu, jaký obor by si měli zvolit. Nejčastěji takto dopovídali žáci, kteří směřovali na gymnázia, kteří rozhodnutí o oboru mohli odložit, na druhou stranu takto odpovědělo i 27% dotázaných absolventů SOŠ, kteří si konkrétní obor zvolit museli.

Představa o studijním oboru a profesi

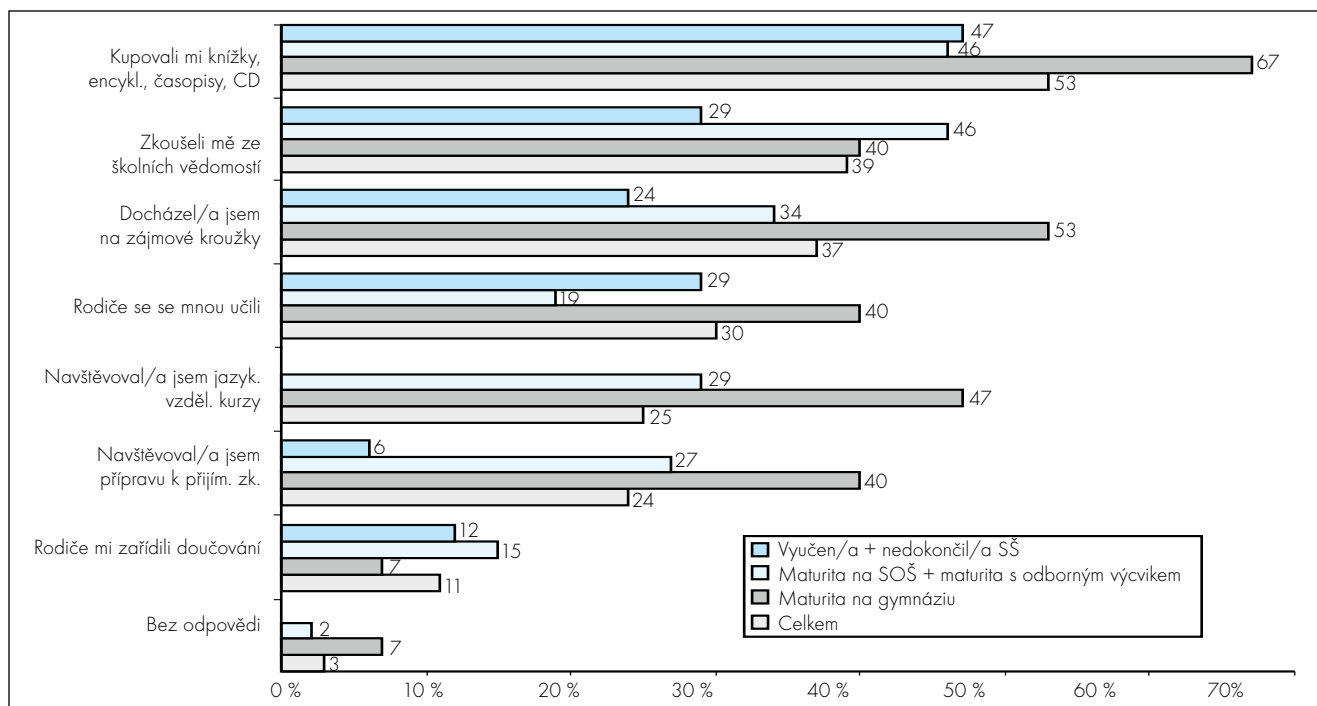
Kromě určité zájmové nevyhraněnosti části žáků se jako problém ukazuje zjištění, že přibližně pětina absolventů středních odborných škol uvádí, že neměli správnou představu o obsahu učebního nebo studijního oboru.

Podobně asi 20% dotázaných absolventů SOŠ uvedlo, že v době, kdy se rozhodovali o střední škole neměli dostatečnou představu o své budoucí profesi.

Na závěr kapitoly je možno konstatovat, že z rozhovorů vyplynulo, že rodiče i ostatní sociální okolí ovlivňují rozhodování o volbě střední školy jak přímo, tak i nepřímo. Odpovědi přitom naznačují **větší vliv rodičů na výběr typu středoškolského studia než na volbu konkrétního oboru**. Zajímavé je, že zatímco u gymnazistů se objevuje spíše obecnější vliv úrovně vzdělání, která je v rodině považována za běžnou, **vyučenější častěji zmiňovali inspiraci konkrétním zaměstnáním nebo studiem oboru ve svém sociálním okolí**, u známých, příbuzných nebo kamarádů. Zároveň v rozhovorech častěji uváděli, že rodiče nechávali studijní volbu na nich, nebo jim

3. Názory absolventů středních škol na volbu a kvalitu studia

Obrázek 3.2: Kterými způsoby podporovali rodiče vaše vzdělávání? (dle dosaženého vzdělání)
ZÁKLAD: Vyučen/a + nedokončil/a SŠ, n = 17, maturita na gymnáziu, n = 15, maturita na SOŠ + maturita s odborným výcvikem, n = 41, celkem, n = 73

v některých případech doporučili, aby si zvolili jednodušší studium. Větší roli při volbě střední školy hrají u vyučených obavy z nezvládnutí studia a nutnost přizpůsobit volbu střední školy nebo oboru horším studijním výsledkům.

Rozhovory zároveň ukázaly, že nezanedbatelná část žáků (čtvrtina až pětina) svoji původní představu o volbě školy koriguje. Důvody pro změnu jsou dvojího charakteru – za prvé organizační a finanční (zejména dojíždění), za druhé podmíněné horšími studijními výsledky a obavami z nepříjetí na původně vybranou školu. Problémem, který se vyskytuje u části žáků, je **zájmová nevyhraněnost**, jejich nízká představa o studijním oboru i budoucí profesi.

3.1.3 Spokojenost se zvoleným typem středního vzdělání

V rámci sledovaného vzorku byli se zvoleným typem střední školy nejspokojenější absolventi víceletých gymnázií, z nichž by svoji volbu změnilo jen 6 %. Absolventi čtyřletých gymnázií a maturitních SOŠ se z hlediska spokojenosti s volbou vystudované střední školy příliš neliší. Z absolventů čtyřletých gymnázií by asi 12 % změnilo volbu studia, přitom nejčastěji by si vybrali SOŠ. Jako hlavní důvod uváděli příliš všeobecné zaměření studia, kdy se museli podrobně věnovat i předmětům, které je nezajímaly, a nutnost pokračovat ve studiu na vysoké škole. Rovněž vysoké studijní nároky byly důvodem, proč by někteří dali přednost maturitě na SOŠ.

U maturitních oborů SOŠ by si vybralo jiný typ studia asi 10 % absolventů. Část z nich by raději studovala gymnázium právě z důvodu zájmu o studium na vysoké škole. Příčinou nespokojenosti byl v této kategorii často i špatně zvolený studijní obor, kdy student zjistil, že ho vybraný obor nezajímá

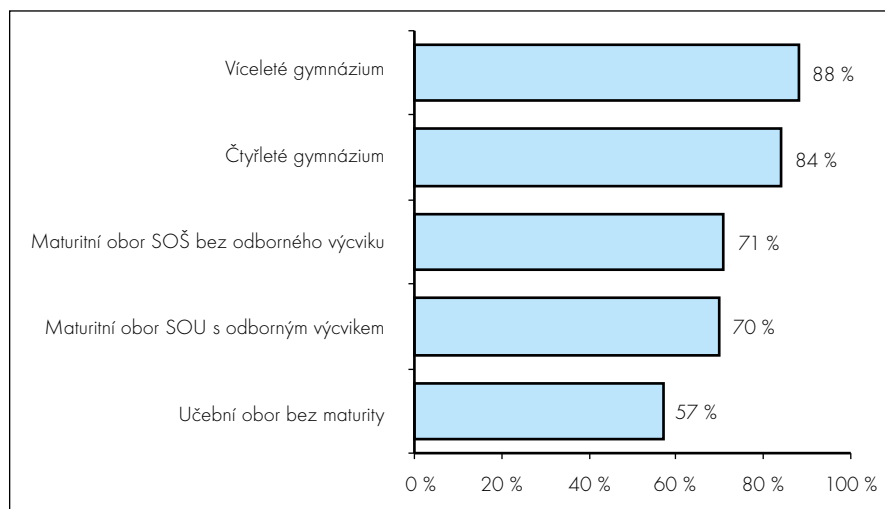
a nechce v něm pracovat nebo ho tento obor omezuje při výběru oboru na vysoké škole. U absolventů oborů poskytujících maturitní vzdělání i odbornou přípravu odpovídající vyučení by jiný typ střední školy zvolilo 16 % z nich, přitom nejčastěji by si vybrali maturitu na SOŠ. Nejmenší spokojenost vyjadřovali vyučení, z nichž by si v rámci sledovaného vzorku zvolilo odlišný typ středního vzdělání 26 %, největší část z nich (16 %) by si zvolila studium SOU zakončené maturitní zkouškou, tedy podobný typ studia, který by jim ale poskytl maturitní vzdělání. Nejčastěji uváděný důvod je zájem o maturitu a lepší pracovní podmínky.

Spokojenost se zvoleným oborem

Z hlediska podílu nespokojených absolventů se jako výraznější problém ukazuje volba oboru studia, kdy by si řada absolventů v rámci stejného typu středního vzdělání vybrala raději jiný obor. Zatímco gymnazisté by většinou opět volili všeobecné vzdělání, i když v některých případech s jiným zaměřením, u absolventů odborných maturitních oborů by si stejný obor vybralo jen asi 70 % z nich, u vyučených je pak tento podíl podstatně nižší – v rámci sledovaného vzorku dosahuje jen asi 57 %.

Vztáhneme-li tyto výsledky k problémům, které uváděli vybraní absolventi v rozhovorech o volbě oboru, je zřejmé, že zájmová nevyhraněnost některých žáků, jejich nedostatečná informovanost o zvoleném oboru i budoucí profesi, případně i příliš násilné přizpůsobování volby oboru se projevují v nespokojenosti části absolventů se studijním nebo učebním oborem. U vyučených k těmto problémům přistupuje ještě i změna studijních ambic v průběhu vyučení nebo po vstupu do praxe.

Obrázek 3.3: Procento absolventů, kteří by si zvolili stejný obor (v % kladných odpovědí)

Z výsledků šetření vyplývá, že nejspokojenější jsou se zvolenou střední školou absolventi víceletých gymnázií. Absolventi 4letých gymnázií a SOŠ se příliš neliší ve spokojenosti se zvoleným typem středního vzdělání (jinou školu by si vybralo 10 %, resp. 12 % z nich), u absolventů SOŠ ale najdeme větší nespokojenost se zvoleným oborem (stejný obor by si zvolilo kolem 70 % z nich). Problémem je tedy především volba oboru, který neodpovídá zájmům nebo způsobuje určitá omezení při výběru dalšího studia v terciárním vzdělávání. Nejméně spokojeni jsou vyučení, kteří vyjadřují relativně značnou nespokojenost s typem studia (26 % nespokojených) i nejvyšší nespokojenost s vybraným oborem, kdy více než 40 % by si vybralo jiný učební obor.

Celková spokojenost s dosaženou úrovní vzdělání

Kromě spokojenosti se zvolenou střední školou byla zjišťována i celková spokojenost s dosaženou úrovní vzdělání, resp. s tím, jak se absolventům daří svoji představu naplňovat v případě, že pokračují ve studiu.

Z odpovědi na otázku, jak se absolventům podařilo, resp. daří dosáhnout úrovně vzdělání podle svého přání, je podobně jako z předchozích odpovědí zřejmá větší nespokojenost absolventů, kteří si zvolili méně náročnou vzdělávací cestu. Nejméně spokojeni jsou vyučení, z nichž asi polovina odpověděla, že nejsou s dosaženým vzděláním spokojeni. U maturitních oborů SOŠ vyjádřila nespokojenost asi čtvrtina, zatímco z gymnazistů jen asi desetina.

Ve vztahu k sociálnímu zázemí výsledky analýzy ukazují, že častěji se nepodařilo získat úroveň vzdělání, kterou by si přáli, těm absolventům, jejichž rodiče jsou vyučení než těm, jejichž rodiče získali maturitní nebo vysokoškolské vzdělání. Z hlediska vztahu mezi spokojeností absolventů s dosaženou úrovní vzdělání a socioekonomickým statusem rodiny se ukazují významné odlišnosti především u krajních kategorií. Absolventi pocházející z rodin s nejnižším socioekonomickým statusem jsou relativně častěji nespokojeni s úrovní vzdělání, kterou se jim podařilo dosáhnout, zatímco ti, jejichž rodiče mají nejvyšší socioekonomický status, jsou naopak podstatně spokojenější.

Důvody, proč se absolventům nepodařilo (nedaří) dosáhnout úrovně vzdělání, kterou by si přáli

Zastoupení důvodů, proč se absolventům středních škol nepodařilo nebo nedaří dosáhnout vzdělání, které by si přáli, se liší podle jednotlivých typů absolvovaného středního vzdělání. Limitujícím faktorem pro získání vyššího vzdělání byl u vyučených především slabší prospěch (32 %). Podstatná byla i ztráta zájmu o studium (27 %) a poměrně často i finanční důvody (24 %). Jiný názor rodičů jako důvod pro nezískání vzdělání, které by si absolvent přál, se vyskytuje jen okrajově, v zásadě ale právě jen u vyučených. U absolventů maturitních SOU patřily

k nejčastějším překážkám finanční důvody (24 %), náročné přijímací zkoušky (18 %) a ztráta zájmu o studium (18 %). U absolventů maturitních SOŠ se tyto důvody objevují rovněž, ale v menší míře, jako nejčastější překážka jsou uváděny náročné přijímací zkoušky (14 %).

3.1.4 Hodnocení úrovně získaných kompetencí pro uplatnění v zaměstnání

Výhodné uplatnění a získání perspektivního zaměstnání může záviset nejen na typu střední školy, vystudovaném oboru, aktivitě absolventa, případně jeho rodinném zázemí, ale i na tom, jak je připraven z hlediska kompetencí, které zaměstnavatelé požadují.

Absolventi nejlépe hodnotili svoji schopnost učit se nové věci, pracovat v týmu a schopnost komunikace, kde podíl spokojených s těmito kompetencemi přesahoval 90 %. Více než 80 % absolventů se pozitivně vyjádřilo o úrovni získaných všeobecných a odborných teoretických znalostí. O něco hůře hodnotí absolventi schopnost vysvětlit svá stanoviska a prosadit se (kolem 75 %). Nejméně jsou absolventi spokojeni se svými jazykovými dovednostmi.

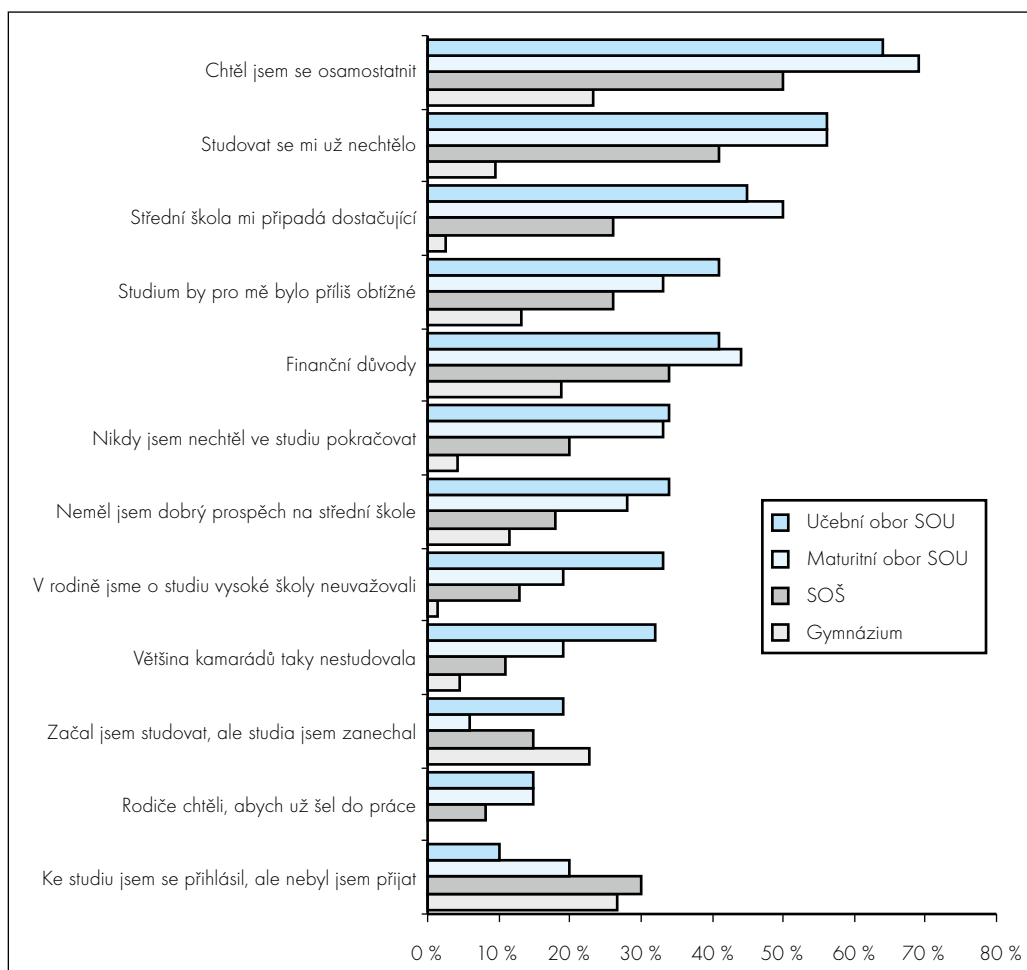
Z hlediska srovnání vyučených a maturantů jediná kompetence, kterou hodnotí vyučení příznivěji než maturanti, jsou odborné praktické dovednosti. Mírně nižší je hodnocení všeobecných dovedností, dovedností pracovat na PC, komunikačních dovedností. Největší rozdíl mezi hodnocením absolventů maturitních oborů a vyučenými najdeme u znalosti cizího jazyka. Zatímco u maturantů je spokojena přibližně polovina, v kategorii vyučených hodnotí své jazykové dovednosti pozitivně jen 30 % z nich.

3.1.5 Vnímání střední školy a její vliv na studijní ambice

Často zmiňovaným tématem je i problém selekce, odlišné atmosféry či míry podpory učitelů na gymnáziích, středních odborných školách a učilištích. Jak tedy absolventi středního vzdělání subjektivně vnímají přínos střední školy pro jejich vstup do praxe, osobnostní rozvoj, studijní ambice či pokračování ve vzdělávání?

3. Názory absolventů středních škol na volbu a kvalitu studia

Obrázek 3.4: Důvody, proč absolventi různých typů středních škol nepokračovali v terciárním vzdělávání
(podle jednotlivých typů středního vzdělání, v % kladných odpovědí)

Tabulka 3.1: Podíl absolventů, kteří na uvedená vyjádření odpověděli kladně (v % odpovědí)

V % odpovědí ano a spíše ano (N = 1816)	Víceleté gymn.	4leté gymn.	SOŠ	Maturitní obor SOU	Učební obor SOU
Studium mě dobře připravilo pro vstup do praxe	23%	23%	66%	77%	72%
Studium mě dobře připravilo pro pokračování na VŠ	94%	88%	69%	39%	25%
Během studia mě zaujal předmět, kterému se chci věnovat na VŠ	72%	69%	62%	45%	25%
Učitelé na střední škole se snažili podpořit můj rozvoj	75%	73%	73%	70%	65%
Na učitele jsem se mohl obrátit se žádostí o radu	87%	85%	83%	81%	78%
Během střední školy jsem získal sebedůvěru	69%	64%	69%	69%	70%
Střední škola mě od dalšího studia odradila	1%	3%	10%	28%	30%
Během studia na střední škole jsem zjistil, že nejsem studijní typ	9%	10%	18%	39%	47%
Studium na střední škole bylo příliš obtížné	7%	13%	13%	13%	19%

Připravenost pro praxi a terciární vzdělávání

Při hodnocení přínosu střední školy z hlediska připravenosti pro praxi nebo terciární vzdělávání je podstatný typ středního vzdělání a jeho zaměření. Samozřejmě jsou proto odlišné odpovědi gymnazistů, kteří jsou připravováni pro VŠ studium, a vyučených, kteří získávají především praktické dovednosti. Zajímavé je ale porovnání odpovědí u odborných škol s maturitou, které poskytují tzv. dvojí kvalifikaci. Absolventi maturitních SOŠ se cítili být pro praxi připraveni o něco hůře než vyučení (66 % oproti 72 %), zároveň svoji připravenost pro vysokoškolské studium hodnotili skeptičtěji než gymnazisté (69 % oproti

88 % u 4letých gymnázií). Přesto téměř 70 % podíl absolventů SOŠ, kteří považují svoji připravenost ke studiu na VŠ za dobrou, je relativně pozitivní. Jak vyplývá z rozhovorů, problémem vstupu absolventů SOŠ do terciárního vzdělávání je zřejmě spíše zúžení možnosti volby oboru terciárního vzdělávání v důsledku specializace na střední škole než celkově nedostačující úroveň vzdělání.

Přístup a podpora ze strany učitelů

Dále byla zjišťováno, jak žáci vnímali podporu ze strany učitelů na střední škole. V zásadě je možno konstatovat, že největší podporu učitelů vnímali gymnazisté a s menším odstupem absolventi SOŠ, nejnižší vyučení. Rozdíly ale nejsou nijak výrazné. Konkrétně asi 70–75 % absolventů maturitních škol uvádělo, že se učitelé snažili podpořit jejich rozvoj. Z vyučených získalo tento dojem asi 65 %. Se žádostí o radu se na učitele mohli obrátit opět zejména gymnazisté a absolventi SOŠ (87 %, resp. 83 %), méně často vyučení (78 %). Kolem 70 % žáků uvedlo, že na střední škole získali sebedůvěru, zde žádné rozdíly nebyly zjištěny.

Vliv absolvované střední školy na další studijní ambice

Naopak výrazné rozdíly mezi jednotlivými typy škol se ukazují u odpovědí, které odrážejí vztah mezi požadavky a nároky střední školy na jedné straně a zájmem pokračovat v terciárním vzdělávání na straně druhé. Zatímco u gymnazistů se odpověď „střední škola mě od dalšího studia odradila“ vyskytuje jen okrajově, z absolventů SOŠ uvádí tuto odpověď 10 % a u absolventů SOU (s maturitou i bez maturity) takto odpověděla téměř třetina dotázaných. Podobná situace platí i pro odpověď „během studia na střední škole jsem zjistil, že nejsem studijní typ“, kde je nízké zastoupení této odpovědi

u gymnazistů – kolem 10 %, u absolventů SOŠ dosahuje 18 % a u vyučených je výrazně vyšší (47 %). Tyto odpovědi zřejmě odrážejí jak odlišnou vzdělávací atmosféru na těchto školách, tak i zjištění, že zvládnutí středoškolského studia nebo učebního oboru bylo pro žáka náročné. Tomuto předpokladu odpovídá i zjištění, že podíl absolventů, kterým studium na střední škole připadalo příliš obtížné, byl u vyučených poměrně vysoký – kolem 19 %.

3.1.6 Zájem o získání terciárního vzdělání

Důvody nepokračování v terciárním vzdělávání

Důvody, proč absolventi středních škol nepokračují v terciárním vzdělávání, vyplývají zejména z odlišného zaměření jednotlivých typů středních škol.

Absolventi gymnázií jsou připravováni především pro pokračování v terciárním vzdělávání a po maturitě zpravidla pokračují ve studiu na VŠ, případně VOŠ. Nejčastějším důvodem, proč nepokračují ve studiu, je nepřijetí ke studiu (27 %) nebo zanechání studia (24 %), viz obr. 3.4.

Absolventi středních odborných škol s maturitou (SOŠ) mají odbornou kvalifikaci pro vstup do praxe, ale zároveň mohou pokračovat ve vysokoškolském studiu. Ve srovnání s gymnazisty se mezi důvody, proč v terciárním vzdělávání nepokračují, objevuje častěji snaha se osamostatnit (50 %). Zároveň mají nižší zájem studovat (41 %) a střední školu považují často za dostačující (26 %). Významnou roli hraje i v této skupině nepřijetí na školu (30 %).

Vyučení absolventi jsou připraveni především pro přímý vstup do praxe a žáci, kteří volí tuto vzdělávací cestu, zpravidla nepředpokládají, že budou studovat vysokou školu. Na druhé straně část vyučených absolventů získává zájem o studium postupně, po vyučení absolvují nástavbové maturitní studium a následně studují VŠ nebo VOŠ. Této okliky využívají například technicky orientovaní chlapci.

K nejčastěji uváděným důvodům, proč si vyučení zvolili tuto vzdělávací cestu a neměli zájem získat vyšší úroveň vzdělání, patří ty, které souvisí s vnímáním důležitosti studia a odlišnými prioritami, jako jsou snaha se osamostatnit (69 %), nechuf studovat (56 %) a to, že jim střední škola připadá dostačující (45 %, resp. 50 %). Zásadním důvodem je i špatný prospěch a obtížnost studia (33 %, resp. 41 %). Ve srovnání s předchozími kategoriemi se u vyučených objevují častěji odpovědi, které naznačují případný vliv rodinného a sociálního okolí na nepokračování ve studiu: „většina kamarádů také nestudovala“ (19 %, resp. 32 %), „rodiče chtěli, abych už šel do práce“ (15 %), „v rodině jsme o vysoké škole nikdy neuvažovali“ (33 %).

Sociální podmíněnost důvodů pro nepokračování ve studiu

Předmětem šetření bylo i zjištění, zda je výskyt důvodů pro zakončení vzdělávání výučním listem nebo maturitou podmíněn odlišnou sociální situací rodiny a úrovní vzdělání rodičů. Výsledky ukázaly, že děti vyučených rodičů častěji uvádějí jako důvod nepokračování ve vzdělávání finanční důvody a mají větší snahu se osamostatnit. Děti vysokoškoláků se naopak častěji domnívaly, že střední škola není dostačující.

Ve vztahu k socioekonomickému zázemí byla určitá specifika zjištěna jen ve skupině s nejnižším socioekonomickým statutem. Absolventi pocházející z tohoto prostředí statisticky významně častěji uváděli, že důvodem nepokračování ve studiu byla nechuf studovat (54 % oproti 10–17 % v ostatních socioekonomických skupinách) dále skutečnost, že většina kamarádů rovněž nestudovala (tento důvod jako podstatný uvedlo 7,3 % absolventů z této skupiny, zatímco u ostatních se pohyboval od 0 % do 2 %), a častěji se vyskytly finanční důvody (23 % oproti 7–14 % v ostatních skupinách).

Výsledky šetření tak naznačují, že volba vzdělávací cesty a její zakončení výučním listem, maturitou nebo vysokoškolským diplomem je ovlivněna více faktory. Kromě prospěchu a úspěšnosti při přijímacím řízení (zkouškách) hrají především v kategorii vyučených určitou roli i nižší vnímání důležitosti vzdělání, menší ochota studovat, případně vliv kamarádů nebo nižší ambice rodičů. V rodinách z nižších příjmových skupin souvisí nezáměr o delší studium i s jeho větší finanční nákladností.

3.2 Zpětné hodnocení volby a kvality středního odborného vzdělání tři roky po ukončení studia

Důležitou zpětnou vazbu zejména pro školskou sféru představuje zjištění, jak absolventi středních škol hodnotí své studium s odstupem několika let, tzn. po získání zkušeností na pracovním trhu nebo při dalším studiu.

Následující kapitola obsahuje data získaná v průběhu dříve realizovaných šetření absolventů oborů středního vzdělání s výučním listem (z roku 2003), oborů středního vzdělání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem (z roku 2008) a oborů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou (z roku 2007) s odstupem tří let od ukončení studia. Tyto informace jsou zajímavé i tím, že se do hodnocení, které je v podstatě subjektivní, promítají i konkrétní zkušenosti z praxe a požadavky, se kterými se absolvent setkal v zaměstnání nebo terciárním vzdělávání.

3.2.1 Hodnocení vzdělání a úrovně získaných kompetencí podle typu studia

Z celkového pohledu splnilo studium na střední škole očekávání většiny dotázaných absolventů u všech sledovaných typů přípravy. Nejvíce spokojeni jsou absolventi středního odborného vzdělání s maturitou (bez vyučení – SOŠ), dále jen s malým odstupem následují absolventi středního odborného vzdělání s maturitou (se začleněním odborného výcviku) – vyučení s maturitní zkouškou. O něco menší spokojenost najdeme u vyučených, i zde je ale podíl absolventů, kteří hodnotí celkovou přípravu kladně, poměrně vysoký a dosahuje téměř 80 %.

Hodnocení úrovně kompetencí získaných studiem

Důležitou součástí zpětného pohledu zejména pro školskou sféru je i názor absolventů na to, jak je vystudovaná škola připravila z hlediska jednotlivých kompetencí. Šetření bylo zaměřeno především na zjišťování úrovně tzv. klíčových kom-

3. Názory absolventů středních škol na volbu a kvalitu studia

Tabulka 3.2: Celkové hodnocení úrovně přípravy na střední škole

Splnilo studium vaše očekávání?	Vyučení absolventi	Absolventi středního odborného vzdělání s maturitou (s odborným výcvikem)	Absolventi středního odborného vzdělání s maturitou (bez odborného výcviku)
rozhodně ano	22%	21%	21%
spíše ano	57%	65%	68%
kladné hodnocení celkem	79%	86%	89%

petencí, k nimž řadíme schopnost se rozhodovat, pracovat v týmu, učit se nebo komunikovat a podobně. Tyto kompetence jsou široce využitelné a jejich zvládnutí na dobré úrovni zvyšuje flexibilitu absolventů, umožňuje jim reagovat na vývoj profesních požadavků a přizpůsobovat se změnám v poptávce zaměstnavatelů.

V zásadě můžeme konstatovat, že absolventi hodnotí úroveň získaných znalostí a dovedností poměrně příznivě. Nepříznivá je ale skutečnost, že právě důležité kompetence, jako jsou jazykové znalosti, zůstávají slabým místem středoškolské přípravy. V případě vyučených se ukazuje výrazný propad u počítačových dovedností.

Nejsilnější stránku přípravy absolventů všech sledovaných druhů škol představují odborné teoretické znalosti. V této oblasti získanou úroveň považuje za dobrou kolem 90 % absolventů.

Se všeobecnými znalostmi jsou spokojeni přibližně tři čtvrtiny absolventů a rozdíly mezi jednotlivými typy vzdělání rovněž nejsou výrazné. Pozitivní je i spokojenost u vyučených, která ukazuje, že i odborná příprava orientovaná na praxi poskytuje z pohledu většiny vyučených dostatečný rozsah všeobecného vzdělání.

Úroveň odborných praktických dovedností je poměrně dobrá u vyučených (79 % spokojených) i absolventů ma-

turitních oborů s odborným výcvikem (83 %). Naopak výrazně hůře je hodnotí absolventi SOŠ (62 %).

Za neuralgický bod středního vzdělávání je možno označit znalost cizích jazyků, která přitom patří z pohledu zaměstnavatelů k velmi důležitým kompetencím. S odstupem tří let

od ukončení studia hodnotí kladně svoji znalost cizího jazyka, kterou získali v průběhu středoškolského studia, jen polovina absolventů SOŠ. U absolventů maturitních oborů s odborným výcvikem je podíl spokojených ještě nižší – 39 % a vyučení jsou spokojeni jen ve 30 %. Z hlediska otevírání trhů EU nebo zahraničního kapitálu vstupujícího na český trh mohou být právě jazykové znalosti limitujícím faktorem pracovního uplatnění, a to i u vyučených.

U dovednosti práce s PC se ukazuje velmi výrazný rozdíl mezi spokojeností maturantů a vyučených. Zatímco absolventi středních škol zakončených maturitou jsou vcelku spokojeni – kladně je hodnotí tři čtvrtiny z nich, u vyučených je situace zcela odlišná – podíl spokojených dosahuje jen 34 %.

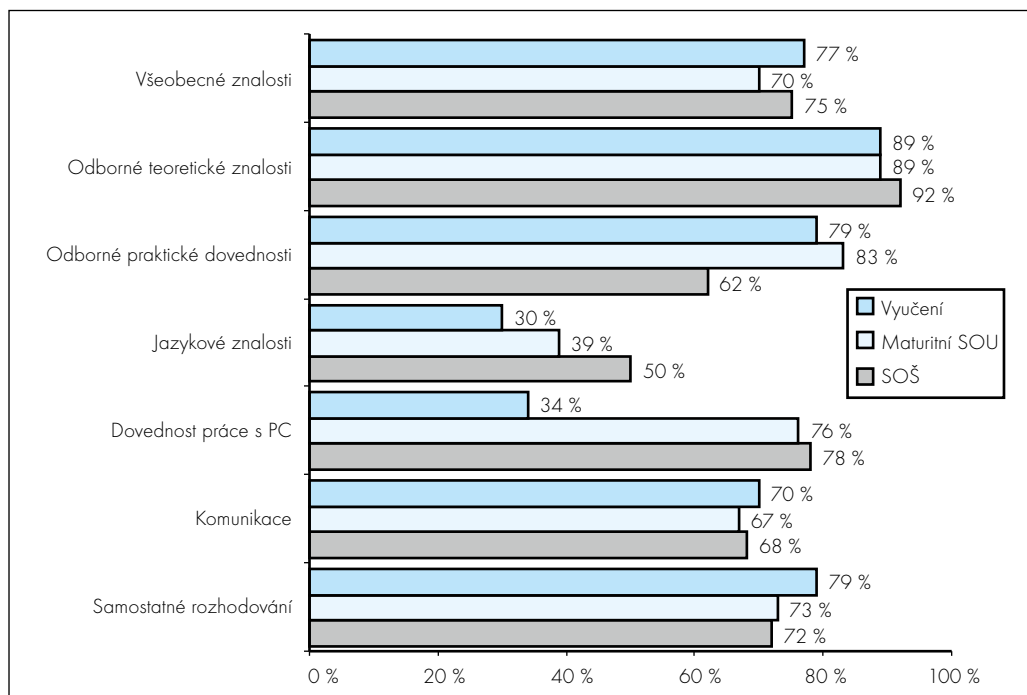
Výzkum se zabýval rovněž otázkou „dvojkolejnosti“ přípravy maturantů na SOŠ a maturantů s odborným výcvikem. Byli ti to absolventi dobře připraveni jak pro přímý vstup do praxe, tak i pro pokračování v terciárním vzdělávání, nebo se některá z těchto skupin potýkala s většími mezerami a nedostatky? V rámci analýz bylo proto zjišťováno, zda se významněji liší spokojenost maturantů, kteří vstoupili přímo do zaměstnání, a těch, kteří pokračovali v terciárním vzdělávání.

U absolventů středního odborného vzdělání s maturitou (bez vyučení) – maturitních oborů SOŠ nebyly mezi oběma sledovanými skupinami výrazné rozdíly. Výjimku tvoří hodno-

cení odborných praktických znalostí, které posuzují kritičtěji ti absolventi, kteří již měli možnost si je vyzkoušet v praxi (62 % spokojených z těch, kteří začali pracovat, v kontrastu 76 % spokojených odpovědí těch, co pokračují ve studiu). Zdá se tedy, že dvojkolejnost přípravy absolventů SOŠ s maturitou pro vstup do praxe i do terciárního vzdělávání nepředstavuje závažný problém.

U absolventů maturitních oborů SOU, kteří pokračovali v terciárním vzdělávání, najdeme mírně větší nespokojenost se všeobecnými a jazykovými znalostmi, takže lze říci, že tento typ vzdělání zřejmě o něco lépe vyho-

Obrázek 3.5: Hodnocení získaných kompetencí – srovnání podle typu středního vzdělání, v % kladných odpovědí (velmi dobře, celkem dobře)

vuje absolventům, kteří pak nastupují přímo do zaměstnání, rozdíly ale nejsou nijak dramatické. V této souvislosti je třeba si ale uvědomit, že podíl absolventů maturitních oborů SOU, kteří vstupují do terciárního vzdělání, je nižší.

3.2.2 Hodnocení vzdělání a úrovně získaných kompetencí ve vybraných skupinách oborů

23 Strojírenství a strojírenská výroba

Z hlediska celkového hodnocení vykazuje skupina oborů Strojírenství a strojírenská výroba velké rozdíly v hodnocení v závislosti na typu vzdělání. Zatímco vyučení strojaři patří v rámci učebních oborů z hlediska celkového názoru na školní přípravu k nejméně spokojeným, na úrovni SOŠ jsou strojaři naopak poměrně spokojeni. Zastoupení absolventů, kteří byli se studiem velmi spokojeni, je u absolventů strojírenských oborů SOŠ ve srovnání s vyučenými dvojnásobné.

Podíváme-li se na největší slabiny, musíme konstatovat, že u strojírenských oborů na všech sledovaných úrovních vzdělání jsou velmi špatně hodnoceny jazykové znalosti, přitom nejhůře je hodnotí vyučení (spokojeno je s nimi jen 27 % absolventů). Velké rozdíly v hodnocení se ukazují u dovedností pracovat s výpočetní technikou, kde vyučení jsou mimořádně nespokojeni (25 %), naopak strojaři s maturitou a zejména absolventi strojírenských oborů SOŠ hodnotí tyto znalosti dobře. Naopak odborné praktické znalosti posuzují nejlépe absolventi maturitních SOU, zatímco teoretické znalosti jsou velmi silnou stránkou maturantů na SOŠ.

26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika

Z hlediska názoru na celkovou úroveň školní přípravy patří elektrotechnické obory k těm, kde najdeme značné rozdíly v hodnocení podle úrovně vzdělání, nejsou ale tak výrazné jako u strojírenských oborů. Zatímco vyučení elektrotechnici patří v rámci učebních oborů k méně spokojeným z typů vzdělání, na úrovni SOŠ jsou absolventi tohoto oboru naopak poměrně spokojeni.

V elektrotechnických oborech podobně jako ve strojírenských špatně hodnotí absolventi jazykové schopnosti. Přitom maturanti jsou na tom lépe, i tak je ale hodnocení jejich jazykových dovedností nízké (42 % spokojených). Získanou úroveň dovedností pracovat s výpočetní technikou hodnotí maturanti v elektrotechnických oborech poměrně dobře, zatímco u vyučených patří naopak k nejslabším místům výuky.

66 Obchod

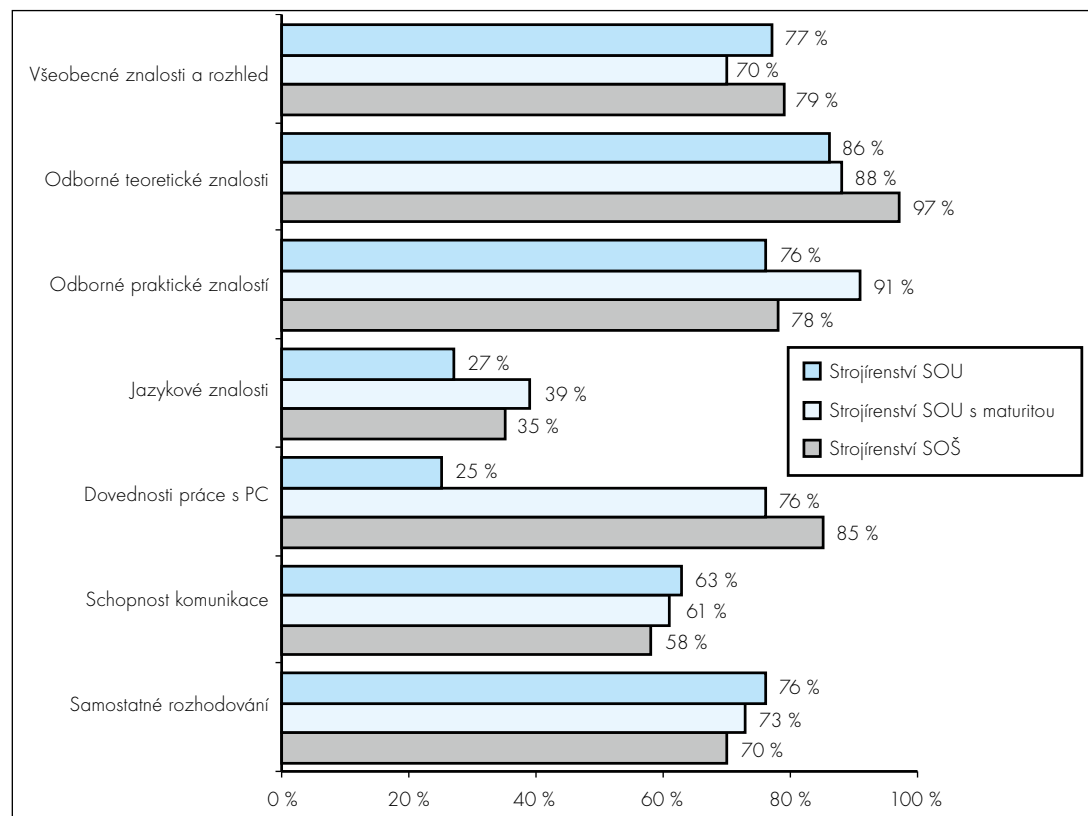
Skupina oborů Obchod patří k těm, které na úrovni vyučených nejlépe splňují očekávání žáků – 25 % absolventů hodnotí přípravu jako velmi dobrou, což je v rámci sledovaných učebních oborů nejlepší hodnocení. Na rozdíl od technických oborů posuzují vyučení ve skupině oborů Obchod své vzdělání pozitivněji než absolventi maturitních SOU.

Při podrobném pohledu na jednotlivé kompetence je zřejmé, že absolventi maturitních oborů s odborným výcvikem hodnotí podobně jako u technických oborů lépe počítačové dovednosti i jazykové znalosti, na druhé straně ostatní kompetence, včetně všeobecných znalostí posuzují příznivěji vyučení. Zdá se tedy, že u vyučených odborná příprava v tomto oboru velmi dobře plní očekávání žáků, zatímco absolventi maturitních oborů s odborným výcvikem měli zřejmě vyšší očekávání a nejsou tak spokojeni.

65 Gastronomie, hotelnictví a turismus

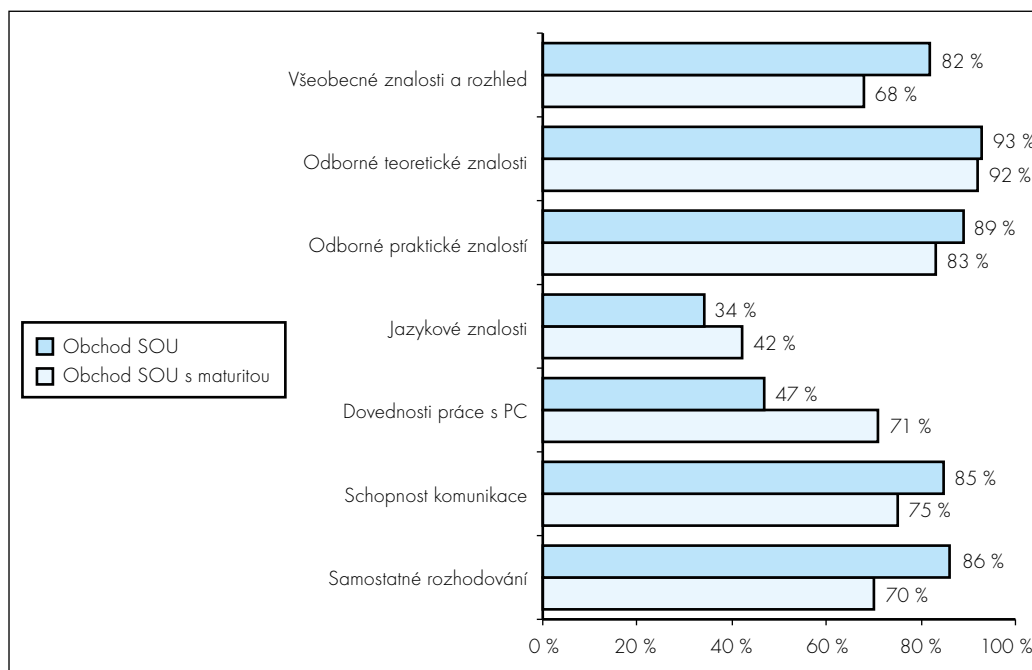
Srovnání absolventů maturitních oborů s odborným výcvikem a absolventů SOŠ ukazuje vysoké rozdíly v hodnocení celkové úrovně získané-

Obrázek 3.6: Hodnocení úrovně jednotlivých získaných kompetencí ve strojírenských oborech – srovnání podle typu vzdělání

3. Názory absolventů středních škol na volbu a kvalitu studia

Obrázek 3.7: Hodnocení úrovně získaných kompetencí v oborech skupiny Obchod – srovnání podle typu vzdělání

ho vzdělání. Zatímco vyučení s maturitní zkouškou hodnotí studium mimořádně pozitivně, velmi dobré je podle názoru 42 % z nich, na úrovni SOŠ je hodnocení tohoto oboru horší, převážná většina hodnotí studium jako spíše dobré. Relativně nepříznivé hodnocení je zřejmé i z toho, že podíl záporných odpovědí dosahuje na úrovni SOŠ přibližně 15 %, což je v rámci sledovaných oborů nejhorší výsledek.

Srovnání maturity na SOŠ a v maturitních oborech s odborným výcvikem ukazuje rozdíly především v úrovni jazykových znalostí, které mají maturanti na SOŠ vyšší. Celkově jsou přitom jazykové znalosti hodnoceny podstatně pozitivněji než u technických oborů. Mimořádně dobře jsou hodnoceny odborné teoretické znalosti jak u maturantů na SOŠ, tak i na SOU.

3.2.3 Míra identifikace s oborem podle typu studia

Názory absolventů se mohou pod vlivem zkušeností s konkrétními nároky každodenního pracovního života měnit. Také konfrontace získaných vědomostí a dovedností absolventů středního vzdělání s požadavky a náročností v terciárním studiu ovlivňuje zpětný pohled na výběr vzdělávací cesty. S odstupem času tak absolventi posuzují volbu své vzdělávací dráhy jiným měřítkem.

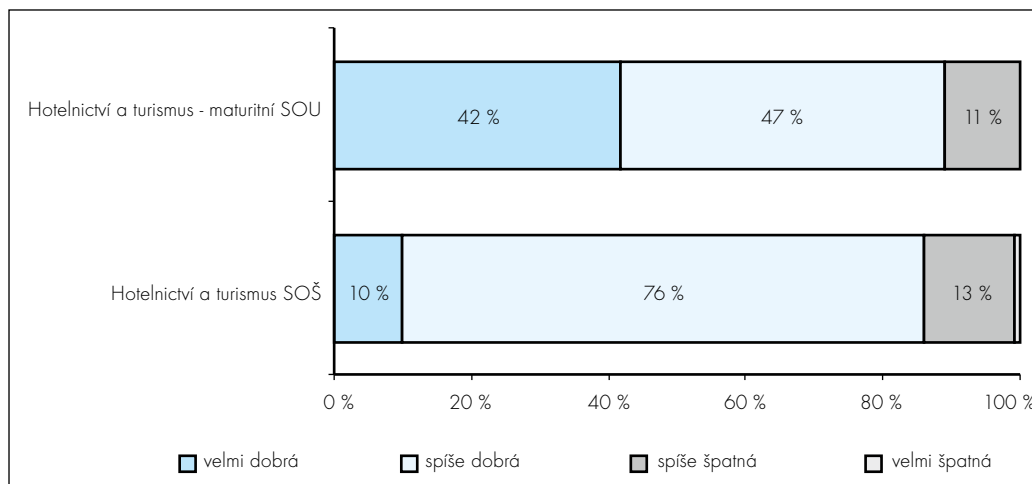
Vyučení absolventi (střední odborné vzdělání s výučním listem)

Spokojenost vyučených se zvoleným typem vzdělání je výrazně nízká. Téměř polovina vyučených – 46 % by svoji studijní volbu změnila a na základě zkušeností po vstupu do praxe by raději studovala maturitní obor na odborné škole. Jen přibližně 1 % by zvolilo všeobecné studium na gymnáziu.

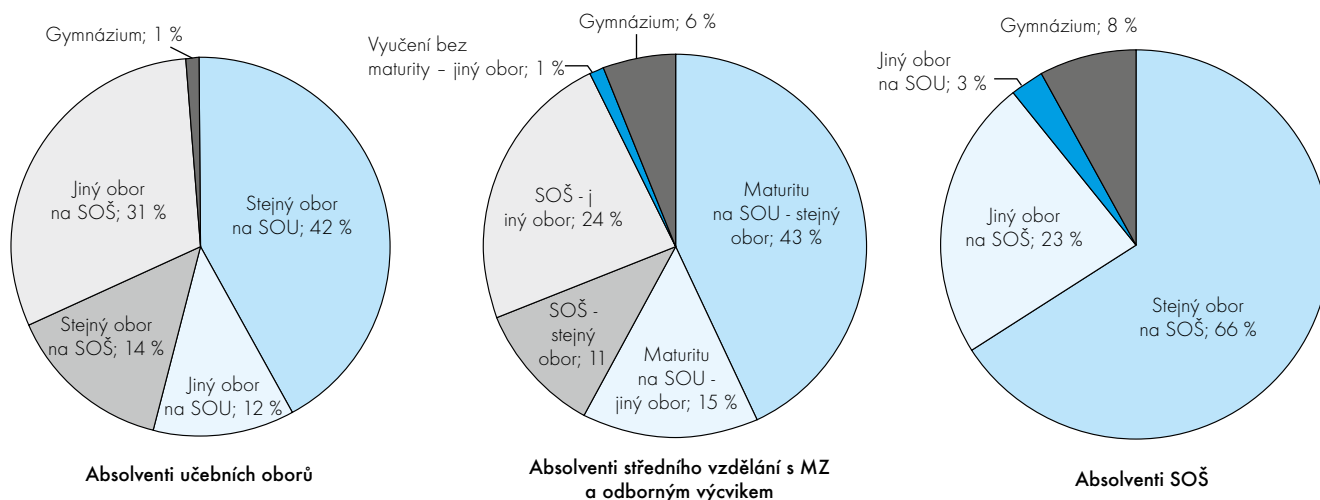
Spokojenost s vybraným oborem je u vyučených rovněž poměrně nízká. Bylo zjištěno, že s odstupem tří let by si vybrala stejný obor vzdělání jen méně nadpoloviční většina vyučených – konkrétně 53 %.

Celkově jsou vyučení poměrně značně nespokojeni se svou studijní volbou, s odstupem tří let

Obrázek 3.8: Hodnocení celkové úrovně školní přípravy v gastronomických oborech – srovnání podle typu vzdělání

Obrázek 3.9: Jaký obor a typ vzdělání by si zvolili absolventi při možnosti zopakovat svoji studijní volbu (3 roky od ukončení studia na střední škole), v % odpovědí

od ukončení studia by jen 43 % vyučených nezměnilo svoji volbu a znovu by se vyučili ve stejném oboru.

Absolventi středního odborného vzdělání s maturitou (se začleněním odborného výcviku) – maturitních oborů SOU

Ve srovnání s vyučenými najdeme u absolventů maturitních oborů SOU vyšší spokojenost se zvoleným typem vzdělání, kdy by si 58 % dotázaných znovu vybralo stejný typ vzdělání. Přibližně 41 % těchto absolventů by volilo střední odborné vzdělání s maturitou bez odborného výcviku (SOŠ). Pouze nepatrná část respondentů (1 %) by dala přednost vyučení bez maturity. Ve srovnání s vyučenými je zde vyšší procento těch, kteří by preferovali všeobecné vzdělání na gymnáziu (6 % oproti 1 %).

Je tedy patrné, že ve srovnání s vyučenými najdeme u absolventů maturitních oborů SOU na jedné straně vyšší spokojenost s úrovní vzdělání, na straně druhé část z nich projevuje vyšší studijní ambice a zřejmě vzhledem k zájmu pokračovat ve vzdělávání na VŠ nebo VOŠ by raději studovali gymnázium.

Zastoupení absolventů, kteří by si zvolili opět stejný obor, je jen 54 %. Vztah k oboru je tedy podobně problematický jako u vyučených bez maturity. Ti, kteří jsou ztotožnění se svým původním oborem, by nejčastěji volili i stejný typ vzdělání (maturitu na SOU).

Absolventi středního odborného vzdělání s maturitou (bez vyučení) – maturitních oborů SOŠ

Z výsledků šetření jednoznačně vyplývá, že maturanti na SOŠ jsou se zvoleným typem vzdělání nejspokojenější. Převážná většina z nich – 89 % – by si zvolila stejný typ vzdělání. Pouze 3 % absolventů maturitních SOŠ by se raději vyučila. Ve vztahu k diskuzím o případném rozšíření kapacity gymnázií je důležitým zjištěním, že jen přibližně 8 % absolventů SOŠ by dalo přednost studiu gymnázia. Toto zjištění rozhodně neodpovídá často uváděným obavám, že žáci nemají zájem o odborné vzdělávání, spíše se ukazuje vysoký zájem o dosažení maturitního vzdělání.

Nejpříznivější je u absolventů SOŠ i vztah ke studovanému oboru. Přibližně dvě třetiny absolventů SOŠ by si po 3 le-

tech od maturity vybrali znovu stejný obor (66 %), naopak asi třetina z nich by svoji studijní volbu změnila a preferovali by raději jiný studijní obor. Ze sledovaných skupin oborů by stejný obor na SOŠ nejčastěji zvolili absolventi strojírenských a elektrotechnických oborů (kolem 75 %).

Výsledky tak ukazují poměrně výrazné rozdíly mezi vyučenými a absolventy středního odborného vzdělání s maturitou. Ve zpětném pohledu nejhůře posuzují svoji vzdělávací volbu vyučení, u kterých najdeme poměrně vysokou nespokojenost jak s typem vzdělání, tak i se zvoleným oborem. U absolventů maturitních oborů SOU je spokojenost s oborem stejně nízká jako u vyučených, mírně vyšší je ale jejich spokojenost s typem vzdělání. Ve srovnání jsou absolventi SOŠ se zvoleným typem vzdělání výrazně spokojenější. Příznivější je ve srovnání s vyučenými i vztah k oboru, který by si znovu zvolily asi dvě třetiny z nich.

3.2.4 Důvody nespokojenosti absolventů se zvoleným oborem

Nespokojenost se zvoleným oborem může mít řadu příčin jak v rovině individuální, jako je například změna studijních aspirací a zájmů nebo chybné rozhodnutí, zkreslené představy o náplni oboru a podobně, tak i v rovině reálného uplatnění na trhu práce a zaměstnání, jako jsou neperspektivnost oboru, nízký výdělek, nevhodné pracovní podmínky nebo práce na směny. Šetření ukázalo, že z hlediska příčin nespokojenosti se zvoleným oborem najdeme mezi absolventy jednotlivých typů vzdělání určité rozdíly.

Vyučení absolventi (střední odborné vzdělání s výučním listem)

U vyučených nacházíme dva dominantní důvody, proč by si raději vybrali jiný obor. Nejčastěji proto, že by si vyučený raději zvolil maturitní obor (26 %). Spojuje se tak zde volba jiného typu vzdělání s jiným oborem. Toto zjištění ukazuje, že řada vyučených by měla větší studijní ambice, určitý vliv má zřejmě i rozčarování z praxe, kdy absolventi zjišťují, že maturit-

3. Názory absolventů středních škol na volbu a kvalitu studia

ní vzdělání by jim přineslo například lepší platové ohodnocení. Právě nízký plat je druhým nejčastěji zmiňovaným důvodem nespokojenosti u vyučených (24 %).

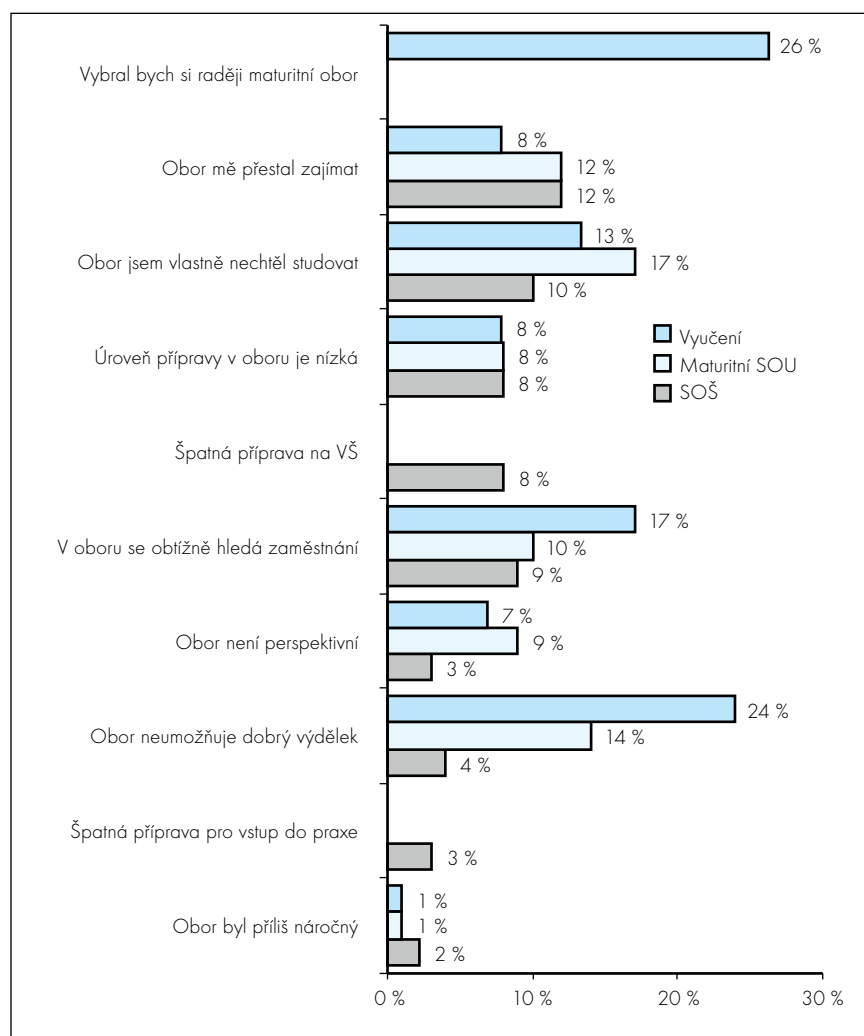
Dalším důvodem, který u vyučených hraje větší roli než u ostatních středoškoláků, je obtížné hledání zaměstnání v oboru, které uvádí 17 % vyučených oproti 10 % maturantů. Toto zjištění však zřejmě odráží skutečnost, že vyučení měli v předchozích letech výrazně vyšší míru nezaměstnanosti než v současnosti.

Absolventi středního odborného vzdělání s maturitou (se začleněním odborného výcviku) – maturitních oborů SOU

U absolventů maturitních oborů s odborným výcvikem patří k nejčastěji frekventovaným důvodům nespokojenosti, že obor nechťeli studovat nebo že je obor přestal zajímat. Zdá se, že svoji roli zde hraje nižší nabídka oborů v této kategorii vzdělání, kdy si žáci zvolí raději studium oboru, který je zajímavý méně, ale umožní jim dosáhnout maturitní úrovně vzdělání. Nespokojenost s nízkým výdělkem jako důvod pro volbu jiného oboru dosahuje 14 %, což je o 10 p.b. méně než u vyučených absolventů.

Vztáhneme-li tyto výsledky k hodnocení úspěšnosti rozhodovacího procesu při volbě vzdělávací cesty, ukazuje se, že žáci se poměrně často nerozhodují optimálně a výrazná část z nich by zvolila jinou vzdělávací dráhu nebo obor. Ukazuje se, že někteří z nich nemají při rozhodování o své budoucí studijní dráze dostatečnou představu ani o obsahu studia ani o možnostech pracovního uplatnění, neberou v úvahu situaci na trhu práce, perspektivnost oboru a poptávku zaměstnavatelů. Negativní vliv má zřejmě i poměrně nízký věk, ve kterém žáci volí odborné studium, kdy část žáků nemá vyhraněné zájmy a nemají ujasněno, čemu by se chtěli v budoucím zaměstnání věnovat. Negativní dopad nízkého věku a nedostatku informací o budoucím uplatnění potvrzují i zjištění, že názor na to, zda zvolený obor byl nebo nebyl pro absolventa vhodný, není dokonce ani po ukončení studia stabilní a mění se po setkání s novými pracovními nebo studijními zkušenostmi, a to dokonce i opakovaně. Tato zjištění ukazují, že je potřeba věnovat více pozornosti kariérovému rozhodování, dostupnosti informací i vytváření konkrétnějších představ o tom, co budoucí profese obnáší.

Obrázek 3.10: Důvody, proč by si absolventi středních škol zvolili raději jiný obor vzdělání (3 roky od ukončení studia na střední škole),
v % odpovědí – byla možnost výběru více odpovědí současně

Absolventi středního odborného vzdělání s maturitou (bez vyučení) – maturitních oborů SOŠ

V této kategorii vzdělání patří ke specifickým důvodům nespokojenosti špatná příprava ke studiu na vysokých školách, což je hlavní motivací, proč by si část těchto absolventů zvolila raději gymnázium. Naopak nespokojenost s výdělkem se zde vyskytuje ve srovnání s ostatními středoškoláky méně často. Nezáměr o studium oboru jako důvod pro volbu jiného oboru uvádí více než 20 % z těch, kteří by změnili svoji studijní volbu, z toho 10 % obor nechťelo studovat a 12 % obor přestal zajímat.

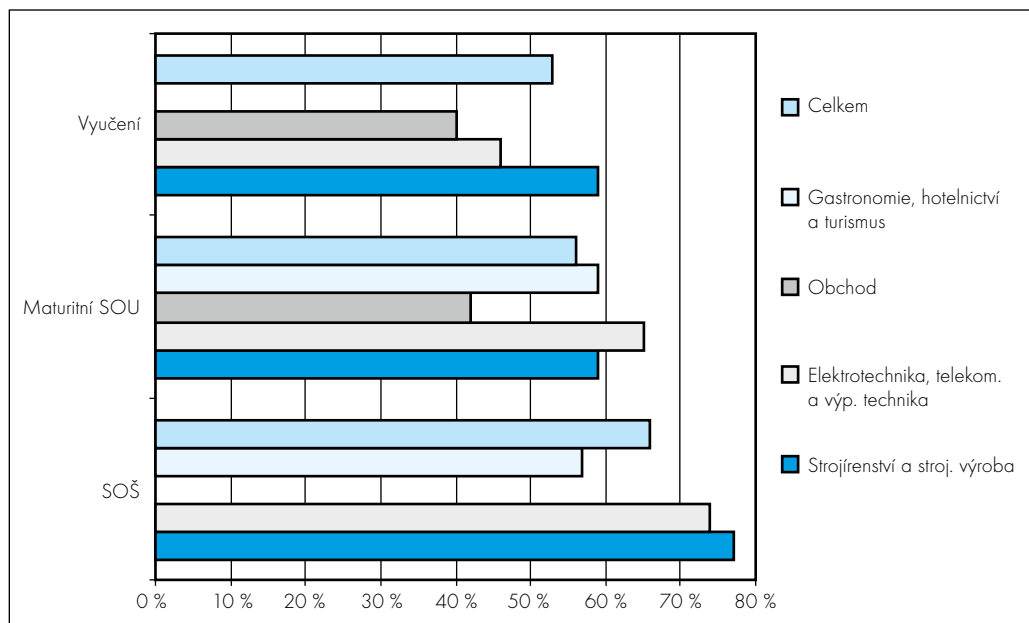
3.2.5 Míra identifikace s oborem ve vybraných skupinách oborů

23 Strojírenství a strojírenská výroba

Velké rozdíly se ukazují i ve vztahu k otázce, zda by si absolventi strojírenských oborů zvolili znovu svůj obor, nebo by dali přednost jinému oboru. Zatímco u vyučených i absolventů maturitních oborů s odborným výcvikem je podíl absolventů, kteří by si vybrali obor se strojírenským zaměřením, 59 %, strojaři, kteří získali vzdělání na SOŠ s maturitou, patří z hlediska vztahu k oboru k nejspokojenějším. Stejný obor by si zvolily více než tři čtvrtiny z nich (77 %). Celkově jsou absolventi strojírenských oborů spokojenější než v jiných skupinách oborů.

4. Úspěšnost absolventů středních škol na trhu práce

Obrázek 3.11: Podíl absolventů, kteří by si znovu vybrali stejný obor – srovnání podle typu vzdělání a skupin oborů

stejný obor je mimořádně nízký, jak u vyučených, tak i u absolventů maturitních oborů s odborným výcvikem dosahuje jen kolem 40% a je tedy výrazně pod průměrem. Důvody, proč by si absolventi zvolili jiný obor, spočívají především v nezájmu o tento obor. Vyučení často uvádějí, že by si raději zvolili maturitní úroveň vzdělání a zároveň s tím i jiný obor vzdělání. Problémem je i vyšší neúspěšnost absolventů této skupiny oborů v přijímacím řízení v terciárním studiu. Dalším uváděným důvodem jsou špatné platové podmínky v oboru.

26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika

Zatímco u vyučených je podíl absolventů, kteří by znovu zvolili stejný obor, nízký i vzhledem k ostatním učebním oborům, u absolventů maturitních oborů s odborným výcvikem a zejména pak u absolventů SOŠ je vztah k oboru pozitivní. Stejný obor by si zvolilo 65%, resp. 74% z nich.

Obchod – 66

Přestože studium ve skupině oborů Obchod splnilo očekávání většiny absolventů, podíl těch, kteří by si vybrali znovu

65 Gastronomie, hotelnictví a turismus

Podíl absolventů, kteří by si vybrali znovu tento obor, je u absolventů maturitních oborů s odborným výcvikem mírně nadprůměrný, u absolventů tohoto oboru na SOŠ je naopak pod průměrem, dosahuje asi 57% oproti 66% průměru ze sledovaných oborů. Toto zjištění zřejmě odráží celkově nižší spokojenost s úrovní studia absolventů a relativně větší neúspěšnost absolventů při vstupu na vysokou školu. Dalším důvodem, proč by si část absolventů zvolila jiné studijní zaměření, je ztráta zájmu o obor.

4. Úspěšnost absolventů středních škol na trhu práce

Přechod absolventů ze střední školy na trh práce tvoří jednu z mnoha důležitých změn v lidském životě. Velmi silným faktorem, který tento proces provází, je připravenost absolventů pro vstup na trh práce. V této kapitole se zaměříme na to, jak se absolventům středních škol dařilo zahájit jejich pracovní dráhu a získat po ukončení střední školy pracovní místo.

Výsledky byly zpracovány z několika výběrových šetření. První čtyři podkapitoly vychází z navazujícího šetření PISA-2003, které v roce 2008 kromě jiného zjišťovalo také úspěšnost absolventů při vstupu na trh práce, využívání sociálních sítí k získání vhodného zaměstnání a pracovní pozice, a to v době, kdy většina absolventů právě vstoupila na trh práce.

4.1 Vstup absolventů středních škol na trh práce

Z celkového pohledu hodnotila většina absolventů získání zaměstnání jako snadné (42%) nebo spíše snadné (38%). Spíše obtížně získalo zaměstnání 14% absolventů a obtížně

jen 6%. Subjektivní vyjádření, zda získání zaměstnání bylo snadné nebo obtížné, se z hlediska sledovaných typů střední školy příliš nelišilo.

Vzhledem k příznivé ekonomické situaci a klesající míře nezaměstnanosti v době realizace šetření můžeme předpokládat, že větší potíže se získáním zaměstnání byly podmíněny spíše individuálními příčinami, regionální situací nebo vystudovaným oborem než typem absolvovaného vzdělání.

Tabulka 4.1: Odpověď na otázku: Jak jste našel své současné zaměstnání? (v % kladných odpovědí absolventů, kteří pracují)

Jak jste našel své současné zaměstnání? Absolvované vzdělání (N = 364);	Snadno a spíše snadno odpovědi v %
Maturitní obor SOŠ	77%
SOU s maturitou	86%
SOU bez maturity	77%
Celkem	79%

4. Úspěšnost absolventů středních škol na trhu práce

Způsoby hledání zaměstnání a využívání sociálních sítí

Absolventi získali zaměstnání nejčastěji prostřednictvím rodičů, příbuzných nebo známých (37 %), dále následovalo osobní kontaktování firmy (22 %). Důležité byly i kontakty, které absolventi navázali v průběhu školní praxe realizované ve firmách, na základě nichž bylo zaměstnáno 7 % dotázaných absolventů. Z formálních způsobů hledání zaměstnání převažovalo získání zaměstnání prostřednictvím inzerátů na internetu (14 %), inzeráty v tisku činily jen 4 %. Pouze 4 % v rámci sledovaného vzorku zprostředkoval zaměstnání úřad práce.

V souhrnu lze konstatovat, že při hledání zaměstnání absolventi využívali častěji neformální strategie hledání zaměstnání než strategie formální. Toto zjištění potvrzuje význam sociálních sítí pro úspěšný vstup na trh práce, a to jak sociálních kontaktů rodičů nebo příbuzných, tak i vlastních, které si absolvent vytvořil v průběhu vyučení nebo středoškolského studia.

Tabulka 4.2: Odpověď na otázku: Jak jste našel své současné zaměstnání?

(podle typu středního vzdělání, v % kladných odpovědí)

Jakým způsobem jste našel zaměstnání? (N = 260)	Maturitní obor SOŠ	Učební obor bez maturity	Celkem
Pomocí rodičů, přátel	35 %	41 %	37 %
Firmu osobně navštívil	20 %	22 %	22 %
Přes internet	23 %	3 %	16 %
Na inzerát v tisku	2 %	7 %	4 %
Byl ve firmě na praxi	5 %	14 %	7 %
Pomocí úřadu práce	5 %	6 %	4 %
Jiná odpověď	11 %	7 %	9 %

Výsledky členěné podle typu středního vzdělání naznačují, že neformální kanály při hledání zaměstnání využívají mírně častěji vyučení. To je dáno tím, že vyučení mají větší možnost využít osobních kontaktů, které si vytvořili během praktické přípravy v reálném pracovním prostředí. Zejména v situaci, kdy je na trhu práce nedostatek některých profesí, mají firmy snahu zaměstnat učně, se kterými měly v průběhu praxe dobrou zkušenost. Ve využívání ostatních kontaktů a sociálních sítí založených na rodině nebyly zjištěny mezi absolventy maturitních a učebních oborů statisticky významné rozdíly. Naopak maturanti ve srovnání s vyučenými používali častěji formální kanály k získání zaměstnání, zejména internet (23 %), zatímco u vyučených se tento způsob objevuje jen okrajově. To může být dáno jak menší dostupností internetu pro vyučené, tak i odlišným charakterem inzerátů a nabídkou práce, která je na internetu nabízena.

Efektivita strategií hledání zaměstnání

Jako velmi snadné hodnotili získání zaměstnání především ti absolventi, kteří využili **kontaktů** získaných v průběhu odborné praxe absolvované během školy (88 %). Výhodou je, že jak absolvent, tak i zaměstnavatel získali příležitost se navzájem seznámit. Rovněž ti, kteří získali zaměstnání na základě osobní návštěvy firmy, uváděli, že získali zaměstnání snadno.

Jako snadné nebo spíše snadné hodnotila získání zaměstnání většina absolventů, kteří si našli zaměstnání prostřednictvím rodičů a přátel. Na druhé straně pro asi 21 % těch, kterým zprostředkovali práci rodiče nebo známí, bylo získání zaměstnání obtížné (7 %) nebo spíše obtížné (14 %). Ukazuje se tak, že sociální síť rodiny absolventům významně usnadňuje vstup na trh práce. V menší míře ale zřejmě slouží i jako záchranné řešení, zejména v situaci, kdy se absolventům jiným způsobem práci nedařilo najít. Tento závěr potvrzuje i zjištění, že absolventi, kteří byli po ukončení středoškolského studia nezaměstnaní, získali nakonec zaměstnání často právě díky pomoci rodičů. Absolventi, kteří získali zaměstnání na základě inzerátů v tisku, jsou zastoupeni jen okrajově, většinou ale uvádějí, že zaměstnání získali snadno.

K formálním způsobům hledání zaměstnání patří **internet**. Ve skupině absolventů, kteří si našli pracovní uplatnění přes internet, získalo zaměstnání snadno nebo spíše snadno asi 71 % z nich, což naznačuje, že tento způsob je zřejmě méně

snadný než využití neformálních kontaktů. Nouzovým řešením jsou pro absolventy většinou úřady práce, na které se obraceli nejčastěji ti, kteří měli problémy s nezaměstnaností. Téměř polovina těch, kteří získali zaměstnání prostřednictvím úřadů práce uvádí, že získání zaměstnání bylo obtížné (z toho téměř pro čtvrtinu velmi obtížné). Na druhou stranu část absolventů se

Tabulka 4.3: Subjektivní hodnocení snadnosti získání zaměstnání ve vztahu k použitým strategiím hledání zaměstnání

Jakým způsobem jste našel své současné zaměstnání? (N = 364)	Snadno	Spíše snadno	Součet snadno + spíše snadno
Pomocí rodičů, přátel	38 %	40 %	78 %
Firmu osobně navštívil	49 %	35 %	85 %
Přes internet	24 %	47 %	71 %
Na inzerát v tisku	38 %	50 %	88 %
Byl ve firmě na praxi	71 %	17 %	88 %
Pomocí úřadu práce	31 %	23 %	54 %
Jiná odpověď	50 %	32 %	82 %
Celkem	41 %	38 %	79 %

zřejmě obrátila na úřad práce přímo a tento způsob získání zaměstnání hodnotil jako snadný (31 %).

Z hlediska počtů kontaktů, které museli absolventi realizovat, než se jim podařilo získat zaměstnání, bylo zjištěno, že více než tři čtvrtiny absolventů středních škol kontaktovalo písemně, telefonicky nebo e-mailem 1 až 5 firem, počet pohovorů, které vedly k získání zaměstnání, nebyl zpravidla vyšší než tři pohovory nebo osobní návštěvy ve firmě. Nejčastěji získali absolventi zaměstnání na základě jednoho (40 %), dvou (18 %), případně 3 pohovorů (dalších 10 %).

Pomoc rodičů při hledání zaměstnání

V předchozím textu byla ukázána významná role rodičů a příbuzných při hledání zaměstnání. Podívejme se na způsob a metody jejich pomoci absolventům podrobněji. Necelá

Tabulka 4.4: Míra zapojení rodičů do hledání zaměstnání ve vztahu k vybraným typům středního vzdělání (odpovědi ano + spíše ano)

Pomáhali vám rodiče s hledáním zaměstnání? (N = 260)	Maturitní obor SOŠ	Učební obor bez maturity
Nepomáhali	45%	40%
Zaměstnání mi zařídili nebo zprostředkovali	3%	15%
Poskytlí kontakt na známé	13%	7%
Pomáhali hledat v inzerátech	11%	11%
Rodiče mi radili	27%	27%
Celkový součet	100%	100%

polovina dotázaných – 45 % uvedla, že rodiče jim s hledáním zaměstnání nijak nepomáhali. Přibližně 28 % rodičů dětem při hledání zaměstnání radilo. Asi 11 % rodičů pomáhalo s vyhledáním vhodných inzerátů. Zajímavou otázkou je, jak velkou roli hrály při získání zaměstnání dítěte přímé kontakty rodičů nebo známých a příbuzných. Šetření ukázalo, že přibližně 15 % využilo přímých kontaktů nebo doporučení – z toho 9 % rodičů nebo příbuzných poskytlo dítěti kontakt, který mu umožnil zaměstnání získat, a 6 % rodičů nebo příbuzných dítěti zaměstnání plně zprostředkovalo a zařídilo.

Porovnáme-li angažovanost rodičů u absolventů maturitních oborů SOŠ a vyučených z hlediska poskytovaných rad a pomoci při vyhledávání v inzerátech, zjistíme, že se příliš neliší. **Zajímavý rozdíl se ale ukazuje ve způsobu využívání sociálních sítí, kdy vyučení uvádějí častěji, že jim rodiče zaměstnání přímo zařídili, zatímco u absolventů SOŠ častěji poskytli kontakt na známé.** Tento výsledek naznačuje častější využívání známých ze vzdálenějších profesních oblastí a oborů ve skupině maturantů.

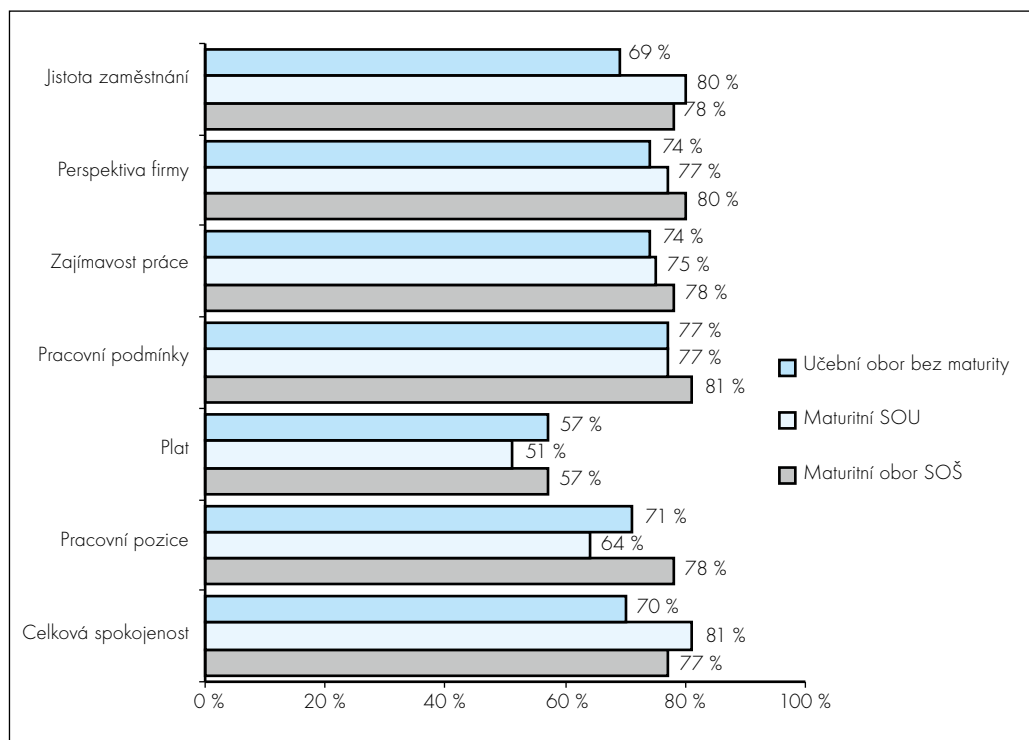
Závěrem můžeme shrnout, že v celkové míře pomoci rodičů při hledání prvního zaměstnání nebyly zjištěny výrazné rozdíly mezi vyučenými a maturanty na SOŠ. Do určité míry se ale liší forma této pomoci, kdy vyučeným rodiče zaměstnání častěji přímo zařídili nebo zprostředkovali, zatímco absolventům SOŠ pomáhali relativně častěji doporučením přes další známé. Větší rozdíly se projevují i v tom, že vyučení mají více možností využít kontakty získané během odborné praxe, naopak maturanti více využívají internet. Výsledkem je větší využívání neformálních kanálů při hledání prvního zaměstnání u vyučených než u maturantů.

4.2 Spokojenost absolventů středních škol v zaměstnání

Úspěšnost vstupu na trh práce je dána nejen tím, že se absolventovi podaří získat zaměstnání a vstoupit do pracovního života plynule, bez problémů s nezaměstnaností, ale i tím, jaké zaměstnání a pracovní pozici získá, jak je v zaměstnání spokojen. Z celkového pohledu jsou přibližně tři čtvrtiny absolventů v zaměstnání spokojeny, zatímco spokojenost s finančním ohodnocením je nižší, přibližně 50 % až 60 %.

Spokojenost v zaměstnání podle typu středního vzdělání

Z hlediska srovnání spokojenosti absolventů sledovaných typů středních škol v zaměstnání nebyly zaznamenány významnější rozdíly. Ve většině sledovaných aspektů uvádějí mírně větší spokojenost absolventi maturitních oborů, s výjimkou

Obrazek 4.1: Spokojenost v zaměstnání podle typu středního vzdělání (v % odpovědi rozhodně ano + spíše ano)

platových podmínek, které jsou jak vyučenými, tak i maturanty hodnoceny nejhůř a podíl spokojených ani u maturantů nepřesahuje 57 %.

Spokojenost v zaměstnání podle způsobu získání pracovního místa

Zajímavou otázkou je, zda způsob, jakým absolventi získali pracovní uplatnění, souvisí se spokojeností v zaměstnání, zda například využití kontaktů rodiny nebo známých vede k získání výhodnější pracovní pozice, zajímavějšímu pracovnímu uplatnění nebo vyššímu platu.

Nejméně spokojeni jsou se zaměstnáním absolventi, kteří našli pracovní uplatnění prostřednictvím úřadů práce (57 %). Tato situace zřejmě odpovídá tomu, že prostřednictvím úřadů práce firmy častěji obsazují méně atraktivní pracovní pozice.

4. Úspěšnost absolventů středních škol na trhu práce

Tabulka 4.5: Spokojenost absolventů v zaměstnání podle způsobu získání zaměstnání
(v % kladných odpovědí – odpovědi ano + spíše ano)

Jakým způsobem jste našel své současné zaměstnání? (N = 358)	Celková spokojenost	Spokojenost s platem	Spokojenost s pracovní pozicí
Pomocí rodičů, přátel	73%	56%	67%
Firmu osobně navštívil	73%	56%	74%
Přes internet	86%	56%	88%
Na inzerát v tisku	94%	50%	75%
Byl ve firmě na praxi	75%	46%	75%
Prostřednictvím úřadu práce	57%	56%	79%
Jiná odpověď (např. vlastní podnikání)	86%	75%	83%
Celkem	77%	57%	75%

ce. Na druhou stranu výsledky neukazují, že by neformální způsoby hledání zaměstnání, využití sociálních sítí, kontaktů rodičů a známých nebo kontaktů z praxe vedly k získání lepšího pracovního místa. Naopak v rámci sledovaného vzorku vyjadřovali větší celkovou spokojenost spíše ti, kteří získali zaměstnání formálními způsoby – přes internet a přes inzerát. Rozdíly ale nejsou velké, zejména když vezmeme v úvahu výrazné odlišnosti v celkové spokojenosti s jednotlivými aspekty, jako jsou spokojenost s platem nebo pracovní pozicí.

Pracovní pozice

Získání výhodné pracovní pozice je jedním z aspektů úspěšnosti na trhu práce. Celkově pracovala asi polovina dotázaných na pracovním místě, které odpovídalo úrovni vzdělání, přibližně 11 % uvedlo, že jejich pozice vyžaduje spíše vyšší vzdělání, naopak asi čtvrtina se uplatnila na nižších pozicích a 12 % absolventů ve sledovaném souboru vykonávalo nekvalifikovanou práci.

Při pohledu na jednotlivé typy středního vzdělání můžeme konstatovat, že v rámci sledovaného vzorku pracovali v době šetření na pozici, která odpovídala úrovni vzdělání, nejčastěji vyučení (kolem 60 %), u absolventů ostatních odborných škol byl tento podíl nižší – mírně přes 50 %. Na nižších pozicích pracovali nejčastěji absolventi maturitních SOU.

Pracovní pozice a způsob získání zaměstnání

Podíváme-li se, jaké strategie vedly k získání vhodné pracovní pozice, ukazuje se, že pozici, která nejčastěji odpovídá

úrovni vzdělání, získali absolventi prostřednictvím kontaktů na praxi. Absolventi, kterým zprostředkoval zaměstnání úřad práce, relativně častěji přijali nižší pozici, než která by odpovídala jejich úrovni vzdělání. Vyšší pozice dosáhli nejčastěji ti, kteří získali zaměstnání pomocí internetu. S pomocí rodinných příslušníků nebo známých obsadili absolventi většinou pozici, která odpovídala úrovni jejich vzdělání nebo byla

nižší, poměrně často šlo o pozici nekvalifikovanou. Zde se dá předpokládat, že se mohlo jednat o pomoc při potřebě přelomení určité problematické období, například v návaznosti na nepřijetí k vysokoškolskému studiu. Toto zjištění potvrzuje již dříve zmíněný předpoklad, že pomoc rodiny a příbuzných funguje jak ve vztahu k zajištění snadno dostupného pracovního uplatnění, tak i jako záchranná síť v případě problémů.

4.3 Přístup absolventů k práci a zaměstnání

Naprostá většina absolventů uvedla, že „**k práci přistupuje aktivně**“ (98 %) a „**svědomitě**“ (98 %), přitom „rozhodně ano“ uvedlo 66 % absolventů maturitních SOŠ, zatímco u vyučených takto odpovědělo jen 51 %. Na třetí pozici jsou „**ambice dosáhnout vysokého platu**“, a to u všech kategorií vzdělání. Naprostá většina absolventů (86 %–94 %) rovněž odpověděla, že „**ve své profesi bychom chtěli být velmi úspěšní**“ a že mají v budoucnu zájem získat „**lepší pracovní místo**“ (81 %–86 %). Významnou hodnotou je ale i „**dostatek volného času**“.

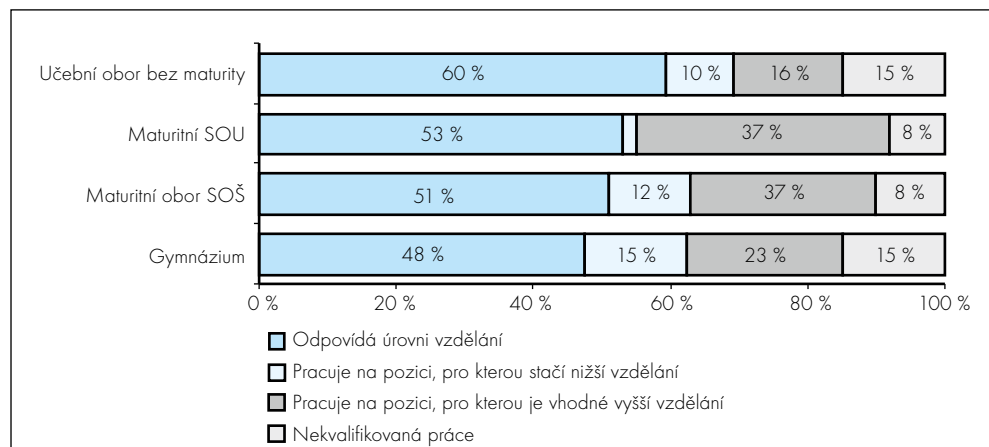
Určité rozdíly mezi vyučenými a absolventy SOŠ s maturitou najdeme u odpovědí „**mám snahu prosadit se v žebříčku firmy**“ a „**chtěl bych se věnovat kariéře**“, se kterými se mírně častěji ztotožňují absolventi maturitních SOŠ. S odpovědí „**rodina je pro mě důležitější**“ naopak mírně častěji souhlasí vyučení.

Na základě výsledků je možno konstatovat, že v přístupu k práci nebyly zjištěny zásadní rozdíly. Podobně ani socioekonomický status a vzdělání rodičů se na ambicích a postojích k zaměstnání statisticky významně neprojevovaly.

Co je důležité pro získání dobrého pracovního uplatnění?

Největší význam pro úspěch na trhu práce přikládají absolventi středních škol konkrétním znalostem – do této kategorie můžeme zařadit odborné znalosti a dovednosti (98 %), schopnost pracovat na počítači (98 %) a jazykové znalosti

Obrázek 4.2: Pracovní pozice ve vztahu k úrovni vzdělání (v % odpovědí)

4. Úspěšnost absolventů středních škol na trhu práce

(95 %). Vyučení vyjadřují souhlas s tím, že jazyková vybavenost a dovednost pracovat na PC jsou potřebné, považují je ale za méně důležité, což zřejmě vyplývá z jejich pracovního uplatnění, kde jsou nároky na tyto dovednosti zpravidla nižší. Prakticky na stejné úrovni se pohybuje význam osobnostní složky – aktivita (98 %), sebevědomý přístup (97 %) a schopnost se prezentovat (96 %). Kontakty na vhodné známé jsou pro získání dobrého zaměstnání podstatné asi podle tří čtvrtin dotázaných.

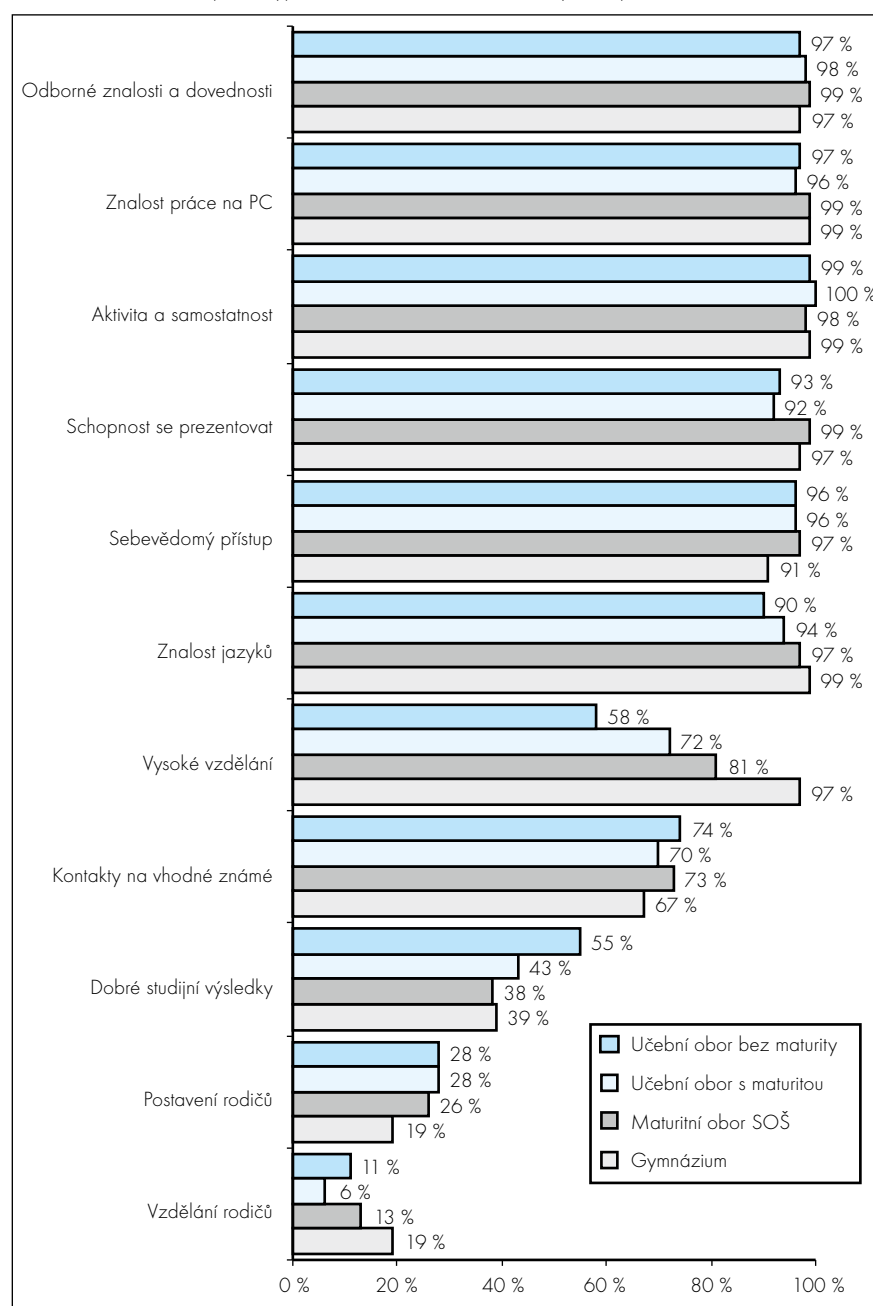
Zatímco v uvedených aspektech se názor na jejich důležitost pro získání dobrého zaměstnání z hlediska absolvované střední školy příliš neliší, význam vysokého vzdělání pro pracovní uplatnění byl hodnocen absolventy odlišně. S klesající

náročností středoškolského studia klesal významně i názor na důležitost vysokého vzdělání. Zatímco naprostá většina gymnazistů (97 %) považuje vysoké vzdělání za důležité pro pracovní uplatnění, u absolventů SOŠ s maturitou je to 81 % a u vyučených jen 58 %. Zajímavé je, že vyučení ve srovnání s ostatními kategoriemi považují za důležitější dobré studijní výsledky (55 % oproti zhruba 40 % v ostatních kategoriích). Postavení rodičů považuje za podstatné jen kolem 25 % dotázaných a vzdělání rodičů 10 % až 20 %.

V souvislosti se sociálním zázemím bylo zjištěno, že vzdělání považují za podstatné pro získání pracovního uplatnění především absolventi pocházející z rodin vysokoškolsky vzdělaných rodičů a rodičů s nejvyšším socioekonomickým statusem.

Obrázek 4.3: Co je důležité pro získání dobrého pracovního uplatnění?

(podle typu středního vzdělání, v % kladných odpovědí)

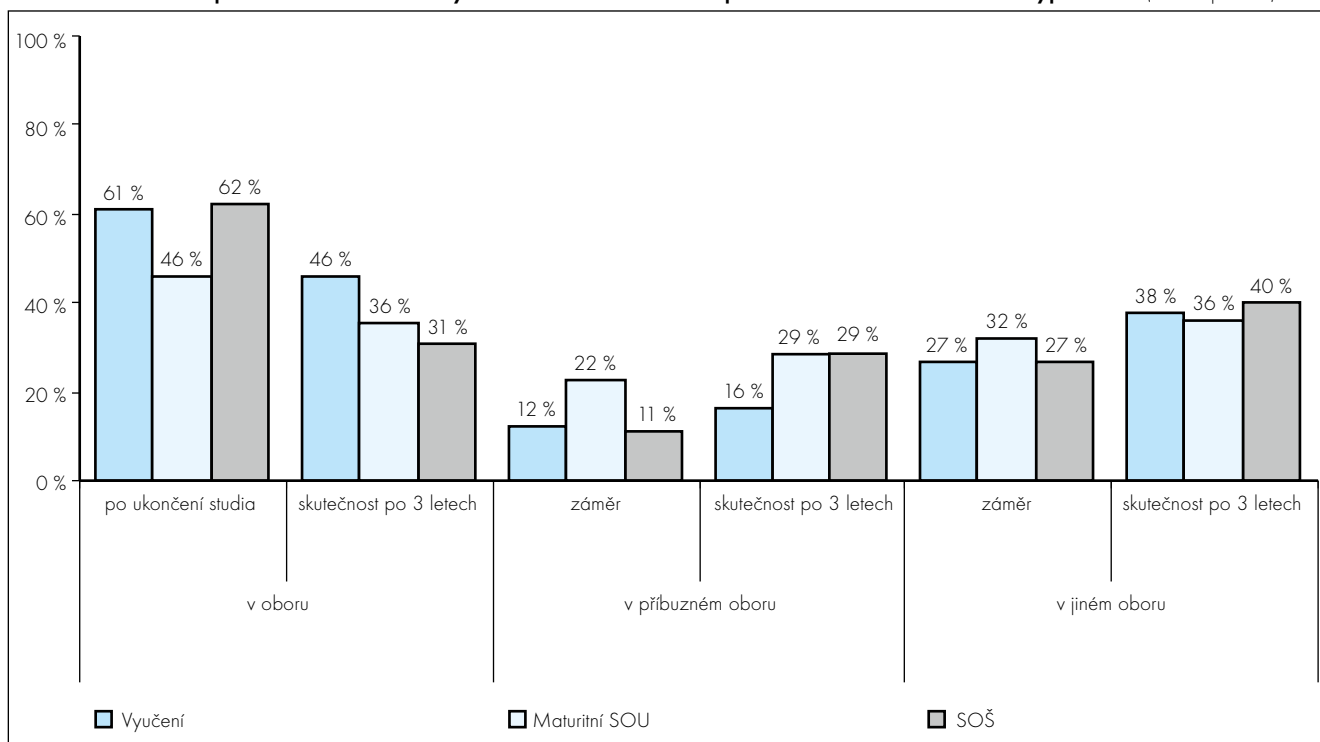
4.4 Stabilita profesní volby

Následující kapitola uvádí vzájemné srovnání situace absolventů středních škol tři roky od ukončení studia, tedy po vstupu do praxe nebo terciárního vzdělávání, které je založeno na jednotlivých šetřeních absolventů odlišných druhů studia, konkrétně oborů středního vzdělání s výučním listem (z roku 2003), oborů středního vzdělání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem (z roku 2008) a oborů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou (z roku 2007).

V závěru studia mají přibližně tři čtvrtiny absolventů středního odborného vzdělávání zájem uplatnit se ve vystudovaném oboru nebo v některém z příbuzných oborů. Po ukončení studia je ale skutečný podíl absolventů, kteří získají zaměstnání přímo ve svém oboru, nižší – kolem 60 %. Po třech letech od ukončení studia pak podíl středoškoláků, kteří zůstávají ve svém oboru, klesá. Nejvyšší je u vyučených, kde dosahuje asi 46 % (podle dalších zjištění se ale v následujících letech od vyučení výrazně snižuje), u absolventů maturitních oborů s odborným výcvikem činí 36 % a u maturantů na SOŠ 31 %. U maturantů dochází ve srovnání s vyučenými k výraznějšímu přesunu do příbuzných oborů; tento podíl dosahuje téměř 30 %. To je zřejmě i přirozeným důsledkem širšího vzdělání, které maturitní úroveň poskytuje, a jejich větší schopnosti reagovat na podmínky na trhu práce. Výsledný podíl středoškoláků, kteří se realizují po třech letech zcela mimo původní obor, se u žádné ze sledovaných skupin příliš neliší a u vyučených i maturantů se pohybuje mezi 36 až 40 %.

4. Úspěšnost absolventů středních škol na trhu práce

Obrázek 4.4: Uplatnění absolventů ve vystudovaném oboru s odstupem 3 let od ukončení daného typu studia (v % odpovědí).

Důvody pro uplatnění v jiných profesích

Důvodů pro změnu oboru je pravděpodobně vždy více, neboť absolventi často neodcházejí mimo vystudovanou profesi jen kvůli jedné příčině. V situaci rychlého ekonomického vývoje a klesající nezaměstnanosti hrají větší roli v odchodu do jiné profese důvody na straně absolventů než důvody vynucené nedostatkem pracovních míst v oboru. K nejdůležitějším patří nespokojenost s nízkým platem a nevyhovující pracovní podmínky, které absolventy od uplatnění v oboru odrazují.

Nespokojenost s vyšší platu je významným důvodem pro odchod do jiné profese zejména u vyučených, kde tento důvod uvedlo 54 % z těch, kteří pracují v jiném oboru, přitom u absolventů SOŠ s maturitou tento důvod uvádí jen 32 % z nich.

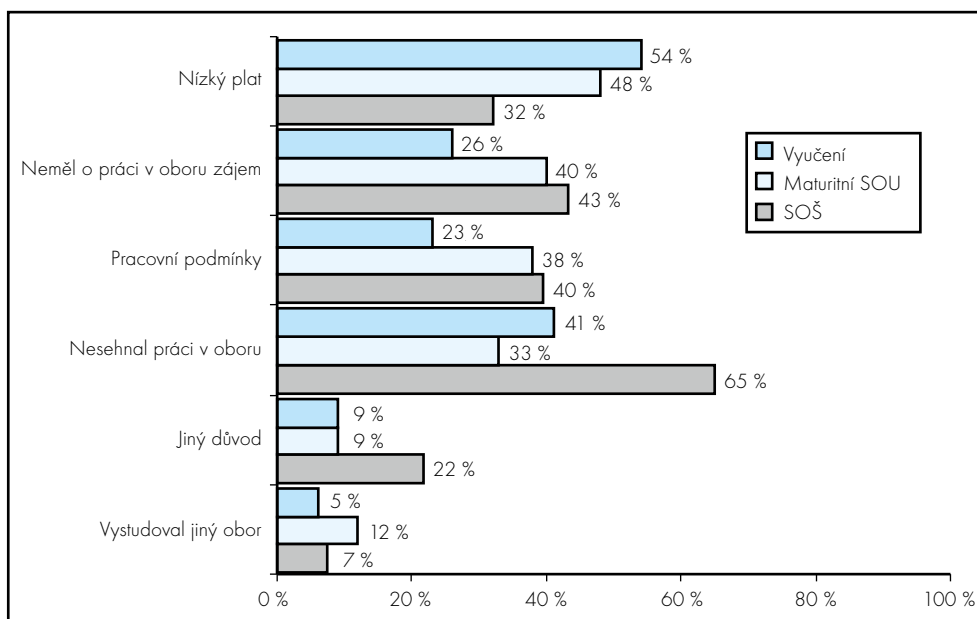
Pracovní podmínky jsou poněkud překvapivě důležitějším důvodem odchodu u maturantů než u vyučených. Je to zřejmě způsobeno tím, že tyto důvody nezahrnují jen pracovní prostředí, ale i nevhodnou pracovní dobu, která je problémem u hotelnictví a turismu, nebo problémy s dojížděním.

Dále je to **nezájem o práci v oboru**. Ten je naopak frek-

ventovanějším důvodem pro odchod u maturantů, kde ovlivnil asi 40 % z nich. U části absolventů je tento nezájem dán skutečností, že si zvolili obor, který je od počátku nezajímavý, ať už z důvodu nepřijetí na jiný obor, špatných studijních výsledků nebo nízké informovanosti o obsahu oboru.

Zajímavé je, že častým důvodem pro odchod do jiného oboru u maturantů na SOŠ je „**nesehnal práci v oboru**“, který ovlivnil odchod 65 % absolventů. Míra nezaměstnanosti absolventů SOŠ je totiž obecně nižší než u vyučených

Obrázek 4.5: Důvody odchodů do jiných profesí – srovnání podle typů vzdělání, v % odpovědí absolventů, kteří pracují v jiné profesi – možnost výběru více odpovědí současně

a vyučených s maturitní zkouškou. V některých případech se zřejmě jedná spíše o to, že absolvent nesehnal práci v oboru, která by mu vyhovovala, byla v místě bydliště a podobně.

Studium jiného oboru není příliš frekventované, ale nejvíce se vyskytuje u vyučených s maturitní zkouškou. Zdá se, že tato skupina zahrnuje žáky, kteří zpočátku nemají vysoké ambice a volí méně náročné studium a až v průběhu studia své názory na úroveň vzdělání korigují.

Do jakých oborů absolventi odcházejí?

Vzhledem k tomu, že jen nízké procento uvedlo, že změnilo profesi na základě studia jiného oboru nebo rekvalifikace, můžeme předpokládat, že většina z nich pracuje v oborech, které vyžadují spíše než speciální odbornou kvalifikaci všeobecné dovednosti nebo kde lze kvalifikaci získat na základě zaškolení zaměstnavatelem, získáním praxe a podobně.

Z výsledků nevyplyvá, že by absolventi jednotlivých sledovaných oborů směřovali v nějakém širším proudu do jiných oborů. Na druhou stranu alespoň částečně lze vysledovat a vymezit obory, ve kterých se středoškoláci, kteří pracují mimo obor, uplatňují častěji. Absolventi SOŠ s maturitou, kteří pracují mimo svůj obor, našli poměrně často uplatnění ve službách souvisejících s péčí o zákazníky, pracují například jako konzultanti v obchodě, v reklamě, referenti klientských center v pojišťovnách, bankách, jako operátoři telefonních služeb. Dále se uplatňují například v oblasti související s kontrolou kvality (technici kvality), pracují ve skladech, jako operátoři nebo v logistice. Relativně často obsazují místa asistentek, pracují v administrativě, jako referenti na úřadech nebo na poště. Uplatnění mimo svůj obor nacházejí také v pohostinství, jako barmani, prodavači a podobně.

U absolventů maturitních oborů s odborným výcvikem se opět objevují služby a péče o kvalitu. K frekventovanějším uplatněním patří i distribuce zboží či pozice dispečerů. Poměrně často nacházejí absolventi těchto oborů zaměstnání jako řidiči (autobusu, MHD), v oblasti bezpečnosti (bezpečnostní agentura, strážník) nebo vykonávají montážní činnost.

Zdá se, že středoškoláci, kteří pracují mimo vyučený obor, směřují především za lepšími pracovními a platovými podmínkami. Část z nich nachází uplatnění v terciérním sektoru, který se rychle rozvíjí a v České republice je ve srovnání se zeměmi EU poddimenzován. V některých případech se uplatňují i v profesích s výrazným nedostatkem pracovníků, jako jsou řidiči nebo strážníci.

4.5 Odchody absolventů za práci podle skupin oborů

23 Strojírenství a strojírenská výroba

Na všech sledovaných úrovních patří absolventi strojírenských oborů k těm, kteří poměrně často pracují ve svém oboru, důvodem byl zřejmě vysoký zájem zaměstnavatelů o tuto profesi. Podíl těch, kteří s odstupem tří let od maturity odešli ze své profese, je poměrně nízký. U absolventů SOŠ pracuje mimo obor jen 31 % strojařů oproti 40 % z ostatních sledo-

vaných oborů. Relativně nízký odliv z tohoto oboru najdeme i u vyučených s maturitní zkouškou. U vyučených je zastoupení absolventů, kteří v období tří let od ukončení vzdělání odešli pracovat do jiného oboru, rovněž nižší, ve srovnání s průměrem z námi sledovaných oborů, ale rozdíl není výrazný.

Pokud absolventi strojírenských oborů pracují v jiném oboru, nejčastěji je to z důvodu, že neměli zájem v oboru pracovat.

Z hlediska hodnocení jednotlivých aspektů svého zaměstnání byli absolventi strojírenských oborů spokojeni se zajímavostí práce, pracovními podmínkami, jistotou pracovního místa. Naopak ve srovnání s průměrem ze sledovaných oborů jsou více nespokojeni s platem a perspektivou firmy a vyučením i s pracovními podmínkami.

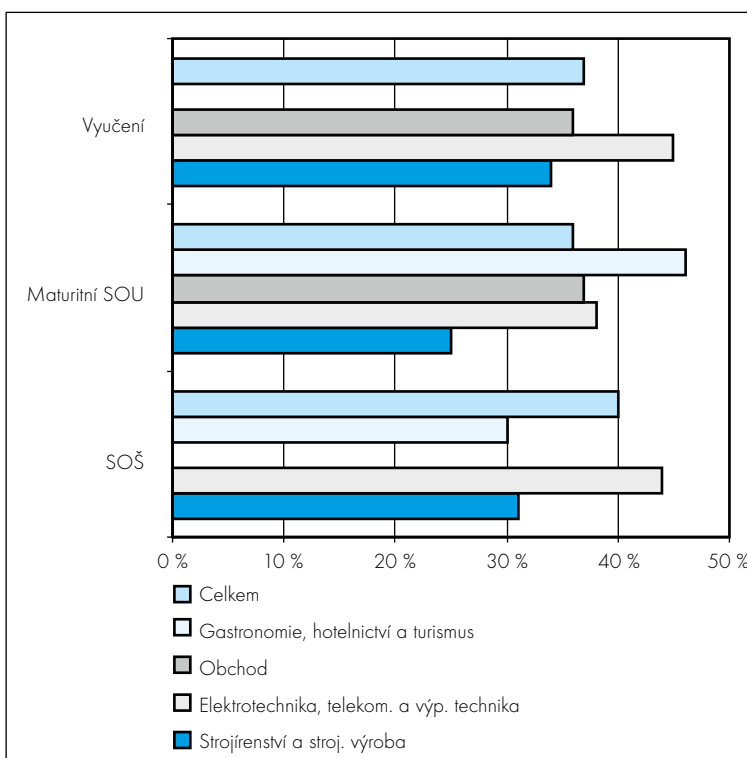
26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika

Na všech sledovaných úrovních patří absolventi elektrotechnických oborů k těm, kteří poměrně často odcházejí pracovat do jiných oborů. Podíl těch, kteří v průběhu tří let odešli z tohoto oboru, je u vyučených i absolventů SOŠ s maturitou kolem 44, resp. 45 %. O něco příznivější je situace u maturitních oborů s odborným výcvikem, i tady je ale odliv z oboru mírně nad průměrem z ostatních sledovaných oborů.

U absolventů elektrotechnických oborů na úrovni SOŠ jsou hlavní důvody pro odchod do jiných oborů nezájem o práci v oboru, nízký plat nebo to, že se jim v oboru nepodařilo získat zaměstnání. Na úrovni vyučených je nejfrekventovanějším důvodem, že se jim nepodařilo získat v oboru zaměstnání, dále je to opět nízký plat a nezájem o tuto práci.

Absolventi elektrotechnických oborů jsou v práci spokojeni se zajímavostí práce. Vyučení jsou na rozdíl od absolventů

Obrázek 4.6: Podíl absolventů, kteří tři roky od ukončení studia pracují zcela mimo vyučený obor – srovnání podle typu středního vzdělání a skupiny oborů

5. Přejchod absolventů maturitních oborů SOU do praxe a jejich uplatnění na trhu práce

Tabulka 4.6: Podrobné srovnání spokojenosti v jednotlivých oblastech práce (v % kladných odpovědí)²

Vyučení	Plat	Pracovní podmínky	Zajímavost práce	Využití kvalifikace	Perspektiva firmy	Jistota pracovního místa
Strojírenství a stroj. výroba	68%	74%	90%	87%	74%	87%
Elektrotechnika, telekom. a výp. technika	83%	94%	89%	78%	83%	78%
Obchod	71%	83%	89%	83%	80%	83%
Průměr – vyučení	78%	81%	87%	87%	83%	85%
SOŠ						
Strojírenství a stroj. výroba	57%	87%	83%	72%	66%	87%
Elektrotechnika, telekom. a výp. technika	67%	84%	87%	60%	75%	88%
Gastronomie, hotelnictví a turismus	67%	78%	78%	63%	84%	79%
Průměr SOŠ	67%	81%	81%	62%	80%	85%

SOŠ nadprůměrně spokojeni i s platem i pracovními podmínkami, naopak poměrně nízké je využití jejich odborné kvalifikace, což odpovídá skutečnosti, že značný podíl vyučených elektrotechniků pracuje ve zcela jiném oboru (45 %).

66 Obchod

Absolventi skupiny oborů Obchod patří k těm, u kterých můžeme shodu mezi vystudovaným oborem a zaměstnáním označit jako průměrnou. Přímou v oboru pracuje téměř 50 % absolventů, na druhé straně spíše menší podíl prodavačů nacházíme v příbuzném oboru. Mimo obor pracuje kolem 36, resp. 37% prodavačů, což je opět průměrná hodnota. Důvodem hledání zaměstnání v jiném oboru jsou vedle tradičně uváděných platových podmínek i nevyhovující pracovní podmínky. Vedle toho část absolventů uvádí, že se requalifikovala na jiný obor.

Z tabulky 4.6 vyplývá, že prodavači jsou méně spokojeni s platem a využitím kvalifikace. V ostatních aspektech se příliš neliší od průměru z ostatních oborů.

64 Gastronomie, hotelnictví a turismus

Absolventi maturitních oborů s odborným výcvikem skupiny oborů Gastronomie, hotelnictví a turismus odcházejí poměrně často pracovat do jiného oboru. Zastoupení těch, kteří pracují v jiném oboru, dosahuje 46 %, což je o 10 p.b. více než činí průměr z námi sledovaných oborů. Důvodem pro odchod je nízký plat a doplnění kvalifikace.

U absolventů SOŠ tohoto oboru je uplatnění mimo obor ve srovnání s průměrem naopak méně časté, mimo obor pracuje jen 30 % z nich oproti 40 % průměru, takže lze konstatovat, že absolventi mají zájem v oboru pracovat a poměrně často se uplatňují ve svém oboru. Pokud odcházejí, tak důvodem jsou především nevhodné pracovní podmínky.

Absolventi gastronomických oborů jsou průměrně spokojeni s platem a s využitím kvalifikace. Mírně nižší je jejich spokojenost s pracovními podmínkami, které jsou často uváděným důvodem odchodu z této profese. Hůře hodnotí i perspektivu firmy a jistotu svého pracovního místa.

5. Přejchod absolventů maturitních oborů SOU do praxe a jejich uplatnění na trhu práce

Především kapitoly souhrnně porovnávaly spokojenost absolventů různých kategorií středního vzdělání s výběrem střední školy a oboru po základní škole a jejich uplatnění na trhu práce. Podkladem se stala dílčí šetření projektu „VIP Kariéra“, který proběhl za podpory ESF, nazvaná „Přejchod absolventů středních odborných škol a VOŠ do praxe“.

Součástí těchto aktivit bylo i šetření zaměřené na zjištění situace absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou a s odborným výcvikem s odstupem 3 let od ukončení tohoto studia. Tato kapitola obsahuje další, podrobnější, dosud nezmiňované informace získané od absolventů maturitních oborů SOU.

5.1 Realizace studijních a pracovních plánů po absolvování SOU s maturitou

Naplnění vzdělávacích aspirací – pokračování ve studiu

Český vzdělávací systém umožňuje absolventům maturitních oborů SOU pokračovat v terciárním vzdělávání. Z našich

výsledků v rámci sledovaného vzorku vyplývá, že celkový podíl absolventů, kteří z různých důvodů nepokračovali v žádné formě studia, dosáhl 48 %, z toho 41 % nemělo zájem a dalších 7 % bylo neúspěšných. Vzhledem k tomu, že častěji odpovídají absolventi, kteří jsou v dalším studiu úspěšnější, je tento údaj nadhodnocený.

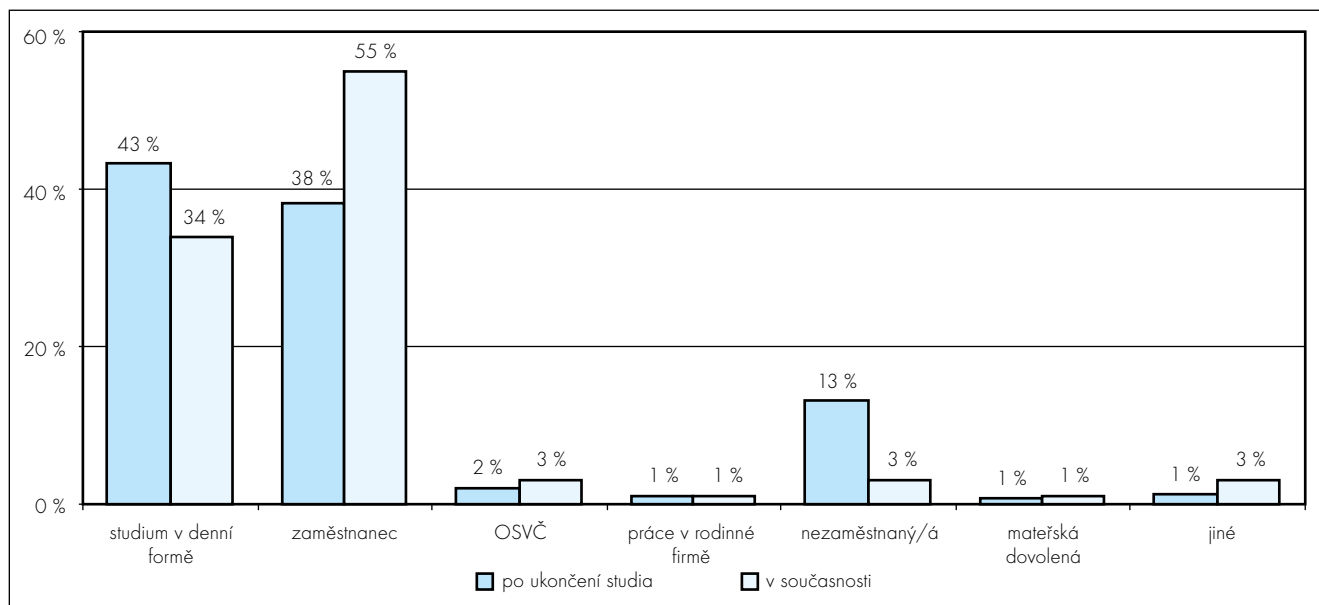
Z těch, kdo v rámci sledovaného vzorku studují či studovali dál po maturitě, bylo nejvíce zájemců o vysokou školu (69,7 %) a na druhém místě následovaly vyšší odborné školy (23,4 %). V menší míře se uplatnilo pomaturitní studium v jazy-

Tabulka 5.1: Typy terciárního, případně jiného pomaturitního studia

Zájem o studium po maturitě	% z těch, kteří studují či studium úspěšně zakončili (N = 172)	% z celku (N = 402)
Vysoké školy	69,7 %	37,8 %
VOŠ	23,4 %	12,7 %
Jazykové školy	4,0 %	2,2 %
Jiné	2,9 %	1,5 %
Celkem	100 %	54,2 %

²⁾ V šetření vyučených s maturitní zkouškou tato otázka nebyla uvedena.

Obrázek 5.1: Uplatnění absolventů maturitních oborů SOU po ukončení školy a v současnosti

kových školách (4 %) a zcela výjimečně studium v zahraniční, rekvalifikace a další učební obor či SPŠ (1–2 %).

Vývoj pracovních aktivit od ukončení studia v maturitních oborech SOU

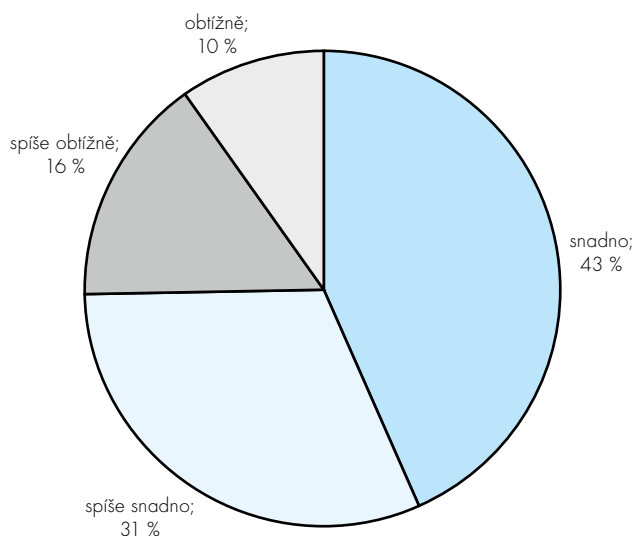
Více než polovina absolventů maturitních oborů SOU vstoupila přímo po ukončení školní přípravy do praxe (51,4 %) a tento podíl se za dobu, uplynulou od složení maturitní zkoušky, ještě navýšil o téměř 9 %, takže v současnosti působí v praxi téměř 60 % dotázaných absolventů maturitních oborů SOU (59,3 %). Největší zastoupení mezi nimi zauímají zaměstnanci. Pouze malý počet osob se věnuje soukromému podnikání jako osoby samostatně výdělečně činné (kolem 3 %) a kolem 1 % dotázaných se uplatňuje v rodinných firmách. Bezprostředně po ukončení studia se ocitlo v pozici nezaměstnaných kolem 17 % respondentů, ale jejich počet klesl v dalším období na současná necelá 3 %. Nízký je v této věkové skupině (kolem 21 let) i podíl žen (případně mužů) na mateřské dovolené (kolem 1 %).

5.2 Uplatnění absolventů SOU s maturitou v zaměstnání

Zkušenost s pracovní aktivitou trvalejšího rázu (mimo krátkodobě brigády) získalo v době realizace šetření přibližně 59 % absolventů, zatímco 34 % absolventů maturitních oborů SOU je v pozici studujících dosud.

Pokud absolventi hodnotili, jak získali své první zaměstnání, převládá spíše pozitivní hodnocení, neboť ve skupině absolventů, kteří již začali pracovat (268 resp.), získalo 43 % vyučených s maturitou své první zaměstnání snadno a dalších 31 % spíše snadno. Menší potíže mělo podle svého vyjádření asi 16 % z nich, zatímco značné potíže uvádí 10 % absolventů maturitních oborů SOU. Celkem mělo problémy se získáním zaměstnání asi 26 % pracujících.

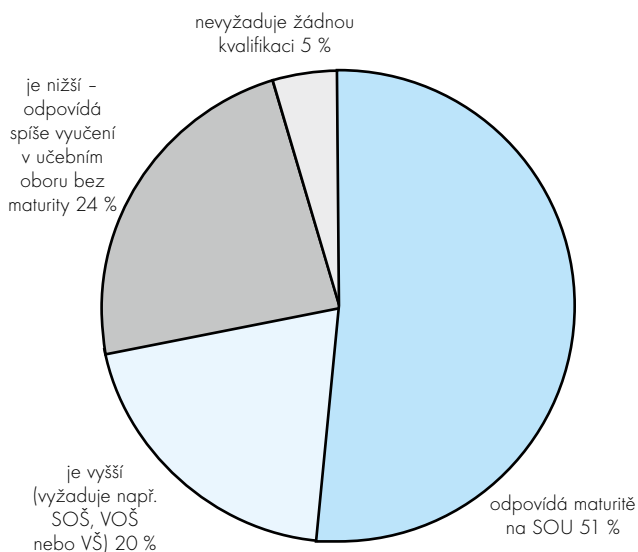
Obrázek 5.2: Jak snadno či obtížně získali absolventi maturitních oborů SOU své první zaměstnání

Současná pracovní pozice těch, kteří pracují

Podíváme-li se na současnou pracovní pozici pracujících absolventů učebních oborů s maturitou, zjišťujeme, že nadpoloviční většina využívá získané vzdělání, více než 50 % jich je zařazeno na vzdělanostně a kvalifikačně odpovídající pracovní místo. Další polovina se poměrně vyrovnaně štěpí na skupinu těch, kdo pracují jak na kvalifikačně vyšších, tak kvalifikačně nižších stupních (pokud do této kategorie nezahrnujeme pracovní pozice bez kvalifikace, které uvedlo 5 % pracujících absolventů). Na vyšších pozicích působí 20 % pracujících absolventů, na pracovních místech s o stupeň nižší vyžadovanou kvalifikací je jich o něco více (24 %).

Obrázek 5.3: Současná pracovní pozice pracujících absolventů maturitních oborů SOU (v % odpovědí těch, kdo pracují, N = 243)

Z hlediska postavení ve struktuře firmy necelých 30 % uvedlo, že mají podřízené pracovníky, statisticky významně častěji jsou to ti, kdo pracují na pozici vyžadující vyšší vzdělání, zatímco 71 % žádné pracovníky neřídí.

Většina ekonomicky aktivních absolventů využívá kombinaci praktických dovedností, získaných praktickým výcvikem, a teoretických znalostí (60 %). Druhá v pořadí, avšak výrazně menší je skupina těch, kteří využívají převážně praktické

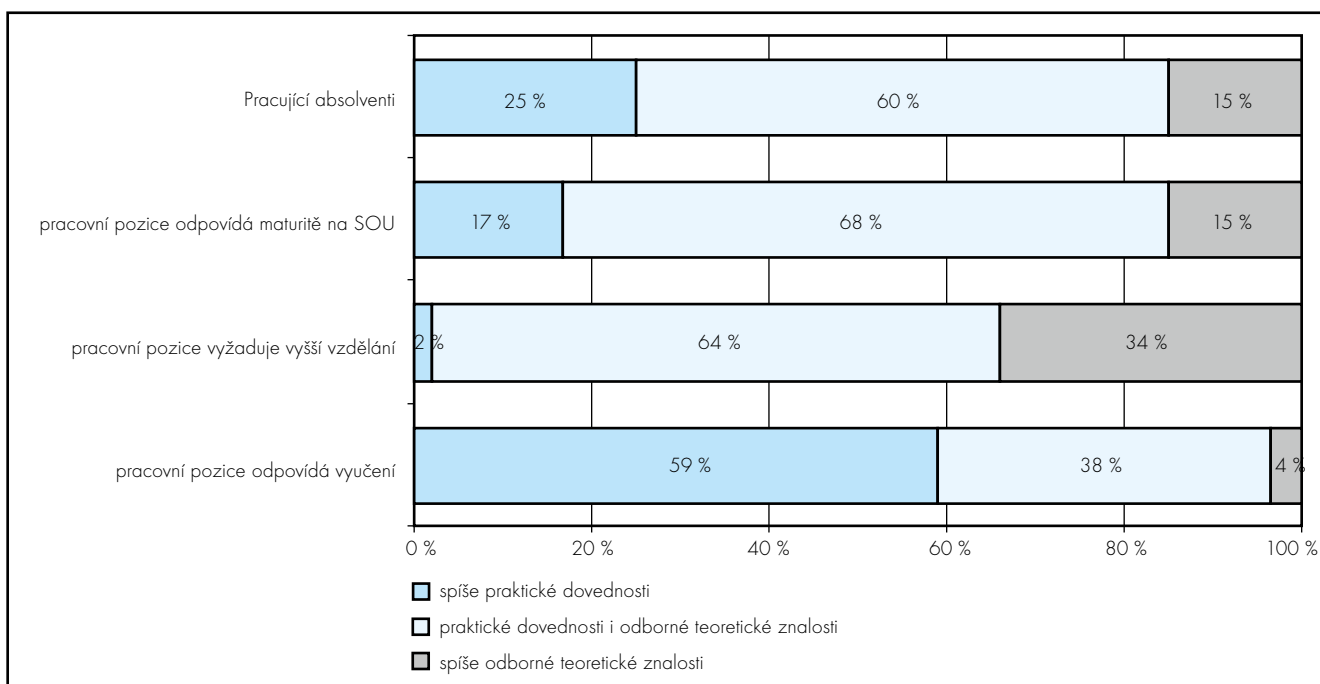
dovednosti (25 %). A nejmenší skupinu tvoří absolventi, kteří ve své práci potřebují spíše odborné teoretické znalosti (15 %). Absolventi, kteří pracují na pozici odpovídající úrovni získaného vzdělání, využívají většinou jak praktické dovednosti, tak i teoretické znalosti.

Na pracovních pozicích přesahujících dosaženou úroveň vzdělání absolventi více využívají odborných teoretických znalostí, a to na úkor pouze praktických dovedností, které na výkon dané pozice již evidentně nestačí. Naopak u nižších pracovních pozic plně postačí v téměř 60 % praktické dovednosti získané odborným výcvikem.

Co se týká konkrétního pracovního prostředí, největší podíl pracujících absolventů maturitních oborů SOU působí převážně v dílně, přímo v provozu (40 %). Dalších 23 % pracuje v dílně i v kanceláři. Pouze 18 % působí převážně v kanceláři, zpravidla jsou to ti, kteří pracují na vzdělanostně vyšší pozici. Ti absolventi maturitních oborů SOU, kteří jsou zařazeni na pracovní místa odpovídající maturitě na SOU, pracují převážně ve smíšeném částečně provozním, částečně kancelářském prostředí (68 % ze skupiny s tímto pracovním zařízením) podobně jako ti, kteří uvedli, že mají podřízené pracovníky. Pochopitelně je patrná i opačná tendence a ti, kteří působí na nižším kvalifikačním stupni, se nacházejí významně častěji převážně v dílně, přímo v provozu.

Zjištěné výsledky ukazují, že většina vyučených s maturitou, kteří nepokračují v terciárním vzdělávání, se uplatňuje převážně nebo alespoň částečně přímo v provozu nebo v dílně. Pouze asi 18 %³⁾ získává pracovní místo v kanceláři, zpravidla v souvislosti se získáním lepší nebo řídicí pracovní pozice.

Obrázek 5.4: Využití praktických dovedností a odborných teoretických znalostí na různých pracovních pozicích (% odpovědí těch, kdo pracují, N=234)

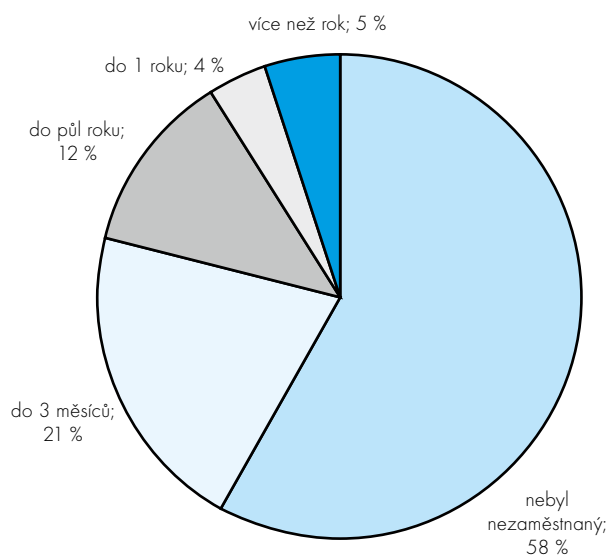

³⁾ Jde o údaj ze sledovaného vzorku, který může být nadhodnocen, protože úspěšnější absolventi projevují větší tendenci odpovídat na dotazníkové šetření.

5.3 Nezaměstnanost absolventů maturitních oborů SOU při vstupu na trh práce

Bezprostředně po ukončení studia se ocitlo v pozici nezaměstnaných kolem 17 % respondentů, ale jejich počet klesl v dalším období na současná necelá 3 %. Odlišné údaje však získáme z odpovědí na jinou otázku, zjišťující délku případné nezaměstnanosti. V tomto bodě se ke zkušenosti s nezaměstnaností hlásí až 38 % absolventů, z toho přibližně polovina pouze ke krátkodobé, nepřesahující 3 měsíce. Počty osob, uvádějících zkušenost s nezaměstnaností, postupně klesají s rostoucí délkou nezaměstnanosti.

Obrázek 5.5: Zkušenost s nezaměstnaností podle dotazu na její délku (% odpovědí celého souboru, N = 234)

5.4 Situace absolventů vybraných skupin oborů SOU s maturitou

5.4.1 Realizace studijních a pracovních plánů podle skupin oborů

Porovnáme-li další studijní aktivity podle skupin oborů, ukazují se mezi sledovanými skupinami výrazné odlišnosti. Necelých 59 % z našeho vzorku absolventů projevilo zájem o terciární vzdělávání a přibližně 52 % se jich úspěšně na některý typ dalšího studia dostalo. Tento údaj je vzhledem k tomu, že častěji odpovídali úspěšnější absolventi, nadhodnocen. Následující procentní údaje je proto třeba chápat pouze jako orientační srovnání studijního zájmu absolventů vybraných oborů.

Největší zájem o pokračování v denním studiu projevovali absolventi **elektrotechnických oborů**. Z nich v rámci našeho vzorku studovalo po maturitě v některé formě studia 60 % absolventů, převážně v denním studiu (54 %) a 6 % jako studium při zaměstnání. Relativně vysoké procento studium nedokončilo – celkem 16 % absolventů elektrotechnických oborů.

V ostatních oborech byl zájem o pokračování

vání v terciárním vzdělávání podstatně nižší. U absolventů skupiny oborů **Obchod** denní studium zahájilo 44 % absolventů tohoto oboru a dalších 6 % absolventů bylo přijato do studia při zaměstnání. Ve srovnání s technickými obory projevovali častěji zájem o studium na vyšších odborných školách, kam byla přijata více než polovina těch, kdo pokračovali v dalším studiu (53 %). V menší míře se hlásili na vysoké školy (kolem 20 % absolventů) a asi 5 % pokračovalo v pomaturitním jazykovém studiu. Téměř 12 % těchto absolventů se na další studium hlásilo neúspěšně, což vypovídá o vyšší mezioborové neúspěšnosti v přijímacím řízení, a dalších 7 % studium po čase vzdalo.

V oborech skupiny **65 Gastronomie, hotelnictví a turismus** se soubor absolventů dělí na dvě poloviny, z nichž ta nepatrně větší nemá zájem se dále vzdělávat (51 %). 43 % absolventů se úspěšně dostalo na další studium (40 % na denní a 3 % na dálkové). Mezi absolventy této skupiny oborů bylo asi 6 % neúspěšných uchazečů o další denní studium. I zde je pozorován větší zájem o vysokoškolské studium, než o vyšší odborné školy.

Nejnižší studijní ambice najdeme u absolventů **strojírenských oborů**. Zde byl celkový podíl těch, kteří pokračovali v denním studiu, pouze asi třetinový. Největší počet zájemců byl i v této skupině o vysoké školy. Téměř všichni, kteří se ke studiu přihlásili, byli přijati, asi 10 % ale studia zanechalo.

Jak je zřejmé z následující tabulky, směřovali zájemci o další studium z elektrotechniky, strojírenství a gastronomie, hotelnictví a turismu na vysoké školy. Jedinou výjimkou, kde převažoval zájem o studium na VOŠ, byli absolventi skupiny oborů obchod.

Pracovní aktivita po ukončení studia v maturitním oboru SOU

Mezi absolventy různých oborů pozorujeme odlišné tendence po ukončení učebního oboru s maturitou. Podíváme-li se na celý soubor, zjišťujeme, že podíly těch, kdo nastupují bezprostředně po maturitě do práce (či podnikají nebo pracují v rodinné firmě), a těch, kdo pokračují ve studiu či se dostávají do jiné sociální situace (nezaměstnaný, mateřská dovolená), jsou poměrně vyrovnané (51 %:49 %).

Nejpřímější cesta do praxe vedla u absolventů **strojírenských oborů**, z nichž 68 % začalo po ukončení studia pracovat. U ostatních oborů zahájila bezprostředně po ukončení studia pracovní činnost asi polovina absolventů.

V současné době, to znamená s odstupem 3 let již v praxi

Tabulka 5.2: Pokračování ve studiu po maturitě v rámci jednotlivých oborů – podíly z těch, kdo zahájili pomaturitní studium

Typ školy	Strojírenství	Elektrotechnika	Gastronomie, hotelnictví a turismus	Obchod	Celkem ti, kdo pokračují dál ve studiu
VOŠ	13 %	13 %	20 %	53 %	23 %
VŠ	83 %	82 %	67 %	36 %	70 %
Jazykové školy	0	2 %	7 %	9 %	4 %
Jiné (rekvalifikace, studium v zahraničí, SOŠ)	4 %	2 %	7 %	2 %	3 %
Součet	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

5. Přechod absolventů maturitních oborů SOU do praxe a jejich uplatnění na trhu práce

Tabulka 5.3: Pracovní aktivita absolventů po ukončení studia na SOU

Ekonomicky aktivní absolventi Obor studia SOU	Po ukončení školy	V současnosti
Strojírenství	68%	75%
Elektrotechnika	49%	58%
Gastronomie, hotelnictví a turismus	52%	65%
Obchod	45%	49%
Celkem bez rozlišení oborů	51%	59%

působí téměř 60% všech absolventů sledovaných oborů, největší podíl pracujících je ve strojírenských oborech, případně v oborech gastronomie, hotelnictví a turismus.

5.4.2 Stabilita profesní volby absolventů podle skupin oborů

Z celkových výsledků vyplývá, že 3 roky od maturity pracuje ve svém vlastním oboru asi 36% absolventů, přičemž od doby ukončení studia zde pozorujeme úbytek asi 10%. Další asi 29% pracuje v současnosti v oboru příbuzném. Zbývajících 35% se tedy realizuje v jiném oboru, který se studovaným oborem nespojuje.

Mezi jednotlivými skupinami oborů pozorujeme poměrně značné rozdíly ve vztahu k profesi a setrvání v ní. Nejpriznivější situace je u **strojírenských oborů**, kde po ukončení studia zahájilo pracovní dráhu ve svém oboru asi 74% absolventů

a i přes značný odliv působí v současnosti v oboru 56% vyučených strojařů s maturitou a dalších 19% je zaměstnáno v oboru příbuzném. Absolventi nacházejí na trhu práce uplatnění snadno, zřejmě jsou i dobře placeni, pro odchod za prací do jiného oboru jsou dva dominantní důvody, a sice nevyhovující pracovní podmínky a nezáměr o práci v oboru.

V oborech gastronomických byl zájem o práci v oboru po ukončení studia rovněž vysoký – 64%. Sledujeme zde ale markantní odliv a nárůst uplatnění mimo obor, kdy téměř polovina absolventů oborů **gastronomie, hotelnictví a turismus** působí v současnosti ve zcela jiném oboru (montáž, skladník, řidička tramvaje, práce s plasty, finanční poradenství, výroba polovodiče, policista, prodáváč, osobní ochrana). Příčinou je rozhodně nespokojenost s nízkým platem, která jasně převažuje.

Nejvyšší stabilitu sledujeme u absolventů **elektrotechnických** maturitních oborů SOU, neboť zde ve vlastním oboru působilo po ukončení SOU sice jen asi 29% absolventů, ale jejich podíl se v časovém období do současnosti snížil jen nepatrně (–1,5%). Z hlediska důvodů pro odchod do popředí vystupuje spíše konkurence dalších uchazečů a obtíže spojené se sháněním práce.

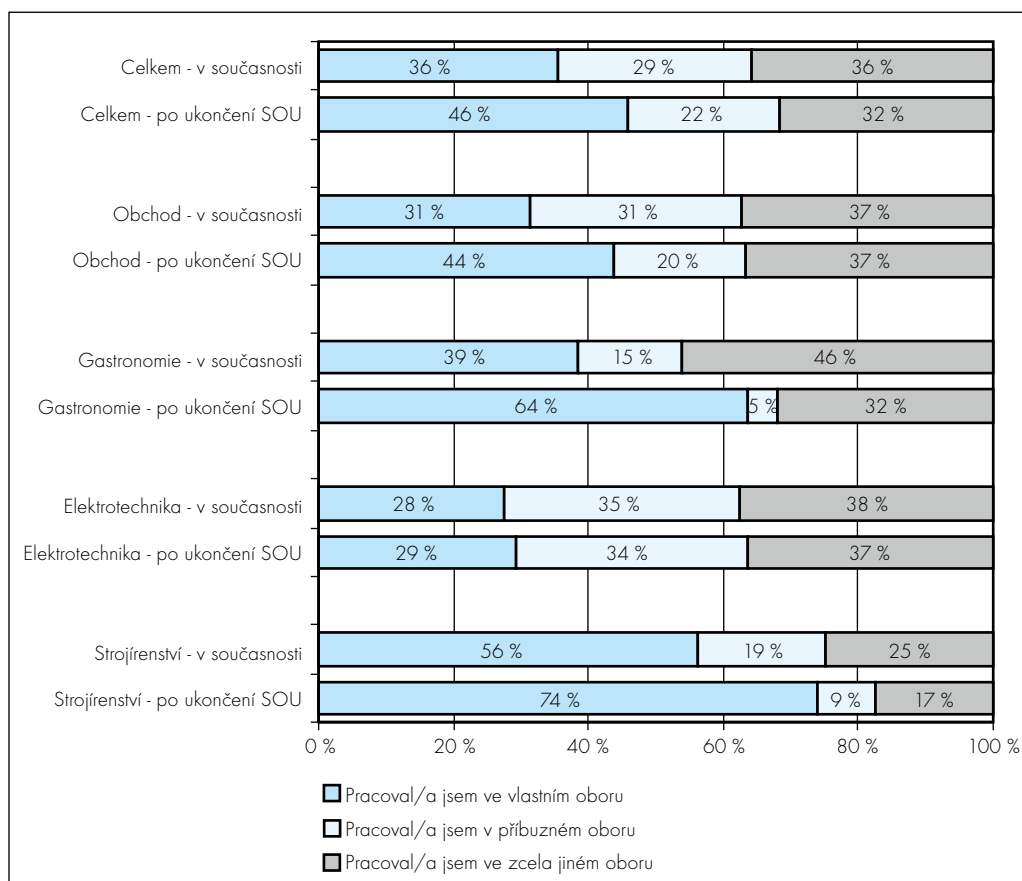
Naproti tomu u absolventů oborů **obchodních byly hodnoty vyjadřující uplatnění v oboru** na počátku vyšší, 44% jich pracovalo v oboru, který vystudovali, ale postupem času se tento podíl snížil na 31% a nastal odliv těchto osob do oborů příbuzných (+12%).

Primárním důvodem změny je skutečnost, že absolvent nesehnal ve vystudovaném oboru práci. Později se projevuje nespokojenost s vyšší výdělkem a nezáměr o práci v oboru.

Důvody pro odchod do jiného oboru

Sledujeme-li odchody absolventů za prací do jiného oboru, podstatné je především to, zda jsou podmíněny spíše nespokojeností a nezáměrem absolventů v oboru pracovat, nebo zda jsou způsobeny strukturálním nesouladem na trhu práce, kdy počet absolventů určitého oboru významně převyšuje nabídku pracovních míst, a ti jsou nuceni hledat si práci v jiném oboru. Jak již bylo uvedeno v předchozím textu, určitý problém se získáním zaměstnání ve vystudovaném oboru se objevuje nejvíce u oborů

Obrázek 5.6: Porovnání uplatnění v oboru v období po ukončení studia a v současnosti (odpovědi v % - pouze za absolventy maturitních oborů SOU, kteří začali pracovat, N = 205 a 234)

5. Přechod absolventů maturitních oborů SOU do praxe a jejich uplatnění na trhu práce

Tabulka 5.4: Nejdůležitější důvod pro práci v jiném oboru
(% těch, kdo změnili obor, celkový N = 113)

	Strojírenství	Elektrotechnika	Gastronomie, hotelnictví a turismus	Obchod	Celkem bez rozlišení oborů
Nízký plat	21 %	20 %	36 %	27 %	24 %
Pracovní podmínky	37 %	18 %	21 %	13 %	20 %
Nesehnal/a práci v oboru	5 %	26 %	7 %	30 %	21 %
Neměl/a o práci v oboru zájem	32 %	24 %	14 %	23 %	24 %
Vystudoval/a jiný obor			14 %	3 %	3 %
Jiný důvod	5 %	12 %	7 %	3 %	8 %
Celkový součet	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

skupiny 66 Obchod a rovněž i v elektrotechnických oborech. Naopak nespokojenost s podmínkami v zaměstnání najdeme častěji ve strojírenských oborech, kde se jedná především o špatné pracovní podmínky, a v gastronomických oborech, kde nespokojenost souvisí s nízkými platy. Podrobně jsou tyto důvody uvedeny v tabulce.

5.4.3 Uplatnění absolventů různých skupin oborů na trhu práce

Poměrně výrazné odlišnosti najdeme v tom, jak snadno absolventi jednotlivých skupin oborů nacházejí zaměstnání. Mimořádně dobře se podle šetření na trhu práce uplatňovali absolventi strojírenských učebních oborů s maturitou, z nichž téměř všichni našli zaměstnání bez potíží a 98 % uvedlo, že zaměstnání získali snadno nebo spíše snadno. Poměrně dobré výsledky nacházíme u elektrotechnických oborů a absolventů oborů gastronomie, hotelnictví a turismu, kde více než 70 % nacházelo své první zaměstnání snadno nebo spíše snadno. Avšak v obou případech se již objevuje asi čtvrtina uchazečů o zaměstnání v těchto dvou oborech, kteří zažili určité problémy. Výrazně obtížněji sháněli své první zaměstnání absolventi oborů obchodních, kde se 44 % potýkalo s obtížemi, z toho 20 % uvedlo, že se značnými.

Současná pracovní pozice

Jak jsme již uvedli v celkových výsledcích, více než polovina pracujících absolventů všech oborů (51 %) působí na pracovních pozicích, které jsou v souladu s dokončeným stupněm jejich vzdělání a odpovídá maturitě na středním odborném učilišti. Tato kategorie je nejvíce obsazená u všech námi sledovaných oborů. Nápadně více jich však pochází z oborů **strojírenských** (64 %), zatímco absolventi oborů **elektrotech-**

nických se dokáží uplatnit i na pozicích, které vyžadují vyšší vzdělání, zpravidla VOŠ nebo VŠ (25 %).

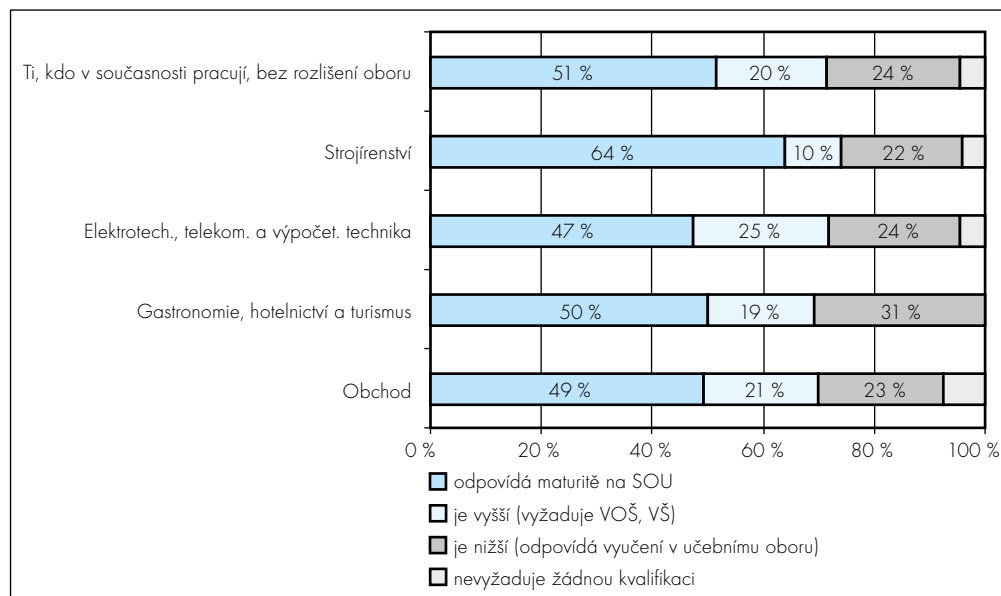
Naopak na pozici s nižším vzděláním, než odpovídá jejich, směřují spíše absolventi oborů **gastronomie, hotelnictví a turismus** (31 %). Ještě silnější tendenci k přijímání pracovního místa pod kvalifikační úrovní pozorujeme u absolventů oborů obchodních (7 % pracujících absolventů působí na pracovní pozici nevyžadující žádnou kvalifikaci). Může to samozřejmě souviset s převisem poptávky po těchto pracovních místech v některých krajích.

Co se týká skutečnosti, zda ekonomicky aktivní absolventi mají či nemají podřízené, z průměrných hodnot, z nichž vyplývá, že necelých 30 % absolventů všech oborů řídí podřízené zaměstnance, nejvíce vybočují pracující absolventi **gastronomických** oborů, kde jich více než polovina (52 %) uvedla, že mají podřízené pracovníky.

Z uvedeného je zřejmé, že přibližně polovina absolventů získanou kvalifikaci a maturitní vzdělání využije a pracuje na odpovídající pozici, další pětina dosáhne i vyšší pracovní pozice, než odpovídá této úrovni vzdělání. Naopak přibližně třetina absolventů ze sledovaného vzorku maturitní vzdělání ve sledovaném období nevyužila a v době realizace šetření pracovala na pozici, pro kterou je dostačující vyučení bez maturitní zkoušky. Zde je třeba si uvědomit, že dotazování probíhalo tři roky od ukončení středoškolského studia, to znamená na počátku pracovní dráhy, kdy po několika letech v praxi můžeme předpokládat, že tito pracovníci využijí získané maturitní vzdělání ve větší míře.

Z hlediska konkrétního pracovního prostředí se v dílenském a provozním prostředí pohybují nejspíše absolventi strojírenských učilišť s maturitou a naopak absolventi oborů obchodních se nejsnáze dostávají do kancelářského prostředí. V kombinovaném prostředí, tj. částečně v provozu

Obrázek 5.7: Současná pracovní pozice pracujících absolventů maturitních oborů SOU
(odpovědi v % podle skupin oborů, N = 243)

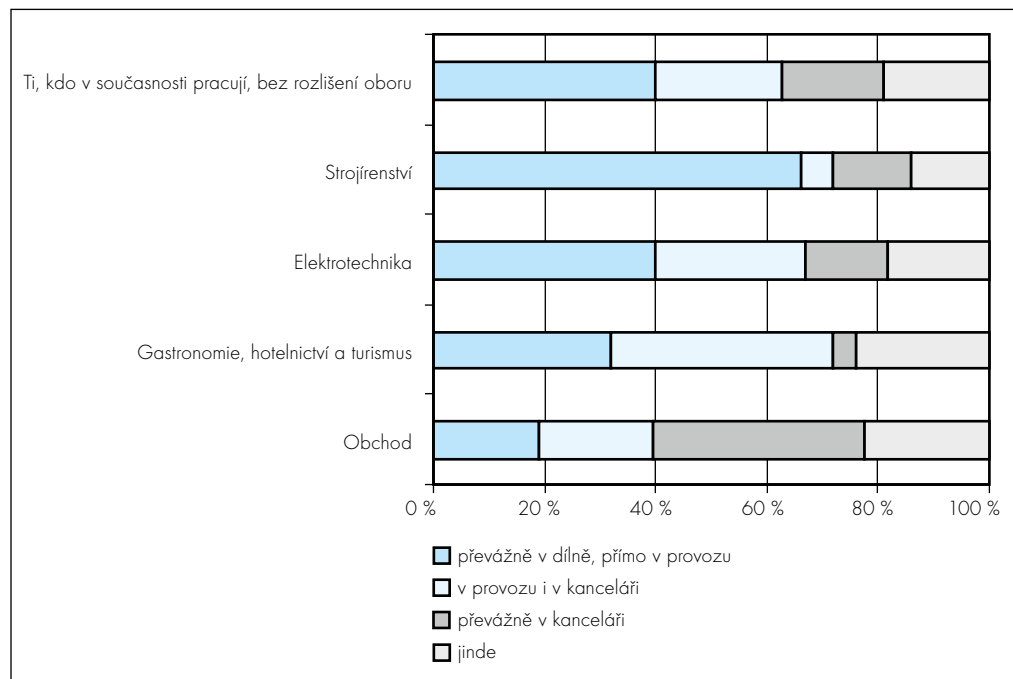

5. Přechod absolventů maturitních oborů SOU do praxe a jejich uplatnění na trhu práce

a částečně v kanceláři, se nejčastěji ocitají absolventi oborů gastronomie, hotelnictví a turismus. Z uvedeného je zřejmé, že obavy, že získáním maturity tito mladí lidé odcházejí mimo výrobní provozy a stávají se z nich „bílé límečky“, nejsou opodstatněné.

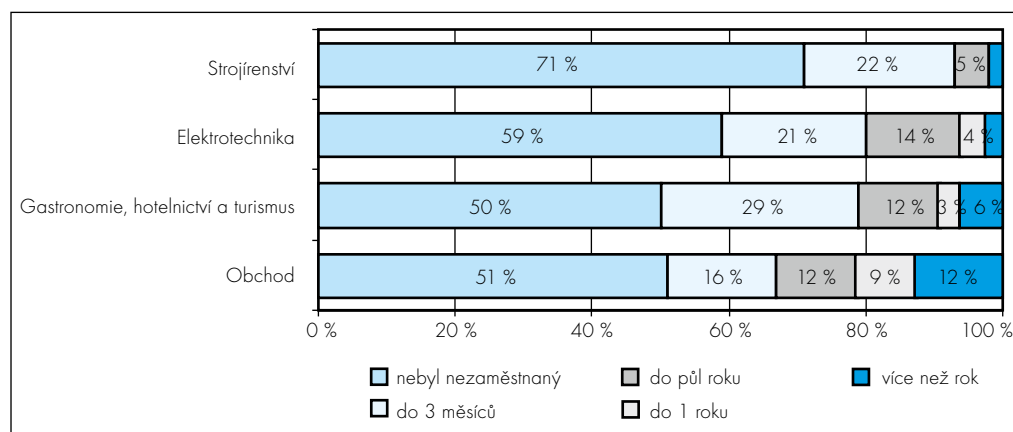
Obrázek 5.8: Pracovní prostředí v zaměstnání podle oborů

(odpovědi v % podle skupin oborů u těch, kteří v současnosti pracují, N = 243)

Obrázek 5.9: Délka nezaměstnanosti absolventů podle oborů

(v % odpovědí - pouze absolventi, kteří zahájili pracovní aktivitu, N = 243)

Tabulka 5.5: Zkušenost s nezaměstnaností

(podle dotazu na délku nezaměstnanosti)

Obor studia	Má zkušenost s nezaměstnaností?		
	ne	ano	Celkový součet
Strojírenství	71%	29%	100%
Elektrotechnika	59%	41%	100%
Gastronomie, hotelnictví a turismus	50%	50%	100%
Obchod	51%	49%	100%
Celkem – bez rozlišení oborů	58%	42%	100%

5.4.4 Obtíže absolventů s nezaměstnaností a vstupem na trh práce

Absolventi představují na trhu práce specifickou skupinu, která má na jedné straně nedostatek praktických zkušeností a pracovních návyků, na straně druhé je většinou poměrně

flexibilní a často je lépe než starší generace vybavena počítačovými a jazykovými dovednostmi. Z důvodu nedostatečné praxe se absolventi při vstupu na trh práce potýkají s vyšší mírou nezaměstnanosti, ta pak během několika let postupně klesá a vyrovnává se s ostatní populací.

Podíváme-li se na obtíže s nezaměstnaností z perspektivy jednotlivých oborů, zjišťujeme určité rozdíly mezi obory. Jak ukazuje tabulka 5.5, zkušenost s nezaměstnaností byla relativně vyšší u absolventů skupin **66 Obchod** a **65 Gastronomie, hotelnictví a turismus**, kde dosahovala 50% a 49%, přičemž určitý náznak dlouhodobější nezaměstnanosti byl pouze u absolventů skupiny **66 Obchod**. Naopak nejmenší četnost jsme zaznamenali u absolventů skupiny **23 Strojírenství (29 %)**. Při interpretaci je však nutno přihlížet k nízkým četnostem, které mohou celkovou statistiku zkreslovat, a tyto údaje chápat jako orientační.

Délka nezaměstnanosti

Z hlediska délky nezaměstnanosti bylo v průměru asi 21% všech absolventů nezaměstnaných po dobu kratší než 3 měsíce a u necelých 12% doba nezaměstnanosti dosáhla 3–6 měsíců. S dlouhodobou nezaměstnaností přesahující období 6 měsíců se potýkalo jen asi 9% absolventů, z toho polovina (tj. 5%) byla nezaměstnaná déle než rok. Jak ukazuje obrázek 5.9., téměř tři čtvrtiny absolventů strojírenských oborů přešly plynule do zaměstnání a nezaměstnanost dlouhodobého rázu se objevila jen výjimečně, naopak tendenci k dlouhodobější nezaměstnanosti v nadprůměrné výši pozorujeme u absolventů oborů skupin **66 Obchod** a **65 Gastronomie, hotelnictví a turismus**.

6. Přejchod absolventů VOŠ do praxe a jejich uplatnění na trhu práce

Tato kapitola vychází z šetření „Přejchod absolventů vyšších odborných škol do praxe a jejich uplatnění – II. etapa“, které oslovovalo absolventy vyšších odborných škol 3 roky po ukončení studia. V této etapě jsou otázky směřovány na zjištění spokojenosti se získaným vzděláním v situaci, kdy absolventi již mají zkušenosti s uplatněním získaného vzdělání v praxi nebo na následující vzdělávací dráze, a dále je zjišťována úspěšnost jejich vstupu na trh práce a uplatnění v oboru.

6.1 Celková charakteristika situace absolventů VOŠ

Vyšší odborné školy byly ustanoveny novelou školského zákona z roku 1995. VOŠ byly většinou zřízeny na středních odborných školách jako náhrada za zrušená pomaturitní studia a jejich původním smyslem bylo vytvořit základ neuniverzitního, výrazně profesně orientovaného sektoru vzdělávání.

V současnosti existuje přibližně 170 vyšších odborných škol, které poskytují nevysokoškolské terciární vzdělávání směřované k praktické přípravě na výkon náročných činností. Tento typ studia je určen pro studenty s ukončeným středním vzděláním s maturitou, studium je ukončeno absolutoriem a absolventi získávají titul Dis.

Z hlediska zájmu studentů o tento typ studia můžeme jak v důsledku demografických změn, tak i rozšiřování nabídky bakalářského studia pozorovat pokles zájmu o toto studium. Statistiky ukazují, že počet přihlášených do tohoto typu studia od roku 2003/04 klesá. V roce 2006 nastoupilo ke studiu v denní formě 9,1 tisíce uchazečů, v roce 2007 8,8 tisíce a v roce 2008 8,2 tisíce. Poměrně častou situací je i odchod studentů po prvním ročníku VOŠ na vysokou školu.

Postavení absolventů na trhu práce je z hlediska míry nezaměstnanosti poměrně příznivé, míra nezaměstnanosti je zde ale vyšší než u absolventů vysokých škol. Podíváme-li se na konkrétní statistické údaje, pak v dubnu 2007 činila míra nezaměstnanosti absolventů vyšších odborných škol 6,6 %, zatímco nezaměstnanost vysokoškoláků dosahovala jen 3,3 %. Obdobná situace byla v roce 2008, kdy dubnová míra nezaměstnanosti absolventů VOŠ činila 5,5 %, zatímco u VŠ byla jen 2,2 %. Na druhé straně ve srovnání s mírou nezaměstnanosti absolventů středních odborných škol s maturitou byla v roce 2007 jejich situace příznivější (míra nezaměstnanosti SOŠ činila 7,8 %), v následujícím roce pak byla téměř stejná jako u maturantů na SOŠ.

Nejednoznačné postavení vyšších odborných škol se projevuje jak v rovině reálného fungování ve školském systému, tak i ve smyslu existujícího právního rámce. Na jedné straně většina stávajících VOŠ funguje spolu se střední školou a jsou s ní pevně spjati, což jim poskytuje výhodu kvalitního odborného vzdělání, větší účast externích odborníků i těsnější sepětí se zaměstnavatelskou sférou. Na straně druhé část vyšších odborných škol se rozvíjí ve spolupráci s vysokými školami, kdy dochází k různým formám prolínání studia na VOŠ s vysokoškolským programem, například tak, že se první ročníky VOŠ stávají přípravkou pro pokračování v bakalářském pro-

gramu nebo dochází ke spolupráci, kdy VOŠ zajišťuje kontakt se zaměstnavateli a praktickou výuku, zatímco v pozdějších ročnících se na výuce více podílejí akademičtí pedagogové z VŠ. Na snížení poptávky po tomto typu studia řada škol reaguje například nabídkou speciálních oborů studia, spoluprací se zahraničními školami, včetně zahraničních stáží, nebo umožněním návazného studia v zahraničí. Součástí strategie usilující o dostatek kvalitních studentů je i transformace na bakalářský typ studia, kdy některé vyšší odborné školy mají ambice opustit propojení se střední školou a stát se samostatnou vysokou školou.

Jedním z navrhovaných řešení k udržení zájmu o tento typ studia je umožnit, aby alespoň část VOŠ mohla nabízet titul profesní bakalář podle příslušné mezinárodní klasifikace. Ten by měl být zabezpečen především výukou odborníků spojených s praxí a v menší míře akademickými pedagogy.

K řešení problému nedostatečné provázanosti studia na VOŠ a VŠ by měla přispět novela vysokoškolského zákona, která řeší prostupnost v terciární sféře a umožňuje při přijímacím řízení zohlednit uchazečům o studium na vysoké škole program absolvovaný na VOŠ a uznat jím část studia. Větší prostupnost by mohla být zajištěna i zaváděním kreditních systémů studia.

V následujícím textu se budeme zabývat situací absolventů VOŠ jako celku i rozdíly v jednotlivých vybraných oborech, a to zejména z hlediska důvodů volby tohoto typu vzdělání, spokojenosti se studiem i jednotlivými získanými kompetencemi a dalšími studijními a pracovními plány absolventů VOŠ. Zjištěné údaje ukazují, jaké je postavení VOŠ v nabídce vzdělání, očekávání studentů i očekávané zhodnocení přínosu absolutoria VOŠ z pohledu dalšího pracovního uplatnění.

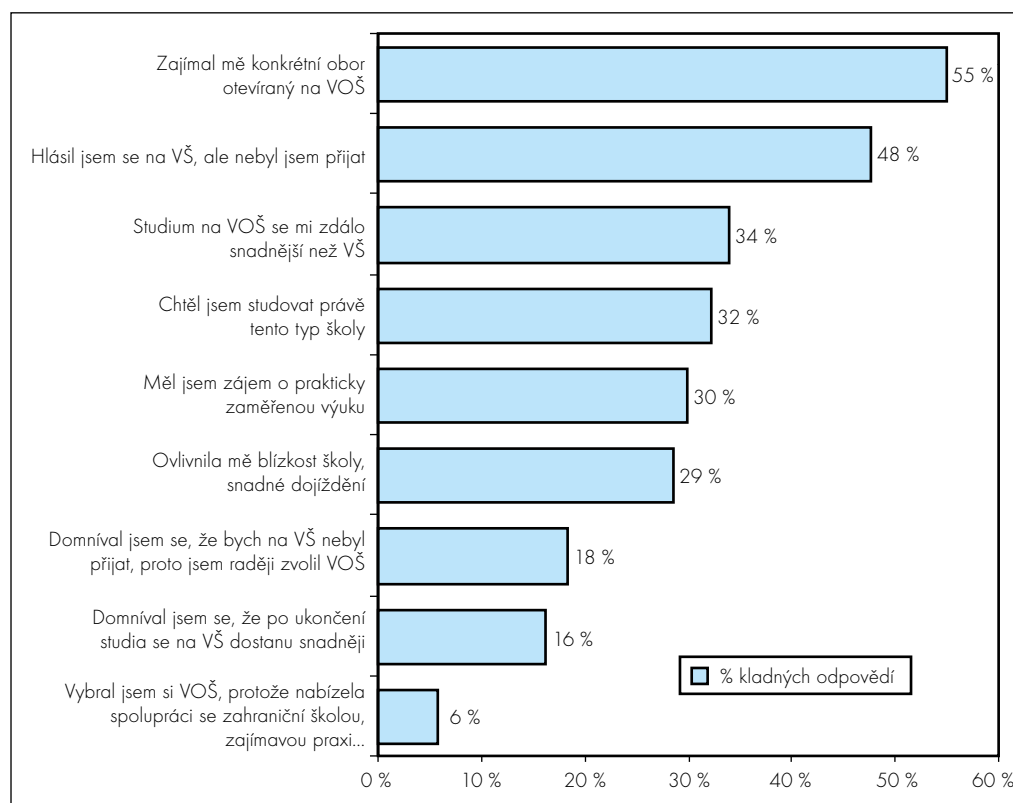
6.2 Volba vzdělávací cesty a důvody volby VOŠ jako typu studia

Volba studia na vyšší odborné škole je specifická tím, že je ovlivněna předchozí studijní volbou a oborovým zaměřením střední školy, zároveň představuje volbu typu vzdělání, které bylo do školského systému uvedeno relativně nedávno a jeho role a postavení ve vzdělávacím systému, zejména v situaci rostoucí nabídky bakalářských programů, není jednoznačná. Zjištění, jaké důvody vedly absolventy středních škol k výběru právě tohoto typu studia tak do značné míry ukazují, jaká jsou očekávání studentů ve vztahu k tomuto typu vzdělání a jakou funkci VOŠ ve struktuře školského systému v současnosti plní.

Šetření realizované v I. etapě (rok 2005) v závěru studia ukázalo, že studenti při volbě VOŠ předpokládali, že absolvování VOŠ zvýší jejich šance na lepší pracovní uplatnění i platové ohodnocení. Významným důvodem byl zájem o obor studia otevíraný na VOŠ. Z hlediska role VOŠ ve vzdělávacím systému je problematickým zjištěním, že přibližně polovina absolventů uvádí, že studium VOŠ bylo náhradním řešením v situaci, kdy absolvent střední školy nebyl přijat na vysokou školu.

6. Přechod absolventů VOŠ do praxe a jejich uplatnění na trhu práce

Obrázek 6.1: Důvody volby studia na VOŠ – II. etapa (v % odpovědí)

V II. etapě byla věnována větší pozornost specifikaci této „náhradní“ role vyšších odborných škol a odlišným očekáváním studentů vzhledem k volbě VOŠ místo VŠ. Kromě nepřijetí na vysokou školu uváděla asi třetina absolventů, že se domnívali, že studium VOŠ bude ve srovnání s vysokoškolským studiem snadnější (34 %). Část studentů rovněž preferovala prakticky zaměřenou výuku (30 %). Někteří si zvolili VOŠ, protože se domnívali, že na VŠ studium by přijati nebyli (18 %) nebo jako přechodné řešení, které jim mělo umožnit dostat se na vysokou školu později (16 %).

6.3 Hodnocení získaných kompetencí

Podíváme-li se na změnu názoru absolventů VOŠ na úroveň kompetencí po vstupu do praxe nebo na VŠ, ukazuje se, že vstup do praxe nepřinesl absolventům VOŠ zklamání, naopak někteří zjistili, že úroveň jejich dovedností je vyšší než se v závěru studia domnívali.

Porovnáme-li spokojenost s jednotlivými kompetencemi navzájem, je zřejmé, že nejspokojenější byli absolventi se

Tabulka 6.1: Změna názoru absolventů VOŠ na hodnocení kompetencí (v % odpovědí)

	2005 (závěr studia)	2008 (3 roky po studiu)
Všeobecné znalosti	85%	89%
Odborné teoretické znalosti	94%	94%
Odborné praktické dovednosti	72%	77%
Jazykové znalosti	64%	68%
Dovednost práce s PC	75%	81%
Komunikace	71%	81%
Samostatné rozhodování	78%	79%

získanými **odbornými teoretickými znalostmi** (94 % spokojených), názor absolventů na jejich úroveň se přitom po vstupu do praxe nebo VŠ studia nezměnil. Na druhém místě najdeme **všeobecné znalosti**, kde podíl spokojených po vstupu do praxe mírně narostl (z 85 % na 89 %). V závěru studia i po třech letech hodnotili absolventi poměrně příznivě i schopnost samostatně se rozhodovat (kolem 78 %). Po vstupu do praxe nebo na VŠ hodnotí část absolventů příznivěji i získanou schopnost pracovat s počítači i své komunikační dovednosti, kde procento absolventů spokojených s úrovní této dovednosti vzrostlo na 81 %. Přestože vyšší odborné školy jsou zaměřeny především na praktickou stránku výuky,

odborné praktické znalosti jsou stejně jako v kategorii středního odborného vzdělání hodnoceny relativně hůře než znalosti teoretické, kladně je posuzuje s odstupem tří let 77 % dotázaných. **Nejhůře hodnocenou kompetencí je znalost cizího jazyka**, se kterou je spokojeno 68 % absolventů. Pozitivní je, že i u těchto relativně hůře hodnocených kompetencí nedošlo po vstupu do praxe k propadu v hodnocení, ale část absolventů naopak zjistila, že jejich znalosti jsou dostačující.

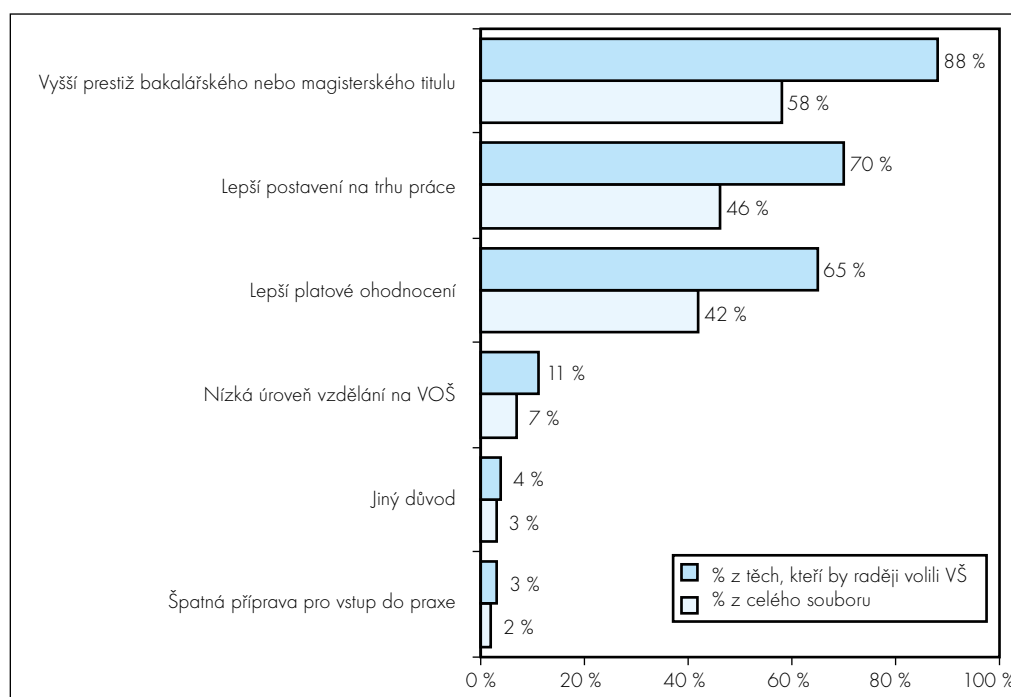
6.4 Míra identifikace s oborem

Pouze asi třetina absolventů VOŠ (32 %) by si zvolila znovu tento typ studia, přibližně dvě třetiny (68 %) absolventů uvedly, že by si zvolili raději VŠ.

Zajímavé je, že důvody, proč by absolventi VOŠ dali přednost magisterskému nebo bakalářskému studiu, nejsou zpravidla podmíněny horší připraveností absolventů při vstupu na trh práce a jejich nespokojeností s úrovní získaného vzdělání, ale pozitivnějším vnímáním absolventů VŠ ve společnosti a jejich větší prestiží – tento důvod uvádí kolem 88 % z těch absolventů, kteří by upřednostnili VŠ.

Kromě vyšší prestiže uvádějí absolventi VOŠ na druhém a třetím místě mezi důvody, proč by raději studovali VŠ, lepší postavení absolventů vysokých škol na trhu práce (70 %) a vyšší platové ohodnocení (65 %). Naopak pro většinu absolventů není podstatným důvodem nízká úroveň vzdělání (tento důvod uvádí jen asi 11 % dotázaných). Vysokou spokojenost absolventů tohoto typu studia s přípravou pro praxi dokládá zjištění, že jen 3 % absolventů by dala přednost vysoké škole z tohoto důvodu.

Obrázek 6.2: Důvody, proč by absolventi preferovali volbu VŠ (v % odpovědí)

Důvody nespokojenosti s výběrem studovaného oboru

V této otázce se do popředí dostávají důvody související se vstupem na trh práce – především obtížné hledání zaměstnání (42 %) a nespokojenost s výdělkem ve vystudovaném oboru (40 %). Část absolventů považuje obor za neperspektivní (19 %). Nezájem o obor uvádí necelá třetina z těch absolventů, kteří by obor studia změnili. Nespokojenost se zvoleným oborem z důvodu původního nezájmu studovat tento obor nebo nízké úrovně přípravy jsou oproti předchozímu dotazování, které proběhlo v závěru studia, zastoupeny relativně méně často.

Uvedené výsledky ukazují, že problém nižšího zájmu o studium na VOŠ nebo spokojenosti s VOŠ souvisí zejména s jejich vnímáním veřejností a méně se samotným zaměřením studia, se kterým jsou absolventi většinou spokojeni.

Jako konkrétní důvody nespokojenosti s tímto typem školy absolventi například uváděli, že studium bylo z hlediska náročnosti srovnatelné s bakalářským studiem, ale titul Dis této náročnosti neodpovídá. Dalším problémem, na který absolventi upozorňovali, je neprostupnost směrem k magisterskému studiu „chybí možnost dále se vzdělávat na VŠ, když je získán Bc.“, „na VOŠ nelze „stavět“ – studium by stačilo na složení zkoušky pro získání bakalářského titulu, avšak tato možnost bohužel v tomto oboru v ČR není“. Absolventi, kteří pokračují na VŠ, uvádějí studium VOŠ jako mezistupeň, který pro ně znamenal ztrátu času. K negativům patří i způsob jednání se studenty, který podle některých absolventů odpovídá spíše střední škole. Podle některých absolventů jsou absolventi VOŠ vnímáni i zaměstnavateli spíše jako středoškoláci.

Vztah absolventů VOŠ k vystudovanému oboru je celkově poměrně příznivý, což je zřejmě ovlivněno skutečností, že **vysoký podíl studentů** v době podání přihlášky ke studiu VOŠ **má skutečně zájem o vybraný obor**. S odstupem 3 let od ukončení studia by v rámci sledovaného souboru zvolilo stejný obor studia 77 % dotázaných, zatímco 23 % by obor změnilo. Na druhé straně z tabulky vyplývá, že část absolventů názor na volbu svého oboru změnila v obou směrech, někteří absolventi v závěru studia uvedli, že by raději studovali jiný obor, ale po zkušenostech s odstupem 3 let by si vybrali znovu stejný obor.

6.5 Realizace studijních plánů po absolvování VOŠ

Z hlediska dalších pracovních a studijních záměrů můžeme absolventy VOŠ rozdělit zhruba na tři základní skupiny. První skupinu tvoří kolem 40 % absolventů, kteří neměli zájem dále studovat a chtěli se věnovat pracovní a výdělečné činnosti jako zaměstnanci, případně začít samostatně podnikat nebo pracovat v rodinné firmě.

Druhou významnou skupinu tvoří absolventi, kteří chtěli pokračovat ve vzdělávání a začít studovat v denním studiu na VŠ (28 %, z toho 24 % studium zahájilo). Do třetí skupiny můžeme zařadit absolventy, kteří po ukončení VOŠ chtěli kombinovat výdělečnou činnost se studiem a měli zájem studovat dálkově (25 %, z toho 18 % bylo přijato).

I když procento absolventů, kteří uvedli, že měli zájem pokračovat ve studiu, může být poněkud nadhodnocené, poměrně značné podíly těch, kteří pokračují v denním (24 %) nebo dálkovém studiu (18 %) ukazují, že VOŠ pro nezanebatelný podíl absolventů představovala určitý mezistupeň. Na tomto místě je ale třeba zmínit, že studijní záměry absolventů jsou výrazně diferencované podle jednotlivých studijních oborů.

Tabulka 6.2: Zájem o pokračování ve studiu po ukončení VOŠ – v % odpovědí

Chtěl/a jste po ukončení VOŠ dále studovat?	odpovědi v %
Neměl jsem zájem	41%
Přihlásil jsem se do denního studia VŠ a byl přijat	24%
Přihlásil jsem se na VŠ do dálkového studia a byl přijat	18%
Přihlásil jsem se do dálkového studia a nebyl přijat	7%
Jiné studium	6%
Přihlásil jsem se do denního studia na VŠ a nebyl přijat	4%
Celkový součet	100%

6. Přechod absolventů VOŠ do praxe a jejich uplatnění na trhu práce

Úspěšnost absolventů VOŠ při pokračování ve vysokoškolském studiu

Celkově mělo zájem o denní vysokoškolské studium 28 % absolventů ze sledovaného vzorku, přitom 24 % zahájilo toto studium a 4 % při přijímacím řízení nebyla úspěšná. K dálkovému studiu se přihlásilo celkově 25 % absolventů, přitom 18 % studium zahájilo a 7 % nebylo přijato. U obou typů studia – denního i dálkového uvedla 2 % absolventů, že studium ve sledovaném období opustili.

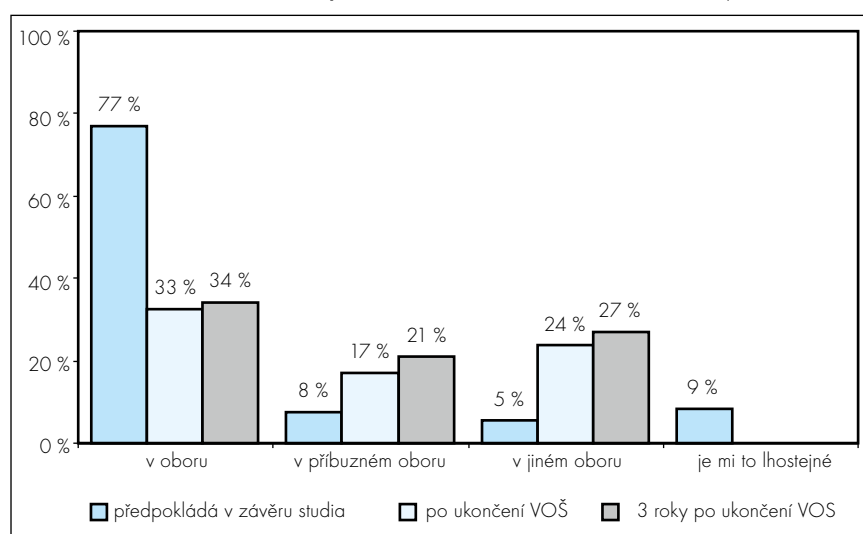
Započtení studia VOŠ při následujícím studiu na vysoké škole

Jedním z problémů spojených s volbou studia na vyšší odborné škole, na který absolventi VOŠ upozorňovali, je nedo-

statečná prostupnost mezi vyššími odbornými školami a bakalářským vysokoškolským studem. Větší prostupnost je zajištěna především u těch VOŠ, které navázaly s některou z vysokých škol spolupráci. I když současný zákon umožňuje uznání části studia na VOŠ, není toto uznání garantováno obecně.

Součástí šetření proto bylo i zjištění, do jaké míry byla absolventům VOŠ započtena část studia při přijetí na VŠ. Z výsledků vyplývá, že přibližně 42 % z těch absolventů, kteří pokračovali ve vysokoškolském studiu, uvedlo, že jim část studia byla započtena. Rozsah započteného studia se ale výrazně liší, a to i podle skupin oborů. Zatímco některým studentům bylo uznáno jen několik zkoušek, jiní uvedli, že jim byl započten rok, 2 roky studia nebo dokonce prakticky celé studium VOŠ. Někteří absolventi VOŠ tak získali bakalářský titul jen s malým časovým zpožděním a úsilím, zatímco jiní museli absolvovat téměř celé studium od začátku.

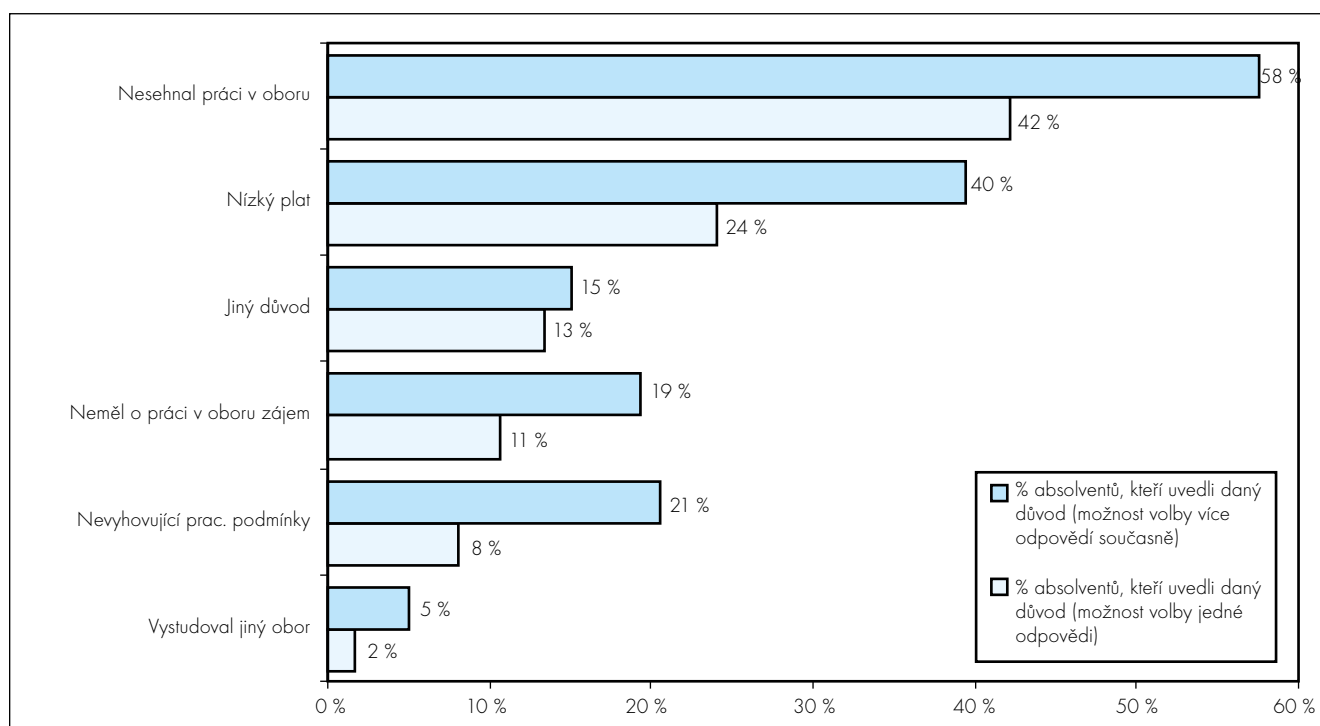
Obrázek 6.3: Pracovní uplatnění absolventů VOŠ v oboru (v % odpovědí)

6.6 Stabilita profesní volby

V závěru studia měli absolventi VOŠ poměrně značný zájem uplatnit se ve vystudovaném oboru. Tento záměr vyjádřilo asi 77 % z nich, skutečné uplatnění v oboru získalo po ukončení studia jen kolem 33 % z nich a tento podíl se v dalších třech letech prakticky nezměnil. Dalších asi 17 % se uplatnilo v příbuzném oboru a kolem 24 % odešlo po ukončení studia do jiného oboru. S odstupem tří let došlo již jen k mírnému přesunu do jiného oboru, takže výsledný podíl pracujících mimo obor dosáhl přibližně 27 %.

Obrázek 6.4: Důvody pro práci v jiném oboru (v % odpovědí)

Na rozdíl od absolventů středních škol, kteří poměrně často uvádějí, že odešli pracovat do jiného oboru, protože o vystudovaný obor ztratili zájem, nejčastějším důvodem odchodu z profese u absolventů VOŠ je, že nesehnali ve vystudovaném oboru práci (58 %). Na druhém místě mezi uváděnými důvody je nižší plat (40 %). Nezájem o práci v oboru (19 %) a nevyhovující pracovní podmínky (21 %) nejsou zpravidla tím nejdůležitějším důvodem, často jsou ale uváděny jako jeden z důvodů, které se na rozhodnutí odejít z vystudovaného oboru podílely.

Z uvedených zjištění, která dávají respondentům možnost uvést více odpovědí zároveň, je zřejmé, že roli v rozhodnutí odejít z oboru hraje celý komplex podmínek, v řadě případů se tedy zřejmě nejedná jen o to, že by absolvent skutečně nesehnal žádnou práci v oboru, jako spíše o to, že nesehnal práci v oboru, kterou by považoval za zajímavou, včetně vyhovujících pracovních a platových podmínek.

Vztah absolventů VOŠ k profesi

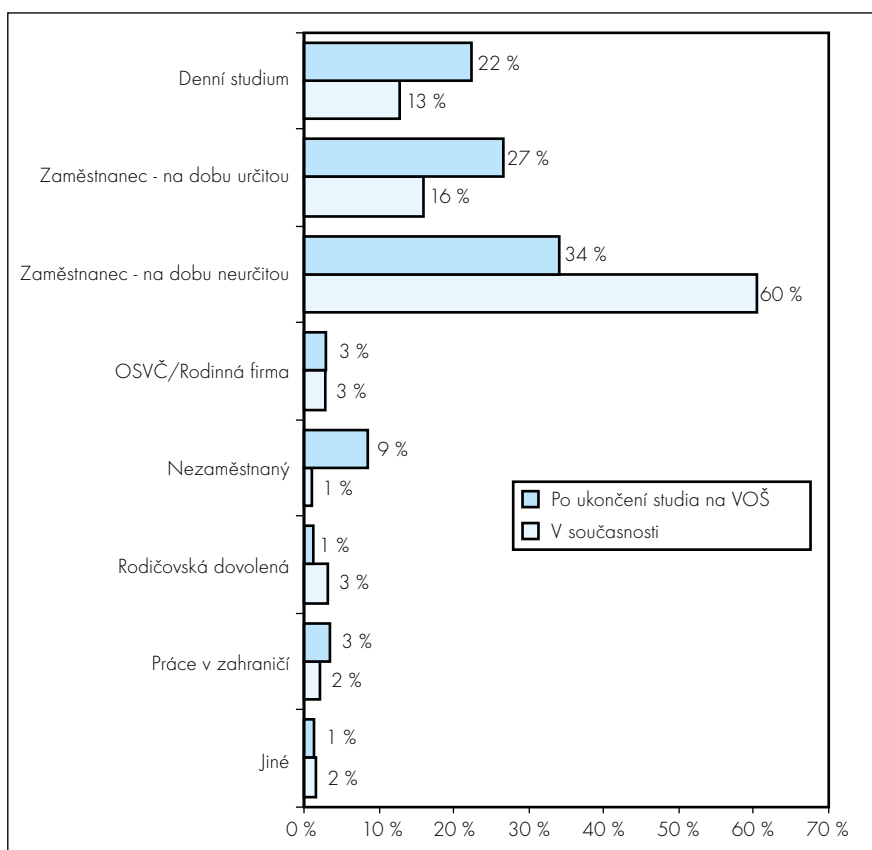
Z hlediska vztahu k profesi bylo zjištěno, že většina absolventů má zájem zůstat v profesi, ve které pracuje (86 %). Zajímavé je, že absolventi, kteří pracují po třech letech přímo ve svém oboru, v něm zpravidla chtějí zůstat, jen 9 % z nich uvádí, že je profese nebaví a jakmile budou mít příležitost, tak odejdou. Absolventi pracující ve svém oboru jsou zároveň méně často připraveni využít zajímavější nabídky na pracovní místo v jiném oboru (67 % oproti 78 % z těch, kteří v současnosti pracují v odlišném oboru).

Naopak nejčastěji chtějí změnit profesi ti absolventi, kteří již dříve ze svého oboru odešli a pracují ve zcela odlišné profesi. Z nich téměř čtvrtina (23 %) uvádí, že je profese nebaví a jakmile budou mít příležitost, tak odejdou. To ukazuje, že práce v jiném oboru je pro část absolventů vyšších odborných škol spíše náhradním nebo přechodným řešením. To může být způsobeno jednak tím, že absolvent nenašel vhodnou práci v oboru a má zájem se do oboru vrátit, nebo tím, že se nachází ve stadiu hledání vhodného uplatnění, kdy zkouší různé profese.

6.7 Uplatnění absolventů VOŠ v zaměstnání

Po ukončení studia na VOŠ získalo zaměstnání téměř 65 % absolventů, přitom mírně nadpoloviční část z nich (37 %) získala pracovní poměr na dobu neurčitou a 27 % bylo zaměstnáno na dobu určitou. Další přibližně 3 % se uplatnila v rodinné firmě nebo jako osoby samostatně výdělečně činné a stejné procento se uplatnilo v zahraničí. Kolem 9 % absolventů ze sledovaného vzorku bylo po ukončení studia nezaměstnaných. Přibližně 22 % absolventů se věnovalo dennímu studiu.

Obrázek 6.5: Jaké bylo a je vaše uplatnění po ukončení VOŠ (v % odpovědí)

S odstupem tří let od ukončení studia se podíl těch, kteří jsou ekonomicky aktivní, zvýšil na 87 %. Naopak na minimum se snížil podíl nezaměstnaných. Rovněž poklesl i podíl těch, kteří pouze studují na 13 % (někteří kombinují denní studium s prací, například na dohodu o pracovní činnosti nebo o provedení práce). Úspěšné zapracování na začátku pracovní dráhy je patrné i z nárůstu podílu absolventů, kteří pracují po třech letech na smlouvu na dobu neurčitou, který dosáhl 60 %.

Způsob získání zaměstnání

Nejčastěji získávali absolventi VOŠ zaměstnání prostřednictvím internetu (24 %). Poměrně často vedly k získání zaměstnání i informace od kamarádů a vrstevníků (16 %) nebo kontakty

Tabulka 6.3: Jakým způsobem jste získal své první zaměstnání? (v % odpovědí)

Způsob hledání zaměstnání	% odpovědí
Prostřednictvím internetu	24%
Využil kontakty získané během praxe na škole	16%
Využil informace a kontakty kamarádů	16%
Pomocí příbuzných a známých	11%
Zeptal se přímo ve firmě	11%
Inzerát v novinách	9%
Prostřednictvím úřadu práce	5%
Prostřednictvím personální agentury	4%
Prostřednictvím školy, burzy práce	2%
Začal podnikat	2%
Celkový součet	100%

6. Přechod absolventů VOŠ do praxe a jejich uplatnění na trhu práce

získané během praxe na škole (16 %). Ukazuje se tak, že absolventi VOŠ využívají k získání zaměstnání jak formální kanály, jako je internet, tak na druhé straně sociální síť, kterou si vytvořili sami. Až na čtvrtém místě tohoto žebříčku je pomoc rodiny a příbuzných (11 %), což ukazuje nižší závislost absolventů VOŠ na rodičích ve srovnání se středoškoly a jejich méně časté spoléhání na rodinné kontakty. Přestože většina absolventů v závěru studia uváděla, že jedním ze způsobů hledání zaměstnání, které chtějí realizovat, je přímé oslovení firem, zaměstnání získala tímto způsobem jen asi desetina dotázaných.

Na jakých pozicích se absolventi VOŠ uplatňují?

Jedním z měřítek úspěšnosti vstupu na trh práce je získání pracovní pozice odpovídající vzdělání. Ze zjištěných výsledků vyplývá, že přibližně 58 % absolventů VOŠ se uplatnilo na pozici, která odpovídá tomuto vzdělání, a 9 % uvádí, že pro jejich pozici je vhodnější vyšší vzdělání. Naopak necelá třetina absolventů uvádí ve sledovaném období 3 let od ukončení VOŠ, že pracuje na nižší pozici, tedy na pozici, pro kterou je dostačující maturitní úroveň vzdělání, případně nižší. Srovnáme-li toto zjištění s jinými výzkumy, ukazuje se mírně větší nesoulad mezi získaným vzděláním a obsazenou pracovní pozicí. Tento nesoulad je ale jak směrem „nahoru“, tak i směrem „dolů“. V zásadě můžeme konstatovat, že výsledky šetření naznačují určitou nejednoznačnost v přijímání absolventů zaměstnavateli a v jejich uplatnění vzhledem k získanému vzdělání.

Pozitivním zjištěním je, že podíl absolventů vykonávajících nekvalifikované práce je minimální – kolem 1%.

Z dále uvedené tabulky, která ukazuje vztah mezi prací v oboru a zastávanou pracovní pozicí, je patrné, že absolventi, kteří zůstali ve svém oboru, pracují častěji na odpovídající pozici (77 %), naopak absolventi VOŠ, kteří se uplatnili v jiných oborech, pracují na odpovídající pozici jen asi ve 40 % případů a naopak relativně častěji zastávají nižší pozici než odpovídá této úrovni vzdělání (44 %).

Využívání znalosti cizího jazyka v zaměstnání

Znalost cizího jazyka patří ze strany zaměstnavatelů k často požadovaným kompetencím, na druhé straně je to kompetence,

Tabulka 6.4: Získaná pracovní pozice – podle práce v oboru, v % odpovědí

Pracovní uplatnění v současnosti (3 roky od ukončení VOŠ)	Odpovídající pozice	Vyšší pozice	Nižší pozice	Nekvalifikovaná práce	Celkem
Pracuje ve vystudovaném oboru	77%	5%	18%	0%	100%
Pracuje v příbuzném oboru	51%	10%	39%	0%	100%
Pracuje v jiném oboru	40%	12%	44%	3%	100%
Celkový součet	58%	9%	32%	1%	100%

kteří z hlediska spokojenosti absolventů s její úrovní patří k nejhůře hodnoceným. Podívejme se, jaké je skutečné využívání této kompetence v zaměstnání u absolventů vyšších odborných škol.

Více než čtvrtina absolventů uvedla, že cizí jazyk ve svém zaměstnání využívají velmi často (26 %), 23 % občas. Polovina absolventů využívá cizí jazyk výjimečně (31 %) nebo vůbec (19 %).

6.8 Spokojenost absolventů VOŠ v zaměstnání

Úspěšnost přechodového procesu přechodu ze školy do zaměstnání můžeme sledovat i ve vztahu k získání perspektivního a stabilního zaměstnání. Přibližně 54 % absolventů VOŠ pracuje v období 3 let od ukončení studia na vyšší odborné škole ve svém prvním zaměstnání, naopak asi 46 % ve sledovaném období zaměstnavatele změnilo.

Z těch, kteří zaměstnání změnili, pracuje 67 % ve svém druhém zaměstnání a 27 % v třetím zaměstnání, pouze 6 % z těch, kteří nezůstali ve svém prvním zaměstnání, změnili zaměstnavatele častěji.

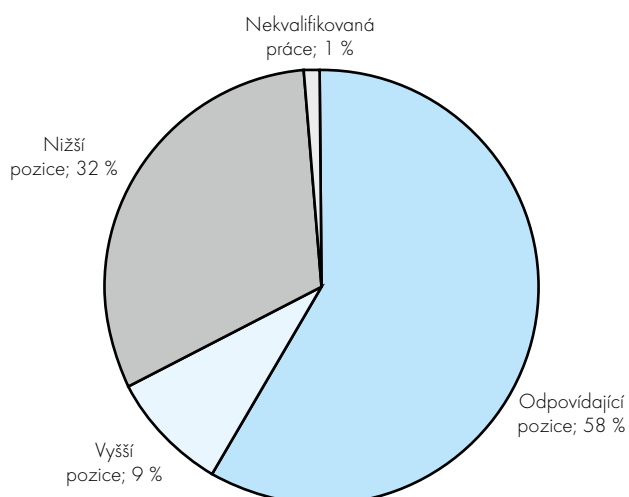
Důvody změny zaměstnání

K nejčastějším důvodům pro změnu zaměstnání patří nízký plat, který byl nejdůležitějším důvodem odchodu ze zaměstnání pro 16 % absolventů VOŠ. Zajímavé je, že relativně frekventovaným důvodem je nevyužití kvalifikace, který nepatří k nejvýznamnějším z hlediska rozhodujícího důvodu pro změnu zaměstnání, ovlivnil ale přibližně 37 % absolventů. K dalším důvodům, které ovlivnily odchod ze zaměstnání, patřily například příliš velké pracovní vytížení (26 %), neshody s nadřízeným (24 %), špatná perspektiva firmy (23 %) nebo nezajímavá práce (25 %). V kategorii jiné důvody jsou zahrnuty odchody po vypršení smlouvy na dobu určitou nebo zrušení pracovního místa, likvidace firmy, ukončení zástupu za mateřskou dovolenou a podobně. Uváděn je také odchod do zahraničí za prací, přestěhování nebo nástup na mateřskou dovolenou.

6.9 Situace absolventů vybraných skupin oborů VOŠ

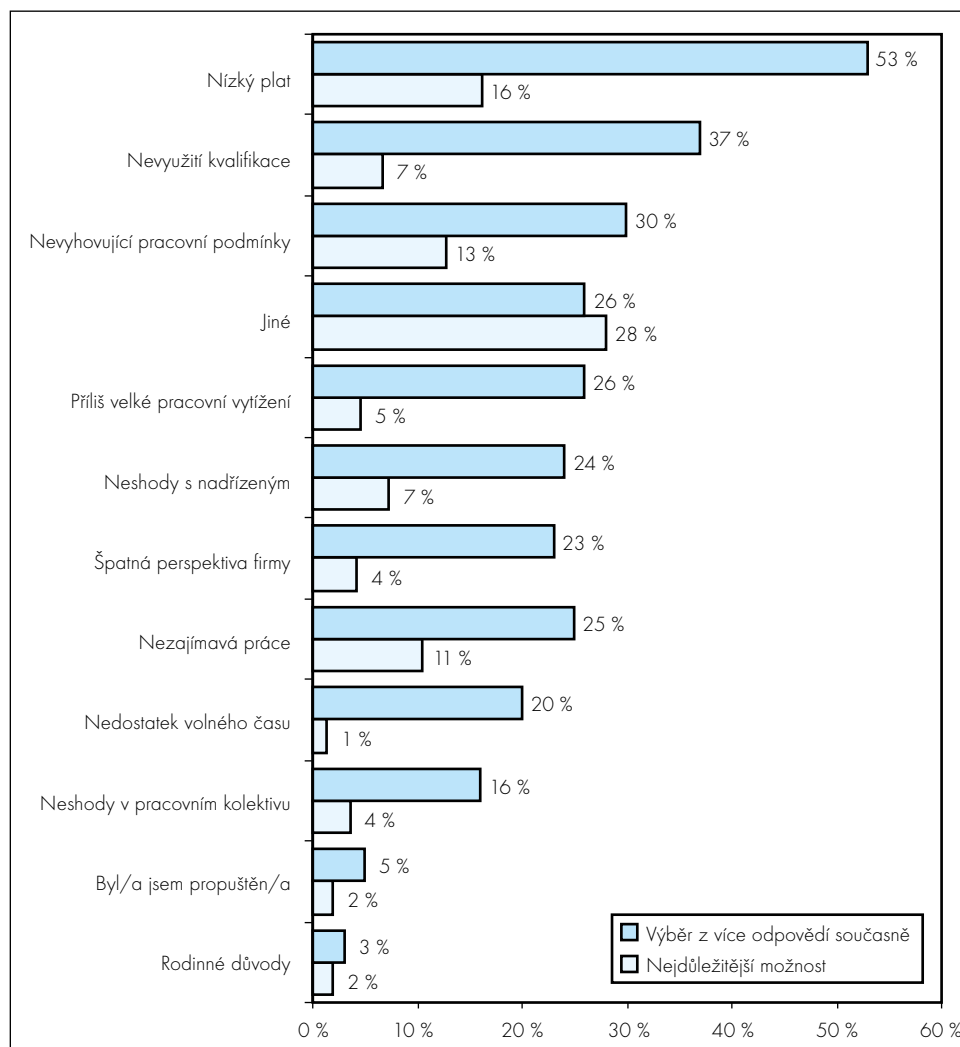
Na úvod můžeme konstatovat, že mezi jednotlivými zkoumanými skupinami oborů byly zjištěny výrazné difference v řadě oblastí. Z komplexního hlediska pak vystupuje do popředí rozdílnost vzdělávacích drah charakteristických pro jednotlivé obory i skutečnost, že různé obory na VOŠ jsou spojeny s diferencovaným očekáváním studentů a plní tak do jisté míry odlišné funkce.

Obrázek 6.6: Získaná pracovní pozice (v % odpovědí)

6. Přechod absolventů VOŠ do praxe a jejich uplatnění na trhu práce

Obrázek 6.7: Důvody změny zaměstnání (v % odpovědí)

že studium VOŠ bude snadnější, a dále zájem o praktičtější zaměřenou výuku. Naopak nepřijetí na vysokou školu není příliš častým důvodem volby VOŠ. Zajímavou motivaci pro absolventy představovala spolupráce se zahraniční školou.

V **elektrotechnických oborech** byl podobně jako v oborech se strojírenským zaměřením častějším důvodem předpoklad snadnější výuky na VOŠ oproti VŠ (56 %), výrazněji se zde ale objevuje i nepřijetí na VŠ (22 %) nebo názor, že přijetí na VOŠ usnadní pozdější vstup na VŠ (26 %).

Rozhodnutí absolventů studovat VOŠ se zaměřením na **ekonomiku a administrativu** bylo relativně často ovlivněno nepřijetím na VŠ (55 %), obavami z nepřijetí na VŠ (24 %) nebo dostupností školy (43 %). Výsledky tak ukazují, že volba studia na VOŠ je v tomto oboru poměrně často náhradním řešením.

V oborech skupiny **Gastronomie, hotelnictví a turismus** se jako motivace často objevuje zájem přímo o studium na VOŠ, které souvisí se zájmem o obor vyučovaný na tomto typu školy. Zajímavou motivací je v oborech

s tímto zaměřením i možnost spolupráce se zahraniční školou nebo praxe v zahraničí.

V oborech skupiny **Právo, právní a veřejnosprávní činnost** je nejvýraznějším důvodem pro podání přihlášky na VOŠ nepřijetí na VŠ (63 %) a představa, že vstup na VOŠ následně usnadní i studium na VŠ. Naopak zájem studovat přímo tento typ školy měla jen přibližně čtvrtina absolventů

6.9.1 Volba studia na VOŠ a její důvody podle skupin oborů

Největší zájem přímo o studium VOŠ měli absolventi **strojírenských oborů** (kolem 40 %), hlavní motivací byl zájem o studium konkrétního oboru na VOŠ (77 %). Častější motivací pro volbu studia strojírenských oborů na VOŠ jsou i obavy z příliš obtížné výuky na vysoké škole a předpoklad,

Tabulka 6.5: Důvody pro volbu studia na VOŠ (tučně nejvyšší hodnoty v řádcích)

Důvody pro volbu studia na VOŠ	Strojírenství	Elektrotechnika	Ekonomika a administrativa	Gastronomie a turismus	Právo a veřejnosprávní činnost	Pedagogika a sociální péče	Celkem bez rozlišení oborů
Chtěl jsem studovat právě tento typ školy	39%	30%	31%	40%	26%	35%	32%
Zajímal mě konkrétní obor otevíraný na VOŠ	77%	55%	45%	66%	47%	60%	55%
Ovlivnila mě blízkost školy, snadné dojíždění	27%	38%	43%	21%	31%	11%	29%
Měl jsem zájem o prakticky zaměřenou výuku	50%	39%	22%	24%	23%	37%	30%
Studium na VOŠ se mi zdálo snadnější než VŠ	50%	56%	36%	29%	26%	25%	34%
VOŠ nabízela spolupráci se zahraniční školou, zajímavou praxi	14%	2%	3%	13%	2%	8%	6%
Domníval jsem se, že bych na VŠ nebyl přijat	11%	22%	24%	13%	16%	18%	18%
Hlásil jsem se na VŠ, ale nebyl jsem přijat	11%	33%	55%	38%	63%	51%	48%
Domníval jsem se, že po ukončení studia se na VŠ dostanu snadněji	9%	26%	7%	8%	21%	22%	16%

6. Přechod absolventů VOŠ do praxe a jejich uplatnění na trhu práce

s tímto oborovým zaměřením (26 %). Absolvovali VOŠ tak představuje velmi často náhradní variantu při pokračování ve studiu.

V oborech skupiny **Pedagogika a sociální péče** (jde pouze o obory zaměřené na sociální problematiku) je rovněž nejvýraznějším důvodem pro podání přihlášky na VOŠ nepřijetí na VŠ (51 %) a představa, že vstup na VOŠ následně usnadní i studium na VŠ.

6.9.2 Míra identifikace s oborem podle skupin oborů

Určité rozdíly mezi sledovanými skupinami oborů najdeme nejen v odlišném zájmu studovat VOŠ nebo VŠ jako typ studia, ale i v oblasti zájmu o samotný studijní obor.

Největší zájem studovat znovu stejný obor by měli strojaři a absolventi sociálních oborů (přes 80 %), stejný obor by si zvolilo i značné procento absolventů elektrotechnických oborů (78 %). Naopak nejnižší je tento podíl u absolventů oborů s právním zaměřením (73 %).

Tabulka 6.6: Důvody pro změnu oboru v případě, že by absolvent mohl hypoteticky svoji volbu zopakovat (tučně nejvyšší hodnoty v řádcích)

	Strojírenství	Elektrotechnika	Ekonomika a administrativa	Gastronomie a turismus	Právo a veřejnosprávní činnost	Pedagogika a sociální péče	Celkem bez rozlišení oborů
Obor jsem vlastně nechtěl/a studovat	17%	14%	25%	8%	31%	19%	21%
Obor mne přestal zajímat	0%	59%	47%	25%	14%	19%	30%
Obor neumožňuje dobrý výdělek	50%	14%	11%	54%	40%	88%	40%
V oboru se obtížně hledá zaměstnání	50%	23%	33%	50%	57%	38%	42%
Obor není perspektivní	0%	0%	8%	25%	24%	42%	19%
Úroveň přípravy v oboru je nízká	0%	9%	19%	17%	14%	4%	13%
Obor byl příliš náročný	17%	5%	6%	0%	0%	4%	3%

Důvody pro volbu jiného studijního oboru (na VOŠ případně i na VŠ)

Důvody, proč by si absolventi VOŠ zvolili při případné opakované volbě jiný studijní obor, se poměrně výrazně liší u jednotlivých skupin oborů.

Ve **strojírenských oborech** patřil k hlavním důvodům nízký výdělek (50 %), obtížnost hledání zaměstnání (50%) a obtížnost studia (17%).

V **elektrotechnických oborech** se jako nejčastější důvod objevuje ztráta zájmu o obor (59 %). Podobně jako ve strojírenství se zde neobjevuje, že obor není perspektivní.

Ve skupině oborů **Ekonomika a administrativa** se jako důvod pro volbu jiného oboru objevuje odpověď „obor mě přestal zajímat“ (47 %), případně odpověď, že absolvent nechtěl obor původně vůbec

studovat (25 %). Podstatnějším důvodem je i nízká úroveň přípravy v oboru (19 %).

V oborech se zaměřením na **hotelnictví a turismus** vyplývají hlavní důvody, proč by si absolventi raději vybrali jiný obor, z problémů souvisejících s uplatněním na trhu práce, především s nízkým výdělkem (54%) a obtížným hledáním zaměstnání (50 %).

Ve skupině oborů **Právo, právní a veřejnosprávní činnost** je ze všech sledovaných oborů nejvyšší zastoupení odpovědi, že obor vlastně nechtěl studovat (31 %). Nejčastěji se zde vyskytuje i odpověď, že se v oboru obtížně hledá zaměstnání (57 %).

Dominantním důvodem pro volbu jiného oboru je u absolventů v oborech se **sociálním zaměřením** nízký výdělek (88%) a neperspektivnost oboru (42 %), což může rovněž souviset s nízkým nárůstem mzdy.

Opakovaná volba studia na vyšší odborné škole v rozdělení podle oborů

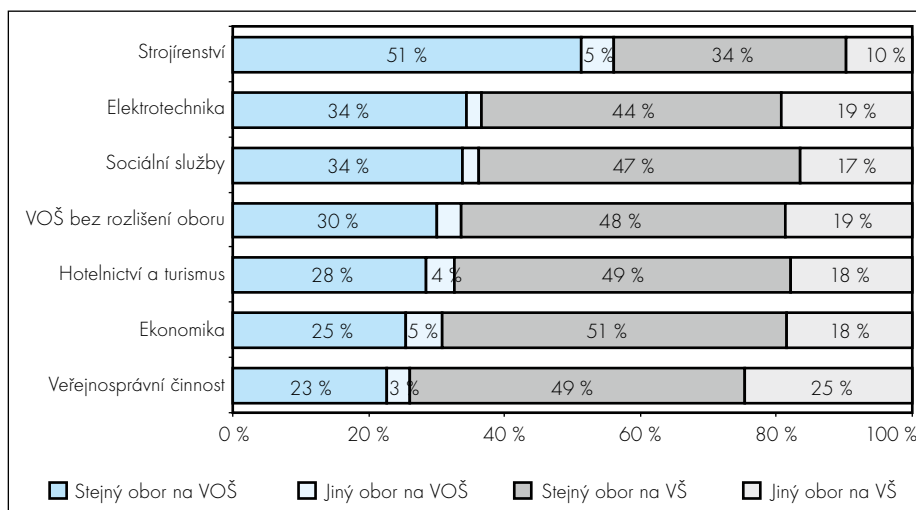
Jedinou skupinou oborů, kde nadpoloviční většina absolventů (55 %) uvedla, že by opět studovali VOŠ jako typ studia, je Strojírenství a strojírenská výroba.

Poměrně vysoký podíl absolventů uvádí pozitivní postoj k tomuto typu studia i v elektrotechnických oborech (36 % by volilo znovu VOŠ), na druhou stranu, jak bylo zmíněno v předchozím textu, je zde značný podíl těch, kteří jsou nespokojeni s úrovní znalostí, kterou na VOŠ ve svém oboru získali.

Stejný podíl absolventů, kteří by si znovu zvolili VOŠ, najdeme i u oborů se sociálním zaměřením (36 %).

V ostatních humanitně orientovaných oborech, které byly součástí tohoto šetření, to znamená ekonomických a právních oborech a v oboru Gastronomie, hotelnictví a turismus by kolem 70 % absolventů zvolilo při možnosti zopakovat svoji volbu raději studium na vysoké škole.

Obrázek 6.8: Opakovaná volba oboru studia a typu školy (v % odpovědí)

Porovnání volby oboru a typu vzdělání – podle oborů

Porovnáme-li oba aspekty vzdělávací volby, tedy volbu oboru i typu školy, jak ji znázorňuje graf, je zřejmé, že ve srovnání s ostatními obory jsou se svojí volbou jednoznačně nejspokojenější strojaři, z nichž by stejný obor na VOŠ studovala znovu více než polovina z nich (51 %). U všech ostatních sledovaných oborů je tento podíl podstatně nižší. V elektrotechnických a sociálních oborech dosahuje necelých 35 %. V ekonomických a ve skupině Hotelnictví

Tabulka 6.7: Důvody, proč by absolventi VOŠ 3 roky od ukončení studia při hypotetické opakované volbě raději zvolili VŠ

Skupina oborů studia VOŠ	Strojrenství	Elektrotechnika	Ekonomika a administrativa	Gastronomie a turismus	Právo a veřejnosprávní činnost	Pedagogika a sociální péče	Celkem bez rozlišení oborů
Nízká úroveň vzdělání na VOŠ	5%	24%	13%	10%	8%	5%	11%
Lepší platové ohodnocení	80%	58%	64%	48%	72%	69%	65%
Lepší postavení na trhu práce	85%	68%	66%	68%	73%	68%	70%
Vyšší prestiž bakalářského či magisterského titulu	85%	86%	87%	83%	90%	94%	88%
Špatná příprava pro vstup do praxe	0%	8%	1%	5%	3%	1%	3%
Jiný důvod	5%	3%	7%	4%	4%	4%	4%

a turismus se pohybuje kolem 28 % a 25 %. Nejnižší je u absolventů skupiny oborů Právo, právní a veřejnosprávní činnosti, kde by si stejný obor a typ studia zvolila méně než čtvrtina absolventů.

Důvody upřednostnění studia na VŠ – podle skupin oborů

Dominantním důvodem pro přednostní volbu studia na VŠ u všech sledovaných skupin oborů je větší prestiž bakalářského nebo magisterského studia, kterou uvádí jako jeden z důvodů 85 %–94 % absolventů. Na druhé straně nízká úroveň vzdělání na VOŠ není zpravidla důvodem, proč by absolventi dali raději přednost studiu na VŠ. Výjimkou jsou absolventi elektrotechnických oborů, z nichž téměř čtvrtina (24 %) uvedla, že by dala přednost VŠ studiu právě z důvodu nízké úrovně vzdělání na VOŠ. Tento negativní obrázek doplňuje i poměrně vysoký podíl absolventů v této skupině oborů, kteří by raději studovali VŠ, protože jsou špatně připraveni pro praxi (8 %). Srovnáme-li jednotlivé skupiny oborů, pak vyšší plat a lepší postavení na trhu práce by byl nejčastějším důvodem volby vysokoškolského studia u ostatních sledovaných oborů. Zajímavý je poněkud odlišný pohled na „lepší platové ohodnocení“ u absolventů skupiny oborů Gastronomie, hotelnictví a turismus, kde více než polovina absolventů tento důvod pro změnu oboru či typu studia neuvádí.

6.9.3 Realizace studijních plánů u vybraných skupin oborů

Poměrně výrazné rozdíly mezi jednotlivými skupinami oborů najdeme i v oblasti zájmu pokračovat po ukončení studia na vyšší odborné škole v nějaké formě vysokoškolského studia. Vzhledem ke způsobu sběru dat formou dotazníkové ankety a větší tendenci odpovídat u úspěšnějších studentů můžeme předpokládat, že procenta studujících jsou spíše nadhodnocená a mají jen orientační význam, podstatnější je vzájemné porovnání míry studijní aktivity mezi sledovanými skupinami oborů.

Nejnižší zájem pokračovat ve vysokoškolském studiu měli absolventi **strojírenských oborů VOŠ**. To odpovídá jejich poměrně značné spokojenosti se studiem na VOŠ, kdy by si nadpoloviční většina zvolila opět tento typ studia.

Odlišná situace je v **elektrotechnických oborech**, kde poměrně výrazný podíl absolventů nebyl s úrovní studia spokojen a vysoký je zde podíl těch, kteří pokračují v denním

(36 %) nebo dálkovém (16 %) studiu. Poměrně vysoký zájem o denní studium na VŠ měli i absolventi sociálních oborů (33 %).

Absolventi **ekonomických a právních oborů** pokračují méně často v denním studiu, ale častěji volí dálkovou formu studia. Absolventi ekonomických oborů také častěji volí jiné formy dalšího studia než VŠ (například zahraniční jazykové studium, bakalářské studium v zahraničí).

Uznání studia na VOŠ

Část absolventů VOŠ uvádí, že jedním z důvodů pro volbu tohoto typu studia byla představa, že budou snadněji přijati k vysokoškolskému studiu. Některé VŠ, které spolupracují s VOŠ, absolventům uznávají část studia, což v některých případech umožňuje zkrátit dobu vzdělávání potřebnou k získání bakalářského nebo magisterského titulu.

Z tabulky 6.9 je zřejmé, že v technických oborech jsou možnosti uznávání vzdělání získaného na VOŠ poměrně nízké, v ekonomických a gastronomických oborech byl podíl absolventů, kterým VŠ uznala část studia, naopak poměrně

Tabulka 6.8: Studijní záměry absolventů po ukončení studia na VOŠ

Skupina oborů studia VOŠ	Strojrenství	Elektrotechnika	Ekonomika a administrativa	Gastronomie a turismus	Právo a veřejnosprávní činnost	Pedagogika a sociální péče	Celkem bez rozlišení oborů
Neměl jsem zájem	74%	43%	42%	51%	33%	31%	41%
Přihlásil jsem se do denního studia VŠ a byl přijat	12%	36%	12%	33%	15%	33%	24%
Přihlásil jsem se do denního studia na VŠ a nebyl přijat	0%	3%	5%	1%	5%	6%	4%
Přihlásil jsem se na VŠ do dálkového studia a byl přijat	9%	16%	21%	8%	27%	16%	18%
Přihlásil jsem se do dálkového studia a nebyl přijat	0%	0%	8%	3%	11%	13%	7%
Jiné studium	5%	3%	12%	4%	9%	2%	6%
Celkový součet	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

6. Přechod absolventů VOŠ do praxe a jejich uplatnění na trhu práce

Tabulka 6.9: Uznání části studia na VOŠ ve vybraných skupinách oborů

Skupina oborů studia VOŠ	Podíl absolventů, kterým byla uznána na VŠ část studia VOŠ (z těch, kteří studují na VŠ)
Strojírenství a strojírenská výroba	0%
Elektrotechnika, telekomunikační a VT	23%
Ekonomika a administrativa	51%
Gastronomie, hotelnictví a turismus	55%
Právo, právní a veřejnosprávní činnost	41%
Pedagogika, učitelství a sociální péče	46%
Celkový součet	42%

vysoký (kolem 50 %), v právních a sociálních oborech byl tento podíl o něco nižší (přes 40 %).

Úspěšnost pokračování ve studiu po ukončení VOŠ

Výrazně větší procento neúspěšných absolventů VOŠ pokračujících v dalším studiu je v elektrotechnických oborech, kde vysokoškolského studia zanechalo 15 % absolventů VOŠ. Větší podíl studentů, kteří neuspěli v dalším vysokoškolském studiu, najdeme i ve strojírenských oborech (7 %) a v oboru Právo, právní a veřejnosprávní činnost (6 %). V ostatních skupinách oborů se podíl neúspěšných pohyboval jen kolem 3 %.

V oborech skupin Ekonomika a administrativa, Gastronomie, hotelnictví a turismus a v sociálních oborech existují poměrně vysoké podíly absolventů, kterým se podařilo ve sledovaném období 3 let studium dokončit. Zatímco v ekonomických oborech jde často o jiné kratší studium, v oborech Gastronomie, hotelnictví a turismus a v sociálních oborech je vyšší procento těch, kteří ukončili studium na VŠ.

6.9.4 Pracovní uplatnění absolventů vybraných skupin oborů VOŠ

V období 3 let od ukončení studia na VOŠ zahájila převážná většina – kolem 87 % absolventů VOŠ pracovní aktivitu. Nejvyšší podíl absolventů, kteří dosud vůbec nepracovali, najdeme v elektrotechnických oborech (18 %) a oborech Gastronomie, hotelnictví a turismus (22 %), zde je i relativně vyšší podíl studujících v denním studiu.

Podrobnější strukturu pracovních a studijních aktivit absolventů ve sledovaných skupinách oborů ukazuje následující tabulka. Z ní je zřejmé, že zaměstnání na dobu neurčitou se nejčastěji dařilo získat strojařům (62 %) a absolventům ekonomických oborů (43 %). Absolventi gastronomických oborů

relativně častěji získávali zaměstnání v rodinné firmě nebo jako osoby samostatně výdělečně činné, největší je v tomto oboru i zastoupení absolventů, kteří pracují v zahraničí. Denní studium jako hlavní aktivitu uvádějí nejčastěji elektrotechnici (28 %), absolventi sociálních oborů (31 %) a oborů skupiny Gastronomie, hotelnictví a turismus (27 %).

Způsob získání pracovního uplatnění na trhu práce

Ve způsobech získání prvního zaměstnání najdeme určité odlišnosti, ale zpravidla se zásadním způsobem neliší. Jak již bylo uvedeno v předchozím textu, podnikatelskou činnost zahájili nejčastěji absolventi gastronomických oborů. Personálních agentur využívali absolventi poměrně málo, nejčastěji takto našli zaměstnání absolventi elektrotechnických nebo ekonomických oborů (kolem 6 %). Pomocí úřadu práce využili nejčastěji absolventi právně zaměřených oborů, kteří zároveň nejčastěji uváděli, že získat pracovní uplatnění bylo obtížné. Na základě přímého oslovení firmy získali pracovní uplatnění nejčastěji strojaři a elektrotechnici. Kontakty ze školy nebo ze školní praxe umožnily získat zaměstnání nejčastěji strojařům a dále pak sociálním pracovníkům.

6.9.5 Odchody absolventů VOŠ za prací do jiných oborů

Z hlediska sledovaných skupin oborů pracují nejčastěji přímo ve své profesi absolventi oboru **Pedagogika, učitelství a sociální péče** (tj. sociální pracovníci), zajímavé je, že podíl absolventů, kteří jsou zaměstnáni ve svém oboru, se v této skupině na rozdíl od ostatních oborů v průběhu sledovaného období zvýšil (z 52 % na 62 %).

Relativně vysoký podíl absolventů pracujících ve své profesi najdeme i v oborech skupiny **Gastronomie, hotelnictví a turismus**, zde je ale trend opačný, po ukončení studia na VOŠ působilo přímo v oboru 54 % dotázaných, zatímco po třech letech již jen 46 %. Zároveň je v této skupině oborů výraznější procento absolventů, kteří pracují zcela mimo původně vystudovaný obor.

Větší zastoupení absolventů pracujících po ukončení VOŠ ve svém oboru najdeme i u **strojařů**, kde ovšem dochází v období 3 let od ukončení studia k poklesu z přibližně 50 % na 44 %.

V **elektrotechnických oborech** pracovalo v rámci sledovaného vzorku ve svém oboru po ukončení VOŠ přibližně

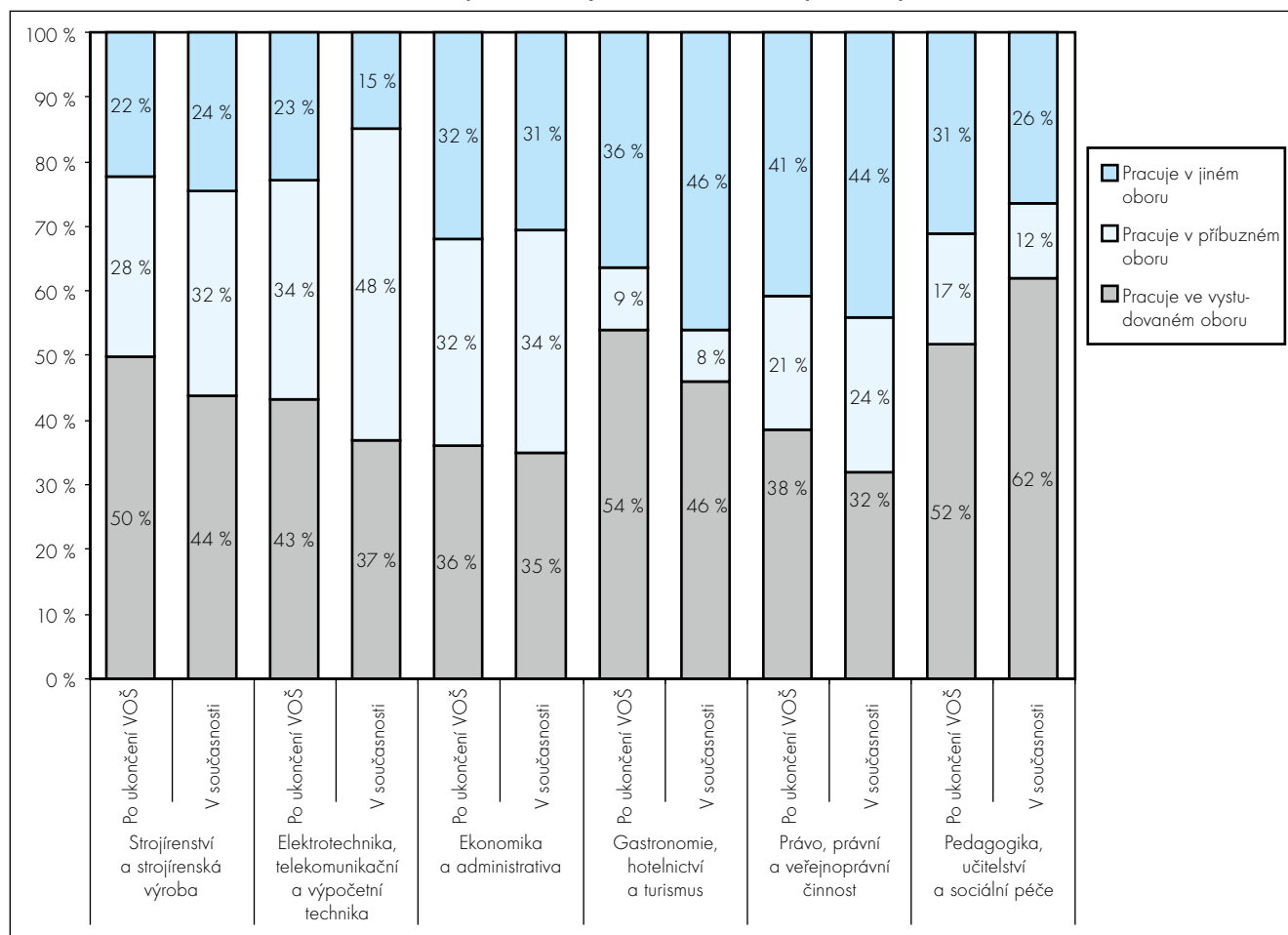
43 % dotázaných a s odstupem tří let jejich podíl klesl na 37 %, takže podíl absolventů zaměstnaných ve svém oboru je zde dost nízký. Na druhé straně k přesunu dochází zejména ve směru k příbuzným oborům, proto zbývající podíl těch, kteří odešli zcela mimo svůj obor, je rovněž malý (15 %).

Celkově nižší zastoupení absolventů pracujících ve svém oboru najdeme ve skupinách oborů **Ekonomika a administrativa** (35 %) a **Právo, právní a veřejnosprávní**

Tabulka 6.10: Pracovní a studijní aktivita 3 roky od ukončení VOŠ – podle skupin oborů

Skupina oborů studia VOŠ	Strojírenství	Elektrotechnika a VT	Ekonomika a administrativa	Gastronomie a turismus	Právo a veřejnosprávní činnost	Pedagogika a sociální péče	Celkem bez rozlišení oborů
Denní studium	10%	28%	12%	27%	20%	31%	22%
Zaměstnanec – na dobu určitou	19%	30%	26%	17%	31%	28%	27%
Zaměstnanec – na dobu neurčitou	62%	28%	43%	28%	32%	28%	34%
OSVČ/Rodinná firma	0%	4%	3%	9%	1%	1%	3%
Nezaměstnaný	5%	6%	10%	6%	11%	9%	9%
Rodičovská dovolená	2%	0%	1%	2%	0%	0%	1%
Práce v zahraničí	2%	1%	4%	10%	2%	2%	3%
Jiné	0%	2%	1%	1%	2%	1%	1%

Obrázek 6.9: Uplatnění ve vystudovaném oboru – podle skupin oborů

činnost (32 %), v němž je navíc i vysoký podíl těch, kteří z oboru zcela odešli (44 %).

Důvody pro práci v jiném oboru

Nejdůležitější důvody pro odchod za práci do jiného oboru jsou v jednotlivých sledovaných skupinách oborů výrazně odlišné. Nízký plat je dominantním důvodem odchodu zejména u sociálních pracovníků, kde tento důvod jako nejdůležitější uvedla polovina dotázaných. Významnější motivací k odchodu z profese je nízký plat i u gastronomických (27 %) a strojírenských (20 %) oborů. U strojírenských i gastronomických oborů hrají poměrně významnou roli v rozhodnutí odejít z profese i horší pracovní podmínky.

Naopak problémy se získáním práce v oboru uváděli nejčastěji absolventi ekonomických, elektrotechnických a veřejnosprávních oborů, kde nepříznivá situace na trhu práce byla podstatným důvodem pro odchod do jiné profese asi poloviny z těch, kteří si našli zaměstnání v jiném oboru.

Nezájem o práci v oboru ovlivnil asi 20 % z těch strojařů, kteří pracují mimo obor, a přibližně 25 % absolventů oboru Ekonomika a administrativa.

Vztah absolventů VOŠ k vystudovanému oboru a profesi

Součástí šetření bylo i podrobnější zjištění záměrů absolventů zůstat v následujícím období ve své profesi nebo z ní odejít. Záměr odejít do jiného oboru mají především absolventi, kteří ve sledovaném období tří let od ukončení studia na VOŠ pracují v jiném oboru, než jaký vystudovali, případně ti, kteří pracují v příbuzném oboru. Naopak podíl absolventů, kteří pracují ve svém oboru a čekají na příležitost k odchodu, není vysoký – ve sledovaných skupinách oborů se pohybuje v rozmezí od 7 % do 11 % a mezi jednotlivými skupinami oborů tedy nejsou výrazné rozdíly. Z těchto údajů lze usuzovat, že pracovní uplatnění

Tabulka 6.11: Nejdůležitější důvod pro odchod z původně vystudované profese – podle skupin oborů

Skupina oborů studia VOŠ	Strojírenství	Elektrotechnika a VT	Ekonomika a administrativa	Gastronomie a turismus	Právo a veřejnoprávní činnost	Pedagogika a sociální péče	Celkem bez rozlišení oborů
Nízký plat	20%	8%	3%	27%	24%	55%	24%
Nevyhovující pracovní podmínky	30%	8%	6%	16%	3%	3%	8%
Nesehnal práci v oboru	20%	58%	53%	32%	51%	24%	42%
Neměl o práci v oboru zájem	20%	8%	25%	5%	6%	7%	11%
Vystudoval jiný obor	0%	8%	3%	0%	2%	0%	2%
Jiný důvod	10%	8%	11%	19%	14%	10%	13%
Celkový součet	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

6. Přechod absolventů VOŠ do praxe a jejich uplatnění na trhu práce

části absolventů, kteří pracují mimo vystudovaný obor, může být jednak výsledkem obtíží při hledání zaměstnání v oboru, kdy odchod do jiného oboru je chápán jako přechodné řešení, případně může signalizovat určité přechodné stádium hledání vyhovující profese po odchodu z vystudovaného oboru.

6.9.6 Spokojenost absolventů VOŠ v zaměstnání

Celková spokojenost absolventů v zaměstnání s odstupem tří let od ukončení studia na VOŠ se v závislosti na vystudovaném oboru příliš neliší. Pohybuje se kolem 90 % spokojených, přitom nižší celkovou spokojenost v rámci sledovaných skupin oborů uvádějí absolventi ekonomických oborů (88 %) a naopak nejvyšší absolventi strojírenských a právně zaměřených oborů (93 %, resp. 94 %).

Zajímavé je porovnání spokojenosti absolventů sledovaných skupin oborů s platem. Zatímco zejména v sociálních oborech a v menší míře ve strojírenských a elektrotechnických oborech i v oboru Hotelnictví a turismus jsou s pla-

Tabulka 6.12: Podíly absolventů, kteří ve sledovaném období změnili zaměstnání

Skupina oborů studia VOŠ	Změnil/a jste zaměstnání?		
	ano	ne	Celkem
Strojírenství a strojírenská výroba	51%	49%	100%
Elektrotechnika, telekomunikační a VT	65%	35%	100%
Ekonomika a administrativa	53%	47%	100%
Gastronomie, hotelnictví a turismus	46%	54%	100%
Právo, právní a veřejnosprávní činnost	52%	48%	100%
Pedagogika, učitelství a sociální péče	56%	44%	100%
Celkový součet	54%	46%	100%

tovými podmínkami spokojenější ti, kteří odešli mimo svůj obor, a tedy si v zásadě polepšili, v oborech Ekonomika a administrativa a Právo, právní a veřejnosprávní činnost jsou naopak mírně spokojenější ti, kteří zůstali pracovat ve svém oboru. U oborů s právním zaměřením to může být dáno obtížnějším hledáním zaměstnání v oboru, které absolventi uváděli a které zřejmě vede k nutnosti hledat práci mimo obor, zatímco v jiných oborech, např. sociálních zřejmě absolventi spíše odcházeli za lepšími platovými podmínkami.

Tabulka 6.13: Postavení absolventů VOŠ v zaměstnání – posouzení zastávané pracovní pozice

	Strojírenství	Elektrotechnika	Ekonomika a administrativa	Gastronomie a turismus	Právo a veřejnosprávní činnost	Pedagogika a sociální péče	Celkem bez rozlišení oborů
Odpovídající pozice	59%	55%	50%	53%	57%	73%	58%
Vyšší pozice	10%	16%	3%	11%	7%	7%	8%
Odpovídající + vyšší	68%	71%	53%	64%	64%	80%	66%
Nižší pozice	32%	26%	46%	33%	34%	20%	32%
Nekvalifikovaná práce	0%	3%	1%	2%	1%	0%	1%
Celkový součet	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Změny zaměstnání

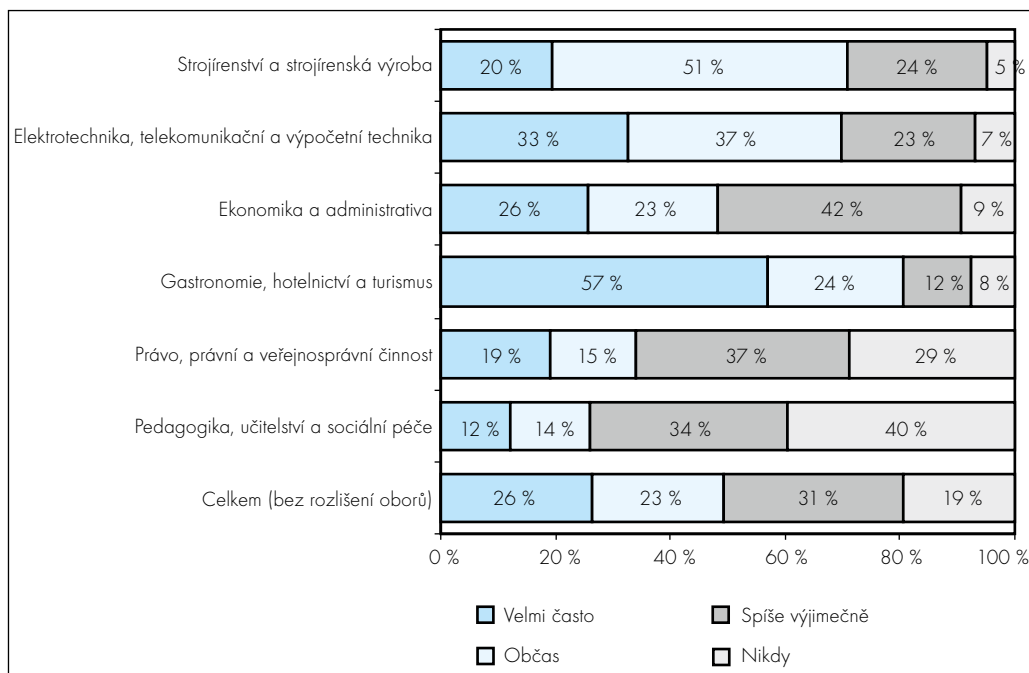
Větší nespokojenost v zaměstnání či problémy se získáním zaměstnání na dobu neurčitou se může negativně projevit v častějších změnách zaměstnání.

Z tabulky je zřejmé, že téměř ve všech sledovaných oborech více než polovina absolventů VOŠ ve sledovaném období 3 let od ukončení studia změnila zaměstnání, největší zastoupení absolventů, kteří změnili zaměstnavatele najdeme u elektrotechnických oborů (65 %), nejméně u absolventů Gastronomie, hotelnictví a turismu (46 %).

Spokojenost s dosaženou pracovní pozicí

Z hlediska dosažené pracovní pozice jsou nejúspěšnější absolventi sociálních oborů, z nichž 73 % uvedlo, že jejich pracovní pozice odpovídá získanému vzdělání a dalších 7 % obsadilo vyšší pozici. Skutečnost, že u vysokého procenta absolventů odpovídá jejich pracovní pozice získané úrovni vzdělání zřejmě vyplývá i ze skutečnosti, že nadpoloviční většina absolventů těchto oborů pracuje přímo ve své profesi. Získání vyšší pozice uváděli nejčastěji absolventi elektrotechnických oborů (16 %), naopak nižší pozici zastávají častěji absolventi

Obrázek 6.10: Odpověď na otázku „Jak často využíváte v zaměstnání znalost cizího jazyka?“, v % odpovědí

7. Souhrnný pohled na požadavky zaměstnavatelů ve vztahu k připravenosti absolventů

ekonomických oborů (46 %). Nekvalifikovanou práci vykonávají absolventi VOŠ jen výjimečně.

Využívání cizího jazyka v zaměstnání

K důležitým kompetencím patří znalost cizího jazyka. Jedna z otázek zjišťovala, do jaké míry v reálném zaměstnání absolventi VOŠ znalosti cizího jazyka potřebují a využívají. Z grafu je zřejmé, že nejčastěji využívají jazykových dovedností absolventi skupiny Gastronomie, hotelnictví a turismus (57 % velmi často), naopak nejméně často absolventi Pedagogiky, učitelství a sociální práce (12 % velmi často). Z absolventů právních oborů využívá znalost cizího jazyka pravidelně necelých 20 % absolventů, podobná situace je u strojírenských oborů. V ekonomických oborech využívá cizí jazyk více než čtvrtina absolventů a v elektrotechnických přibližně třetina.

7. Souhrnný pohled na požadavky zaměstnavatelů ve vztahu k připravenosti absolventů škol

Trh práce je místem, kde dochází ke střetu poptávky po pracovní síle s její nabídkou a tedy i ke konfrontaci požadavků a nároků zaměstnavatelské sféry se skutečným charakterem a kvalitou disponibilní pracovní síly. Mladí lidé vstupují do pracovního života vybaveni kompetencemi a znalostmi, které je nezbytné dále rozvíjet v závislosti na konkrétním pracovním uplatnění a přizpůsobovat požadavkům jednotlivých zaměstnavatelů. Školní příprava však může přispět k tomu, aby přechod ze školy do světa práce byl co možná nejplynulejší. Z tohoto pohledu je velice důležité, aby již v průběhu školní přípravy měli žáci a studenti možnost poznat reálné pracovní prostředí, získat konkrétní představy o světě práce a o možnostech svého uplatnění, aby byli podněcováni aktivně se zapojit do pracovního života a aby jim v otázkách volby další vzdělávací dráhy, profese a povolání byla poskytována patřičná informační podpora.

Požadavky samotných zaměstnavatelů poměrně přesně vyjadřují potřeby trhu práce, přičemž jsou do určité míry odlišné v závislosti na sektoru národního hospodářství, ve kterém působí, což úzce souvisí především s oborovým zaměřením firem a s nejvíce obsazovanými pracovními pozicemi. V rámci výzkumu potřeb zaměstnavatelů byla proto realizována dílčí dotazníková šetření v sekundárním sektoru (2004), v terciárním sektoru (2006) a v kvartérním sektoru (2007). Tato kapitola přináší souhrnný pohled na sledovanou problematiku a věnuje se **srovnání výsledků z jednotlivých fází šetření**. Získané údaje byly hromadně zpracovány a vyhodnocovány jednak komplexně, jednak v rámci jednotlivých odvětví, tedy bez vazby na konkrétní firmy.

Je nutné poznamenat, že všechny uvedené výsledky se vztahují k době před rokem 2008, tedy před vypuknutím ekonomické krize, jejímž vlivem se některé aspekty pracovního trhu mohly změnit.

Pozornost je zaměřena také na názory zaměstnavatelů na znalosti, dovednosti a schopnosti absolventů škol, přede-

6.9.7 Problémy se získáním zaměstnání a nezaměstnaností

Jak snadno získali absolventi sledovaných oborů pracovní uplatnění? Většina absolventů ze sledovaného vzorku získala zaměstnání snadno nebo spíše snadno, mírně zvýšený podíl absolventů, kteří se při přechodu na trh práce setkali s určitými obtížemi, uváděli absolventi právních, ekonomických a elektrotechnických oborů.

Nejvyšší podíl absolventů, jejichž přechod na trh práce nebyl plynulý a potýkali se s problémem nezaměstnanosti, najdeme ve skupině oborů Právo, právní a veřejnosprávní činnost (48 %), Pedagogika, učitelství a sociální práce (46 %) a Ekonomika a administrativa (44 %).

vším však na klíčové kompetence, které v tomto období jsou prvkem, který je v podstatně větší míře zdůrazňován a začleňován ve vzdělávacím procesu. Dále byly sledovány názory zaměstnavatelů na připravenost absolventů pro trh práce, na skutečnosti rozhodující při přijímání nových pracovníků, identifikovány jsou žádané, resp. nedostatkové profese a obory vzdělání a v neposlední řadě jsou shrnuta i očekávání zaměstnavatelů od vzdělávacího systému.

V **sekundárním sektoru** bylo mezi firmami, které se zúčastnily šetření, nejpočetněji zastoupeno odvětví zpracovatelského průmyslu, a to zejména oblast výroby kovů a kovových výrobků, výroba elektrických a optických přístrojů výroba strojů a zařízení a výroba dopravních prostředků. V **terciárním sektoru** převládaly podniky jednak ze sféry obchodu a oprav (tzn. firmy zabývající se velkoobchodem, maloobchodem či jinou obchodní činností a dále prodejem a údržbou motorových vozidel), jednak z oblasti dopravy a spojů (zde dominuje pozemní doprava). V **kvartérním sektoru** byly nejpočetněji zastoupeny vzdělávací organizace a organizace ze sféry veřejné správy, obrany a povinného sociálního zabezpečení.

7.1 Kompetence, které zaměstnavatelé potřebují

Pokud má být přechod ze školy na trh práce plynulý, je kromě jiného důležité, aby absolventi byli připraveni na to, jaké jsou požadavky a potřeby budoucích zaměstnavatelů, a jejich znalosti, schopnosti a dovednosti (tzv. kompetence) co nejvíce odpovídaly tomu, co od nich potenciální zaměstnavatelé očekávají.

Přestože se nároky zaměstnavatelů na jednotlivé kompetence často odvíjejí od konkrétní pracovní pozice, celkově (tzn. bez ohledu na velikost či odvětví firmy) je možné říci, že zaměstnavatelé pouze **mírně preferují profesní dovednosti oproti dovednostem klíčovým** (tzn. že pokud mají rozdělit 100 % mezi tyto dva typy dovedností, pak v průměru přisu-

7. Souhrnný pohled na požadavky zaměstnavatelů ve vztahu k připravenosti absolventů

zují 51,5 % profesním kompetencím a 48,5 % kompetencím klíčovým v sekundárním sektoru, 51,9 % a 48,1 % v terciárním sektoru, 54,6 % a 45,3 % v kvartérním sektoru). Jde o poměrně důležité zjištění, že zaměstnavatelé si uvědomují **důležitost klíčových dovedností**, které považují za srovnatelné s profesními dovednostmi.

Pouze v případě kvartérního sektoru se zřejmě projevuje vliv oborového zaměření dotazovaných firem (např. početné zastoupení vzdělávacích a zdravotnických organizací, podnikatelských subjektů, ale i oborových a profesních organizací) a skutečnost, že pro výkon řady povolání v kvartérním sektoru jsou nezbytné dostatečné profesní dovednosti (např. v případě lékařů, zdravotníků, pracovníků ve výzkumu).

I v ostatních sektorech ale záleží jednak na **oboru činnosti** dané firmy, jednak na její **velikosti**. V celkovém průměru všechny firmy relativně nejčastěji přisuzují jak klíčovým, tak profesním kompetencím stejný, tzn. 50% význam. Zřetelně se ale odlišují nejmenší firmy, pro které jsou důležitější spíše klíčové kompetence, což zřejmě velice úzce souvisí se skutečností, že v těchto organizacích je velice často zapotřebí, aby pracovníci byli schopni vykonávat větší množství různorodých činností, byli všestrannější, nikoli úzce specializováni.

Zároveň se ukazuje, že celkově je **větší důraz** kladen na **široké profesní dovednosti** (na hodnotící škále od 1 do 6 vychází průměr 4,11 v sekundárním sektoru, 3,98 v terciárním sektoru a 4,12 v kvartérním sektoru) **proti hlubokým a úzkým profesním dovednostem**. Opět je zřejmý mírně vyšší důraz kladený na široké profesní dovednosti malými firmami.

Důležitost klíčových kompetencí

Při **sledování požadavků na utváření a rozvíjení klíčových kompetencí pracovníků** se vycházelo z členění zaměstnanců do **čtyř základních vzdělanostních skupin**: pracovníci

se středním vzděláním s výučním listem (vyučení), pracovníci se středním odborným vzděláním s maturitní zkouškou (SOŠ s maturitou), pracovníci s vyšším odborným vzděláním (VOŠ) a pracovníci s vysokoškolským vzděláním (VŠ). Respondenti byli požádáni, aby u každé kompetence vyjádřili, jak je pro ně důležité, aby ji pracovníci s daným typem vzdělání ovládali. K dispozici měli stupnici od 1 do 5, kde 1 = „zcela nezbytné“, 2 = „velmi důležité“, 3 = „důležité“, 4 = „méně důležité“ a 5 = „vůbec nepotřebuji“. Zaměstnavatelé byli rovněž požádáni, aby označili ty kompetence, u kterých se domnívají, že by školy měly svou přípravu zlepšit a klást na ně větší důraz.

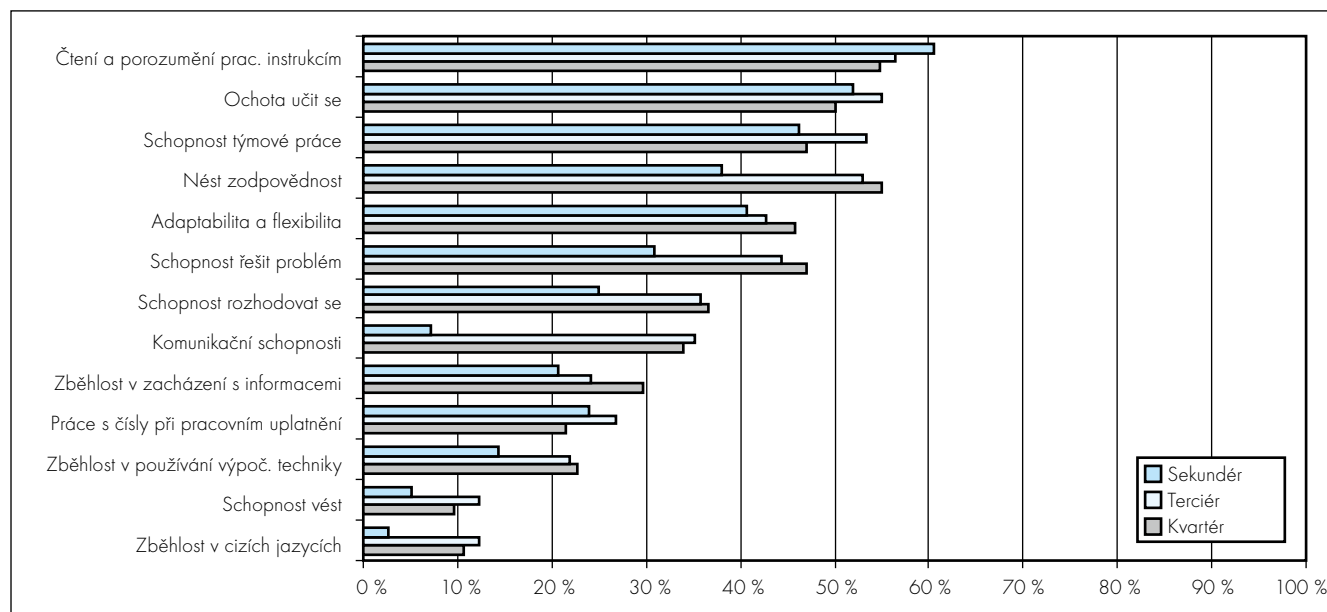
Sledované klíčové kompetence:

1. Komunikační schopnosti (ústní a písemný projev)⁴
2. Čtení a porozumění pracovním instrukcím
3. Zběhlost v cizích jazycích
4. Práce s čísly při pracovním uplatnění
5. Schopnost rozhodovat se
6. Schopnost řešit problém
7. Nést zodpovědnost
8. Adaptabilita a flexibilita
9. Schopnost týmové práce
10. Schopnost vést
11. Ochota učit se
12. Zběhlost v používání výpočetní techniky
13. Zběhlost v zacházení s informacemi

Důležité klíčové kompetence u pracovníků se středním vzděláním s výučním listem

Pro výkon dělnických profesí a obdobných odborných činností např. obslužného charakteru jsou pracovníci připravováni v učebních oborech. Vzdělávání trvá obvykle tři roky, v některých oborech pouze dva roky a je ukončeno závěrečnou zkouškou.

Obrázek 7.1: „Zcela nezbytné“ a „velmi důležité“ kompetence vyučených pracovníků

⁴⁾ V první vlně šetření, tzn. v rámci průmyslového sektoru, byl hodnocen pouze „ústní a písemný projev“, který je užším pojmem než „komunikační schopnosti“. Tato skutečnost se určitým způsobem projevila i ve výsledcích jednotlivých fází šetření.

7. Souhrnný pohled na požadavky zaměstnavatelů ve vztahu k připravenosti absolventů

kou a vydáním výučního listu. V rámci výuky probíhá odborný výcvik žáků. Příprava je zaměřena především na výkon manuálních a manipulačních činností. Tyto základní charakteristiky významným způsobem determinují celkový charakter vzdělání i charakter uplatnění jejich absolventů, kteří po ukončení studia směřují především do oblasti výroby či služeb a vykonávají manuální i manipulační (více či méně specializované) činnosti.

Výše uvedené skutečnosti se odrážejí i v hodnocení důležitosti jednotlivých kompetencí vyučených pracovníků – absolventů středního vzdělání s výučním listem ze strany zaměstnavatelů.

Z grafického vyjádření na obrázku 7.1 vyplývá, které dovednosti a schopnosti pokládají zaměstnavatelé u této vzdělanostní kategorie za nejvýznamnější (ohodnotili je jako „zcela nezbytné“ a „velmi důležité“), a zároveň jsou dobře patrné rozdíly mezi jednotlivými sektory.

Za nejdůležitější u vyučených pracovníků je ve všech zkoumaných sektorech považováno především **čtení a porozumění pracovním instrukcím, ochota učit se, schopnost týmové práce** či **adaptabilita a flexibilita**. V terciárním a kvartérním sektoru vystupuje do popředí také schopnost **nést zodpovědnost**.

Z hlediska důležitosti jednotlivých kompetencí se **nejvíce odlišuje sekundární sektor**. Je to zřejmě dáno charakterem pracovních pozic, kdy často jde o poměrně rutinní manuální činnosti ve výrobních podnicích. V porovnání se sektorem služeb a kvartérním sektorem je tak poněkud méně významná například schopnost nést zodpovědnost, řešit problém, rozhodovat se, schopnost vést, zběhlost v cizích jazycích. Výrazný rozdíl u komunikačních schopností je zřejmě do určité míry

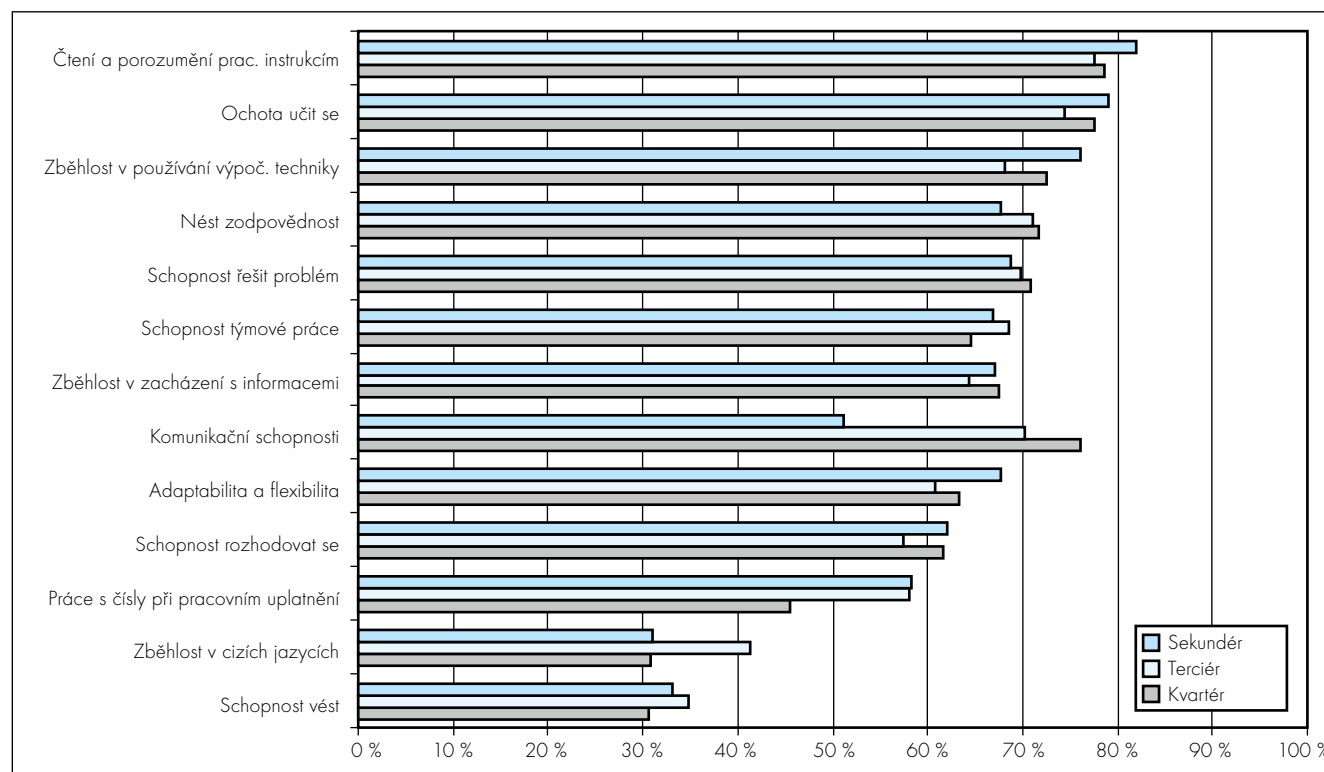
způsoben i tím, že v první vlně šetření byl místo komunikačních schopností hodnocen pouze „ústní a písemný projev“.

Důležité klíčové kompetence u pracovníků se středním odborným vzděláním s maturitou

Pro výkon odborných činností v technicko-hospodářských, ekonomických, zdravotnických, pedagogických, sociálně-právních, uměleckých a dalších činnostech jsou pracovníci připravováni ve vzdělávacích programech středního odborného vzdělávání. Délka studia je stanovena na čtyři roky, v závěru studia skládají žáci maturitní zkoušku. Absolventi jsou připraveni zejména pro výkon odborných profesí, které kladou vyšší nároky jak na odborné znalosti, tak na zvládnutí širších dovedností. Do této kategorie lze zařadit i vyučené s maturitou, kterých je necelých 18 % z celkového počtu absolventů s odbornou maturitou. Absolvování středního odborného vzdělávání s maturitou nabízí široké možnosti uplatnění. V případě, že absolventi nepokračují v dalším studiu na vysoké či vyšší odborné škole, odborná kvalifikace je předpokladem pro dobrý start na trhu práce. Uvedená fakta se promítají i do hodnocení důležitosti kompetencí, kterými disponují pracovníci se středním odborným vzděláním zakončeným maturitní zkouškou. Obecně lze říci, že nároky zaměstnavatelů vůči těmto pracovníkům jsou celkově vyšší než v případě vyučených zaměstnanců.

Mezi nejvíce preferované schopnosti a dovednosti lze zařadit **čtení a porozumění pracovním instrukcím, ochotu učit se, komunikační schopnosti, zběhlost v používání výpočetní techniky, schopnost nést zodpovědnost a řešit problém, schopnost týmové práce** či **zběhlost v zacházení s informacemi**.

Obrázek 7.2: „Zcela nezbytné“ a „velmi důležité“ kompetence pracovníků se středním odborným vzděláním s maturitou

7. Souhrnný pohled na požadavky zaměstnavatelů ve vztahu k připravenosti absolventů

Nejvýraznější rozdíly mezi požadavky jednotlivých sektorů se vyskytují zejména u komunikačních dovedností, práce s čísly při pracovním uplatnění a zběhlosti v cizích jazycích. Ačkoli v případě **komunikačních schopností** zřejmě určitou roli hraje fakt, že v sekundárním sektoru hodnotily firmy pouze ústní a písemný projev, který je pouze jádrem komunikačních schopností, lze předpokládat, že v porovnání s ostatními sektory nejsou komunikační schopnosti tak důležité jako v terciárním a kvartérním sektoru, kde jsou častými profesemi profese obchodníků, zdravotnických pracovníků apod. Pokud jde o **znalost cizích jazyků**, pak je evidentní, že nejžádanější jsou u této vzdělanostní kategorie v terciárním sektoru, což je zřejmě úzce svázáno s početným zastoupením firem z oblasti pohostinství a ubytování, kde pracovníci přicházejí do častého kontaktu s cizinci. V požadavcích na **práci s čísly při pracovním uplatnění** se odlišuje kvartérní sektor, ve kterém bývá tato kompetence označována pro výkon pracovní činnosti spíše za důležitou než zcela nezbytnou.

Důležité klíčové kompetence u pracovníků s vyšším odborným vzděláním

Vyšší odborné vzdělávání se stalo součástí české vzdělávací soustavy v roce 1995. Je určeno absolventům středních škol, kteří úspěšně složili maturitní zkoušku. Ustanovení vyšších odborných škol bylo vedeno snahou rozšířit nabídku terciárního neuniverzitního vzdělávání. V porovnání se studiem na vysokých školách jsou obory vyššího studia zaměřeny především na praktickou profesní orientaci. Délka studia je nyní stanovena tři roky a výuka se uskutečňuje jak formou denního, tak i dálkového studia. Studium je zakončeno absolutoriem,

skládajícího se z absolventské práce, zkoušky z odborných předmětů a zkoušky z cizího jazyka. Absolventi získávají titul diplomovaný specialista v oboru, zkráceně Dis.

Přestože jde o relativně nový druh vzdělávání, pozice jeho absolventů na trhu práce se neustále upevňuje a i výsledky tohoto šetření napovídají, že zaměstnavatelé mají poměrně jasnou představu o tom, co od absolventů VOŠ očekávají.

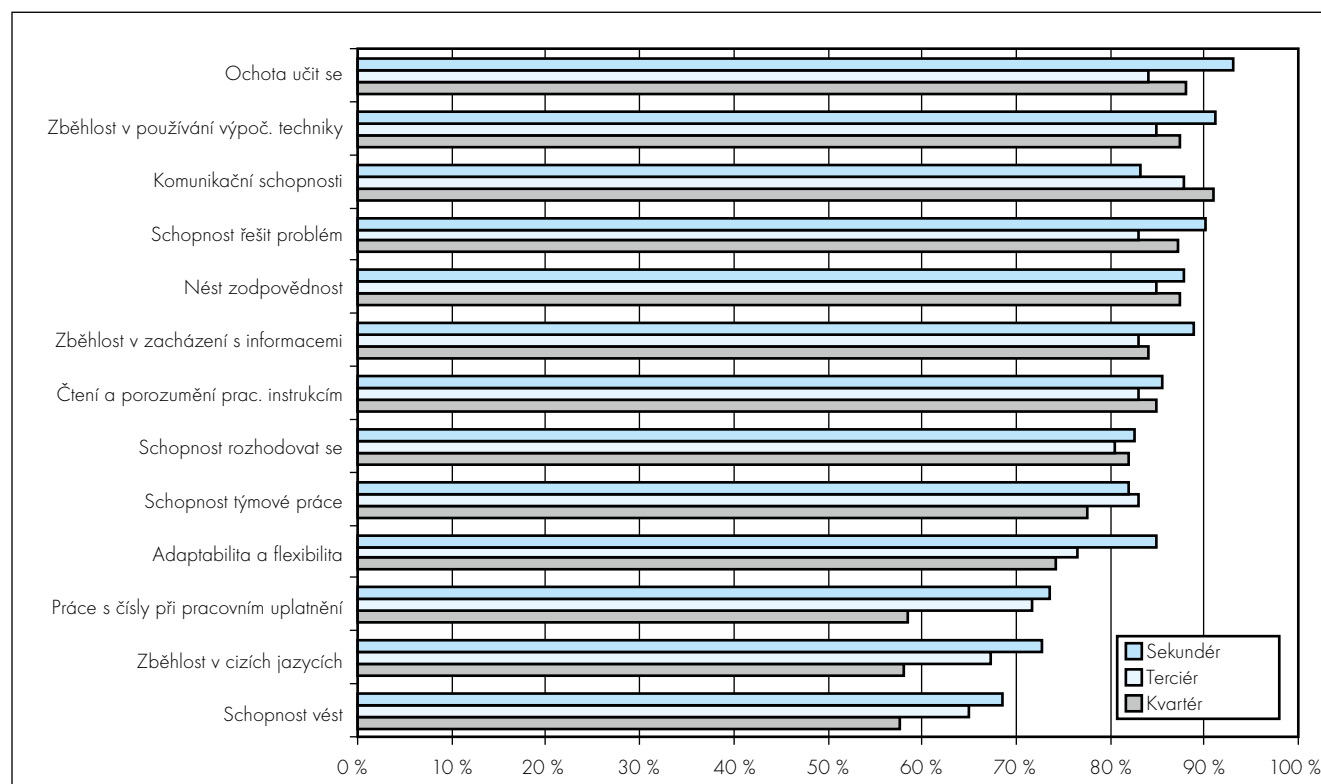
U pracovníků s vyšším odborným vzděláním považují zaměstnavatelé za nejdůležitější zejména **ochotu učit se, zběhlost v používání výpočetní techniky, komunikační schopnosti, schopnost řešit problém a nést zodpovědnost, zběhlost v zacházení s informacemi, čtení a porozumění pracovním instrukcím** či schopnost **rozhodovat se**.

Nejvýrazněji se odlišuje zejména kvartérní sektor v případě **práce s čísly při pracovním uplatnění, zběhlosti v cizích jazycích a schopnosti vést**, kdy jsou tyto kompetence pokládány za relativně méně důležité než v sekundárním a terciárním sektoru. Další odlišnosti nacházíme i v sekundárním sektoru, který klade o něco větší důraz především na **adaptabilitu a flexibilitu**, ale i na **ochotu učit se, zběhlost v používání výpočetní techniky i v zacházení s informacemi**.

Důležité klíčové kompetence u pracovníků s vysokoškolským vzděláním

Vysokoškolské vzdělání poskytují absolventům oborů středních škol, kteří úspěšně vykonali maturitní zkoušku, vysoké školy. Vysokoškolské vzdělávání představuje nejvyšší stupeň vzdělávací soustavy. Je organizováno ve třech druzích vzdělávacích programů: bakalářských, magisterských a doktorských. Standardní délka studia v bakalářských programech je tři až

Obrázek 7.3: „Zcela nezbytné“ a „velmi důležité“ kompetence pracovníků s vyšším odborným vzděláním

7. Souhrnný pohled na požadavky zaměstnavatelů ve vztahu k připravenosti absolventů

čtyři roky. Studium v magisterských programech je zpravidla čtyřleté až pětileté, v lékařských, veterinárních a architektonických oborech šestileté. Některé vysoké školy realizují dvouступňové programy – po ukončení studia v bakalářském programu studenti pokračují ve dvouletém až tříletém magisterském studijním programu. Absolventi magisterských studijních programů mohou pokračovat v doktorském studiu, které trvá zpravidla tři roky, a připravovat se k vědecké a tvůrčí práci. Na vysokých školách je možné studovat formou prezenční, distanční nebo kombinovat obě formy studia (studium kombinované). Vysoké školy připravují vysoce kvalifikované odborníky a výzkumné pracovníky v technických, přírodních, humanitních, lékařských a dalších oborech.

Uvedené skutečnosti významně ovlivňují i požadavky zaměstnavatelů, které jsou vůči této vzdělanostní skupině velice vysoké.

U vysokoškoláků je největší důležitost přikládána **schopnosti řešit problém, nést zodpovědnost, komunikačním schopnostem, schopnosti rozhodovat se, ochotě učit se, zběhlosti v zacházení s informacemi a v používání výpočetní techniky.**

Největší rozdíly mezi jednotlivými sektory jsou patrné hlavně u zběhlosti v cizích jazycích a práce s čísly při pracovním uplatnění. Za pozornost stojí především požadavky na **znalost cizích jazyků**. Zatímco u předchozích vzdělanostních kategorií byla znalost cizích jazyků požadována hlavně firmami ze terciárního sektoru, v případě vysokoškoláků je situace poněkud odlišná; jako „nezbytné“ či „velmi důležité“ považuje zběhlost v cizích jazycích 90 % respondentů v sekundárním

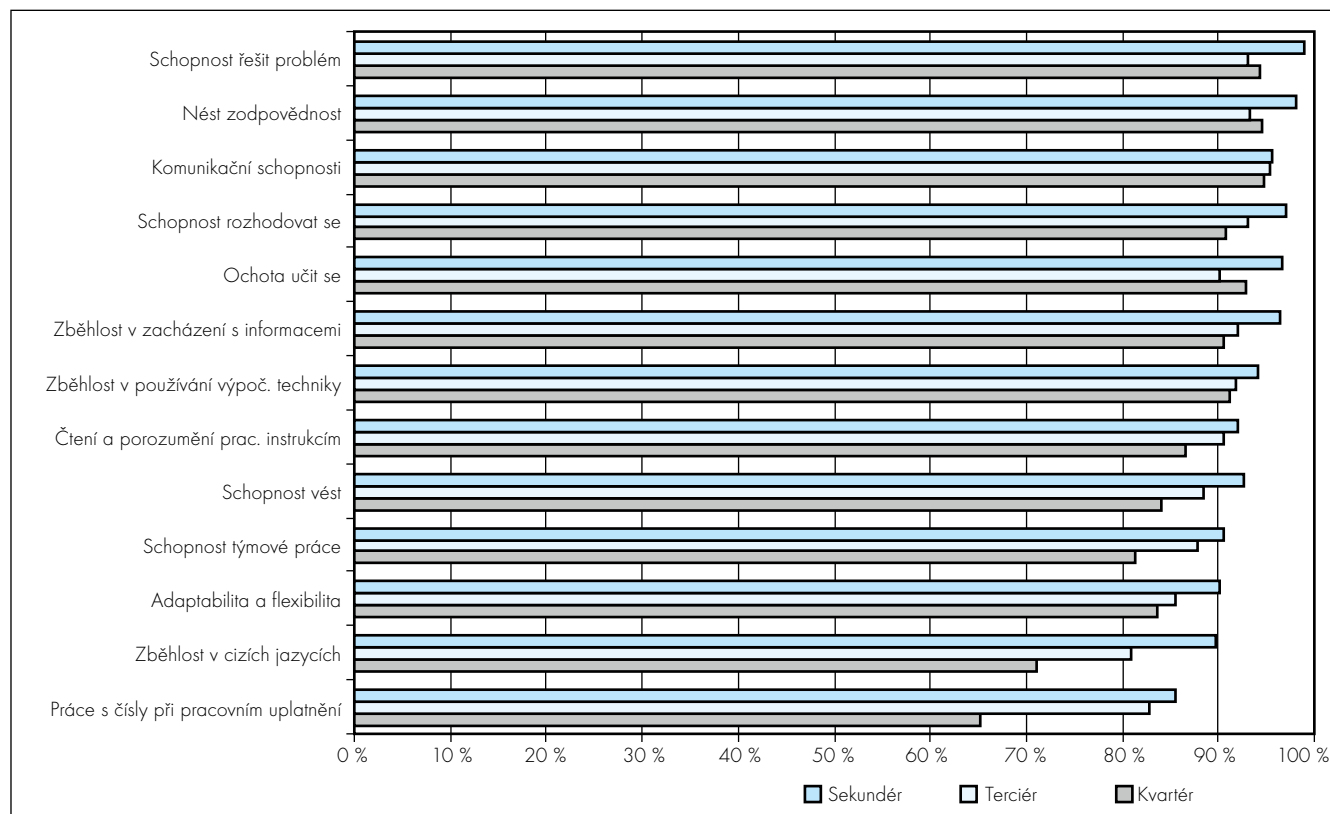
sektoru, ve sféře služeb je to o 10 p.b. méně a v kvartérním sektoru dokonce o 20 p.b. Je to dáno zřejmě charakterem vysokoškolských pozic ve zkoumaných sektorech. Ve výrobních firmách jde hlavně o manažerské pozice. Jelikož sekundární sektor je charakteristický svým proexportním zaměřením, je nezbytné, aby řídicí pracovníci byli schopni komunikovat se zahraničními partnery. Značná část průmyslových podniků má navíc i zahraniční vlastníky, což rovněž klade nároky na jazykové znalosti vedoucích pracovníků, kteří musejí být schopni komunikovat se zahraničním managementem. V terciárním sektoru a zejména pak v kvartérním sektoru vysokoškoláci pracují nejenom na manažerských pozicích; často jde sice o odborné pozice, kde ale cizí jazyk nepatří mezi kompetence, které jsou sice pro výkon práce důležité, ale nikoli nezbytné (např. pedagogové, lékaři apod.). Důležitější než znalost cizího jazyka je konkrétní odbornost či jiné kompetence, jako je třeba schopnost řešit problém, nést zodpovědnost nebo komunikační schopnosti.

Souhrnný pohled na důležitost sledovaných klíčových kompetencí

Nyní se věnujme souhrnnému pohledu na celkové hodnocení jednotlivých schopností a dovedností v rámci sledovaných vzdělanostních kategorií a sektorů.

Pro **pracovníky s výučním listem i s maturitou** je nejdůležitější čtení a porozumění pracovním instrukcím následované ochotou učit se v sekundárním a terciárním sektoru a schopností nést zodpovědnost resp. komunikačními schopnostmi v sektoru kvartérním.

Obrázek 7.4: „Zcela nezbytné“ a „velmi důležité“ kompetence pracovníků s vysokoškolským vzděláním

7. Souhrnný pohled na požadavky zaměstnavatelů ve vztahu k připravenosti absolventů

Od **pracovníků s vyšším odborným vzděláním** požadují zaměstnavatelé v sekundárním a terciárním sektoru především zběhlost v používání výpočetní techniky, v kvartérním sektoru má význam hlavně schopnost nést zodpovědnost a komunikační schopnosti; ty jsou velice důležité i v terciárním sektoru, průmyslová sféra ale klade větší důraz na ochotu učit se.

U **pracovníků s vyšším odborným vzděláním** je pro zaměstnavatele ze sekundárního a terciárního sektoru důležitá hlavně zběhlost v používání výpočetní techniky a ochota učit se, resp. komunikační schopnosti; v kvartérním sektoru je spíše než na práci s výpočetní technikou kladen největší důraz na schopnost komunikovat a nést zodpovědnost.

Od **vysokoškolků** zaměstnavatelé shodně žádají především komunikační schopnosti, schopnost nést zodpovědnost a řešit problém; pouze v sekundárním sektoru není schopnost komunikace zdůrazňována v takové míře.

Zajímavý pohled nabízí také pohled na odchylky hodnocení důležitosti všech sledovaných kompetencí v rámci jednotlivých vzdělanostních skupin od celkového průměru. Rozpětí, v jakém se pohybují hodnoty důležitosti sledovaných kompetencí, se s rostoucí úrovní vzdělání zužuje. Znamená to, že zatímco v případě vyučených nalézáme v hodnocení důležitosti mezi jednotlivými kompetencemi výrazné odlišnosti, u kategorie pracovníků s vyšším odborným vzděláním či u vysokoškolků se dílčí hodnoty mnohem více přibližují celkovému průměru. Tato skutečnost vypovídá o tom, že **čím vyšší úroveň vzdělání, tím se nároky na jednotlivé kompetence více sbližují**, resp. jsou **méně diferencovány**; zároveň se ukazuje, že **s rostoucí úrovní vzdělání přikládají zaměstnavatelé jednotlivým kompetencím větší význam**.

V případě pracovníků se **středním vzděláním s výučním listem** je tak velice dobře patrné, že navzdory určitým odlišnostem se jednotlivé sektory většinou shodují v tom, zda sledovaným kompetencím přikládají spíše nadprůměrnou či podprůměrnou důležitost. Nejmarkantnější rozdíl je tak zřejmý u komunikačních schopností, kterým zaměstnavatelé v sekundárním sektoru přikládají mnohem menší význam než firmy z ostatních sektorů. Jak už jsme ale zdůrazňovali, zřejmě se zde do určité míry projevuje skutečnost, že respondenti v daném sektoru hodnotili pouze „ústní a písemný projev.“ Další rozdíl, i když méně výrazný, je patrný u schopnosti rozhodovat se, které je rovněž přikládán menší význam sekundárním sektorem.

U pracovníků se **středním odborným vzděláním s maturitou** se ukazuje, že odlišnosti v hodnocení jednotlivých kompetencí jsou menší než v případě vyučených. Dále je velice dobře patrné, že se oproti vyučeným změnilo pořadí kompetencí, tzn. lze snadno určit, kterým schopnostem je v průměru přikládána větší či menší důležitost. Zajímavý je opět pohled na komunikační schopnosti, u kterých je nárůst důležitosti markantní zejména v sekundárním sektoru (v podobě menší záporné odchylky), ale také v kvartéru (zde je dobře patrné, že tato kompetence je hodnocena značně nadprůměrně). Zároveň je evidentní, že nejmenší odchylky od celkového průměru vykazuje terciární sektor.

Pokud jde o pracovníky s **vyšším odborným vzděláním**, odchylky hodnocení důležitosti jednotlivých kompetencí jsou ve všech případech ještě méně výrazné než u pracovníků se

středním odborným vzděláním s maturitou. Znamená to, že rozdíly ve významu, který je přikládán sledovaným schopnostem a dovednostem, nejsou nijak zvlášť výrazné. Určitým způsobem se vymyká pouze kvartérní sektor, v rámci kterého je oproti zbývajícím sektorům přikládána menší důležitost zejména u zběhlosti v cizích jazycích, schopnosti vést a práce s čísly při pracovním uplatnění; naopak zřetelně nadprůměrné je hodnocení důležitosti komunikačních schopností. Sekundární sektor pak klade nadprůměrný důraz na zběhlost v používání výpočetní techniky.

U pracovníků s **vysokoškolským vzděláním** je rozpětí hodnocení důležitosti jednotlivých kompetencí zejména v případě sekundárního a terciárního sektoru velice úzké. To lze interpretovat tak, že prakticky všechny sledované kompetence jsou hodnocené jako velmi důležité. Uchazeči o zaměstnání tak musí být připraveni na to, že potenciální zaměstnavatelé od nich mohou požadovat všechny tyto schopnosti a dovednosti. Nejmarkantnější záporné odchylky jsou patrné opět v případě kvartérního sektoru, a to u práce s čísly při pracovním uplatnění, zběhlosti v cizích jazycích, adaptability a flexibility, schopnosti práce v týmu a schopnosti vést; relativně nižší důležitost těchto kompetencí vyplývá ze samotného charakteru vysokoškolských pozic v tomto sektoru; více než v ostatních sektorech jde o individuální činnosti, pro které je důležitá především odbornost a profesní způsobilost pracovníka.

7.2 Klíčové kompetence, na které by se měla škola více zaměřit

Dalším aspektem, který je při hodnocení důležitosti sledovaných klíčových kompetencí nutné brát v úvahu, je zjišťování názorů zaměstnavatelů na to, kterých kompetencí se absolventům nedostává a na jejichž rozvoj by tak školy měly zaměřovat více pozornosti. Zároveň byli požádáni, aby vyjádřili, u kterých z nabízených kompetencí se domnívají, že by škola měla svou přípravu zlepšit a klást na jejich rozvoj větší důraz.

V případě **vyučených** požadují zaměstnavatelé ze všech sektorů především rozvíjet schopnost žáků a studentů *nést zodpovědnost a ochotu učit se*. V terciárním a kvartérním sektoru nabývají na významu také *komunikační schopnosti*; sekundární sektor klade důraz zejména příprava žáků v oblasti *čtení a porozumění pracovním instrukcím*.

Pokud jde o pracovníky se **středním odborným vzděláním s maturitou**, zaměstnavatelé ve všech sektorech kladou důraz na rozvoj *zběhlosti v cizích jazycích* a *schopnost řešit problém*; terciér a kvartér požadují také větší orientaci na *komunikační schopnosti*, sekundární sektor spíše schopnost *nést zodpovědnost*.

U pracovníků s **vyšším odborným vzděláním** se požadavky jednotlivých sektorů do určité míry liší. Zaměstnavatelé z terciéru a kvartéru zdůrazňují hlavně nutnost rozvoje *zběhlosti v cizích jazycích*, schopnosti *řešit problém* a *nést zodpovědnost*, resp. *komunikačních schopností*. Sekundární sektor klade důraz více na *schopnost vést, práci s čísly při pracovním uplatnění* či *čtení a porozumění pracovním instrukcím*.

V případě **vysokoškolků** zaměstnavatelé shodně označují jako tři kompetence, které je třeba nejvíce rozvíjet, *zběhlost v cizích jazycích*, schopnost *nést zodpovědnost* a *řešit problém*.

7. Souhrnný pohled na požadavky zaměstnavatelů ve vztahu k připravenosti absolventů

Kompetence, které zaměstnavatelé rovněž považují za důležité

Jak již bylo uvedeno v předchozím textu, výčet znalostí, schopností a dovedností uvedený v dotazníku byl již aplikován v dříve provedených výzkumech a obsahuje ty kompetence, které byly v minulosti označeny jako nejvýznamnější.

Jelikož tato baterie znalostí, schopností a dovedností samozřejmě není vyčerpávající, zaměstnavatelům byla dána možnost, aby **k uvedeným kompetencím doplnili další**, o kterých se domnívají, že v seznamu chyběly, a které rovněž považují za důležité.

Přestože četnost, s jakou byly jednotlivé doplňované kompetence uváděny, nedovoluje zcela korektní analýzu, je možné vysledovat určité tendence. Zároveň je zřejmé, že uváděné kompetence jsou do značné míry svázány s charakterem činností v rámci jednotlivých sektorů.

Kompetence, které je možné zahrnout pod pojem **mezilidské vztahy** či **umění jednat s lidmi**, byly v celkovém souhrnu doplňovány nejčastěji. Požadavky na ně vycházejí ale pouze z terciárního a kvartérního sektoru, nikoli z průmyslové sféry, což je dáno samotnou povahou nečastěji obsazovaných pracovních pozic; je zcela logické, že důležité jsou hlavně tam, kde je práce s lidmi přímo součástí pracovní náplně. Organizace působící v oblasti zdravotní a sociální péče, ve veřejné správě, ve sféře vzdělávání a v oblasti ostatních veřejných, sociálních a osobních služeb nejčastěji uváděly takové požadavky na chování pracovníků, jako schopnost vzájemné komunikace, dovednost orientace a komunikace v multikulturní společnosti, asertivita, sociální dovednosti, úcta k člověku, schopnost akceptovat názory a respektovat druhé, vstřícnost, kladný vztah a citlivý přístup k dětem či seniorům, schopnost naslouchat, schopnost řešit konflikty, kultura chování a projevu. Firmy z terciárního sektoru pak uváděly hlavně úctu k zákazníkovi, umění jednat s podřízenými i nadřízenými, mezilidské vztahy na pracovišti, umění cítit nepsaná pravidla chování, slušnost v jednání, asertivitu či emoční inteligenci.

Druhou nejžádanější skupinou kompetencí jsou **praktické dovednosti a znalost praxe**; požadavek na ně vychází především z terciární a průmyslové sféry, nicméně důležité jsou i v kvartérním sektoru. Zaměstnavatelé požadují především větší sepestí s praxí během studia, rozšíření a zkvalitnění praktické výuky žáků a studentů. Z odpovědí respondentů je patrné, že značné mezery ve školní přípravě budoucích absolventů pocítují nejenom v nedostatku praktických znalostí z daného oboru, ale i v nedostatečné znalosti reálného pracovního prostředí.

Další relativně hodně žádanou kompetencí je **schopnost prezentace a sebeprezentace**, která v sobě zahrnuje nejenom samotné prezentační dovednosti či schopnost prezentovat informace, ale také schopnost sebeprezentace, příp. i schopnost vyjádřit svůj názor. Požadavek na tyto kompetence vychází zejména od organizací působících v oblasti veřejné správy, vzdělávání, zdravotnictví a sociálních služeb a dále i z průmyslové sféry.

Tabulka 7.1: Další kompetence požadované zaměstnavateli

Kompetence	Sekundér	Terciér	Kvartér	Celkem
mezilidské vztahy, umění jednat s lidmi		15	24	39
praktické dovednosti a znalost praxe	7	10	5	22
loajalita k zaměstnavateli	4	9	6	19
samostatnost	7	5	7	19
odbornost, profesní znalosti a dovednosti	6	3	7	16
schopnost prezentace, sebeprezentace	6		8	14
analytické myšlení		7	5	12
komunikační schopnosti a dovednosti	12			12
kreativita	4	2	6	12
obecné právní povědomí	5	4	3	12
pracovitost, ochota pracovat	1	6	3	10
manuální zručnost		4	5	9
použití teorie v praxi		3	6	9
řešení stresových situací			8	8
empatie			7	7
etika	1		5	6
ekonomické základy a ekonomické myšlení	5			5
ochota dále se vzdělávat		1	4	5
organizace práce			5	5
spolehlivost	1	2	2	5
mobilita	2	1	1	4
organizační schopnosti	1	2	1	4
pocitovost		3	1	4
psychická odolnost v zátěžových situacích	3	1		4
reálné představy o pracovním prostředí	3		1	4
sebereflexe	1		3	4
skromnost		1	3	4
technická představitost a myšlení	2	1	1	4

Pozn. V tabulce jsou u jednotlivých položek uvedeny počty odpovědí respondentů.

Ve výčtu dalších kompetencí figurují na jednom z předních míst i **komunikační schopnosti**, které jsou v sekundárním sektoru dokonce nejžádanější. Je to dáno již zmiňovanou skutečností, že respondenti cítili potřebu zdůraznit odlišnost samotného ústního a písemného projevu od širšího pojmu komunikačních schopností a dovedností.

Odhlédneme-li od požadavku na komunikační schopnosti, pak jsou v sekundárním sektoru nejžádanější jednak již zmiňované praktické dovednosti, jednak **samostatnost**; požadavek na ni vychází i z kvartérního sektoru z oblasti vzdělávání a zdravotní a sociální péče a z terciárního sektoru. Jde především o schopnost samostatné práce a samostatného řešení úkolů.

Poměrně vysoce je ve všech sektorech hodnocena i **loajalita k zaměstnavateli**, nejvíce však v terciárním sektoru. Je možné ji konkretizovat jako sounáležitost s firmou, vedením a její politikou či ztotožnění se s firemními cíli.

V kvartérním sektoru je kladen důraz také na **schopnost řešit stresové situace** (pod tento pojem lze zařadit odolnost vůči stresu a pracovní zátěži, psychickou odolnost, schopnost soustředit se ve ztížených podmínkách a samotné řešení stresových situací) a **empatii**, kterou zmiňují zejména organizace z oblasti zdravotní a sociální péče; slovy zaměstnavatelů jde hlavně o schopnost vcítit se a schopnost sociálního soucítění.

Další nejčastěji doplňované kompetence jsou obsahem tabulky 7.1, jejich výskyt je však spíše ojedinělý.

7. Souhrnný pohled na požadavky zaměstnavatelů ve vztahu k připravenosti absolventů

Tabulka 7.2: Kompetence, jejichž význam poroste, a jejich pořadí podle sektoru

Kompetence	Sekundér		Terciér		Kvartér		Průměr
zběhlost v cizích jazycích	1.	22%	1.	21%	1.	18%	20%
zběhlost v používání výpočetní techniky	2.	14%	2.	15%	2.	15%	15%
ochota učit se	4.	10%	3.	10%	3.	10%	10%
adaptabilita a flexibilita	3.	12%	4.	8%	6.	7%	9%
zběhlost v zacházení s informacemi	5.	8%	8.	6%	4.	10%	8%
schopnost rozhodovat se	8.	6%	5.	8%	10.	6%	7%
schopnost řešit problém	7.	6%	7.	7%	8.	7%	6%
nést zodpovědnost	9.	5%	6.	7%	7.	7%	6%
schopnost týmové práce	6.	7%	10.	3%	9.	6%	6%
komunikační schopnosti	10.	2%	9.	6%	5.	8%	6%
schopnost vést	11.	2%	11.	1%	11.	1%	2%
čtení a porozumění pracovním instrukcím	12.	1%	13.	1%	12.	1%	1%
práce s čísly při pracovním uplatnění	13.	0%	12.	1%	13.	1%	1%

Pozn. Hodnoty v procentech vyjadřují podíl počtu voleb jednotlivých kompetencí z celkového počtu voleb uvedených v souboru firem v daném odvětví (sloupcová procenta). Respondenti mohli označit libovolný počet kompetencí. V tabulce je také uvedeno pořadí kompetencí v rámci každého odvětví.

Kompetence, jejichž význam poroste

Další oblastí, na kterou byl výzkum zaměřen, jsou kompetence, u kterých zaměstnavatelé předpokládají, že jejich **význam v dalších letech ještě vzroste**. Přitom bylo možné vybírat jednak z těch znalostí, dovedností a schopností, které byly nabídnuty přímo v dotazníku, jednak z kompetencí, které respondenti sami doplnili.

Ve **všech sledovaných sektorech** je na přední místa žebříčku řazena zběhlost v cizích jazycích a v používání výpočetní techniky, ochota učit se, rovněž i adaptabilita a flexibilita; pouze v **kvartérním sektoru** je ještě více než adaptabilita a flexibilita zdůrazňována zběhlost v zacházení s informacemi a také komunikační schopnosti.

V **terciárním sektoru** by měla dále nabývat na významu i schopnost rozhodovat se a nést zodpovědnost.

Sekundární sektor dále předpokládá růst významu zběhlosti v zacházení s informacemi a schopnosti týmové práce.

V celkovém souhrnu respondenti relativně nejčastěji uváděli kompetence, které byly obsahem naší nabídky. I všechny ostatní znalosti, dovednosti a schopnosti, jejichž podíl na celkovém počtu voleb dosahuje alespoň 1 %, již byly obsahem předloženého výčtu. Někteří respondenti ve svých odpovědích uváděli, že předpokládají růst **všech uvedených kompetencí**. Je tudíž zjevné, že za významné do budoucna považují zaměstnavatelé především přenositelné, klíčové kompetence.

7.3 Jaké pracovníky zaměstnavatelé nejčastěji přijímají?

Z hlediska úspěšného začleňování absolventů škol na trh práce je rovněž důležité zaměřit se na oblast přijímání nových zaměstnanců. Výchozí bod analýz představují údaje o počtech nově přijímaných pracovníků a o tom, jaký podíl z nově přijímaných pracovníků tvoří absolventi škol. V této souvislosti bylo dále zjišťováno, jaký postoj k absolventům dotazované firmy zaujímají – zda absolventi jsou či nejsou přijímáni, případně zda bývají preferováni před jinými uchazeči o zaměstnání. Mezi další sledované skutečnosti byla zařazena jednak vzdělanostní struktura nově přijímaných

pracovníků, jednak struktura zaměstnanců přijímaných na jednotlivé pracovní pozice.

Přijímání nových pracovníků a absolventů

Z výsledků šetření vyplývá, že **podíl absolventů na celkovém počtu přijímaných pracovníků se v jednotlivých sektorech nijak výrazně nelišoval**. Relativně nejvíce absolventů bylo přijímáno v sekundárním sektoru a relativně nejméně ve sféře služeb, nicméně je třeba říci, že tyto odlišnosti nejsou nijak výrazné, rozdíly činily pouze několik málo procentních bodů.

Poněkud výraznější odlišnosti se ale ukázaly uvnitř jednotlivých sek-

torů, a to v závislosti na velikosti a odvětví dotazovaných firem. Z výsledků šetření totiž vyplývá, že zatímco průměrný počet přijímaných pracovníků byl zcela logicky přímo úměrný velikosti organizace, o průměrném počtu absolventů toto říci nelze.

V **sekundárním sektoru** byly patrné poměrně výrazné rozdíly mezi menšími a většími podniky, specifickou kategorií pak představovaly zcela nejmenší firmy. Výsledky šetření ukázaly, že největší podíly absolventů byly přijímány jednak nejmenšími firmami do 25 zaměstnanců, jednak podniky s více než 250 pracovníky. Naopak zřetelně podprůměrné byly podíly absolventů přijímaných do firem o velikosti od 26 do 250 zaměstnanců.

V **terciárním sektoru** byl nejvyšší podíl absolventů přijímán firmami o velikosti od 26 do 100 zaměstnanců, poměrně vysoký byl i v případě podniků s více než 5 000 zaměstnanci. V porovnání s ostatními sektory však dosahují podíly absolventů na přijímaných pracovnících celkově nižších hodnot.

V **kvartérním sektoru** se ukázalo, že zatímco průměrný počet nově přijímaných pracovníků byl přímo úměrný velikosti organizace, v případě poměrného počtu absolventů platil trend přesně opačný, tzn. čím více zaměstnanců, tím menší byl podíl přijímaných absolventů (tuto závislost mírně narušují pouze organizace o velikosti od 26 do 100 zaměstnanců).

Strukturu nově přijímaných pracovníků podle **oborového zaměření** firem zachycuje dále uvedená tabulka 7.3.

V **sekundárním sektoru** bylo relativně nejvíce absolventů přijato v odvětví výroby a rozvodu elektřiny, plynu a vody;⁵ naopak výrazně pod průměrem se pohybuje procento absolventů přijímaných v odvětví dobývání nerostných surovin. V rámci zpracovatelského průmyslu jsou pak výrazně nadprůměrné podíly absolventů přijímaných do kožedělného průmyslu, výroby strojů a zařízení a také do dřevozpracujícího průmyslu.

Mezi jednotlivými odvětvími **terciárního sektoru** nebyly patrné žádné výrazné rozdíly; všechna se přibližovala celkovému průměru 11,4 % absolventů ze všech nově přijímaných pracovníků.

⁵⁾ Zde je ale nutné brát v úvahu celkově nízký počet přijatých pracovníků.

7. Souhrnný pohled na požadavky zaměstnavatelů ve vztahu k připravenosti absolventů

Tabulka 7.3: Průměrný počet přijatých pracovníků a absolventů podle odvětví

Odvětví	Pracovníků	Absolventů	% absol.
C Dobývání nerostných surovin	134,2	9,2	6,9%
D Zpracovatelský průmysl	135,1	25,6	18,9%
E Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	18,6	6,0	32,3%
F Stavebnictví	35,3	8,1	23,1%
Celkový průměr sekundér	125,2	23,5	18,8%
G Obchod, opravy motorových vozidel a spotřebního zboží	79,9	9,5	11,9%
H Pohostinství a ubytování	385,9	44,5	11,5%
I Doprava, skladování, pošty a telekomunikace	248,7	27,5	11,1%
Celkový průměr terciér	183,4	20,8	11,4%
J Finanční zprostředkování	266,5	11,4	4,3%
K Činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu; podnikatelské činnosti	151,3	15,7	10,4%
L Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	56,1	14,3	25,5%
M Vzdělávání	34,7	6,2	17,8%
N Zdravotní a sociální péče; veterinární činnosti	165,8	27,4	16,5%
O Ostatní veřejné, sociální a osobní služby	61,1	9,5	15,5%
Celkový průměr kvartér	98,3	14,4	14,7%

Pozn. Hodnoty v tabulce zachycují data za poslední tři roky a vyjadřují průměrný počet pracovníků připadající na jednu firmu v daném odvětví.

V **kvartérním sektoru** se od celkového průměru 14,7 % absolventů nejvíce odchýlila situace v oblasti finančního zprostředkování, kde byli absolventi přijímáni pouze v malé míře, a v oblasti veřejné správy, kde je podíl přijímaných absolventů výrazně vyšší.

Důležitou informací je ale také to, **jaké preference zaměstnavatelé vyjadřovali, pokud jde o přijímání absolventů škol**. Ukázalo se totiž, že reálné počty přijímaných absolventů nemusí zcela korespondovat s tím, nakolik firmy deklarují otevřenost vůči přijímání čerstvých absolventů, tzn. zda jsou absolventy ochotny přijímat či je přímo preferují nebo zda je spíše odmítají.

Z výsledků šetření plyne, že ve všech zkoumaných sektorech jednoznačně převažovaly případy, kdy zaměstnavatelé **absolventy přijímali, ale nelze říci, že by je preferovali** (v terciárním a kvartérním sektoru shodně 72 % odpovědí, v sekundárním sektoru 78 %). Ve zbylých případech pak v sekundárním a kvartérním sektoru mírně převažoval podíl těch, kteří absolventům přímo dávali přednost, nad zaměstnavateli, kteří absolventy vůbec nepřijímali; v terciárním sektoru tomu bylo naopak.

Z **hlediska jednotlivých velikostních kategorií** firem jsme se relativně nejčastěji s ryze **negativním postojem** vůči přijímání absolventů setkali ve všech zkoumaných sektorech spíše v případě menších firem. Nejmenší firmy do 5 zaměstnanců však zároveň v porovnání s ostatními velikostními kategoriemi **relativně často absolventy přímo preferovaly**; lze tedy říci, že byly v názoru na přijímání či odmítání absolventů oproti ostatním firmám vyhraněnější. Poměrně značný zájem mají o absolventy také velké firmy.

Pokud se zaměříme na relativní počty firem, které absolventy přijímaly (bez ohledu na to, zda je preferují či nikoli), zjistíme, že **otevřenější vůči absolventům** jsou **spíše větší a velké organizace**. Zároveň bylo zřejmé, že s rostoucí velikostí firmy ubývalo případů, kdy absolventi vůbec nebyli přijímáni; za pozornost stojí skutečnost, že v kategoriích nad 250 pracovníků bylo pouze malé procento případů, kdy absolventi

byli zcela odmítáni; v kvartérním sektoru jsme se s takovými případy prakticky nesetkali.

Z **hlediska odvětvové struktury** dotázaných firem byly odchylky od celkových průměrných hodnot nejvýraznější v **sekundárním sektoru**, kde se jako nejotevřenější vůči přijímání absolventů jevil zpracovatelský průmysl, naopak nejvíce odmítavě se k absolventům stavily stavební firmy. V **terciárním sektoru** se již tak výrazné rozdíly nenacházely, nicméně i zde byla patrná určitá tendence k menší ochotě přijímat čerstvé absolventy v oblasti dopravy a spojů a naopak o něco otevřenější vůči absolventům se jevila sféra pohostinství a ubytování.

Žádnými zřetelnými odchylkami od průměru se nevyznačoval ani **kvartérní sektor**; mírně nad průměrem se pohybovaly preference absolventů v oblasti zdravotní a sociální péče.

Jak již bylo naznačeno v předchozím textu, zajímavé je porovnání s údaji uvedenými v tabulce 7.3. Dalo by se předpokládat, že v jednotlivých odvětvích byla deklarovaná ochota či neochota firem přijímat absolventy v souladu se skutečným zastoupením absolventů mezi nově přijímanými pracovníky. Zatímco v případě průmyslového a terciárního sektoru tomu tak alespoň zhruba bylo, v případě **kvartérního sektoru** byla situace jiná. V oblasti finančního zprostředkování vypovídaly data o relativně nízkých počtech přijímaných absolventů, naopak poměrně značné množství absolventů bylo přijímáno do veřejné správy. Pohled na údaje ovšem nenaznačuje, že by procento odpovědí „nepřijímáme“ dosahovalo v případě oblasti finančního zprostředkování vysoké hodnoty a v případě veřejné správy by tato hodnota byla nízká; ve skutečnosti je tomu právě naopak. Je tedy zřejmé, že deklarované tendence mohou být odlišné od skutečnosti, což může být ovlivněno řadou faktorů; významnou roli zde jistě hráli konkrétní uchazeči o zaměstnání a jejich skutečné schopnosti, dovednosti a osobní vlastnosti, které mohly mít významný vliv na konečné rozhodnutí o přijetí či nepřijetí.

Vzdělání nově přijímaných pracovníků

Z výsledků šetření vyplynulo, že **vzdělanostní i profesní struktura** nově přijímaných pracovníků byla **výrazně determinována odvětvovou strukturou firem** a z toho plynoucími personálními potřebami.

V **sekundárním sektoru** byli nejčastěji přijímáni vyučení a pracovníci s maturitním vzděláním. Poměrně často byli přijímáni i vysokoškoláci, kteří byli umisťováni do odborných profesí na střední a vyšší úrovni a do vedoucích a řídicích pozic. **Sektor služeb** byl podobně jako sekundární sektor charakteristický přijímáním vyučených a pracovníků s maturitní zkouškou; na rozdíl od průmyslového i kvartérního sektoru zde byli ale výrazně méně přijímáni jak vysokoškoláci, tak

7. Souhrnný pohled na požadavky zaměstnavatelů ve vztahu k připravenosti absolventů

Tabulka 7.4: Frekvence přijímání nových pracovníků z hlediska kategorií vzdělání

Frekvence přijímání	Sektor	vyučení	maturanti SOŠ a gymnázií	pomaturitní	vyšší odborné (VOŠ)	vysokoškolské (VŠ)
často + občas	sekundér	88%	83%	37%	47%	76%
	terciér	87%	85%	39%	39%	43%
	kvartěr	46%	79%	56%	63%	76%
výjimečně + vůbec ne	sekundér	12%	17%	63%	53%	24%
	terciér	13%	15%	61%	61%	57%
	kvartěr	54%	21%	44%	37%	24%

i absolventi vyšších odborných škol. Pro **kvarterní sektor** bylo typické obsazování maturitních a vysokoškolských pozic; výrazně častěji než ve zbývajících dvou sektorech jsou přijímáni i pracovníci s vyšším odborným a pomaturitním vzděláním. Naopak v mnohem menší míře byli přijímáni vyučení pracovníci.

Dodejme, že situace pracovníků s **pomaturitním a vyšším odborným vzděláním** byla silně ovlivněna nízkým počtem

dělnické profese a provozní pracovníci ve službách a obchodě; spíše výjimečně jsou obsazovány vyšší odborné a řídicí pozice. Kvarterní sektor je charakteristický vysokým zastoupením odborných profesí na střední a vyšší úrovni a o něco častěji než ve zbývajících sektorech jsou zde přijímáni i vedoucí a řídicí pracovníci.

7.4 Faktory rozhodující při přijímání nových pracovníků a absolventů

Další významnou oblastí výzkumu jsou skutečnosti, které z pohledu zaměstnavatelů hrají při výběru nových pracovníků rozhodující úlohu. V souvislosti se zvýšenou pozorností, kterou toto šetření věnuje situaci absolventů škol, je důležité zjištění, zda firmy při přijímání nových pracovníků činí **rozdíl mezi absolventy a zaměstnanci s praxí** a jaká kritéria považují za **rozhodující při výběru** z těchto dvou skupin uchazečů o zaměstnání.

Z tohoto pohledu je nezbytné hlouběji se zabývat i důvody či předpoklady, které vedou zaměstnavatele k přijímání či naopak nepřijímání absolventů. Nelze pominout ani zkoumání, zda zaměstnavatelé upřednostňují absolventy s předchozími pracovními zkušenostmi či praxí absolvovanou v rámci vzdělávání.

Tabulka 7.5: Struktura pracovních pozic nově přijímaných pracovníků

Frekvence přijímání	Sektor	nequalifikované pozice (KZAM 9)	dělnické profese (KZAM 6-8)	provozní pracovníci ve službách a obchodě (KZAM 5)	nižší administrativní (KZAM 4)	odborné profese na střední úrovni (KZAM 3)	odborné profese na vyšší úrovni (KZAM 2)	vedoucí a řídicí pracovníci (KZAM 1)
často + občas	sekundér	32%	84%	18%	23%	73%	67%	37%
	terciér	30%	65%	62%	38%	55%	37%	29%
	kvartěr	25%	36%	24%	30%	76%	71%	41%
výjimečně + vůbec ne	sekundér	68%	16%	82%	77%	27%	33%	63%
	terciér	70%	35%	38%	62%	45%	63%	71%
	kvartěr	75%	64%	76%	70%	24%	29%	59%

absolventů těchto kategorií. Absolventi pomaturitního studia přitom nejsou v počátečním vzdělání vůbec připravováni a v posledních letech jde pouze o absolventy jazykové přípravy. Je tedy vcelku logické, že absolventi s vyšším odborným vzděláním mají oproti pomaturitnímu vzdělání o něco vyšší procento odpovědí „často“ nebo „občas“ a relativně méně jsou v jejich případě zastoupeny odpovědi „výjimečně“ či „vůbec ne“ (výjimkou je sektor služeb, kde mají tyto dvě kategorie stejné zastoupení).

Pracovní začlenění nově přijímaných pracovníků

Jak bylo uvedeno již v předchozí kapitole, nejčastěji obsazované pozice se v jednotlivých sektorech do značné míry liší, což je dáno zejména charakterem, oborovým zaměřením a převažujícími činnostmi daných firem.

Je tak možné říci, že **sekundární sektor**, tvořený převážně výrobními firmami, je charakteristický přijímáním pracovníků do *dělnických profesí* a do *odborných profesí na střední úrovni*; naopak spíše v minimální míře jsou přijímáni provozní pracovníci ve službách a obchodě a pracovníci na pozici v nižší administrativě. V **terciárním sektoru**, zaměřeném na obchod, opravy motorových vozidel, pohostinství a turismus, převažují

Jakým způsobem firmy vyhledávají nové pracovníky?

Výsledky šetření ukázaly, že ve všech zkoumaných sektorech zaměstnavatelé jednoznačně **nejčastěji** využívají **výběru z těch zájemců o práci, kteří se firmám hlásí sami**. Druhou nejvíce využívanou možností při hledání nových pracovníků je **doporučení stávajících zaměstnanců** a následuje vyhledávání pomocí **inzerce**, resp. **Internetu**,⁶ mezi poměrně frekventovanými způsoby nacházíme

i vyhledávání **prostřednictvím úřadů práce**.

Naopak **relativně nejméně** jsou ve všech sektorech využívány služby **personálních agentur** a získávání pracovníků **přímo na školách**.

Rovněž je zřejmé, že převážná většina dotázaných zaměstnavatelů vyhledává nové pracovníky některým z uvedených způsobů; jiné způsoby využívá pouze malá část dotázaných.

Využívání jiných způsobů vyhledávání pracovníků

V **sekundárním sektoru** respondenti nejčastěji uváděli internet, reference (tzn. přijetí pracovníků na základě doporučení jiných firem, zaměstnanců, externistů či známých), spolupráci s jinými firmami, oslovení známých pracovníků (z okruhu známých či bývalých zaměstnanců, případně výběr z osob, které v dané firmě absolvovaly stáž či odbornou praxi), případně výběr z vlastní databáze.

⁶⁾ Jelikož v průmyslovém i terciárním sektoru v rámci „jiných způsobů“ poměrně často figuroval **internet** (ať už šlo o pracovní servery či vlastní webové stránky), v šetření realizovaném v kvartérním sektoru byla tato možnost zařazena přímo do předkládané nabídky. Je tedy pravděpodobné, že i část odpovědí z kategorie inzerce se „přelila“ do kategorie internetu.

7. Souhrnný pohled na požadavky zaměstnavatelů ve vztahu k připravenosti absolventů

Tabulka 7.6: Frekvenční tabulka využívání jednotlivých způsobů hledání nových zaměstnanců

Frekvence	Sektor	inzeráty	internet	úřady práce	personální agentury	hlásí se sami	doporučení zaměstnanců	přímo na školách	jiným způsobem
často + občas	sekundér	66%		63%	30%	93%	67%	37%	24%
	terciér	64%		57%	18%	84%	68%	16%	17%
	kvartér	51%	55%	59%	17%	84%	67%	33%	20%
výjimečně + vůbec ne	sekundér	34%		37%	70%	7%	33%	63%	76%
	terciér	36%		43%	82%	16%	32%	84%	83%
	kvartér	49%	45%	41%	83%	16%	33%	67%	80%

V **terciárním sektoru** byly zmiňovány reference, internet, přímé oslovení (často se jedná o cílenou nabídku směřující k získání pracovníka z konkurenční firmy), kontakty známých či vlastní vývěsky nebo letáky.

Firmy v **kvarterním sektoru** uváděly především osobní kontakt (pod tento pojem lze – slovy zaměstnavatelů – zahrnout osobní znalost přijímaného pracovníka, osobní výběr, přijetí na základě předchozích zkušeností – zde jde např. o výběr z řad těch, kteří ve firmě vykonávali praxi, příp. z řad vlastních absolventů (v případě vzdělávacích institucí); vlastní sledování vhodných kandidátů), výběrové řízení (jde zejména o veřejná výběrová řízení, která jsou daná zákonem, ale i konkurzy apod.), reference, výběr z vlastních zdrojů (tzn. výběr z vlastní databáze či z řad zaměstnanců), veletrhy práce.

Požadavky na praxi při přijímání nových pracovníků

Z výsledků šetření plyne, že při výběru nových pracovníků činí **rozdíl mezi absolventy a pracovníky s praxí** více než polovina zaměstnavatelů v sekundárním i terciárním sektoru; v kvartérním sektoru takto odpovědělo pouze 45 % respondentů. Přitom se ukázalo, že tímto způsobem **nejvíce diferencují** firmy z oblasti výroby a rozvodu elektřiny, plynu a vody a rovněž i firmy zaměřené na dopravu, skladování, pošty a telekomunikace. Naopak v nejmenší míře rozlišují mezi absolventy a pracovníky s praxí stavební firmy, podniky orientující se na dobývání nerostných surovin a také vzdělávací organizace.

Dále se ukazuje, že nejčastěji rozlišují mezi absolventy a pracovníky s praxí jednak malé firmy, jednak větší podniky. Uvedené výsledky jsou vcelku logické. Početnější organizace mívají propracovanou personální strategii a skutečně důsledně rozlišují mezi absolventy a zkušenějšími pracovníky, přičemž pro absolventy mohou mít připravena speciální tréninková schémata; v případě malých organizací lze předpokládat, že s ohledem na nízký počet zaměstnanců a omezenější možnosti postupného zapracování budou zaměstnavatelé důsledněji rozlišovat, zda potřebují zkušeného pracovníka, či zda pro ně předchozí pracovní zkušenosti nejsou zcela nezbytné.

Kritéria ovlivňující přijetí pracovníka s praxí a absolventa

Při bližším zkoumání faktorů a okolností, které ovlivňují přijímání nových pracovníků, je rovněž důležité zaměřit se na kritéria, která zaměstnavatelé považují za rozhodující při výběru jednak z kategorie absolventů, jednak z řad pracovníků s praxí. Tato problematika nabývá na významu i v ná-

vaznosti na zjištění z předchozí kapitoly, že významná část zaměstnavatelů při náboru nových zaměstnanců činí rozdíl mezi absolventy a pracovníky s bohatšími pracovními zkušenostmi.

Zatímco při výběru

pracovníků s bohatšími pracovními zkušenostmi rozhoduje ve všech sledovaných sektorech především charakter **předchozí praxe a odborná kvalifikace** (resp. odbornost, odborné znalosti, odborná způsobilost a kvalifikace), v případě **absolventů** zaměstnavatelé v terciárním a kvartérním sektoru kladou důraz zejména na stupeň a obor dosaženého **vzdělání a ochotu dále se vzdělávat**, pro sekundární sektor je důležité hlavně požadované **vzdělání a odborná kvalifikace**, resp. **orientace v oboru**, ale i ochota učit se figuruje na jednom z předních míst.

Požadavky na absolventy

Pořadí dalších zmiňovaných **kritérií**, která mají vliv na přijetí či odmítnutí absolventa, je v jednotlivých sektorech do určité míry **odlišné**. Například na znalost jazyků je kladen větší důraz v sekundárním a terciárním sektoru než v kvartéru. Naopak komunikační schopnosti jsou důležitější spíše pro terciér a kvartér; v sekundárním sektoru figurují až na jednom z dalších míst žebříčku důležitosti. Ve všech sektorech bývají absolventi hodnoceni také podle zručnosti v práci s výpočetní technikou, adaptability a flexibility; důležitý je rovněž zájem o práci a chuť pracovat; zejména sekundární sektor pak klade důraz i na předchozí praxi, tzn. praxi absolvovanou během studia.

Požadavky na pracovníky s praxí

V porovnání s kritérii ovlivňujícími přijetí absolventů je v případě pracovníků s praxí ve všech sektorech kladen zřetelně větší důraz na profesní zkušenosti a reference; rozdíl je patrný například i u znalosti jazyků a zručnosti v práci s počítačem – tyto kompetence jsou požadovány i od pracovníků s bohatšími zkušenostmi, ale při rozhodování o přijetí hrají menší roli než v případě absolventů. Na přijetí či odmítnutí pracovníka s praxí může mít vliv i požadované vzdělání (a to zejména v průmyslové a kvartérní sféře), i když jeho význam je menší než v případě absolventů. Pozitivně hodnocena je také komunikativnost (hlavně v terciárním a kvartérním sektoru) a flexibilita pracovníků.

Uvedená zjištění naznačují, že absolventi mohou navzdory nedostatku či absenci odborné praxe konkurovat zkušenějším pracovníkům, a to díky své ochotě se dále vzdělávat, zájmu o obor a chuti pracovat, čerstvým odborným znalostem a dovednostem, znalostí cizích jazyků či dovednostem v práci s výpočetní technikou.

Důvody pro přijímání absolventů

Jak vyplývá z předchozího textu, převážná většina firem se přijímáním absolventů nevyhýbá, v některých případech

7. Souhrnný pohled na požadavky zaměstnavatelů ve vztahu k připravenosti absolventů

Tabulka 7.7: Kritéria pro přijetí zaměstnanců (% podíl firem s tímto požadavkem)

Požadavky na absolventy		Požadavky na pracovníky s praxí	
Sekundár			
36%	Požadované vzdelání	51%	Odborná kvalifikace
28%	Odborná kvalifikace, orientace v oboru	42%	Předchozí praxe
27%	Znalost jazyků	16%	Profesní zkušenosti
21%	Ochota dále se vzdělávat	15%	Znalost jazyků
14%	Dovednosti v práci s počítačem	15%	Požadované vzdelání
11%	Flexibilita	12%	Reference
11%	Předchozí praxe	12%	Flexibilita
10%	Zájem o práci, chuť pracovat	8%	Dovednosti v práci s počítačem
Terciér			
24%	Ochota dále se vzdělávat	13%	Předchozí praxe
18%	Požadované vzdelání	12%	Odborná kvalifikace
15%	Znalost jazyků	6%	Komunikativnost
14%	Komunikativnost	5%	Znalost jazyků
12%	Odborná kvalifikace, orientace v oboru	3%	Ochota se dále vzdělávat
11%	Adaptabilita	3%	Reference
10%	Dovednosti v práci s počítačem	3%	Dovednosti v práci s počítačem
9%	Flexibilita	3%	Způsob vystupování
Kvartér			
26%	Požadované vzdelání	31%	Předchozí praxe
22%	Ochota dále se vzdělávat	29%	Odborná kvalifikace
21%	Odborná kvalifikace, orientace v oboru	18%	Požadované vzdelání
14%	Zájem o práci, chuť pracovat	13%	Profesní zkušenosti
13%	Komunikativnost	11%	Ochota dále se vzdělávat
10%	Znalost jazyků	10%	Komunikativnost
9%	Dovednosti v práci s počítačem	8%	Reference
7%	Flexibilita	8%	Flexibilita

Pozn.: Uvedeny jsou pouze ty požadavky, které byly zmiňovány relativně nejčastěji. Podrobnější informace jsou k dispozici v publikacích analyzujících výsledky šetření z jednotlivých sektorů (viz Úvod).

jsou absolventi dokonce preferováni. Podívejme se tedy blíže na důvody, které vedou zaměstnavatele k tomu, aby absolventy přijímali. Respondentům byly nabídnuty možné příčiny preferování absolventů, kromě nich však zaměstnavatelé mohli doplnit další důvody.

Ačkoli ve všech sledovaných sektorech se mezi nejčastějšími důvody pro přijímání absolventů objevuje **nezatíženost předchozími pracovními návyky, dovednosti v práci s počítačem, ochota se vzdělávat a jazyková vybavenost**, jejich pořadí se v jednotlivých sektorech liší. Zatímco v sekundárním a terciárním sektoru je například nejčastěji uváděna nezatíženost předchozími pracovními návyky, v kvartérním sektoru je častěji zdůrazňována ochota se vzdělávat.

Flexibilita je kompetencí, která je jako důvod pro přijetí absolventa uváděna v jednotlivých sektorech zhruba stejně často. Oproti tomu **novější teoretické znalosti a znalost nových technologií** jsou oceňovány hlavně v sekundárním a kvartérním sektoru; v terciárním sektoru bývají jako důvod pro přijetí absolventů uváděny o poznání méně často, což je zřejmě dáno samotnou podstatou hlavních činností v tomto sektoru.

Originalita nápadů, ochota přijímat názory a postoje dané firmy, tzv. **firemní filozofii**, a případné **finanční stimuly** spojené s přijetím absolventa, jako jsou dotace na mzdové náklady poskytované úřadem práce, jsou spíše okrajovými důvody, které hrají roli při přijímání absolventů, nicméně i zde

jsou patrné určité odlišnosti mezi jednotlivými sektory. Například **originalita nápadů** má význam především pro zaměstnavatele z kvartérního sektoru, což je opět vcelku logické vzhledem k vysokému zastoupení intelektuálních činností v tomto sektoru; **finanční stimuly** pak mají význam hlavně pro průmyslové podniky.

Další **důvody, doplněné samotnými respondenty**, se opět v jednotlivých sektorech do určité míry liší. V **sekundárním sektoru** se ukázalo, že absolventi jsou přijímáni jako náhrada pracovníků, kteří budou odcházet do důchodu a je v nich spatřována možnost celkového omlazení pracovního kolektivu; zmiňován byl i přínos v podobě nových pohledů a řešení. O přijetí také někdy rozhodne zvládnutí písemného testu či praktického úkolu; zvýhodňování jsou někdy uchazeči s předchozími pracovními zkušenostmi.

V **terciárním sektoru** je oceňována chuť pracovat a dále zde poměrně často figuruje nedostatek jiných zájemců – zkušených a schopných pracovníků a výchova zaměstnanců podle vlastních představ firmy. V odpovědích respondentů se také objevily nižší mzdové nároky absolventů a případ, kdy se jedná o absolventa určitého oboru speciálně zaměřeného na oblast podnikání dané firmy.

V **kvartérním sektoru** jednoznačně dominují nižší mzdové nároky absolventů, omlazení pracovního kolektivu či výběr z těch, kteří u daného zaměstnavatele vykonávali praxi a se kterými má tedy organizace již předchozí zkušenost. Pro firmy je také důležitý zájem o práci, osobnostní profil uchazeče, vzdělání v oboru a v neposlední řadě i možnost zapojení uchazeče do existujícího pracovního týmu.

Důvody nepřijímání absolventů

Ačkoli významná část firem je otevřená vůči přijímání absolventů, řada zaměstnavatelů se přesto absolventům spíše vyhýbá. Je tudíž potřebné blíže zkoumat důvody, resp. předpoklady, které firmy k tomuto chování vedou.

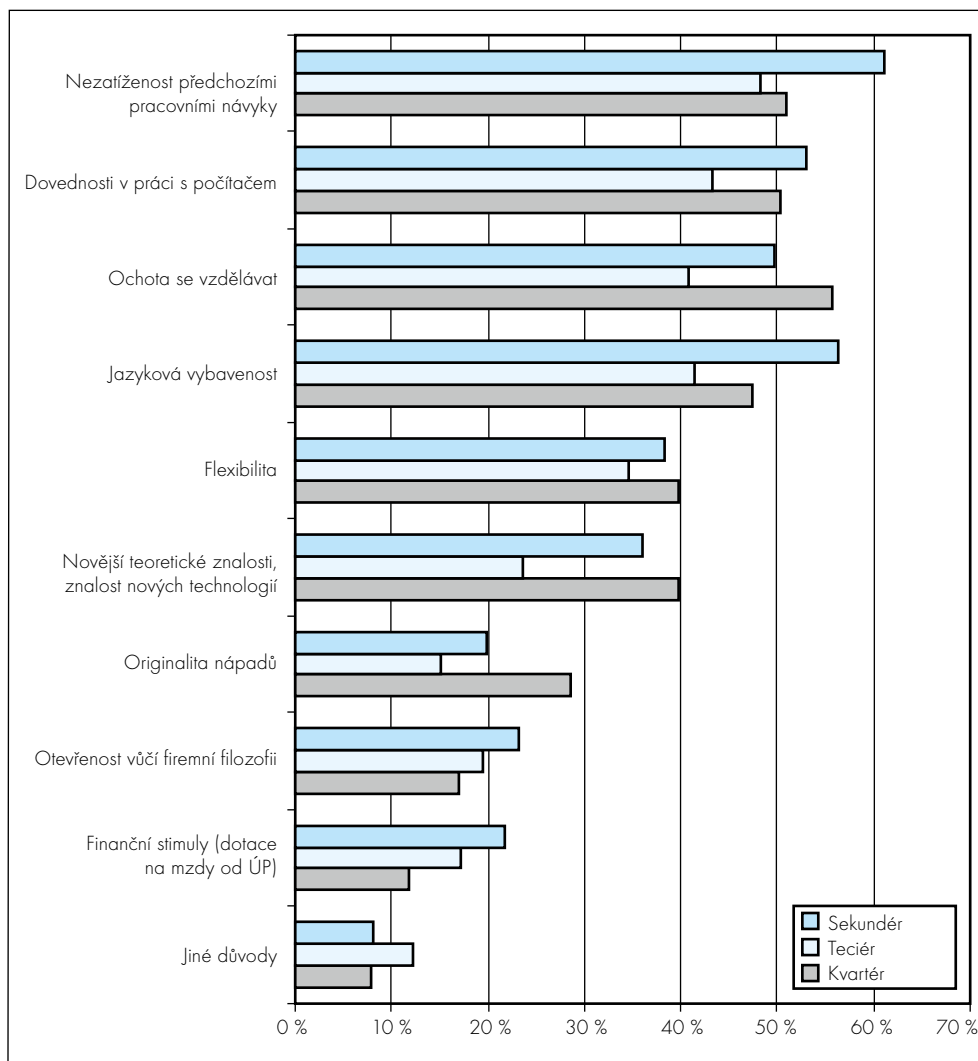
Ve všech sledovaných sektorech je nejčastějším důvodem odmítání absolventů **nedostatek praxe a pracovních zkušeností** absolventů, přičemž velmi výrazně se tento důvod prosazuje zejména v terciárním sektoru. Jako druhé v pořadí následují **nereálné představy absolventů** o výši mzdy, pracovní době či pracovním zařazení, které jsou nejčastěji zmiňovány opět v terciárním sektoru.

Méně časté je pak nepřijetí absolventa z důvodu **delší doby**, kterou absolventi potřebují **na zapracování** (která je zřídka zmiňována kvartérním sektorem) či **nízké pracovní morálky** (v sekundárním sektoru však představuje pouze okrajový důvod).

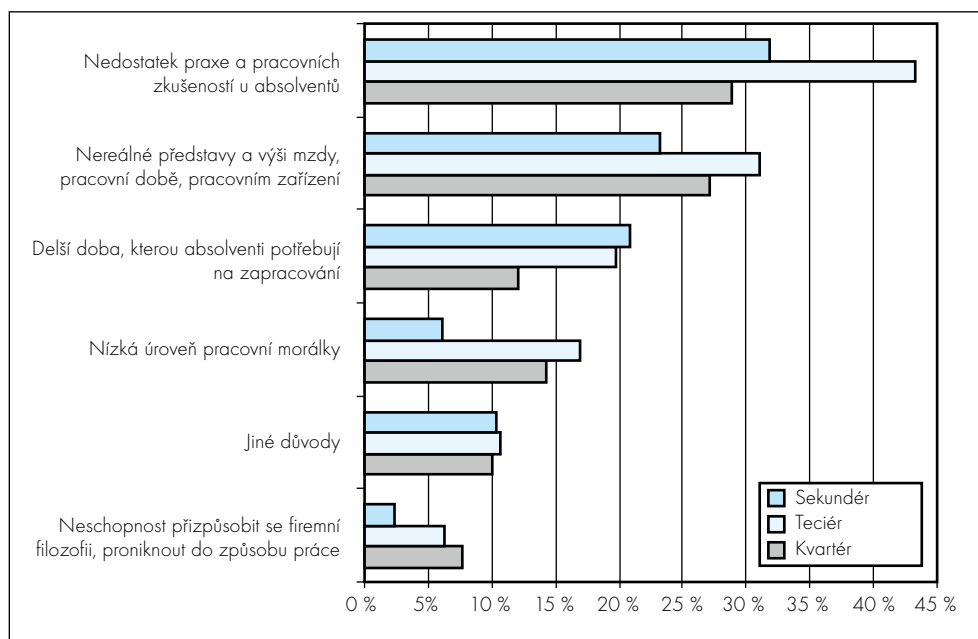
Spíše výjimečně se mezi důvody nepřijímání absolventů ob-

7. Souhrnný pohled na požadavky zaměstnavatelů ve vztahu k připravenosti absolventů

Obrázek 7.5: Důvody pro přijímání absolventů

Obrázek 7.6: Důvody nepřijímání absolventů

jevuje **neschopnost přizpůsobit se firemní filozofii** či **proniknout do způsobu práce**.

Za pozornost dále stojí **důvody doplněné samotnými respondenty**. V **sekundárním sektoru** bylo zmiňováno snižování počtu pracovníků či chybějící volné pracovní pozice. K odmítání absolventů rovněž vede názor či předpoklad, že první pracovní poměr je často chápán pouze jako dočasné řešení s cílem od počátku si hledat nějaké lepší uplatnění, resp. že absolventi mají po zapracování snahu odejít k jiným firmám. Některé firmy také uvedly, že nemají jistotu o skutečných schopnostech absolventů. Dalším z uváděných důvodů je neochota úřadu práce poskytovat firmě finanční podporu ve formě dotací na mzdy absolventů.

V **terciárním sektoru** se u této otázky poměrně často objevuje nedostatek volných pracovních míst pro absolventy či skutečnost, že na určitá pracovní místa nelze přijímat pracovníky bez praxe (např. vedoucí prodejny, řidiči autobusů městské hromadné dopravy či kamionové přepravy). Jedna z firem uvedla, že se jim nabízí dostatečný počet uchazečů s praxí, případně přijímají bývalé zaměstnance, kteří danou firmu již dobře znají. Někteří zaměstnavatelé se také buď přímo obávají nedostatečné zodpovědnosti absolventů za vykonávané úkoly, nebo jde o obecnou nejistotu, zda absolvent je schopen danou pozici zvládnout.

V **kvartérním sektoru** mezi dalšími důvody jednoznačně dominuje skutečnost, že na některé pozice nelze přijmout absolventa (tento důvod vychází zejména ze sféry školství a zdravotnictví, kde není možné obsadit některá místa pracovníky bez praxe), a fakt, že ačkoli se organizace přijímání

7. Souhrnný pohled na požadavky zaměstnavatelů ve vztahu k připravenosti absolventů

absolventů nevyhýbá, absolventi se na obsazení určitých pozic nehlásí. V některých případech mají zaměstnavatelé strach z toho, že absolventi po získání praxe odejdou za výhodnější nabídkou, jindy vyjadřují obavu z nedostatečné zodpovědnosti absolventů za vykonávané úkoly.

Zvýhodňují zaměstnavatelé absolventy s praxí?

V situaci, kdy se na stejnou pozici hlásí dva absolventi, přičemž jeden při studiu určitou dobu pracoval a druhý nikoliv, by jednoznačně dalo **přednost absolventovi s předchozí praxí** (resp. brigádou apod.) 37 % respondentů z průmyslového sektoru, 32 % z terciárního sektoru a 23 % z kvartérního sektoru, naopak absolventa s praxí by rozhodně nijak **nevýhodňovalo** 29 % zaměstnavatelů z průmyslového sektoru, 23 % z terciárního sektoru a 36 % z kvartérního sektoru. Absolventy s praxí **preferuje za určitých podmínek** 7 % dotázaných firem z průmyslového sektoru, 11 % z terciárního sektoru a 20 % z kvartérního sektoru; takovou podmínkou je např. výkon praxe přímo v dané firmě, praxe v oboru, dlouhodobost praxe, využitelnost praxe pro dané pracovní místo, ale i celkový profil daného uchazeče – řada zaměstnavatelů totiž uvádí, že absolventa s praxí by preferovala pouze v případě, že v porovnání s ostatními uchazeči by jeho znalosti, schopnosti, dovednosti a obecné předpoklady pro výkon dané pozice byly na srovnatelné či na vyšší úrovni. Ve smyslu, že **nevědí**, se vyjádřilo 6 % dotázaných v sekundárním sektoru, 17 % v terciárním sektoru a 2 % v kvartérním sektoru. Zbýlých zhruba 18–20 % dotázaných zaměstnavatelů v každém sektoru tuto otázku nezodpovědělo.

Pohled respondentů na předchozí praxi absolventů je však do určité míry **odlišný**. Někteří zaměstnavatelé zastávají názor, že není důležité, kde byla praxe či brigáda vykonávána, jiní naopak upřednostňují praxi buď v příslušném oboru, nebo přímo v dané firmě. Případné preferování výkonu praxe v dané organizaci je zpravidla úzce spjato se skutečností, že zaměstnavatel má možnost budoucího zaměstnance lépe poznat a blíže se seznámit nejenom s jeho znalostmi, schopnostmi a dovednostmi, ale také i s jeho přístupem k práci. Někteří zaměstnavatelé však přikládají větší význam **ochotě absolventů se učit**, jejich **otevřenosti vůči novým poznatkům** a **pozitivnímu přístupu k práci** než-li k předchozím pracovním zkušenostem.

Zároveň však nelze opomenout skutečnost, že **předchozí pracovní aktivita absolventů** vypovídá podle názoru řady zaměstnavatelů o **samostatnosti, zájmu pracovat, poznat pracovní prostředí** (příp. i **práci v oboru**), o snaze **získat zkušenosti a praxi** či o **přístupu k životu**. Rovněž lze předpokládat, že absolventi s praxí mají již **reálnější představy o pracovním prostředí** (příp. se i lépe **orientují v oboru**), určité **pracovní návyky**, jsou schopni **snadněji se adaptovat** na pracovní režim, a jsou **zodpovědnější**. Předchozí praxe je tak oceňována nejenom z pohledu nabytých znalostí, schopností a dovedností, ale je chápána i jako **projev aktivního přístupu k práci**, popř. i snahy **doplňovat si už během studia teoretické znalosti o praxi**. Podle názoru některých zaměstnavatelů jsou ideální **zahraniční zkušenosti**, v rámci kterých si student může prohloubit i jazykové znalosti.

Jak jsme již uvedli, často panuje názor, že předchozí

pracovní zkušenosti jsou důležité, nicméně nepředstavují jediné rozhodující kritérium. **Klíčovou roli pak hraje celkový dojem při přijímacím pohovoru a osobnostní předpoklady a kvality**. Důležitá je rovněž **ochota učit se, zapracovat se**, případně se **přizpůsobit** požadavkům konkrétní firmy. Je tedy možné říci, že předchozí pracovní zkušenosti dozajista představují lepší výchozí pozici absolventa při hledání pracovního uplatnění, absolventi však mohou disponovat i jinými přednostmi, které dokáží nedostatek či absenci předchozí praxe vyvážit.

7.5 Perspektivní obory z pohledu zaměstnavatelů

Odvětví, u kterých si firmy stěžují na kvalitu mladých pracovníků

Z hlediska problematiky uplatnitelnosti absolventů na trhu práce je rovněž důležité zaměřit se na identifikaci oborů, ve kterých se zaměstnavatelé potýkají s kvalitou mladých pracovníků.

S nedostatečnou kvalitou mladých pracovníků ve věku do 35 let se u některých profesí či oborů potýká shodně **28 % firem**, které odpověděly v **sekundárním a terciárním sektoru**, a **17 % v kvartérním sektoru**.

Přitom **nejvýrazněji** pocítují tyto **problémy** podniky zaměřené na pohostinství a ubytování, firmy z oblasti **finančního zprostředkování** či zpracovatelské firmy, a to především v odvětvích strojírenského charakteru.

Je třeba upozornit, že problémy týkající se kvality mladých pracovníků spatřují respondenti i v profesích, které neodpovídají odvětví, ve kterém dané firmy působí. Například firmy ze sféry finančního zprostředkování uvádějí kromě bankovních poradců či obchodních zástupců i takové profese, jako je autoelektrikář, automechanik či opravář. Naopak přímá vazba mezi oborovým zaměřením dotazovaných organizací a kritizovanými profesemi je silná zejména v oblasti vzdělávání a zdravotních a sociálních služeb, kde jsou nejčastěji zmiňováni pedagogové, resp. lékaři, zdravotní sestry a další zdravotnické profese.

V **sekundárním sektoru** výčet profesí či oborů, s jejichž absolventy mají zaměstnavatelé problémy z hlediska kvality, se velice podobá seznamu nedostatkových profesí či oborů, což ukazuje na koncentraci problémů zejména ve strojírenských dělnických profesích.

V **terciárním sektoru** jsou firmy často nespokojeny s číšníky a servírkami, dále s dělnickými profesemi, s prodáváči a obchodníky, příp. i asistentkami či administrativními pracovníky, kterým chybí především jazyková vybavenost. V oblasti dopravy a spojů jsou případné problémy hlavně s profesí řidičů.

V **kvartérním sektoru** byli jako profesní skupiny, ve kterých respondenti spatřují problémy s kvalitou mladých pracovníků, nejčastěji zmiňováni pedagogové (zejména kvalitní vyučující cizích jazyků), následováni administrativními pracovníky, zdravotními sestrami, sociálními pracovníky a profesemi z oblasti stavebnictví (jde hlavně o dělnické profese jako tesař, zedník, malíř, pokrývač). Výskyt dalších profesí byl spíše sporadický.

7. Souhrnný pohled na požadavky zaměstnavatelů ve vztahu k připravenosti absolventů

Perspektivní obory vzdělání v pohledu zaměstnavatelů

Předmětem šetření bylo také zkoumání názorů zaměstnavatelů na to, které obory pokládají z hlediska budoucnosti za perspektivní. Respondenti byli požádáni, aby se pokusili stanovit obory vzdělání, po kterých bude podle jejich názoru na trhu práce poptávka v dalších letech. Vzhledem k současné ekonomické krizi však tyto predikce nemusí již plně odpovídat potřebám trhu práce.

V **sekundárním sektoru** očekávali zaměstnavatelé největší poptávku po oborech skupiny 23 Strojírenství a strojírenská výroba, dále pak po IT oborech. S určitým odstupem následují obory skupiny 26 Elektrotechnika, telekomunikace a výpočetní technika či oborově nespecifikované označení „technik“.

Nejvíce zaměstnavatelů v terciárním sektoru se domnívalo, že v budoucnosti bude vysoká poptávka po IT oborech (od středoškolských pozic až po vysoce specializované), dále pak po učebních oborech skupiny oborů 23 Strojírenství a strojírenská výroba a rovněž po ekonomických oborech, a to jak středoškolských, tak vysokoškolských.

V **kvarterním sektoru** předpokládali zaměstnavatelé největší poptávku po IT oborech (od středoškolských pozic až po vysoce specializované), dále pak po oborech skupiny 23 Strojírenství a strojírenská výroba (bez rozlišení, zda jde o učební obory, středoškolské či vysokoškolské pozice), po lékařských oborech (ať už v obecné rovině, nebo je zdůrazňována zejména stomatologie) a technických oborech (především strojírenských, elektrotechnických a stavebních). Stablní zájem by pravděpodobně měl být i o ekonomické obory (ať už obecně, nebo se zaměřením na management, účetnictví či daňové poradenství), stavební obory (buď bez rozlišení, nebo o dělnické profese, jako jsou zedníci, klempíři, instalatéři, pokrývači, tesaři), řemeslné profese (např. zedník, truhlář, tesař, malíř, ale i umělecká řemesla) a zdravotnické a lékařské obory.

Zaměstnavatelé **ve všech sledovaných sektorech** tak za perspektivní označovali shodně především IT a strojírenské obory.

7.6 Spolupráce zaměstnavatelů se školami

Jednou z cest, které vedou k tomu, aby znalosti, schopnosti a dovednosti absolventů škol více odpovídaly požadavkům trhu práce, je úzké propojení zaměstnavatelské a vzdělávací sféry, tedy spolupráce mezi podniky a školami. Cílem je, aby žáci měli možnost doplnit své teoretické znalosti i praktickými poznatky a seznámit se s reálným pracovním prostředím.

Nejvyužívanější formy spolupráce jsou v jednotlivých sektorech do značné míry odlišné, což je velice dobře patrné při pohledu na obrázek 7.7.

Sekundární sektor především v hojné míře umožňuje jednak exkurze a návštěvy žáků a studentů na pracovišti, jednak i přímo vykonání praxe v rámci výuky, ať už ji samotná firma vyhodnocuje či nikoli. V porovnání s ostatními sektory také průmyslové podniky mnohem častěji inzerují přímo na školách volná pracovní místa, zřetelně více se věnují i sponzorování škol, příp. i samotných žáků a studentů a zřejmě je i větší spolupráce v oblasti poskytování technického vybavení a materiálů pro výuku a rovněž i participace na výzkumných projektech škol.

Sektor služeb se svými hodnotami pohybuje ve většině případů mezi sekundárním a kvarterním sektorem. Ačkoli možnost praxe pro žáky a studenty je nejčastější formou spolupráce se školami, v porovnání s ostatními sektory jsou zejména hodnocené praxe nabízeny v menší míře. Firmy z oblasti služeb dále umožňují exkurze na pracovišti, ve školách inzerují nabídku pracovních míst a také se věnují sponzorování škol.

Kvarterní sektor především umožňuje vykonání praxe, kterou také poměrně často vyhodnocuje, a dále nabízí i exkurze na pracovišti. V porovnání s ostatními sektory dochází častěji

Tabulka 7.8: Perspektivní obory

Sekundér	
Obory skupiny	Celkem
Strojírenství - D	16,6%
Strojírenství	15,4%
IT	14,8%
Elektrotechnika	7,6%
Technik - bez rozlišení	7,4%
Obchodní akademie	3,3%
Management	3,3%
Řemeslo - bez rozlišení	3,1%
Chemie	2,9%
Stavebnictví	2,9%
Zdravotní	2,9%

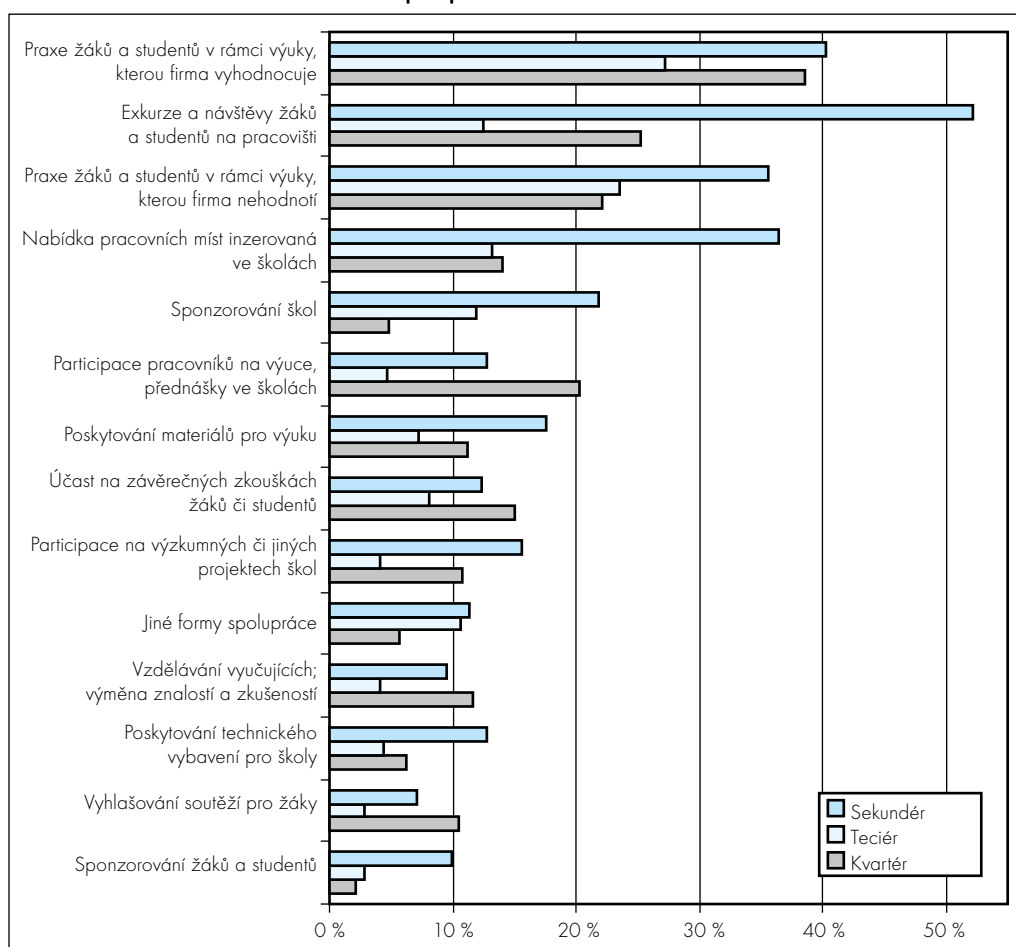
Terciér	
Obory skupiny	Celkem
IT	15,2%
Strojírenství - D	11,1%
Ekonomické obory	8,1%
Strojírenství	6,5%
Stavebnictví	5,0%
Lékařství	4,0%
Obchod	4,0%
Řemesla	4,0%
Doprava a spoje	3,6%
Právní činnost	3,5%
Služby	3,5%
Řidič	3,1%
Technické obory	3,1%
Elektrotechnika	2,7%
Zdravotnictví	2,5%
Cizí jazyky	2,3%
Management	2,1%

Kvartér	
Obory skupiny	Celkem
IT	14,3%
Strojírenství	5,8%
Lékařské obory	5,4%
Technické obory	5,1%
Ekonomické obory	4,5%
Stavebnictví	4,5%
Řemesla	4,4%
Zdravotnictví	4,0%
Cizí jazyky	3,4%
Strojírenství - D	3,3%
Učitelství	3,3%
Stavebnictví - D	3,2%
Sociální služby	3,2%
Elektrotechnika	2,8%
Právní činnost	2,5%

Pozn.: V tabulkách jsou u jednotlivých položek uvedeny počty odpovědí respondentů. „D“ označuje podle vyjádření zaměstnavatelů dělnické profese, resp. kategorie vyučených.

7. Souhrnný pohled na požadavky zaměstnavatelů ve vztahu k připravenosti absolventů

Obrázek 7.7: Spolupráce zaměstnavatelů se školami

k participaci pracovníků na výuce, jejich účasti na závěrečných zkouškách, příp. i ke vzdělávání vyučujících či výměně znalostí a zkušeností se školami.

V rámci **dalších způsobů spolupráce**, doplněných samotnými zaměstnavateli, figurují ve všech sektorech především závěrečné práce, doktorské studium (zaměstnavatelé vystupují jako školitelé doktorandů) a účast na veletrzích pracovních příležitostí či dnech otevřených dveří. Spíše ojediněle se ve výčtu objevily i besedy se studenty, brigády pro žáky a studenty či placené odborné praxe pro studenty VŠ, spolupráce se studentskými organizacemi.

7.7 Očekávání zaměstnavatelů ve vztahu ke školskému systému

Představy a očekávání týkající se dalšího vývoje odborného vzdělávání a školského systému představují jeden z významných aspektů šetření názorů a potřeb zaměstnavatelů. Z výsledků průzkumu vyplývá, že v tomto rámci lze identifikovat několik základních problémových oblastí.

Praktická příprava budoucích absolventů

Této problematice se týkala největší část prezentovaných názorů, a to ve všech sledovaných sektorech. Zaměstnavatelé požadují především **rozšíření a zkvalitnění praktické části výuky** ve školách, a s tím související celkově **větší zaměření**

výuky na praxi, tak aby absolventi vstupující na trh práce byli lépe – slovy zaměstnavatelů – „připraveni pro praxi“, měli **reálnou představu o skutečném pracovním prostředí** a o tom, co se od nich očekává. Toho by se podle názoru zaměstnavatelů mělo docílit jednak **zvýšením podílu odborné praxe ve výuce**, jednak užší, aktivnější a **intenzivnější spoluprací škol se zaměstnavatelskou sférou**, která by měla přispět k tomu, aby výuka v dostatečné míře reagovala na potřeby praxe. Důležité přitom je, aby **praktická výuka** probíhala **pod vedením odborníků**, aby žáci měli možnost kontaktu se zaměstnavatelskou sférou již během studia, byli seznamováni s **nejnovějšími technologiemi a trendy** v daném oboru či odvětví a byli schopni **uplatňovat teoretické poznatky v praxi**. Podle

zaměstnavatelů by **absolvent** měl být **vybaven** nejenom **teoretickými vědomostmi a znalostmi**, ale i **praktickými zkušenostmi a dovednostmi**. K tomu samozřejmě napomáhá i získávání zkušeností prostřednictvím **stáží, brigád či exkurzí**. Nedostatečné povědomí absolventů o reálných pracovních podmínkách totiž podle názoru některých zaměstnavatelů představuje vážný problém při vstupu absolventů do pracovního života.

Výchova k větší samostatnosti

Těsné propojení teoretické výuky s praktickým využíváním znalostí poměrně úzce souvisí i s dalším častým požadavkem zaměstnavatelů týkajícím se **výchovy** žáků a studentů **k větší samostatnosti**. Tento pojem je velice široký; vyučující by měli podporovat žáky a studenty nejenom v **samostatné práci**, ale především v **samostatném myšlení a úsudku**. Žáci a studenti by měli umět **samostatně řešit úkoly a rozhodovat se při řešení problému**, sami by měli **přicházet s novými nápady a podněty** a měli by být schopni **vyjádřit a obhájit své myšlenky a názory**. Zároveň je důležité, aby uměli **pracovat s informacemi** (získávat je, vyhodnocovat a dále využívat), dokázali **pracovat v týmu** a byli schopni **diskutovat o výsledcích** své práce. Přitom je samozřejmě nezbytné, aby si uvědomovali nutnost **nést zodpovědnost** za své rozhodování a jednání, a to se všemi důsledky.

7. Souhrnný pohled na požadavky zaměstnavatelů ve vztahu k připravenosti absolventů

Rozvoj klíčových kompetencí

Kromě výše uvedeného si zaměstnavatelé uvědomují důležitost i všech ostatních **klíčových kompetencí**. Velice často je například zmiňována výuka **cizích jazyků**; ty by měly být vyučovány již od raného věku a větší důraz by měl být kladen na jejich aktivní používání a schopnost komunikovat, a to nejlépe ve dvou cizích jazycích. Z tohoto pohledu pokládají zaměstnavatelé za důležitou kvalitní výuku se zapojením zahraničních lektorů. Rozvíjeny by ovšem měly být i **komunikační dovednosti** v mateřském jazyce; důležité je zlepšovat **vyjadřovací schopnosti žáků a studentů** a zaměstnavatelé také upozorňují na riziko nahrazování osobního kontaktu elektronickou komunikací a možnost narušování mezilidských vztahů. V dostatečné míře by měl být kladen důraz i na práci s výpočetní technikou.

Práce s informacemi

Zaměstnavatelé často požadují **odklon výuky od memorování** značného množství encyklopedických znalostí **směrem** k získávání základních obecných znalostí a všeobecného přehledu a především pak **ke schopnosti pracovat s informacemi**, tzn. samostatně je vyhledávat, zpracovávat a využívat, vyhodnocovat, zobecňovat, nacházet v nich souvislosti. Důležité je, aby žáci a studenti měli možnost **diskutovat a konfrontovat názory**.

Rozvoj osobnosti

Školy by ovšem neměly poskytovat pouze všeobecné a odborné znalosti a dovednosti; podle zaměstnavatelů je neméně důležité, aby se zaměřovaly i na celkový **rozvoj osobnosti** svých žáků a studentů. Důležitý je nejenom **intelektuální rozvoj**, ale také upevňování **morálních vlastností**, výchova k lidskosti, ohleduplnosti, slušnosti a rozvoj **sociálních dovedností**.

Odborná příprava

Pokud jde o **odbornou přípravu** absolventů škol, v názoru na **zastoupení odborných a všeobecných předmětů** ve výuce a na **míru specializace** nejsou dotázaní zaměstnavatelé zcela jednotní. Zatímco někteří požadují větší zaměření na odborné znalosti, které budou absolventi schopni použít v praxi, a případně i užší specializaci, pro jiné jsou důležitější všeobecné znalosti a přehled. Poměrně časté je ale očekávání, že vzdělávání poskytne jak odbornost, tak i všeobecný rozhled. V každém případě by znalosti absolventa měly odpovídat ukončenému vzdělání a oboru; široké profesní dovednosti navíc umožňují, aby k užší specializaci došlo až na pracovišti podle potřeb konkrétního zaměstnavatele.

Přizpůsobování vzdělávací nabídky potřebám trhu práce

Vyjádření řady respondentů směřovalo také do oblastí **přizpůsobování vzdělávací nabídky potřebám trhu práce**. Určující pro její inovaci a aktualizaci by přitom podle zaměstnavatelů měla být zejména situace na regionálním pracovním trhu, přičemž by neměly být podporovány obory, jejichž absolventi mají problém s uplatněním, a naopak by měly být zaváděny obory, o jejichž absolventy by byl dostatečný zájem. Zaměstnavatelé také požadují větší **pružnost a prostupnost** vzdělávací soustavy.

Propagace odborného vzdělávání

Značné množství respondentů se také vyjadřovalo k otázce nutnosti větší **propagace odborného vzdělávání**, jeho popularizace a kladné medializace, tak aby se zvýšil zájem žáků o tyto obory. S tím souvisí i potřeba **zvýšit atraktivitu** zejména učňovského školství a technických oborů obecně. Někteří respondenti přitom upozorňují nejenom na nedostatečný zájem o některé obory, ale také na skutečnost, že jejich absolventi hledají uplatnění v jiné profesi, než na jakou byli připravováni. V této souvislosti někteří respondenti doporučují více se zaměřit na vybudování **profesní hrdosti** absolventů a zvýšení **prestíže** jednotlivých odborností, zejména dělnických. Důležité je, aby po absolvování chtěli mladí lidé skutečně pracovat v daném oboru. Zaměstnavatelé poměrně často zmiňují **řemeslné profese**, pro které je podle jejich názoru zapotřebí připravovat více kvalitních, zodpovědných a spolehlivých pracovníků. Kromě **zlepšení samotné výuky a odborného výcviku** či **modernizace školních dílen** by ale podle zaměstnavatelů měly být také **rozšířeny možnosti vyučujících prohlubovat si svou odbornost**. Nezbytná je také **intenzivnější spolupráce s podnikovou sférou**; navrhovány jsou mj. takové legislativní úpravy, které by směřovaly k tomu, aby pro zaměstnavatele i učené bylo výhodné vykonání praxe v dané firmě a v případě jejího úspěšného absolvování bylo umožněno danému žákovi najít ve firmě trvalé pracovní uplatnění. Podle názoru některých zaměstnavatelů by také měla být rozšířena **nabídka oborů zakončených maturitou, v rámci kterých žáci absolvují i odborný výcvik**. Objevil se i návrh na rozšíření výuky v učebních oborech o možnost získat různé certifikáty, jako např. řidičský průkaz či svářečské zkoušky.

Příprava pedagogů

Již bylo zmíněno, že zaměstnavatelé zdůrazňují důležitost vedení výuky **kvalifikovanými vyučujícími**, kteří **disponují aktuálními znalostmi z oboru** a jsou schopni předávat žákům a studentům své zkušenosti. I z tohoto hlediska považují zaměstnavatelé rovněž za důležité, aby v systému celoživotního vzdělávání byly nabízeny programy odpovídající aktuálnímu požadavce a situaci na trhu práce a byly rozšiřovány možnosti rekvalifikačního odborného vzdělávání. Samostatnou kapitolou je pak **další vzdělávání pedagogických pracovníků**, které by mělo být přizpůsobováno jejich potřebám a možnostem. Respondenti požadují i speciální projekty na další vzdělávání učitelů odborných předmětů.

Ochota učit se

Za zcela zásadní pro absolventy všech oborů a vzdělávacích úrovní pak zaměstnavatelé považují **ochotu dále se učit a vzdělávat** i po ukončení formálního vzdělávání. Koncept celoživotního vzdělávání stále nabývá na významu a je nutné, aby absolventi škol vstupovali na trh práce s vědomím, že jejich aktuální znalosti a dovednosti sice mohou být postačující v daném okamžiku, nicméně pro budoucí uplatnění je nezbytné dále rozvíjet a prohlubovat profesní i klíčové kompetence. Zároveň je důležité, aby toto vědomí nutnosti **celoživotně se vzdělávat** (a rovněž **sebevzdělávat**) vštěpovaly školy svým žákům a studentům již v rámci počátečního vzdělávání. V této souvislosti nabývá na významu i systém **uznávání dílčích kvalifikací** (dílčích znalostí a dovedností).

8. Nová soustava oborů středního odborného vzdělání

V rámci probíhající reformy vzdělávání (kurikulární reforma) vzniká také nová soustava oborů středního odborného vzdělání. Přejít ze současné soustavy oborů na novou se uskutečňuje postupně v několika vlnách – proto střední školy nabízejí a několik let budou nabízet jak obory ze staré soustavy, tak ze soustavy nové.

Rámcové vzdělávací programy

Nové obory se vyznačují tím, že nemají učební dokumenty, které by přesně určovaly předměty a učivo pro daný obor. Jsou však pro ně připraveny tzv. rámcové vzdělávací programy (RVP). Rámcové vzdělávací programy jsou pedagogické dokumenty, které schvaluje a vydává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a které stanovují obecně závazné požadavky na vzdělávání pro jednotlivé stupně a obory vzdělání. Jsou závazným dokumentem pro všechny školy, které jsou povinny je respektovat a rozpracovat do svých školních vzdělávacích programů. Pro každý obor vzdělání je vydáván samostatný RVP.

RVP stanovují, jaké vzdělávací cíle má škola plnit, čemu se žáci mají v konkrétním oboru učit (tj. obsah vzdělávání – učivo) a jakých výsledků výuky mají dosáhnout – co by měli absolventi umět, být schopni dělat, jak se mají projevovat, jaké mají mít vědomosti, dovednosti, pracovní a jiné návyky a postoje (tzn. jaké mají mít absolventi kompetence – způsobilost).

RVP také určují, v jakých oblastech se má žák vzdělávat – např. jazykové vzdělávání, přírodovědné, ekonomické, odborné (z těchto oblastí vytvoří škola soubor vyučovacích předmětů) a minimální počet hodin potřebný pro jejich výuku. Dále vypovídají o tom, kde se absolventi mohou uplatnit a jaké odborné činnosti mohou vykonávat.

RVP vymezují formy vzdělávání (denní, večerní, dálkové aj. studium) a také základní materiální, personální a jiné podmínky, za kterých se vzdělávání v daném oboru může uskutečňovat.

RVP se zpracovávají centrálně v Národním ústavu odborného vzdělávání, avšak do jejich tvorby jsou zapojeni i zástupci škol a sociálních partnerů z řad zaměstnavatelů. Pro gymnaziální vzdělávání se zpracovávají ve Výzkumném ústavu pedagogickém. Před jejich schválením se k nim vyjadřují v rámci připomínkového řízení další školy, resortní ministerstva, zástupci zaměstnavatelských sdružení a jiné instituce.

Podle rámcových vzdělávacích programů si každá škola musí vytvořit vlastní školní vzdělávací program (ŠVP), který musí splňovat požadavky RVP, ale na druhou stranu má škola velkou volnost při jeho sestavování, včetně různých specializací, zaměření a odlišností.

Školní vzdělávací programy

Školní vzdělávací programy (ŠVP) jsou pedagogické (učební) dokumenty, podle kterých se uskutečňuje výuka ve škole. Zpracovává si je škola na základě příslušného RVP, a to pro každý obor vzdělání, který se v dané škole vyučuje. Při tvorbě ŠVP se zohledňují také vzdělávací podmínky na dané škole (zejména osobnost a učební předpoklady žáků), pedagogické záměry školy a zřizovatele, potřeby a vývoj regionálního trhu práce a možnosti získání zaměstnání v oboru, požadavky sociálních partnerů – zaměstnavatelů, popř. i vysokých škol na kompetence absolventů, zájmy žáků a jejich rodičů. ŠVP tak umožňují pružněji a lépe reagovat na místní podmínky, přizpůsobit vzdělávání praxi a především samotným žákům.

Školní vzdělávací programy schvaluje ředitel školy. Škola má povinnost umožnit každému, aby se mohl se ŠVP seznámit. Naplnění ŠVP a jeho soulad s příslušným RVP zjišťuje a hodnotí Česká školní inspekce.

Velká část škol dosud nazvala svůj školní vzdělávací program stejně jako název oboru, např. obor Zedník, školní vzdělávací program Zedník. Některé školy však mají název školního vzdělávacího programu výrazně odlišný, chtějí tak zdůraznit zaměření přípravy v oboru.

Další změna se týká počtu oborů v nové soustavě. Z dřívějších zhruba 600 oborů, které se vyučovaly, vznikne asi 300 nových oborů. To znamená, že mnohé obory staré soustavy z nabídky středních škol zmizí. Řada oborů je sloučena do jednoho, některé obory jsou přejmenovány a některé vznikají jako zcela nové obory.

V současnosti již existují nové obory zařazené do 1. a 2. vlny přechodu. Od 1. září 2009 nejpozději mají střední školy povinnost vyučovat žáky v již nových oborech 1. vlny přechodu. Nové obory zařazené do 2. vlny nahradí stávající obory nejpozději 1. 9. 2010.

Třetí vlna oborů právě prochází schvalovacím řízením na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy. Jedná se o 31 RVP pro obory vzdělání kategorie M, 14 RVP kategorie L (střední vzdělání s maturitní zkouškou), 10 RVP kategorie H (střední vzdělání s výučním listem), 19 RVP kategorie E (střední vzdělání s výučním listem), 5 RVP kategorie J (střední vzdělání se závěrečnou zkouškou) a 3 samostatné RVP nástavbového studia.

Převodník oborů nové a staré soustavy je otištěn v příloze a rovněž je přístupný na www.infoabsolvent.cz.

9. Vývoj kvalifikačních struktur na pracovním trhu v ČR a v zahraničí

V současné ekonomické situaci lze jen velmi těžko předpokládat budoucí vývoj kvalifikačních požadavků na pracovním trhu. Zaměříme se tedy na vývoj profesních a odvětvových struktur pracovního trhu v letech nedávných.

Celé 20. a počátek 21. století představují pro Evropu a vyspělou část světa vůbec období velkých změn na trhu práce, ve strukturách zaměstnanosti a v růstu požadavků na dobře připravené lidské zdroje. Působí na to proměny, které přináší nové technologie a s nimi spojený růst produktivity, nové trendy v organizaci a dělbě práce. Během 20. století pomalu odcházela **průmyslová éra** a lidé se ve **společnosti služeb** přesunuli spíše do obchodu, dopravy a obdobných činností náročných na lidskou práci (největší podíl zaměstnanosti se přelévá z průmyslu do tradičních služeb – terciéru). Začátek nového století je svědkem další proměny, kdy se ve **společnostech vědění** hlavním výrobním faktorem stávají znalosti, informace, učení a schopnosti lidí je získávat a využívat.

Změny, ke kterým na pracovních trzích dochází, se pochopitelně promítají do nároků a požadavků na pracovní sílu a lidské zdroje. S novými technologiemi je spojen nejen růst produktivity, ale i nové trendy v organizaci a dělbě práce. Zrychluje se úbytek málo kvalifikovaných pracovních míst a naopak roste počet míst s vyššími kvalifikačními požadavky.

Společenské a ekonomické změny se tak promítají do odvětvových a profesních charakteristik pracovních míst, která jsou k dispozici na trhu práce v určité zemi v určitém čase, a do jejich kvalifikační náročnosti. Analýzy vývoje odvětvových a profesních struktur pracovních míst vykazují v dlouhodobém i střednědobém vývoji zřetelné zákonitosti.

9.1 Střednědobý vývoj 1990–2006

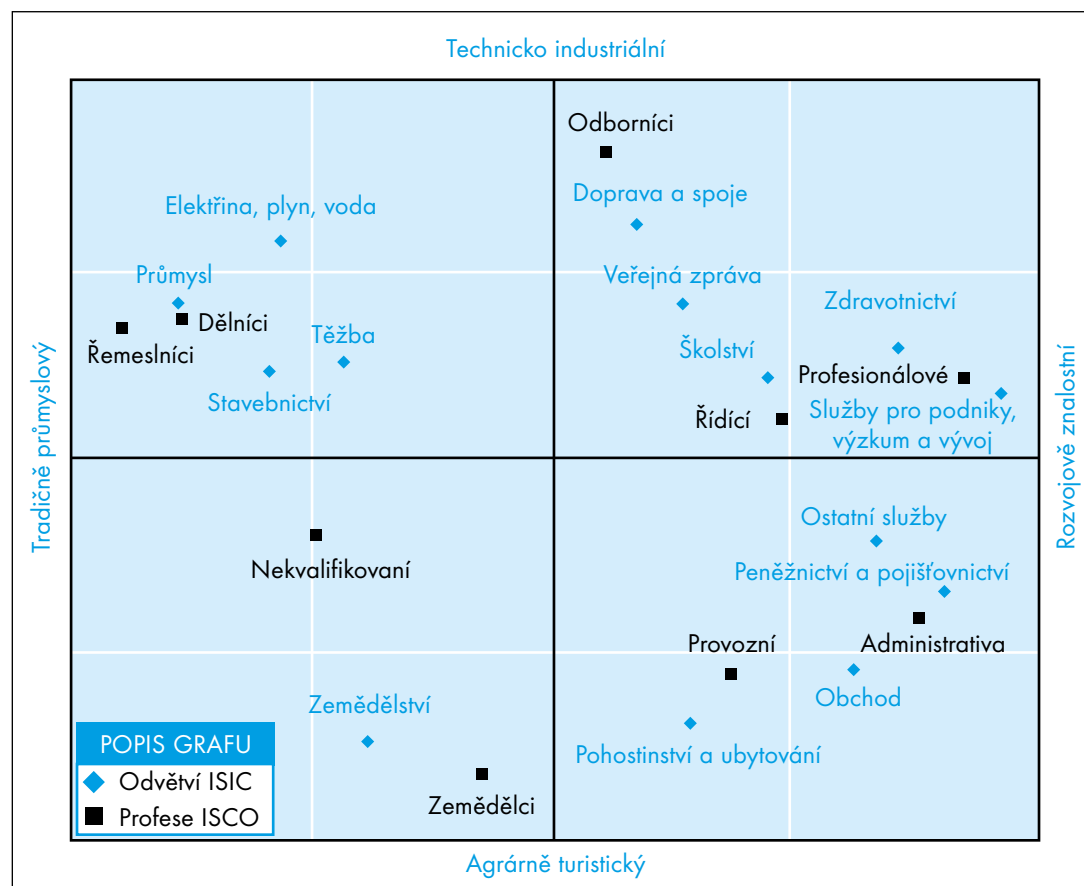
Rozbor vývoje a rozložení zaměstnanosti v posledních dvou desetiletích v zemích OECD (ale i v regionech členských zemí EU) ukázal na **čtyři základní typy** odvětvové a profesní struktury pracovních míst a zaměstnanosti. **Agrárně turistický** typ se silnou orientací na zemědělské práce vykonávané zemědělci a nekvalifikovanými pracovníky, ovšem propojené s pohostinstvím, ubytováním a obchodem a s tím souvisejícími provozními i administrativními profesemi. **Tradičně průmyslový** typ, především se zpracovatelským průmyslem a stavebnictvím, spojenými s dělníckými a řemeslnými profesemi a nekvalifikovanou pracovní silou.

Rozvinutý industriální typ, v němž se k průmyslu přidává doprava, ale i postupně vytvářená veřejná správa a některé další služby a odborné profese. **Rozvojově znalostní** typ založený především na službách, mezi nimiž mají silné po-

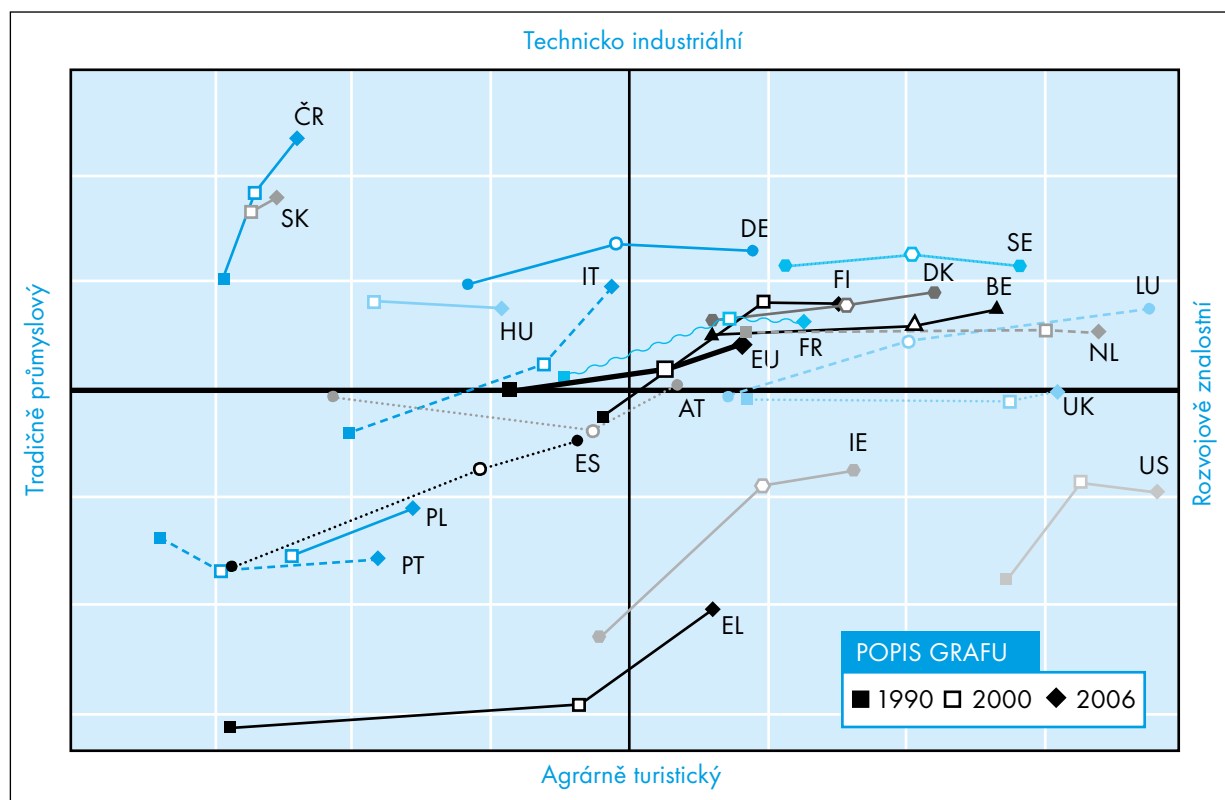
stavení různorodé služby pro podnikání, včetně výzkumu a vývoje, ale i veřejné služby jako je školství a zdravotnictví. Na významu získávají profese jako profesionálové a řídící pracovníci. Každý z uvedených typů představuje naprosto rozdílnou skladbu pracovních míst a zaměstnání, a má tedy také přírodně zcela odlišné nároky na vzdělání a kvalifikaci pracovní síly.

Každá země (nebo i region) se v daném čase vyznačuje určitým profilem odvětvových a profesních struktur zaměstnanosti, který se více či méně přibližuje některému ze čtyř uvedených

Obrázek 9.1: Typologie pracovních míst v letech 1990–2006

Obrázek: 9.2: Profily zemí EU a OECD v letech 1990–2006

typů. Země jako Řecko (zvláště jeho ostrovy), ale i některé části Portugalska, Polska a Španělska se nejvíce blíží **agrárně turistickému** typu. Částečně je však lze řadit i k **tradičně průmyslovému** typu, do kterého dále patří Slovensko a Maďarsko. **Rozvinutý industriální** typ má v současnosti nejvýraznější reprezentanty v České republice, ale i v Německu a částečně i ve Skandinávských zemích, které však již přecházejí k **rozvojově znalostnímu** typu představovanému dále především zeměmi Beneluxu a Spojeného království. Jiné evropské země již nejsou typově tak vyhraněné. V čase se profily jednotlivých zemí (a regionů) pochopitelně proměňují a postupně se přesouvají ve vymezeném prostoru, přičemž směr těchto přesunů zhruba odpovídá dvěma hlavním výše popsaným tendencím.

9.2 Ukazatele ekonomické aktivity v ČR a ve vybraných zemích EU v roce 2006

Za posledních jedenáct let se počet zaměstnaných ve většině zemí EU zvýšil. Nejrychleji rostl ve Španělsku, Irsku a Lucembursku, kde se růst pohyboval kolem 4 %. V těchto zemích průměrná roční tempa růstu zaměstnaných výrazně převyšovala změny v ostatních státech Evropy. V EU jako celku se zaměstnanost zvyšovala o 1,05 % ročně, což je přibližně o 0,3 p. b. méně než v USA. V roce 2006 tak bylo v celé EU25 již přes 200 miliónů zaměstnaných osob, což je zhruba o 60 miliónů více než v USA. V ČR byl však v tomto období vývoj počtu zaměstnaných oproti celoevropskému trendu opačný. Počet zaměstnaných se tu za celé období snížil v průměru o 0,25 % ročně. Pokles však nastal především

v letech 1995–2000. Po roce 2000 ještě poklesl počet zaměstnaných v letech 2002–2004, v ostatních letech však již naopak docházelo k jeho pozvolnému zvyšování.

Situaci na trhu práce lze sledovat nejen pohledem na vývoj absolutních počtů zaměstnaných a nezaměstnaných, ale také pomocí široké palety relativních ukazatelů, jako jsou míra participace a míra zaměstnanosti.

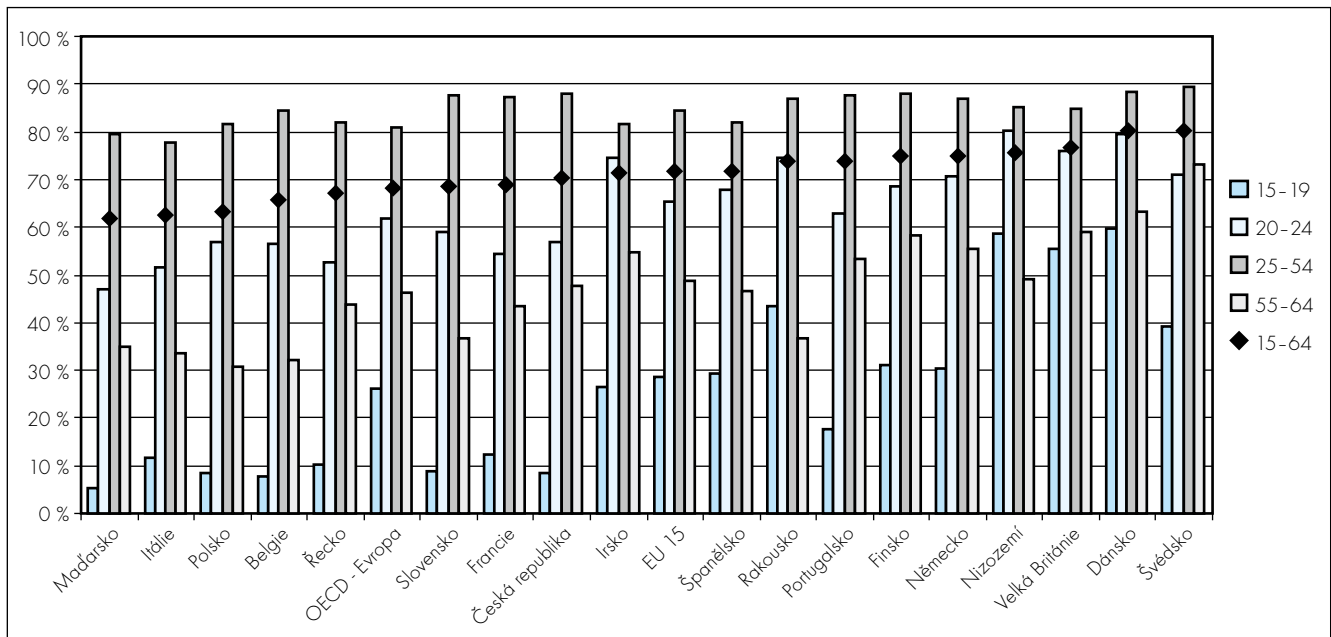
Následující obrázek ukazuje **míru participace**, čili podíl zaměstnaných a nezaměstnaných na celkové populaci v produktivním věku. Míru participace lze sledovat jak celkově, tak i pro jednotlivé věkové kategorie zvlášť (podíl se pak počítá v rámci kategorie).

Míra participace celková (15 až 64letých) se v EU 15 pohybovala v roce 2006 od 62,72 % v Itálii do 80,18 % ve Švédsku, průměr za EU 15 byl 71,73 %, v ČR pak zhruba na úrovni průměru EU 15 (70,33 %).

Na míru participace mladých lze pohlížet jako na ukazatel podílu mladých lidí, kteří již přešli na trh práce (a stali se zaměstnanými, nebo nezaměstnanými). Je-li tedy míra participace mladých nízká, znamená to, že velká část mladých lidí ještě neopustila vzdělávací systém, čili potenciálně by vzdělanostní úroveň pracovní síly měla být v těchto zemích v budoucnu vyšší než v zemích, které mají v současnosti vysokou míru participace mladých.

Míra participace nejmladší věkové skupiny (15 až 19letých) se v EU 15 pohybovala od 8,42 % v Belgii po extrémně vysokou hodnotu 58,65 % v Nizozemí. Průměr za země EU 15 byl 28,71 %, což je výrazně vyšší hodnota než v ČR a dalších třech zobrazených nových členských zemích.

Obrázek 9.3: Míra participace (podíl pracovních sil v populaci) ve vybraných zemích EU v jednotlivých věkových kategoriích
(v %, v roce 2006)

Míra participace mladých ve věku 15 až 19 let byla v ČR velmi nízká (8,42 %), dokonce třetí nejnížší mezi porovnávanými zeměmi, po Maďarsku a Belgii. To je pro Českou republiku velice pozitivní, neboť jak již bylo řečeno výše, míra participace vyjadřuje procento mladých ve věku 15 až 19 let, kteří jsou již mezi zaměstnanými či nezaměstnanými a nízká hodnota znamená, že velká část mladých lidí ještě studuje. Zároveň to však ovlivňuje celkovou míru participace, která je tím pádem nižší než v zemích, kde mezi pracovní sílu hojně vstupují i nejmladší (např. Dánsko, Nizozemí, Velká Británie, Švédsko a Rakousko).

Míra participace **starších** lidí byla nejvyšší ve Švédsku (téměř 73 %) a Dánsku (přes 63 %). V České republice byla míra participace starších jen necelých 48 %, tj. jen o jeden procentní bod méně než průměr EU 15. Z letmého pohledu na hodnoty v jednotlivých zemích by se dalo říci, že v kategorii starších (55 až 64letých) byla vysoká míra participace hlavně v severovýchodních státech a nízká v jižních státech a ve čtyřech zobrazených nových členských státech.

Ze srovnání míry participace **mladých** (věk 15 až 24) a **starších** (55 až 64) vyplynulo, že v Rakousku byla participace mladých velmi vysoká, zatímco participace starších byla na úrovni nejnižších hodnot v rámci zobrazených států EU. Dalšími zeměmi, kde míra participace mladších převyšovala míru participace starších jsou Nizozemí, Velká Británie, Španělsko, Dánsko, Polsko.

Míra participace starších převyšovala míru participace mladších ve Švédsku, České republice, Řecku, Portugalsku, Francii, Finsku, Maďarsku, Německu. Téměř vyrovnané jsou v Itálii, Belgii, na Slovensku, v Irsku.

Míra zaměstnanosti je vyjádřena jako podíl počtu zaměstnaných na celkovém počtu lidí starších 15 let v populaci. (Míra zaměstnanosti mladých ve věku 15 až 24 let je podíl zaměstnaných této věkové kategorie na populaci ve věku

15 až 24 let.) Pro mezinárodní srovnávání se používá definice zaměstnanosti ILO (International Labour Organization).

Evropská rada stanovila na svých zasedáních v Lisabonu v roce 2000 a ve Stockholmu v roce 2001 cíl zvýšit zaměstnanost. **Míra zaměstnanosti by měla do roku 2010 ve všech státech EU dosahovat alespoň 70 %** (celková míra 15 až 64letých), míra zaměstnanosti žen pak minimálně 60 % a starších osob ve věku 55 až 64 let nejméně 50 %.

Česká republika zatím kritéria zaměstnanosti podle dostupných údajů nesplňovala. V roce 2006 byla celková míra zaměstnanosti ČR 15 až 64letých 65,27 %, žen 57 %, starších osob 45,2 %. Během prvního pololetí roku 2007 se celková míra zaměstnanosti zvýšila na 66,5 %. Růst zaměstnanosti je způsoben především tím, že v současné pracovní síle jsou zastoupeny silné populační ročníky z poválečných a z 80. let a přispívá k němu i stále se posouvající věková hranice pro odchod do důchodu. Míra zaměstnanosti vzrostla i přes zvyšující se podíl studentů vysokých škol, který by za jinak stejných okolností způsobil pokles míry zaměstnanosti.

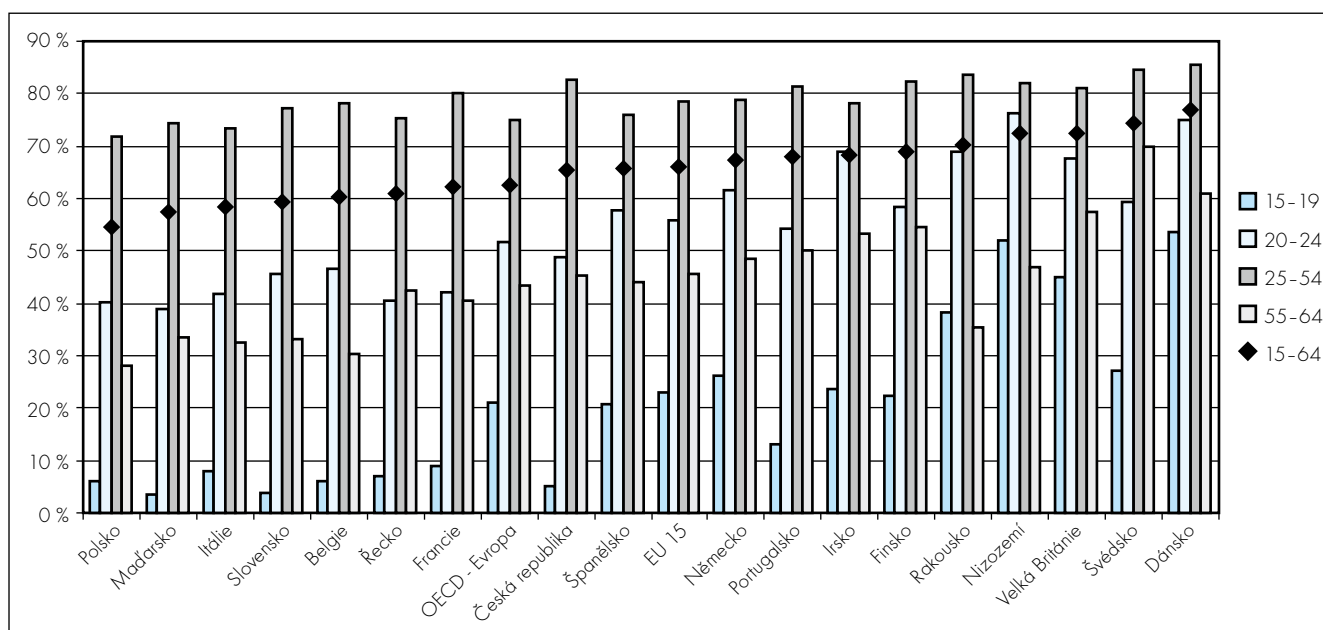
Vzhledem k propuknutí ekonomické krize na přelomu let 2008/2009 však tento trend nabyl spíše opačných tendencí, neboť se zvyšuje počet nezaměstnaných osob. Z těchto důvodů budou lisabonské cíle v roce 2010 pro většinu členských zemí nedosažitelné.

70% minimální hranici pro celkovou míru zaměstnanosti podle údajů z roku 2006 splňovaly Dánsko, Švédsko, Velká Británie, Nizozemí a Rakousko.

V porovnání se Slovenskem (59,4 %), Maďarskem (57,3 %) a Polskem (54,5 %) byla Česká republika splnění kritéria (70% hranice) nejbližší.

Míra zaměstnanosti žen v ČR se již řadu let udržovala na úrovni 57 %, pouze s mírnými meziročními výkyvy v řádu desetin procentního bodu. Česká republika tedy minimální 60% hranici na rozdíl od Dánska, Švédska, Velké Británie,

Obrázek 9.4: Míra zaměstnanosti ve vybraných zemích Evropské unie v roce 2006 (v %, pro jednotlivé věkové kategorie)

Finsko, Nizozemí, Portugalsko, Rakousko a Německo, také nespĺňovala. Průměrná míra zaměstnanosti žen v EU 15 se zvyšovala, v roce 2006 dosáhla hodnoty 59,22 %.

Požadovanou minimální hranici (50 %) pro **míru zaměstnanosti starších lidí** (55 až 64letých) již splňovaly Švédsko, Dánsko, Velká Británie, Finsko a Portugalsko. Nejvyšší míra zaměstnanosti starších byla tedy v severovýchodních zemích, což však není překvapivé vzhledem k tomu, že v těchto zemích byla vysoká míra participace jak celková, tak i starších osob.

9.3 Vývoj sektorové a odvětvové struktury zaměstnanosti v ČR a EU mezi lety 1995 a 2006

Podíly jednotlivých odvětví a sektorů na celkové zaměstnanosti se mezi zeměmi EU navzájem poměrně dost odlišovaly. Základní trendy vývoje byly však velmi podobné. Téměř ve všech zemích EU19 došlo za posledních 11 let ke snížení podílu primárního a sekundárního sektoru na celkové zaměstnanosti. Výjimkami jsou jen Portugalsko (kde se podíl primárního sektoru zvýšil, i když pouze o 0,2 p. b.) a Slovensko (tam o 0,3 p. b. vzrostl podíl sekundárního sektoru). Naopak ve všech zemích se zvýšil podíl tržního a kromě Finska a Maďarska i veřejného kvartéru. Jediné, kde se země EU od sebe výrazně lišily, bylo ve vývoji podílu terciérního sektoru. V deseti zemích (včetně ČR) se za minulých 11 let jeho podíl na celkové zaměstnanosti snížil, v devíti naopak vzrostl. Celkově k největším strukturálním změnám došlo v Řecku, Německu a Velké Británii. Nejméně se naopak odvětvová struktura změnila v Portugalsku, České republice a Francii.

Podle sektorové struktury zaměstnaných lze země EU rozdělit do několika skupin. V Portugalsku, Řecku a Polsku byl v roce 2006 oproti ostatním zemím výrazně vyšší podíl primárního sektoru, tedy především zemědělství, lesnictví a rybolovu (AB). Ve dvou prvně jmenovaných zemích byl

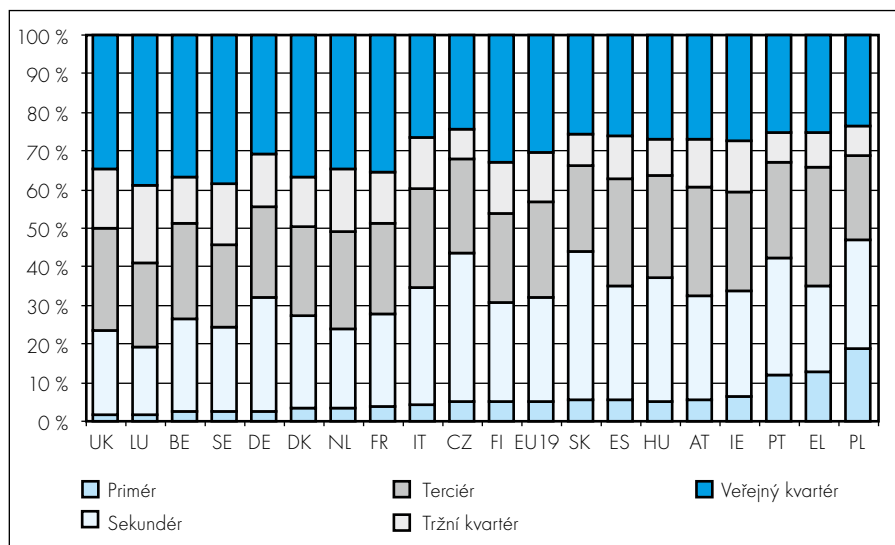
jeho podíl na celkové zaměstnanosti kolem 12 % a v Polsku dokonce více než 17 %. Odstup těchto tří zemí od zbytku EU byl obrovský. Irsko, země se čtvrtým nejvyšším podílem primárního sektoru, následovalo s velkým odstupem s podílem 6,3 %. Mezi ostatními zeměmi pak již tak velké rozdíly v podílu primárního sektoru nebyly. Další skupina zemí, do které patří Česká republika, Slovensko a Maďarsko, se vyznačovala vysokým podílem sekundárního sektoru, který zahrnuje celý zpracovatelský průmysl (D), dále výrobu a rozvod elektřiny, plynu a vody (E) a stavebnictví (F). V Maďarsku v něm byla zaměstnána téměř jedna třetina všech zaměstnaných osob, v České republice a na Slovensku to bylo dokonce téměř 40 %. Kolem 30 % zaměstnaných má tento sektor rovněž v Německu, Španělsku, Itálii a Portugalsku. V několika dalších zemích, konkrétně Lucembursku, Švédsku, Velké Británii, Dánsku a Nizozemsku, byl naopak velice silný kvartérní sektor. Tržní a veřejný kvartérní sektor dohromady zahrnoval v těchto zemích více než polovinu všech zaměstnaných osob z celé ekonomiky.

Jak již bylo uvedeno výše, v ČR bylo nejvíce zaměstnaných osob v sekundárním sektoru. I přesto, že se jeho podíl v minulých 11 letech snížil, stále byl v roce 2006 jeho podíl o 15 p. b. vyšší než podíl terciérního sektoru a veřejného kvartéru. Nejnižší podíl měl v ČR primární sektor a jeho podíl navíc stále klesá.

V EU i v ČR bylo nejvíce osob v roce 2006 zaměstnáno shodně ve velkoobchodě, maloobchodě a opravách (G). Vysoký podíl na zaměstnanosti mělo v ČR i v EU také zdravotnictví, veterinární a sociální činnosti (N) a stavebnictví (F). V EU mělo podíl nad 7 % na celkové zaměstnanosti ještě také odvětví nemovitosti, služby pro podniky, výzkum a vývoj (K) a v ČR doprava a komunikace (I). Naopak nejméně zaměstnaných bylo, a to v EU i v ČR, ve výrobě a rozvodu elektřiny, plynu a vody (E), v průmyslu skla, keramiky a porcelánu (D.I) a v těžebním průmyslu (C).

9. Vývoj kvalifikačních struktur na pracovním trhu v ČR a v zahraničí

Obrázek 9.5: Sektorová struktura zaměstnaných osob, země EU 19, rok 2006

Tabulka 9.1: Odvětvová struktura zaměstnaných osob: ČR a EU23, 1995, 2006

	ČR 1995	ČR 2006	EU 1995	EU 2006
Primér celkem	8,5%	4,9%	6,8%	6,4%
AB - Zemědělství, lesnictví a rybolov	6,6%	3,8%	6,2%	6,1%
C - Těžební průmysl	2,0%	1,1%	0,6%	0,3%
Sekundér celkem	40,0%	38,8%	26,9%	23,5%
D.A - Potravinářský a tabákový průmysl	3,0%	2,6%	2,3%	2,0%
D.BC - Textilní, oděvní a kožedělný průmysl	4,1%	2,1%	2,1%	1,3%
D.DE - Dřevozpracující, papírenský a polygrafický průmysl	2,7%	2,8%	2,2%	1,8%
D.FGH - Chemický a farmaceutický průmysl	2,2%	2,7%	1,9%	1,6%
D.I - Průmysl skla, keramiky a porcelánu	1,7%	1,5%	0,9%	0,7%
D.J - Výroba kovů a kovodělných výrobků	4,9%	5,4%	2,6%	2,3%
D.K - Výroba strojů a zařízení	4,0%	2,9%	2,0%	1,7%
D.L - Výroba elektrických a optických přístrojů	2,3%	3,3%	2,0%	1,7%
D.M - Výroba dopravních prostředků	1,9%	3,2%	1,5%	1,4%
D.N - Zpracovatelský průmysl jinde neuvedený	1,7%	1,7%	1,2%	0,9%
E - Výroba a rozvod elektřiny	2,1%	1,6%	1,0%	0,8%
F - Stavebnictví	9,2%	9,0%	7,3%	7,5%
Terciér celkem	23,3%	24,1%	25,2%	25,6%
G - Velkoobchod, maloobchod a opravy	12,5%	12,7%	15,2%	15,2%
H - Pohostinství a ubytování	3,1%	3,9%	4,0%	4,6%
I - Doprava a komunikace	7,7%	7,5%	6,0%	5,8%
Tržní kvartér celkem	6,8%	8,6%	12,1%	15,0%
J - Peněžnictví a pojišťovnictví	1,8%	1,9%	3,1%	2,8%
K - Nemovitosti, služby pro podniky, výzkum a vývoj	4,9%	6,7%	9,0%	12,2%
Veřejný kvartér celkem	21,5%	23,6%	29,0%	29,4%
LQ - Veřejná správa, obrana a sociální zabezpečení	6,1%	6,8%	7,5%	6,7%
M - Školství	6,2%	6,0%	6,9%	6,9%
N - Zdravotnictví, veterinární a sociální činnosti	5,7%	6,8%	9,0%	9,4%
OP - Ostatní služby	3,5%	4,1%	5,8%	6,4%

Největší rozdíl v zastoupení na celkové zaměstnanosti byl mezi EU a ČR v podílu osob z odvětví nemovitosti, služby pro podniky, výzkum a vývoj (K). Tato odvětví měla v EU o více než 5,5 p. b. vyšší podíl na celkové zaměstnanosti než v ČR. O přibližně 2,5 p. b. vyšší podíl než v ČR tvořilo v EU také zdravotnictví, veterinární a sociální činnosti (N),

velkoobchod, maloobchod a opravy (G), zemědělství, lesnictví a rybolov (AB) a ostatní služby (OP). Naopak v ČR byl o více 3 p. b. vyšší podíl než v EU výroby kovů a kovodělných výrobků (D.J) a přibližně o 1,7 p. b. výroby dopravních prostředků (D.M), dopravy a komunikace (I), výroby elektrických a optických přístrojů (D.L) a stavebnictví (F).

Mezi roky 1995-2006 přibýlo nejvíce zaměstnaných osob v EU i v ČR v odvětví nemovitosti, služby pro podniky, výzkum a vývoj (K). V ČR jich v tomto odvětví přibýlo 75 tis., v celé EU to bylo více než 8,7 milionu. V obou ekonomikách se rovněž výrazně zvýšil počet zaměstnaných ve zdravotnictví, veterinárních a sociálních činnostech (N) - v ČR o 47 tis., v EU o téměř 3 miliony. Výrazné zvýšení (téměř o 3,5 milionu osob) nastalo v EU i ve velkoobchodě, maloobchodě a opravách (G). O 2,5 milionu se zvýšil počet osob v ostatních službách (OP) a nárůst přes 2 miliony byl i v pohostinství a ubytování (H) a ve stavebnictví (F). Zajímavý byl v EU i nárůst o téměř 1,3 milionu osob v zemědělství, lesnictví a rybolovu (AB), neboť to je odvětví, kde v ČR naopak došlo k největšímu snížení (o 145 tis.). Společně s ním poklesl v ČR o více než 100 tis. také počet osob zaměstnaných v textilním, oděvním a kožedělném průmyslu (D.BC). To je odvětví, ve kterém se v EU počet zaměstnaných snížil o více než 1,1 milionu a byla tam tak nejvíce klesajícím odvětvím. Pokles o více než 300 tis. zaměstnaných postihl také těžební průmysl (C) a dřevozpracující, papírenský a polygrafický průmysl (D.DE). V ČR, kromě dvou již zmíněných odvětví, ubylo nejvíce zaměstnaných ještě ve výrobě strojů a zařízení (D.K), v těžebním průmyslu (C) a ve výrobě a rozvodu elektřiny, plynu a vody (E). Naopak zaměstnanost výrazně rostla (kromě dvou odvětví zmíněných

na začátku tohoto odstavce) ve výrobě elektrických a optických přístrojů (D.L), v pohostinství a ubytování (H) a především ve výrobě dopravních prostředků (D.M), kde se počet zaměstnaných zvýšil o 60 tisíc.

Změny v odvětvové struktuře samozřejmě následně ovlivnily i profesní strukturu zaměstnaných osob v ekonomice.

9.4 Sektorová a odvětvová struktura zaměstnanosti v ČR a ve vybraných zemích EU v roce 2007

Již mnoho let bylo možné pozorovat postupnou změnu ve struktuře zaměstnanosti v Evropě směrem od zemědělství ke službám. Více než polovina Evropanů pracovala v roce 2007 v sektoru služeb (jak je vidět z obrázku 9.6, např. v Británii a ve Švédsku pracovaly ve službách tři čtvrtiny obyvatel). Podíl osob zaměstnaných v zemědělství byl nejnižší, v průměru sedmadvaceti členských států EU tvořili zaměstnanci a podnikatelé v zemědělství pouhých 5,2 %.

Česká republika měla v porovnání s průměrem EU 27 velmi vysoký podíl zaměstnaných v průmyslu a stavebnictví (40,3 %) na úkor ostatních dvou sektorů. Podobné rozložení pracovních sil mezi sektory je i na Slovensku.

Poměrně vysokou zaměstnanost v zemědělství mělo Polsko a Řecko.

Následující obrázek 9.7 ukazuje podrobněji strukturu zaměstnanosti v odvětvích sektoru průmyslu a stavebnictví ve vybraných zemích EU. Pořadí zemí je určeno velikostí podílu osob zaměstnaných v tomto sektoru.

Více než polovina osob zaměstnaných v průmyslovém sektoru pracovala ve zpracovatelském průmyslu. Podíly osob zaměstnaných ve stavebnictví byly ve všech sledovaných zemích přibližně stejné (v rozmezí 6 až 10 % z celkového počtu), podíly ostatních odvětví byly velmi nízké.

Není překvapivé, že mezi zeměmi s nejnižším podílem osob zaměstnaných v průmyslovém sektoru byly Velká Británie, Švédsko a Nizozemí, kde byl i nízký podíl zaměstnaných v zemědělství a většina obyvatel zaměstnána ve službách.

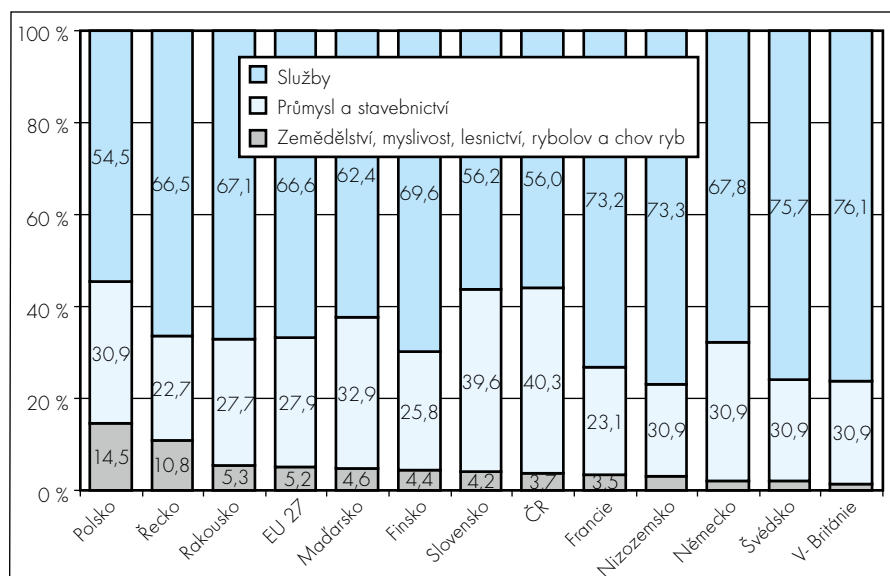
Průmyslový sektor měl na zaměstnanosti relativně nízký podíl také v Řecku (zhruba 23% podíl, zemědělství téměř 11%). V těchto zemích byla váha stavebnictví v porovnání se zpracovatelským průmyslem poměrně významná.

Česká republika vedla v podílu osob zaměstnaných ve zpracovatelském průmyslu (téměř 30 % celkového počtu zaměstnaných nebo jinak řečeno, 3/4 zaměstnaných průmyslového sektoru). V České republice byl také poměrně vysoký podíl těžebního průmyslu na zaměstnanosti (trojnásobek průměru EU), v Polsku, kde jinak průmyslový sektor nebyl z pohledu zaměstnanosti tak silný, to byl dokonce čtyřnásobek. Nadprůměrný byl v těchto zemích také podíl energetického průmyslu.

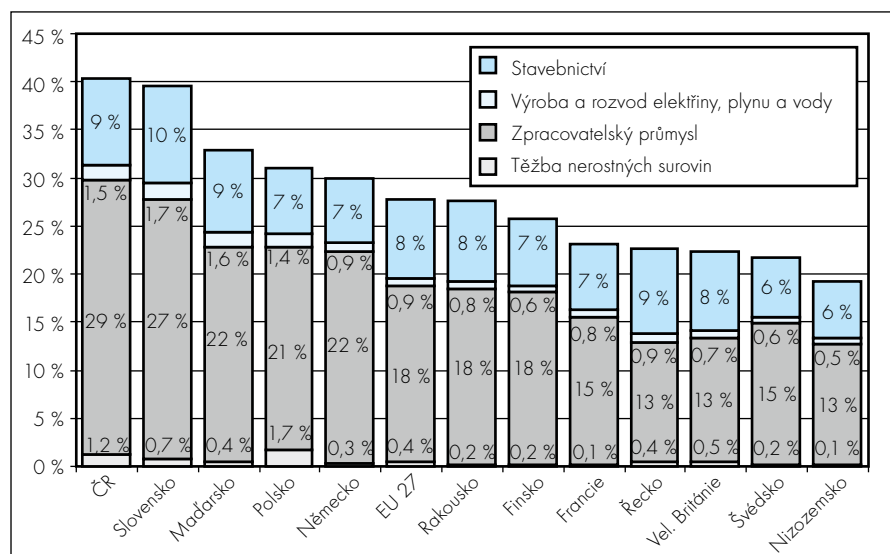
Další obrázek 9.8 ukazuje strukturu zaměstnanosti v odvětvích sektoru služeb ve vybraných zemích EU. V České republice měly na zaměstnanosti v porovnání s vyspělými zeměmi vysoký podíl doprava, skladování a spoje, nízký naopak zdravotní a sociální péče.

Ve veřejné správě byl v ČR zaměstnán zhruba stejný podíl osob, jako ve vyspělých zemích EU. Překvapivě nízký podíl veřejné správy a obrany na celkové zaměstnanosti byl ve Finsku a částečně i ve Švédsku, vysoký ve Francii a Řecku. V turisticky atraktivních lokalitách byl vyšší podíl zaměstnaných v ubytovacích a stravovacích službách.

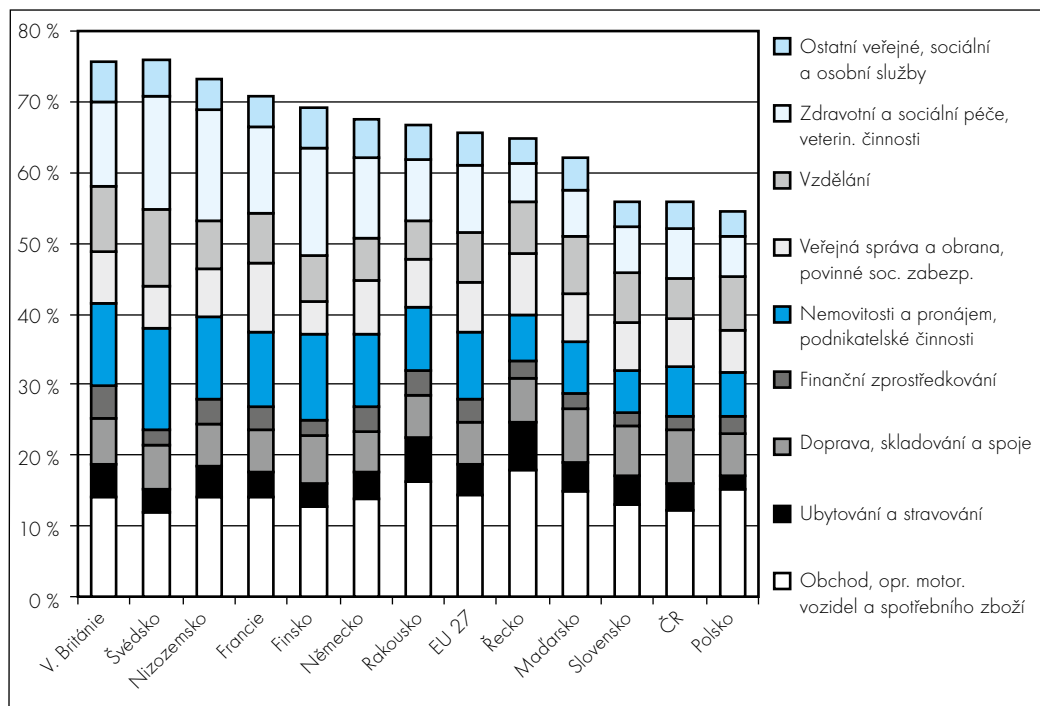
Obrázek 9.6: Podíly jednotlivých sektorů na zaměstnanosti v evropských zemích ve 2. čtvrtletí 2007

Obrázek 9.7: Podíly osob zaměstnaných v průmyslu a stavebnictví (2. čtvrtletí 2007) ve vybraných evropských zemích

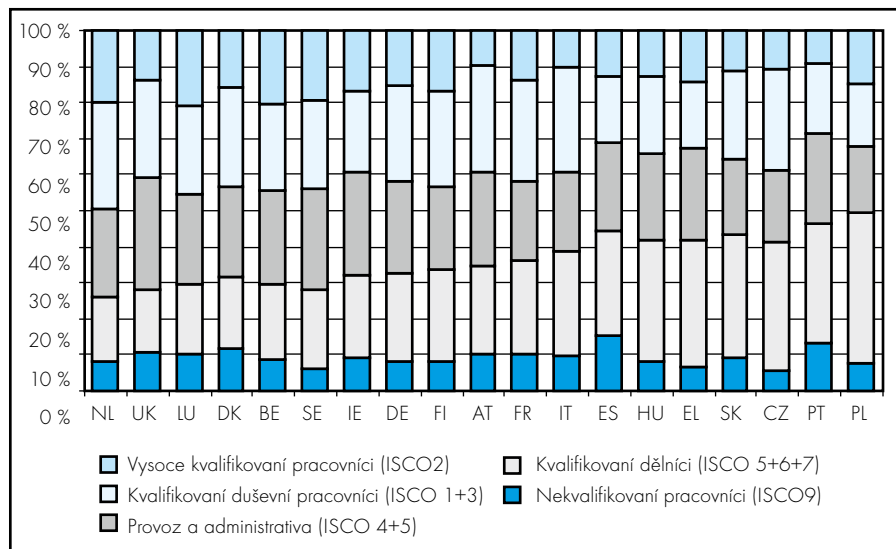

Obrázek 9.8: Podíly osob zaměstnaných v sektoru služeb (2. čtvrtletí 2007)

rou od ČR ze všech zemí EU15. Za posledních 11 let se rovněž výrazně snížil rozdíl mezi profesní strukturou ČR a Irska. I přes toto přiblížení však také Irsko stále patří mezi země s velice odlišnou profesní strukturou. Z výše uvedených šestice zemí, které byly v roce 2006 ČR profesně nejbližší, se ČR od roku 1995 nejvíce přiblížila Itálii. Profesní struktura ČR se od té doby sblížila i s profesní strukturou ve Španělsku, od ostatních zemí se, co se týká shody profesní struktury, oddálila. Oproti profesní struktuře Itálie a Německa (tedy dvou zemí, které jsou ČR svou profesní strukturou nejbližší) byl v ČR v roce

Obrázek 9.9: Profesní struktura zaměstnaných osob; země EU 19, 2006

2006 nižší podíl na zaměstnaných osobách především v profesních skupinách patřících mezi nižší administrativní pracovníky (profesní skupiny 4a až 4g). V Itálii je oproti situaci v ČR také významně větší podíl zaměstnaných vedoucích a ředitelů malých podniků a organizací (1d) a pomocných a nekvalifikovaných pracovníků (9a až 9d). Naopak v Itálii i Německu mají mezi zaměstnanými výrazně nižší podíl než v ČR osoby patřící mezi profese obsluha strojů a zařízení (8a až 8e) a technici ve fyzikálních, technických a příbuzných oborech (3a).

Při pohledu na profesní struktury jednotlivých zemí EU zjistíme, že rozdíl mezi nimi byl dán především velice rozdílným zastoupením kvalifikovaných dělníků (ISCO 6, 7 a 8). Jejich podíl

9.5 Vývoj profesní struktury zaměstnaných mezi lety 1995 a 2006

Při porovnání profesní struktury ČR se strukturou zemí původní EU15 se ukázalo, že v roce 2006 byla profesní strukturou ČR nejbližší Itálie. Dále následovalo s odstupem Německo a pak s dalším odstupem čtveřice států – Nizozemsko, Francie, Finsko a Španělsko. Naopak nejvíce odlišná byla profesní struktura ve Spojeném království, Portugalsku a Řecku. Za posledních 11 let se ČR o největší kus přiblížila profesní strukturou k Řecku. V roce 1995 však byly profesní struktury ČR a Řecka natolik odlišné, že i přes velké přiblížení v posledních letech je právě Řecko stále zemí s nejdílnější profesní struktu-

na celkovém počtu osob zaměstnaných v dané ekonomice se v jednotlivých zemích pohyboval od 17 % (Spojené království a Nizozemsko) až po 41 % v Polsku. Země by se podle tohoto podílu daly rozčlenit do podobných skupin jako v případě odvětví. Nejvyšší podíl měli kvalifikovaní dělníci v zemích s nejvyšším podílem primárního nebo sekundárního sektoru, tedy kromě Polska i v Řecku, České republice, Maďarsku, Portugalsku a na Slovensku. Ve všech těchto zemích tvořili kvalifikovaní dělníci více než jednu třetinu zaměstnaných osob. Naopak nejen v Nizozemsku a Spojeném království, ale rovněž v Lucembursku a Dánsku byl jejich podíl menší než jedna pětina.

9. Vývoj kvalifikačních struktur na pracovním trhu v ČR a v zahraničí

Tabulka 9.2: Profesní struktura zaměstnaných osob, ČR a EU 23, 1995 a 2006

	ČR 1995 4 910	ČR 2006 4 808	EU 1995 185 207	EU 2006 207 806
ISCO1 celkem - Zákonnodárci, vedoucí a řídicí pracovníci	6,2%	6,7%	8,3%	8,6%
1a - Zákonnodárci a vyšší úředníci	0,2%	0,5%	0,3%	0,2%
1b - Ředitelé a vedoucí velkých organizací, podniků a společností	1,3%	1,7%	2,7%	2,7%
1c - Vedoucí pracovníci univerzálních dílčích celků	0,8%	0,9%	1,7%	1,9%
1d - Vedoucí a ředitelé malých podniků a organizací	3,9%	3,6%	3,6%	3,9%
ISCO2 celkem - Vědečtí a odborní duševní pracovníci	9,6%	10,8%	12,0%	13,9%
2a - Vědci a odborníci v přírodních vědách	0,3%	0,3%	0,2%	0,2%
2b - Vědci a odborníci v oblasti výpočetní techniky	0,5%	0,8%	0,6%	1,1%
2c - Projektanti, konstruktéři, architekti a techničtí vědci a inženýři	1,3%	1,2%	1,9%	2,1%
2d - Vědci a odborníci v lékařských a biologických oborech	1,1%	1,3%	1,9%	1,8%
2e - VŠ pedagogové a vědeckopedagogičtí pracovníci	0,3%	0,4%	0,5%	0,5%
2f - Učitelé středních škol	0,8%	0,9%	2,1%	1,9%
2g - Učitelé předškolního, základního a speciálního školství	2,0%	1,8%	1,6%	1,8%
2h - Vědci a odborníci v ekonomické oblasti a společenských vědách	1,8%	2,2%	1,3%	2,3%
2i - Odborní pracovníci v právní oblasti	0,4%	0,6%	0,5%	0,6%
2j - Umělečtí pracovníci, novináři a redaktori, archiváři a knihovníci	0,7%	0,9%	0,7%	0,8%
2k - Odborní administrativní pracovníci	0,4%	0,4%	0,8%	0,7%
ISCO3 celkem - Techničtí, zdravotničtí a pedagogičtí pracovníci a pracovníci v příbuzných oborech	18,1%	22,0%	14,0%	16,8%
3a - Technici ve fyzikálních, technických a příbuzných oborech	4,1%	4,6%	2,5%	2,5%
3b - Techničtí pracovníci v oblasti výpočetní techniky	0,7%	1,0%	0,5%	0,7%
3c - Obsluha elektronických zařízení, letecký, lodní a železniční personál	1,0%	1,3%	0,6%	0,7%
3d - Techničtí pracovníci v biologii, zemědělství a lesnictví	1,1%	0,8%	0,2%	0,3%
3e - Zdravotničtí asistenti, optici a rehabilitační pracovníci	0,4%	0,7%	0,7%	1,2%
3f - Zdravotní sestry a odborní ošetrovatelé	2,0%	2,1%	1,5%	1,3%
3g - Pedagogičtí pracovníci, vychovatelé (mimo učitelů)	1,1%	1,1%	1,1%	1,2%
3h - Zprostředkovatelé a agenti v obchodě, financích a přepravě	2,5%	4,1%	2,9%	3,7%
3i - Odborní administrativní a celní a daňoví pracovníci	4,4%	5,4%	3,1%	3,7%
3j - Policejní inspektoři a detektivové	0,4%	0,3%	0,1%	0,2%
3k - Sociální pracovníci	0,1%	0,2%	0,5%	0,7%
3l - Profesionální sportovci a pracovníci umění a zábavy	0,3%	0,4%	0,4%	0,7%
ISCO4 celkem - Nižší administrativní pracovníci (úředníci)	7,6%	7,1%	13,5%	10,8%
4a - Kancelářští a manipulační pracovníci, sekretářky a písáčky	1,2%	1,1%	3,4%	1,8%
4b - Úředníci zpracovávající číselné údaje	1,8%	1,0%	2,1%	1,4%
4c - Úředníci ve skladech, v dopravě a v přepravě	2,0%	2,0%	1,4%	1,5%
4d - Úředníci v knihovnách, na poštách a v příbuzných oborech	0,7%	0,7%	1,0%	0,7%
4e - Ostatní nižší úředníci jinde neuvedení	0,5%	0,5%	3,5%	3,3%
4f - Pokladníci a pracovníci v příbuzných oborech	0,9%	1,3%	1,5%	1,1%
4g - Pracovníci poskytující různé informace	0,5%	0,5%	0,6%	1,0%
ISCO5 celkem - Provozní pracovníci ve službách a obchodě	11,4%	12,1%	13,3%	13,5%
5a - Obsluhující pracovníci v dopravě a při cestování (průvodci)	0,3%	0,2%	0,2%	0,2%
5b - Provozní pracovníci stravování a pracovníci v příbuzných oborech	3,1%	3,3%	3,0%	3,0%
5c - Pečovatelé a pomocní ošetrovatelé	0,5%	1,3%	2,8%	3,4%
5d - Kadeřníci, kosmetici, maséři ad.	0,6%	0,8%	0,9%	1,0%
5e - Pracovníci ochrany a ostrahy	1,2%	1,6%	1,2%	1,2%
5f - Prodavači a předváděči zboží	5,7%	4,9%	5,2%	5,1%
ISCO6 celkem - Kvalifikovaní dělníci v zemědělství a lesnictví	2,5%	1,5%	4,1%	3,7%
6a - Kvalifikovaní dělníci v zemědělství, lesnictví aj.	2,5%	1,5%	4,1%	3,7%
ISCO7 celkem - Řemeslníci a kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé a opraváři	21,8%	18,4%	16,5%	14,0%
7a - Kvalifikovaní dělníci hlavní stavební výroby a horníci	4,1%	3,7%	3,1%	2,9%
7b - Kvalifikovaní dělníci dokončovacích stavebních prací	2,8%	2,6%	3,3%	3,3%
7c - Kvalifikovaní strojírenští dělníci, výrobci a opraváři přesných přístrojů a nástrojů z kovů	5,2%	5,0%	2,7%	2,3%
7d - Mechanici a opraváři neelektrických strojů a zařízení	2,9%	2,1%	2,4%	1,9%
7e - Mechanici a opraváři elektrických strojů a zařízení	2,6%	1,9%	1,4%	1,1%
7f - Hrnčíři, skláři a umělečtí řemeslníci	0,5%	0,4%	0,3%	0,2%
7g - Polygrafové a knihvazači	0,3%	0,3%	0,5%	0,3%
7h - Kvalifikovaní zpracovatelé a výrobci potravinářských výrobků	0,8%	0,8%	1,0%	0,8%
7i - Kvalifikovaní zpracovatelé dřeva a truhláři	0,7%	0,6%	0,7%	0,5%
7j - Výrobci textilií, oděvů a výrobků z kůže, kožesin a zpracovatelé kůže, kožesin a obuvníci	1,9%	1,0%	1,3%	0,7%

	ČR 1995	ČR 2006	EU 1995	EU 2006
	4 910	4 808	185 207	207 806
ISCO8 celkem Obsluha strojů a zařízení	13,0%	14,3%	9,1%	8,5%
8a - Obsluha průmyslových strojů a zařízení	5,4%	5,7%	3,5%	3,0%
8b - Montážní dělníci	1,3%	2,1%	1,4%	1,2%
8c - Řidiči železničních kolejových vozidel a dělníci v příbuzných oborech	0,7%	0,5%	0,3%	0,2%
8d - Řidiči motorových vozidel	4,3%	4,3%	3,0%	3,1%
8e - Obsluha zemědělských, lesních, zemních, zdvihacích a podobných pojízdných zařízení	1,3%	1,7%	0,9%	1,0%
ISCO9 celkem Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	9,5%	7,3%	9,1%	9,8%
9a - Pouliční prodávači a domovníci a školníci	0,6%	0,7%	1,0%	0,9%
9b - Pomocníci, uklízeči, vrátní, poslíčky apod.	4,0%	3,1%	4,2%	5,3%
9c - Pomocní a nekvalifikovaní dělníci v zemědělství, lesnictví a rybářství	0,7%	0,4%	0,8%	0,6%
9d - Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci v průmyslu, stavebnictví a dopravě a v dolech a lomech	4,2%	3,1%	3,0%	3,0%

V ČR bylo v roce 2006 nejvíce osob (5,7 % všech zaměstnaných) zaměstnáno s profesí obsluha průmyslových strojů a zařízení (8a). Další profesí s podílem nad 5 % byli odborní administrativní a celní pracovníci (3i) a také kvalifikovaní strojírenští dělníci, výrobci a opraváři přesných přístrojů a nástrojů z kovů (7c). Jen málo pod 5 % zaměstnaných osob v ČR tvořily v roce 2006 osoby s profesí prodávači a předváděči zboží (5f) a také s profesí technici ve fyzikálních, technických a příbuzných oborech (3a).

V letech 1995–2006 se v ČR nejvíce zvýšil počet zaměstnaných osob s profesí zprostředkovatelé a agenti v obchodě, financích a přepravě (3h), a to o více než 71 tis. osob. Nárůst o více než 41 tis. zaznamenali odborní administrativní a celní a daňoví pracovníci (3i) a o téměř 40 tisíc montážní dělníci (8b) a pečovatelé a pomocní ošetřovatelé (5c). O téměř 22 tisíc vzrostl počet zaměstnaných techniků ve fyzikálních, technických a příbuzných oborech (3a). Naopak o téměř 50 tis. se snížil mezi zaměstnanými osobami počet kvalifikovaných dělníků v zemědělství a lesnictví (6a), pomocníků, uklízečů, vrátných a poslíčků (9b) a výrobců textilií, oděvů a výrobků z kůže, koženin a zpracovatelů kůže, koženin a obuvníků (7j). Počet zaměstnaných pomocných a nekvalifikovaných pracovníků v průmyslu, stavebnictví a dopravě a v dolech a lomech (9d) poklesl dokonce o téměř 59 tis.

Po analýze profesní struktury bude pozornost zaměřena na kvalifikační profil zaměstnaných osob. Nejprve se zaměříme na nejvyšší stupeň dosaženého vzdělání.

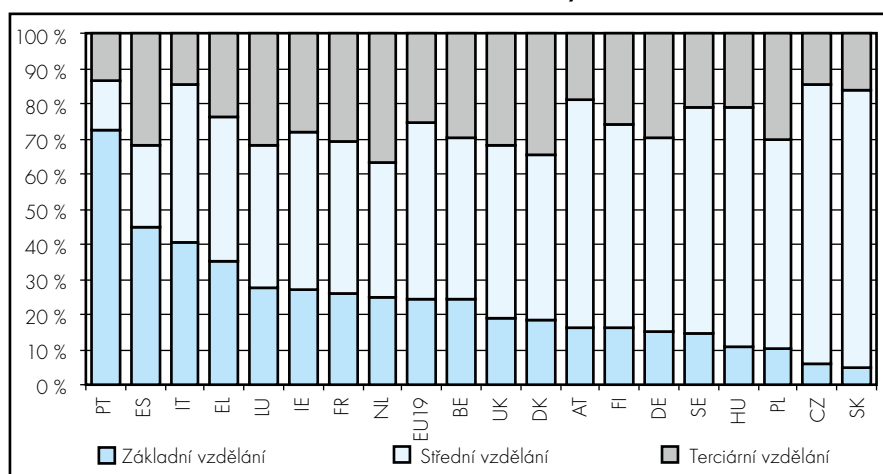
9.6 Vzdělanostní struktura zaměstnaných v letech 1995, 2000 a 2006

Struktura zaměstnaných osob podle stupně vzdělání vykazovala v jednotlivých zemích EU výrazné rozdíly. V Portugalsku, Španělsku, Itálii a Řecku tvořili lidé se základním vzděláním více než třetinu (v Portugalsku dokonce více než dvě třetiny) zaměstnaných osob. V další skupině zemí, do které patří kromě České republiky a Slovenska také Polsko, Maďarsko a Rakousko, byly mezi zaměstnanými nejsilněji zastoupeny

osoby se středním vzděláním (ve všech těchto zemích šlo o více než 60 % všech zaměstnaných osob, v České republice a na Slovensku dokonce téměř 80 %). Poslední skupinou jsou země s vysokým podílem osob s terciárním vzděláním. Mezi ně patřilo Dánsko, Irsko a především Finsko a Belgie. V těchto zemích tvořily osoby s terciárním vzděláním více než třetinu zaměstnaných. Do této skupiny patří rovněž Španělsko, které má tedy silné zastoupení osob jak se základním, tak i s terciárním vzděláním.

Česká republika se od ostatních zemí EU (s výjimkou

Obrázek 9.10: Vzdělanostní struktura zaměstnaných osob; země EU, 2005

Slovenska, kde byla, vzhledem k dlouholeté společné historii a tím i společné vzdělávací soustavě, vzdělanostní struktura zaměstnaných osob samozřejmě velmi podobná české) lišila velmi vysokým podílem osob se středním (vyšším sekundárním) vzděláním. V ČR tvořilo 42 % zaměstnaných osoby se středoškolským vzděláním bez maturity a dalších 37 % s maturitou. Převažující část těchto pracovních sil získala na střední úrovni i profesní kvalifikaci. Podíl (i absolutní počet) osob se základním vzděláním se stále snižoval, naopak se zvyšoval podíl i počet osob s terciárním vzděláním.

Další aspekt vzdělání zaměstnaných osob, který je třeba vzít v úvahu (kromě stupně vzdělání) je i obor dosaženého vzdělání. Pro analýzu oborů vzdělání jsou k dispozici data pouze za období 2000–2006.

Ve srovnání se situací v EU byl v ČR v roce 2006 mezi zaměstnanými osobami výrazně vyšší podíl osob s technic-

Tabulka 9.3: Počet zaměstnaných podle stupně vzdělání; ČR 1995 a 2006

Ukončené vzdělání	Počet v tisících		Podíl na celku (v %)		Změna 2006–1995	
	1995	2006	1995	2006	absolutní	relativní
Základní vzdělání	590,1	283,5	11,8%	5,9%	-306,6	-52,0%
Střední vzdělání bez maturity	2 273,5	2 024,8	45,6%	41,9%	-248,7	-10,9%
Střední vzdělání s maturitou	1 586,9	1 800,2	31,8%	37,3%	213,3	13,4%
Terciární vzdělání	534,0	719,1	10,7%	14,9%	185,1	34,7%
ČR celkem	4 984,6	4 827,6	100,0%	100,0%	-157,0	-3,1%

Tabulka 9.4: Počet osob zaměstnaných v ČR v letech 2000 a 2006 v členění podle kvalifikačních profilů (v tis. osob; pouze 13 nejpočetnějších skupin)

Stupeň vzdělání	Obor vzdělání	Rok	
		2000	2006
Středoškolské vzdělání bez maturity	Technické obory	1491	1437
Středoškolské vzdělání s maturitou	Technické obory	621	636
Středoškolské vzdělání s maturitou	Ekonomické obory	385	356
Základní vzdělání	Všeobecné vzdělání / bez vzdělání	384	284
Středoškolské vzdělání bez maturity	Ekonomické obory	263	215
Středoškolské vzdělání bez maturity	Obory osobních služeb	189	190
Terciární vzdělání	Technické obory	139	190
Středoškolské vzdělání s maturitou	Všeobecné vzdělání / bez vzdělání	186	188
Středoškolské vzdělání s maturitou	Zdravotnické obory	154	166
Terciární vzdělání	Učitelské obory	107	118
Středoškolské vzdělání s maturitou	Zemědělské obory	120	110
Terciární vzdělání	Ekonomické obory	73	104
Středoškolské vzdělání bez maturity	Zemědělské obory	144	82
Ostatní		465	743

kými obory. Zatímco v ČR tvořily tyto osoby 49 %, v EU to bylo pouze necelých 19 % ze všech zaměstnaných. Naopak byl v EU výrazně vyšší podíl osob se všeobecným vzděláním a bez vzdělání. Ty v ČR v roce tvořily 12 %, zatímco v EU to bylo téměř 27 % všech zaměstnaných. Další výraznější rozdíl mezi českou a evropskou oborovou strukturou zaměstnaných osob byl u osob s humanitními a zdravotnickými obory, kterých bylo v EU přibližně o 2,5 p. b. méně než v ČR.

Za posledních šest let se v ČR mezi zaměstnanými osobami nejvíce zvýšil počet osob s kvalifikacemi v obo-

rech osobních služeb, kterých přibýlo téměř 90 tisíc. Výrazně (o více než 75 tis.) vzrostl také počet zaměstnaných osob s kvalifikacemi v sociálních a správních oborech. Téměř 60 tis. osob přibýlo mezi zaměstnanými s kvalifikacemi v uměleckých a 36 tis. v přírodovědných oborech. Naopak o téměř 40 tis.

poklesl počet zaměstnaných osob s kvalifikacemi v oborech technických, o více než 44 tis. v oborech ekonomických a o 69 tis. v oborech zemědělských. Největší pokles, o 92 tis. osob, zaznamenal počet zaměstnaných se všeobecným vzděláním a bez vzdělání.

Kombinací oboru a stupně vzdělání získáme kvalifikační profily. V celé ekonomice je těchto profilů celkem 43. Některé z nich jsou samozřejmě mezi zaměstnanými osobami zastoupeny jen velice řídké či vůbec (např. právní obory s jiným než terciárním vzděláním apod.)

Ve výrazněji zastoupených profilech došlo v ČR v letech 2000–2006 k největší změně počtu zaměstnaných osob se základním vzděláním (a tedy s oborem všeobecné vzdělání / bez vzdělání). Jejich počet se za toto období snížil o 101 tis. Výrazně se snížil počet

rovněž zaměstnaných osob se středoškolským vzděláním bez maturity se zemědělskými, ekonomickými a technickými obory a rovněž osob se středoškolským vzděláním s maturitou s kvalifikacemi v oborech ekonomických a technických. Naopak poměrně výrazně se zvýšil počet zaměstnaných osob s terciárním vzděláním v učitelských a ekonomických oborech a také se středoškolským maturitním vzděláním ve zdravotnických a technických oborech. Nejvíce však v tomto období vzrostl počet zaměstnaných osob s terciárním vzděláním z technických oborů.

10 Závěr

V České republice se podíl žáků v oborech s výučním listem dlouhodobě snižuje, přesto středním odborným vzděláním prochází stále kolem 80 % žáků populačního ročníku. Tato skutečnost potvrzuje nezbytnost kvalitní a odpovědné výuky na středních školách, neboť jejich absolventi vstupují v řadě případů přímo na trh práce a měli by být na budoucí pracovní uplatnění kvalitně připraveni.

Z pohledu absolventů středních odborných škol je celková úroveň školní přípravy, získaných znalostí a dovedností hodnocena poměrně příznivě. **Slabým místem školní přípravy** podle nich zůstávají důležité kompetence, jako jsou **jazykové znalosti** a v případě vyučených i **počítačové dovednosti**.

Volba typu středního vzdělání je ovlivněna více faktory, kromě prospěchu, vlastních ambicí a studijního zájmu hraje

významnou roli i rodina a sociální okolí. Zejména v kategoriích vyučených a gymnazistů najdeme značné rozdíly v aspektech, které se týkají volby střední školy. Vedle prospěchu, který je výrazným limitujícím faktorem při volbě vzdělávací cesty u vyučených, se u nich jako podstatné ukazují i menší ochota se učit a nižší význam, který vyučení vzdělání přisuzují, doprovozená naopak větší snahou se dříve osamostatnit.

Výrazné rozdíly mezi absolventy maturitních oborů a vyučenými jsou zřejmé i v následné spokojenosti absolventů s volbou vzdělávací cesty a dosaženou úrovní vzdělání. Z nich je patrná poměrně **vysoká nespokojenost vyučených nejen se zvoleným oborem, ale i typem středního vzdělání, kdy část vyučených by dala přednost maturitnímu oboru**. Volba oboru se ukazuje jako problém i u třetiny absolventů maturitních

SOŠ, kteří jsou v převážné většině spokojeni s celkovou úrovní vzdělání, ale raději by si zvolili jiné odborné zaměření.

Dalším tematickým okruhem je uplatnění absolventů na trhu práce, jejich spokojenost v zaměstnání a skutečnost, zda zůstávají v oboru nebo odcházejí pracovat do jiných oborů. Odchody do jiných profesí totiž odrážejí jak vztah absolventů k oboru a zájem o práci v něm, tak i situaci na trhu práce, zejména poptávku zaměstnavatelů po pracovní síle. Výsledky šetření ukazují, že pro učební obory i maturitní odborné vzdělání platí, že značná část jejich absolventů odchází už po ukončení studia pracovat do jiného oboru a odliv z vystudovaného oboru pokračuje i v následujících letech po ukončení studia.

Zatímco v závěru studia mají přibližně tři čtvrtiny absolventů středních škol zájem uplatnit se ve vystudovaném oboru, **po třech letech od ukončení studia podíl středoškoláků, kteří zůstávají ve svém oboru, tvoří jen necelou třetinu až polovinu. Relativně nižší** podíl maturantů, kteří pracují přímo ve vystudovaném oboru, je ale kompenzován větším uplatněním v příbuzných oborech, takže výsledný podíl středoškoláků, kteří se realizují po třech letech zcela mimo původní obor, se příliš neliší a pohybuje se u vyučených i maturantů mezi 36%–40%.

V situaci rychlého ekonomického růstu v předchozích letech, středoškoláci, kteří odešli pracovat mimo vystudovaný obor, směřovali podle výsledků šetření především za lepšími pracovními a platovými podmínkami. Část z nich našla uplatnění v terciérním sektoru, který je v České republice ve srovnání se zeměmi EU zatím poddimenzován, ale rychle se rozvíjí. V některých případech se uplatnili i v profesích s výraznějším nedostatkem pracovníků.

Z výsledků realizovaných šetření je zřejmé, že jak volba oboru, tak i druhu vzdělání je náročným úkolem a řada středoškoláků v průběhu studia i později po vstupu na trh práce zjišťuje, že se v procesu volby vzdělávací cesty nerozhodli správně a získané vzdělání neodpovídá jejich zájmům a ambicím. Toto zjištění ukazuje potřebu mnohem širšího využívání jak kariérového poradenství zaměřeného na žáka, jeho schopnosti a zájmy, tak i dostupných informací z trhu práce, včetně údajů o poptávce zaměstnavatelů po jednotlivých profesích. Nespokojenost vyučených ukazuje na změny ambic v průběhu vzdělávací dráhy, z tohoto důvodu je třeba zachovat průchodnost vzdělávacího systému a systému maturitních nástaveb, které by umožnily vyučeným doplnit si vzdělání. Větší pozornost, kterou je potřeba věnovat kariérovému poradenství, se ukazuje i ve vztahu k odchodům z profese, které jsou vedle podmínek na trhu práce, nízkých platů, nevyhovujících pracovních podmínek, jejichž řešení je spíše na straně zaměstnavatelů, podmíněny zčásti i výběrem nevhodného oboru nebo ztrátou zájmu o vystudovaný obor a práci v něm.

V případě vyšších odborných škol šetření ukázalo na určitou zástupnou roli tohoto typu vzdělání při volbě vzdělávací dráhy, kterou potvrzují zejména vyjádření absolventů k otázce, zda by si znovu zvolili VOŠ. Ukazuje se, že pouze asi třetina absolventů VOŠ by si v případě možnosti zopakovat svoji volbu vybrala znovu tento typ studia, naopak přibližně **dvě třetiny absolventů by si zvolili raději VŠ**. Z výsledků přitom vyplývá, že důvody, proč by absolventi VOŠ dali přednost magisterskému nebo bakalářskému studiu, nejsou

většinou podmíněny horší připraveností absolventů při vstupu na trh práce nebo jejich nespokojeností s úrovní získaného vzdělání, ale pozitivnějším vnímáním absolventů VŠ ve společnosti a jejich větší prestiží, případně jejich lepším postavením na trhu práce a vyšším platovým ohodnocením.

S ohledem na neustále se měnící podmínky na pracovním trhu je nezbytné, aby mladí lidé byli v dostatečné míře vybaveni nejenom potřebnými **odbornými znalostmi a dovednostmi**, ale také takovými **obecně využitelnými kompetencemi**, které jim umožní pružně reagovat na potřeby konkrétních zaměstnavatelů, a především **ochotou dále se učit, vzdělávat a rozvíjet své schopnosti a dovednosti**. Mezi klíčové kompetence, jejichž **význam v budoucnu ještě vzroste**, zaměstnavatelé ve všech sledovaných sektorech řadí zejména zběhlost v cizích jazycích a v používání výpočetní techniky, ochotu učit se, adaptabilitu a flexibilitu; kvartérní sektor zdůrazňuje také zběhlost v zacházení s informacemi a komunikační schopnosti.

Zaměstnavatelé ze všech sledovaných sektorů často zdůrazňují, že z hlediska úspěšného začleňování absolventů do světa práce je nezbytné, aby žáci a studenti získávali ve škole **aktuální odborné znalosti a dovednosti**, měli možnost seznamovat se s novými technologiemi a trendy, získávali kromě teoretických poznatků i dostatečné praktické dovednosti a především aby byli schopni **teoretické znalosti uplatňovat v praxi**. To je podle jejich názoru podmíněno rozšířením a zkvalitněním odborné praxe a odborného výcviku, posilováním a prohlubováním **spolupráce školské a zaměstnavatelské sféry. Nástrojem zvýšení kvality odborného vzdělávání a jeho přizpůsobení požadavkům praxe je** v neposlední řadě i další vzdělávání učitelů, prohlubování jejich kvalifikace a odbornosti, včetně seznamování s nově uplatňovanými postupy a technologiemi. Žáci a studenti by také měli být vedeni k větší **samostatnosti**, měli by umět **pracovat s informacemi** a v neposlední řadě by měli být ochotni **nést zodpovědnost** za své rozhodnutí a jednání.

Kurikulární reforma vzdělávání reaguje právě na tyto požadavky ze strany zaměstnavatelů. Rozhodujícím a určujícím dokumentem vzdělávacích programů je profil absolventa, který obsahuje popis uplatnění absolventa v praxi a charakterizuje kompetence absolventa s ohledem na jeho budoucí uplatnění. Ve školách by tedy měly být více rozvíjeny vedle profesních znalostí a dovedností také klíčové kompetence žáků. Nová soustava oborů je rovněž nastavena tak, aby absolventi měli širší možnosti uplatnění se na trhu práce.

Vývoj struktur zaměstnanosti v České republice dlouhodobě směřoval k přiblížení se situaci ve vyspělých evropských zemích. Se zahraničními investicemi a novými technologiemi výroby v druhé polovině 90. let vzrostl počet míst s vyššími kvalifikačními požadavky, což se promítlo do nároků a požadavků na pracovní sílu. I přes snižování podílu osob zaměstnaných v průmyslu byl v roce 2007 tento podíl v České republice stále vyšší než průměr EU. Velkou měrou k tomu přispívají skupiny profesí kvalifikovaní strojní dělníci a obsluha průmyslových strojů a zařízení. Současná ekonomická krize však neumožňuje z těchto charakteristik vysledovat budoucí pravděpodobný vývoj požadavků převážně na profesní strukturu zaměstnaných obyvatel.

Nový kód	Nový obor vzdělání	Pův. kód	Nahrazovaný obor vzdělání	Vlna
16 Ekologie a ochrana životního prostředí				
16-01-M/01	Ekologie a životní prostředí	16-01-M/001	Ochrana a tvorba životního prostředí	2
		16-01-M/002	Ochrana přírody a prostředí	2
		16-01-M/005	Ochrana a obnova životního prostředí	2
		16-01-M/004	Ekologie a ochrana krajiny	2
16-02-M/01	Průmyslová ekologie	16-02-M/001	Průmyslová ekologie	3
18 Informatické obory				
18-20-M/01	Informační technologie	26-47-M/001	Výpočetní technika	2
		26-47-M/002	Elektronické počítačové systémy	2
		26-47-M/003	Informační technologie - aplikace osobních počítačů	2
		26-47-M/004	Správce informačních systémů	2
		26-47-M/006	Počítačové elektronické systémy	2
		63-41-M/040	Informatika v ekonomice	2
21 Hornictví a hornická geologie, hutnictví a slévárenství				
21-42-M/01	Geotechnika	21-41-M/001	Hornictví a hornická geologie - hlubinné dobývání ložisek	3
		21-41-M/002	Hornictví a hornická geologie - lomové dobývání ložisek	3
		21-41-M/003	Užitá geologie	3
		21-41-M/005	Užitá geologie - stavební geologie a ekologie	3
		21-42-M/001	Těžba a zpracování kamene	3
21-43-M/01	Hutnictví	21-43-M/001	Hutnictví	3
		21-43-M/002	Řízení a kontrola výroby	3
21-43-L/01	Hutník operátor	21-43-L/001	Hutník operátor	3
21-44-M/01	Strojírenská metalurgie	21-44-M/001	Slévárenství	3
21-44-L/01	Technik modelových zařízení	21-44-L/001	Technik modelářských zařízení	3
21-52-H/01	Hutník	21-52-H/005	Hutník	2
21-53-H/01	Modelář	21-53-H/001	Modelář	2
21-55-H/01	Slévač	21-55-H/001	Slévač	2
23 Strojírenství a strojírenská výroba				
23-41-M/01	Strojírenství	23-41-M/001	Strojírenství	1
		23-41-M/003	Řízení jakosti ve strojírenství	1
		23-41-M/004	Strojírenství a administrativní technika s rozšířeným jazykovým vyučováním	1
		39-41-M/001	Strojírenská a elektrotechnická zařízení	1
		39-41-M/002	Strojírenství a elektrotechnika	1
		39-41-M/003	Mechatronika	1
		39-41-M/004	Elektrotechnika a strojírenství	1
23-44-L/01	Mechanik strojů a zařízení	23-43-L/008	Mechanik přípravář pro kovovýrobu	3
		23-44-L/001	Mechanik strojů a zařízení	3
		23-45-L/005	Mechanik číslíkové řízených strojů	3
		23-45-L/009	Letecký mechanik	3
		23-45-L/011	Mechanik - operátor sklářských strojů	3
23-45-L/01	Mechanik seřizovač	23-45-L/001	Mechanik seřizovač	3
		23-45-L/003	Mechanik seřizovač - programování a obsluha technologických pracovišť	3
		23-45-L/004	Mechanik seřizovač - mechatronik	3
23-45-M/01	Dopravní prostředky	23-45-M/004	Silniční doprava	1
		23-45-M/005	Silniční doprava - provoz a údržba vozidel	1

Nový kód	Nový obor vzdělání	Pův. kód	Nahrazovaný obor vzdělání	Vlna
23-51-E/01	Strojírenské práce	23-51-H/510	Strojírenská výroba	3
		23-56-H/507	Obrábění kovů	3
		23-51-E/004	Zámečnické práce a údržba	3
		23-51-E/005	Zámečnické práce ve stavebnictví	3
		23-51-E/501	Strojírenská výroba	3
		23-56-E/004	Obráběcí práce	3
		23-56-E/501	Obrábění kovů	3
		23-57-E/002	Kovářské práce	3
		23-64-E/002	Strojně montážní práce - montérské práce	3
		23-64-E/003	Strojně montážní práce - automontážní práce	3
		23-68-E/501	Technické služby v autoservisu	3
		23-68-H/506	Technické služby v autoservisu	3
23-71-E/001	Nožářské práce	3		
23-51-H/01	Strojní mechanik	23-51-H/001	Zámečník	1
		23-51-H/003	Strojní mechanik - stroje a zařízení	1
		23-51-H/004	Strojní mechanik - ocelové konstrukce	1
		23-51-H/007	Mechanik opravář - stroje a zařízení	1
		23-66-H/001	Mechanik opravář	1
23-52-H/01	Nástrojař	23-52-H/001	Nástrojař	1
		23-53-H/001	Rytec kovů	1
23-55-H/01	Klempíř	23-55-H/002	Klempíř - strojírenská výroba	2
		36-55-H/001	Klempíř - stavební výroba	2
		23-66-H/001	Mechanik opravář	2
23-55-H/02	Karosář	23-55-H/002	Klempíř - strojírenská výroba	2
23-56-H/01	Obráběč kovů	23-56-H/001	Obráběč kovů	2
		23-56-H/002	Obráběč kovů - univerzální obrábění	2
		23-56-H/003	Obráběč kovů - soustružení	2
		23-56-H/004	Obráběč kovů - frézování	2
		23-56-H/005	Obráběč kovů - broušení	2
		23-56-H/006	Obráběč kovů - obsluha číslicově řízených strojů	2
23-57-H/01	Kovář	23-57-H/001	Strojní kovář	2
23-61-H/01	Autolakýrník	23-61-H/001	Lakýrník	2
23-62-H/01	Jemný mechanik	23-62-H/001	Optik	2
		23-62-H/006	Jemný mechanik	2
		23-63-H/001	Hodinář	2
23-62-L/01	Optik		nový obor	3
23-65-H/01	Strojník	23-65-H/001	Mechanik silničních strojů	1
		23-65-H/020	Strojník	1
		23-65-H/004	Strojník - duté sklo	1
		23-67-H/004	Seřizovač textilních strojů	1
23-65-H/02	Lodník	23-65-H/009	Strojník - lodní doprava	3
23-68-H/01	Mechanik opravář motorových vozidel	23-66-H/001	Mechanik opravář	1
		23-68-H/001	Automechanik	1
		23-68-H/003	Mechanik opravář - silniční motorová vozidla	1
26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika				
26-41-M/01	Elektrotechnika	26-41-M/002	Elektrotechnika	1
		26-42-M/001	Zařízení silnoproudé elektrotechniky	1
		26-43-M/004	Slaboproudá elektrotechnika	1
		26-44-M/001	Automatizační technika	1
		26-46-M/003	Zabezpečovací a sdělovací technika v dopravě	1
		39-41-M/001	Strojírenská a elektrotechnická zařízení	1
		39-41-M/002	Strojírenství a elektrotechnika	1
		39-41-M/003	Mechatronika	1
		39-41-M/004	Elektrotechnika a strojírenství	1
26-41-L/01	Mechanik elektrotechnik	26-42-L/001	Mechanik silnoproudých zařízení	2
		26-43-L/001	Mechanik elektronik	2
		26-43-L/006	Mechanik zabezpečovacích a sdělovacích systémů	2
		26-46-M/003	Zabezpečovací a sdělovací technika v dopravě	2
26-45-M/01	Telekomunikace	26-45-M/004	Digitální telekomunikační technika	1
		26-45-L/005	Telekomunikační mechanik	1

Nový kód	Nový obor vzdělání	Pův. kód	Nahrazovaný obor vzdělání	Vlna
26-51-H/01	Elektrikář	26-51-H/001	Elektrikář	1
		26-51-H/002	Elektrikář-sláboproud	1
26-51-H/02	Elektrikář -silnoproud	26-51-H/003	Elektrikář - silnoproud	1
26-52-H/01	Elektromechanik pro zařízení a přístroje	26-52-H/002	Elektromechanik - stroje a zařízení	1
		26-52-H/004	Mechanik elektrotechnických zařízení	1
		26-53-H/001	Mechanik elektronických zařízení	1
		26-56-H/001	Elektromechanik - sdělovací a zabezpečovací technika	1
26-57-H/01	Autoelektrikář	26-57-H/001	Autoelektrikář	2
26-59-H/01	Spojový mechanik	26-58-H/001	Spojový mechanik - spojovací zařízení	1
		26-59-H/001	Spojový mechanik	1
		26-59-H/002	Spojový mechanik - sdělovací sítě	1
28 Technická chemie a chemie silikátů				
28-41-M/01	Technologie celulózy a papíru	28-41-M/007	Výroba celulózy a papíru	3
28-42-L/01	Chemik operátor	28-42-L/001	Operátor gumárenské a plastikářské výroby	3
		28-42-L/012	Chemik operátor-průmyslová chemie	3
28-44-M/01	Aplikovaná chemie	28-44-M/001	Aplikovaná chemie	1
		28-44-M/002	Aplikovaná chemie - analytická chemie	1
		28-44-M/003	Aplikovaná chemie - chemická technologie	1
		28-44-M/004	Aplikovaná chemie - farmaceutické substance	1
		28-44-M/005	Aplikovaná chemie - ochrana životního prostředí	1
		28-44-M/006	Aplikovaná chemie - výpočetní technika v chemii	1
		28-44-M/007	Aplikovaná chemie - podnikový management	1
		28-41-M008	Chemicko - farmaceutická výroba	1
		31-42-M/001	Zušlechťování textilií	1
28-46-M/01	Technologie silikátů	28-45-M/001	Technologie skla	3
		28-46-M/001	Technologie keramiky	3
28-52-E/01	Chemické práce	28-52-E/501	Chemická výroba	3
		28-55-E/501	Gumárenská a plastikářská výroba	3
28-52-H/01	Chemik	28-51-H/001	Chemik laborant	2
		28-52-H/007	Chemik	2
		28-53-H/001	Operátor farmaceutické výroby	2
		28-53-H/002	Laborant pro farmaceutickou výrobu	2
		28-55-H/001	Gumař plastikář-zpracování kaučuku	2
28-56-E/01	Papírenská výroba	28-56-E/001	Papírenské práce	2
		28-56-E/503	Zpracování papíru	2
28-57-E/01	Keramická výroba	28-57-E/001	Keramické práce	3
		28-57-E/502	Keramická výroba	3
28-57-H/01	Výrobce a dekorátér keramiky	28-57-H/007	Keramik	2
		28-62-H/003	Malíř skla a keramiky	2
28-58-E/01	Sklářská výroba	28-58-E/001	Výroba lisovaného skla	3
		28-58-E/002	Výroba dutého skla	3
		28-58-E/003	Zušlechťování skla	3
28-58-H/01	Sklář - výrobce a zušlechťovatel skla	28-58-H/001	Sklář-duté a lisované sklo	2
		28-58-H/005	Sklář	2
		28-61-H/005	Brusič skla	2
		28-62-H/001	Malíř skla a keramiky-malba skla	2
28-63-E/01	Bižuterní výroba	23-54-E/001	Výroba kovové bižuterie	3
		28-63-E/501	Bižuterní výroba	3
		28-64-E/001	Práce při výrobě bižuterie a ozdob. předmětů - výroba bižuterie	3
		28-64-E/002	Práce při výrobě bižuterie a ozdob. předmětů - výroba ozdob. předmětů	3
28-63-H/01	Výrobce bižuterie a dekorativních př.	28-63-H/001	Výrobce bižuterie-skleněná bižuterie	1
		28-63-H/002	Výrobce bižuterie-kovová bižuterie	1
		28-64-H/003	Výrobce ozdobných předmětů	1
		28-64-H/004	Výrobce vánočních ozdob	1

Nový kód	Nový obor vzdělání	Pův. kód	Nahrazovaný obor vzdělání	Vlna
29 Potravinářství a potravinářská chemie				
29-41-M/01	Technologie potravin	29-41-M/001	Technologie potravin	2
		29-43-M/001	Technologie potravin - výroba cukru a cukrovinek	2
		29-43-M/002	Technologie potravin - mlynářství a výroba krmiv	2
		29-43-M/003	Technologie potravin - zpracování mouky	2
		29-44-M/001	Technologie potravin - zpracování masa	2
		29-45-M/001	Technologie potravin - kvasná technologie	2
		29-45-M/002	Technologie potravin - výroba nápojů	2
		29-46-M/001	Technologie potravin - zpracování mléka	2
		29-47-M/001	Technologie potravin - technologie tuků	2
		29-48-M/001	Technologie potravin - konzervace potravin	2
29-42-M/01	Analýza potravin	29-42-M/001	Analýza potravin	1
29-51-E/01	Potravinářská výroba	29-51-E/501	Potravinářská výroba	2
		29-54-E/003	Cukrářské práce	2
		29-55-E/001	Mlékářské práce	2
		29-56-E/002	Řeznické a uzenářské práce	2
29-51-E/02	Potravinářské práce	29-51-E/501	Potravinářská výroba	2
		29-53-E/002	Pekařské práce	2
		29-54-E/002	Pečivářské a cukrovinkářské práce	2
		29-58-E/001	Konzervářenské práce	2
29-51-H/01	Výrobce potravin	29-52-H/001	Mlynář	2
		29-54-H/003	Cukrovinkář -pečivář - výroba cukrovinek	2
		29-54-H/004	Cukrovinkář -pečivář - výroba trvanlivého pečiva	2
		29-55-H/001	Mlékař	2
		29-55-H/002	Mlékař - výroba	2
		29-55-H/003	Mlékař - prodej	2
		29-57-H/002	Sladovník - pivovarník	2
		29-58-H/001	Konzervář	2
29-53-H/01	Pekař	29-53-H/001	Pekař	1
29-54-H/01	Cukrář	29-54-H/002	Cukrář - výroba	1
29-56-H/01	Řezník - uzenář	29-56-H/001	Řezník-uzenář	1
		29-56-H/002	Řezník -uzenář - výroba	1
		29-56-H/003	Řezník -uzenář - prodej	1
31 Textilní výroba a oděvnictví				
31-41-M/01	Textilnictví	31-41-M/003	Modelování pletenin	1
		31-41-M/004	Textilní výroba a podnikatelství	1
		31-41-M/007	Textilní technologie-pletařství	1
		31-41-L/008	Operátor textilní výroby	1
		31-42-M/001	Zušlechťování textilií	1
31-43-M/01	Oděvnictví	31-43-M/001	Oděvnictví	2
		31-43-M/002	Oděvnictví-technologie oděvů	2
		31-43-M/003	Oděvnictví-konstrukce oděvů	2
		31-43-M/006	Krejčová-podnikatelka	2
31-43-L/01	Oděvní technik	31-43-L/003	Operátor oděvní výroby	2
		31-43-L/004	Operátor oděvní výroby-oděvní výroba	2
		31-43-L/006	Operátor oděvní výroby-obchodní činnost	2
31-57-E/01	Textilní a oděvní výroba	31-51-E/001	Prádelnické práce	3
		31-53-E/003	Tkalcovské práce	3
		31-54-E/001	Pletařské práce	3
		31-57-E/501	Textilní výroba	3
31-57-H/01	Výrobce textilií	31-52-H/003	Plsťář	2
		31-54-H/001	Pletař	2
		31-57-H/001	Pracovník v textilním a oděvním průmyslu	2
31-58-H/01	Krejčí	31-58-H/001	Krejčí	1
31-59-E/01	Šití oděvů	31-59-H/501	Výroba konfekce	2
		31-59-E/001	Šití oděvů	2
		31-59-E/503	Výroba konfekce	2
31-59-E/02	Šití prádla	31-59-E/002	Šití prádla	2
		31-59-E/503	Výroba konfekce	2
31-62-H/01	Výrobce pokrývek hlavy	31-62-H/001	Kloboučník	3

Nový kód	Nový obor vzdělání	Pův. kód	Nahrazovaný obor vzdělání	Vlna
32 Kožedělná a obuvnická výroba a zpracování plastů				
32-41-E/01	Kožedělná výroba	32-41-E/501	Výroba usní	3
		32-52-E/001	Brašnářské a sedlářské práce	3
		32-54-E/001	Obuvnické práce	3
		32-58-E/501	Výroba obuvi	3
32-41-M/01	Zpracování usní, plastů a pryže	32-41-M/002	Zpracování usní, plastů a pryže	1
		32-42-M/001	Výroba obuvi a galantního zboží - výroba galantního zboží	1
		32-44-M/004	Výroba obuvi a galantního zboží - administrativa ve výrobě obuvi a galantního zboží	1
		32-44-M/005	Technické a informační služby	1
32-52-H/01	Výrobce kožedělného zboží	32-44-M/006	Výroba obuvi a galantního zboží - výroba obuvi	1
		32-52-H/001	Brašnář	3
		32-55-H/001	Rukavičkář	3
		32-56-H/001	Sedlár	3
32-54-H/01	Výrobce obuvi	32-54-H/006	Obuvník	3
33 Zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů				
33-41-L/01	Operátor dřevařské a nábytkářské výroby	33-41-L/006	Operátor dřevařské a nábytkářské výroby	3
33-42-M/01	Nábytkářská a dřevařská výroba	33-41-M/001	Dřevařství	1
		33-42-M/001	Nábytkářství	1
		33-42-M/002	Čalounictví	1
		33-41-M/002	Dřevěné konstrukce	1
		33-42-M/003	Nábytkářská a dřevařská výroba	1
		33-41-L/006	Operátor dřevařské a nábytkářské výroby	1
33-43-M/01	Výroba hudebních nástrojů	33-43-M/001	Výroba hudebních nástrojů	1
		33-43-M/002	Výroba hudebních nástrojů-výroba hudebních nástrojů	1
		33-43-M/003	Výroba hudebních nástrojů-akustika a zvuková technika	1
		33-43-M/004	Výroba hudebních nástrojů-management prodeje hudebních nástrojů	1
33-54-H/01	Mechanik hudebních nástrojů	33-54-H/001	Mechanik hudebních nástrojů-akordeony a foukací harmoniky	1
		33-54-H/002	Mechanik hudebních nástrojů - klávesové nástroje	1
		33-54-H/003	Mechanik hudebních nástrojů - strunné nástroje	1
		33-54-H/004	Mechanik hudebních nástrojů - varhany	1
33-54-H/02	Mechanik dech. a bicích. hudebních nástrojů	33-54-H/005	Mechanik dechových a bicích hudebních nástrojů	2
33-56-H/01	Truhlář	33-56-H/001	Truhlář	1
		33-56-H/002	Truhlář-výroba nábytku	1
		33-56-H/003	Truhlář-dřevěné konstrukce	1
33-59-H/01	Čalouník	33-59-H/001	Čalouník	1
34 Polygrafie, zpracování papíru, filmu a fotografie				
34-41-M/01	Polygrafie	34-41-M/001	Polygrafie	3
34-42-M/01	Obalová technika	34-42-M/001	Obalová technika	3
34-52-H/01	Tiskař na polygrafických strojích	34-52-H/001	Tiskař na polygrafických strojích	2
34-52-L/01	Tiskař na polygrafických strojích	34-52-L/001	Tiskař na polygrafických strojích	2
34-53-H/01	Reprodukční grafik	34-53-H/001	Reprodukční grafik	3
34-53-L/01	Reprodukční grafik pro média	34-53-L/002	Reprodukční grafik pro média	2
34-56-L/01	Fotograf		nový obor	2
34-57-E/01	Knihářské práce	34-57-E/001	Knihářské práce	3
34-57-L/01	Technik dokončovacího zpracování tiskovin	34-57-L/001	Technik dokončovacího zpracování tiskovin	2
34-57-H/01	Knihář	34-57-H/001	Knihář	2
36 Stavebnictví, geodézie a kartografie				
36-43-M/01	Stavební materiály	36-43-M/001	Stavební materiály	3
36-45-M/01	Technická zařízení budov	36-45-M/002	Technická zařízení budov	2
36-46-M/01	Geodézie a katastr nemovitostí	36-46-M/002	Geodézie - geodézie	3
		36-46-M/003	Geodézie - katastr nemovitostí	3
36-47-M/01	Stavebnictví	36-41-M/001	Pozemní stavitelství	1
		36-42-M/006	Dopravní stavitelství	1
		36-42-M/007	Vodohospodářské stavby	1
		36-42-M/010	Inženýrské stavitelství - vodní stavby	1
		36-42-M/011	Inženýrské stavitelství - železniční stavitelství	1
		36-42-M/012	Inženýrské stavitelství - dopravní stavitelství	1
		36-42-M/014	Inženýrské stavitelství - vodní hospodářství	1

Nový kód	Nový obor vzdělání	Pův. kód	Nahrazovaný obor vzdělání	Vlna
36-51-E/01	Dlaždičské práce	36-51-E/002	Dlaždičské práce	3
		36-51-H/002	Dlaždič	3
36-52-H/01	Instalatér	36-52-H/001	Instalatér	2
36-52-H/02	Mechanik plynových zařízení	36-52-H/004	Mechanik plynových zařízení	2
36-54-H/01	Kameník	36-54-H/001	Kameník	2
36-55-E/01	Klempířské práce ve stavebnictví	36-55-E/001	Klempířské práce ve stavebnictví	3
36-56-H/01	Kominík	36-56-H/001	Kominík	2
36-57-E/01	Malířské a natěračské práce	36-57-E/005	Malířské, lakýrnické a natěračské práce - malířské a natěračské práce	3
		36-57-E/007	Malířské, lakýrnické a natěračské práce - lakýrnické práce	3
		36-57-E/508	Malířské a natěračské práce	3
36-58-H/01	Montér vodovodů a kanalizací a obsluha vodárenských zařízení		nový obor	2
36-59-E/01	Podlahářské práce	36-59-E/001	Podlahářské práce	3
36-59-H/01	Podlahář	36-59-H/001	Podlahář	1
36-62-E/01	Sklenářské práce	36-62-E/002	Sklenářské práce	3
		36-62-E/503	Sklenářské práce	3
36-62-H/01	Sklenář	36-62-H/001	Sklenář	2
36-63-H/01	Štukatér	36-63-H/001	Štukatér	3
36-64-E/01	Tesařské práce	36-64-E/002	Tesařské a truhlářské práce - tesařské práce	3
36-64-H/01	Tesař	36-64-H/001	Tesař	1
36-65-H/01	Vodař		nový obor	2
36-66-H/01	Montér suchých staveb	36-66-H/001	Montér suchých staveb	2
36-67-E/01	Zednické práce	36-67-E/001	Zednické práce	3
		36-67-E/002	Stavební práce	3
		36-67-H/502	Stavební výroba	3
		36-68-E/001	Železobetonářské práce	3
36-67-H/01	Zedník	36-67-H/001	Zedník	1
		36-67-H/004	Obkladač	1
36-69-E/01	Pokrývačské práce	36-69-E/001	Pokrývačské práce	3
36-69-H/01	Pokrývač	36-69-H/001	Pokrývač	1
37 Doprava a spoje				
37-41-M/01	Provoz a ekonomika dopravy	37-41-M/005	Provoz a ekonomika letecké dopravy	2
		37-41-M/006	Provoz a ekonomika dopravy	2
		37-41-M/007	Provoz a ekonomika lodní dopravy	2
		37-41-L/009	Operátor provozu a ekonomiky dopravy	2
37-42-M/01	Logistické a finanční služby	37-42-M/001	Poštovní a peněžní služby	1
		37-42-L/003	Poštovní manipulanti	1
37-51-H/01	Manipulant poštovního provozu a přepravy	37-51-H/001	Manipulant poštovního provozu a přepravy	2
37-52-H/01	Železničář	37-52-H/001	Železničář	2
39 Speciální a interdisciplinární obory				
39-08-M/01	Požární ochrana	39-08-M/001	Požární ochrana	3
		23-45-M/003	Strojník požární techniky	3
39-41-H/01	Malíř a lakýrník	23-61-H/001	Lakýrník	2
		36-57-H/001	Malíř	2
39-41-L/01	Autotronik	39-41-L/001	Autotronik	1
39-41-L/02	Mechanik instalátérských a elektrotechnických zařízení	39-41-L/002	Mechanik instalátérských a elektrotechnických zařízení budov	3
		36-45-L/002	Mechanik tepelných zařízení	3
41 Zemědělství a lesnictví				
41-04-M/01	Rostlinolékařství	41-04-M/001	Rostlinolékařství	3
41-41-M/01	Agropodnikání	41-41-M/001	Agropodnikání	1
		41-41-L/007	Zemědělský podnikatel	1
41-42-M/01	Vinohradnictví	41-42-M/001	Vinohradnictví	1
41-43-M/01	Rybářství	41-43-M/001	Rybářství	2
41-43-M/02	Chovatelství	41-43-M/002	Chovatelství	3
41-43-L/01	Chovatel cizokrajných zvířat	41-43-L/004	Chovatel cizokrajných zvířat	3
41-43-L/52	Trenérství dostihových a sportovních koní	41-43-L/507	Trenérství dostihových a sportovních koní	3
41-44-M/01	Zahradnictví	41-44-M/001	Zahradnictví	1
41-45-M/01	Mechanizace a služby	41-45-M/001	Mechanizace a služby	1
41-46-M/01	Lesnictví	41-46-M/001	Lesnictví	1
		41-46-M/003	Myslivecké hospodářství	1

Nový kód	Nový obor vzdělání	Pův. kód	Nahrazovaný obor vzdělání	Vlna
41-51-E/01	Zemědělské práce	41-51-E/006	Farmářské práce	3
		41-51-E/501	Zemědělská výroba	3
41-51-H/01	Zemědělec - farmář	41-51-H/007	Zemědělec, hospodyňka	1
		41-51-H/011	Farmář	1
		41-53-H/009	Chovatel a zpracovatel drůbeže	1
		41-53-H/011	Chovatel laboratorních a kožehřivých zvířat	1
41-51-H/02	Včelař	41-51-H/013	Včelař	2
41-52-E/01	Zahradnické práce	41-52-E/005	Sadovnické a květinářské práce	2
		41-52-E/008	Květinářské práce - aranžérské práce	2
		41-52-E/011	Zahradnické práce	2
		41-52-E/510	Zahradnická výroba	2
		41-53-E/003	Včelařské, zelinářské a ovocnářské práce	2
41-52-H/01	Zahradník	41-52-H/001	Zahradník	1
		41-51-H/008	Krajinář	1
41-53-H/01	Rybář	41-53-H/002	Rybář	2
41-53-H/02	Jezdec a chovatel koní	41-53-H/008	Jezdec a ošetřovatel dostihových koní	2
		41-53-H/010	Chovatel koní a jezdec	2
41-54-H/01	Podkovář a zemědělský kovář	41-54-H/002	Kovář a podkovář	3
41-55-E/01	Opravní práce	41-55-E/002	Opravní práce	2
41-55-H/01	Opravář zemědělských strojů	41-55-H/003	Opravář zemědělských strojů	1
41-56-E/01	Lesnické práce	41-56-E/501	Lesní výroba	3
		41-56-E/002	Pěstební a lesnické práce	3
41-56-H/01	Lesní mechanizátor	41-56-H/001	Mechanizátor lesní výroby	2
41-56-H/02	Opravář lesnických strojů	23-66-H/001	Mechanik opravář	3
41-57-H/01	Zpracovatel dřeva	41-57-H/001	Zpracovatel dřeva	2
43 Veterinářství a veterinární prevence				
43-41-M/01	Veterinářství	43-41-M/001	Veterinární prevence	1
53 Zdravotnictví				
53-41-J/01	Zubní instrumentárka	53-41-J/004	Zubní instrumentárka	3
53-41-H/01	Ošetřovatel	53-41-H/002	Ošetřovatel	2
53-41-M/01	Zdravotnický asistent	53-41-M/007	Zdravotnický asistent	2
53-41-M/02	Nutriční asistent	53-41-M/008	Nutriční asistent	3
53-43-M/01	Laboratorní asistent	53-43-M/005	Laboratorní asistent	3
53-44-M/01	Ortoticko - protetický technik	53-44-M/008	Ortoticko - protetický technik	3
53-44-M/03	Asistent zubního technika	53-44-M/007	Asistent zubního technika	2
63 Ekonomika a administrativa				
63-41-M/01	Ekonomika a podnikání	63-41-M/003	Ekonomika a řízení obchodních a výrobních firem	1
		63-41-M/006	Obchodně podnikatelská činnost	1
		63-41-M/007	Obchod a podnikání	1
		63-41-M/009	Podnikání, obchod a služby	1
		63-41-M/010	Podnikatelská činnost	1
		63-41-M/011	Podnikání a management	1
		63-41-M/013	Podnikatel	1
		63-41-M/014	Podnikatelství	1
		63-41-M/015	Podnikání a řízení firem	1
		63-41-M/016	Podnikání a obchod	1
		63-41-M/017	Specialista pro obchodní a manažerskou činnost	1
		63-41-M/018	Podnikové hospodaření	1
		63-41-M/019	Firemní a finanční management	1
		63-41-M/020	Ekonomika a management	1
		63-41-M/021	Obchodní podnikatel a manager	1
		63-41-M/022	Podnikatel pro obchod a služby	1
		63-41-M/023	Asistent podnikatele	1
		63-41-M/024	Podnikatelství pro obchod a peněžnictví	1
		63-41-M/025	Zahraniční obchod	1
		63-41-M/026	Manažer pro střední stupeň řízení	1
		63-41-M/027	Podnikání, řízení a obchod	1
		63-41-M/028	Firemní ekonom	1
		63-41-M/030	Podnikatelská administrativa	1
		63-41-M/031	Podnikatel pro obchod s rozšířeným jazykovým vyučováním	1
		63-41-M/032	Ekonomika soukromého podnikání	1

Nový kód	Nový obor vzdělání	Pův. kód	Nahrazovaný obor vzdělání	Vlna
63-41-M/01	Ekonomika a podnikání	63-41-M/033	Obchodní manager	1
		63-41-M/034	Ekonomika a podnikání	1
		63-41-M/035	Asistent pro střední management	1
		63-41-M/036	Ekonom	1
		63-41-M/037	Provoz a řízení kulturních subjektů	1
		63-41-M/038	Obchodně podnikatelské činnosti	1
		63-41-M/039	Podnikatel	1
		63-41-M/041	Provoz a řízení obchodních a výrobních firem	1
		63-42-M/001	Výpočetní technika a technika administrativy	1
		63-42-M/002	Zpracování ekonomických dat	1
		63-43-L/001	Peněžní manipulanti	1
		63-43-M/001	Bankovníctví a pojišťovnictví	1
		63-43-M/002	Bankovníctví - manager	1
		64-41-M/001	Podnikání a služby	1
		64-41-M/002	Umělecká produkce	1
		64-42-L/012	Obchodně provozní pracovník civilního letectví	1
		64-42-M/001	Management v oblasti životního prostředí	1
		64-42-M/002	Management hutnictví	1
		64-42-M/003	Strojírenská technická administrativy	1
		64-42-M/007	Obchodní management ve strojírenství	1
		64-42-M/008	Výrobní management ve strojírenství	1
		64-42-M/009	Management strojírenství	1
		64-42-M/010	Technická administrativy - elektrotechnika	1
		64-42-M/011	Management v elektrotechnice	1
		64-42-M/012	Management aplikace osobních počítačů	1
		64-42-M/013	Management elektrotechniky	1
		64-42-M/014	Management výpočetní techniky	1
		64-42-M/015	Management organizační a výpočetní techniky	1
		64-42-M/016	Management sklárství	1
		64-42-M/017	Management technické chemie silikátů	1
		64-42-M/018	Řízení chemických výrob - podnikání a management	1
		64-42-M/019	Management chemických výrob a spotřební chemie	1
		64-42-M/020	Management chemických výrob a spotřební chemie	1
		64-42-M/021	Management výroby celulózy a papíru	1
		64-42-M/022	Management potravinářských výrob	1
		64-42-M/023	Management textilu	1
		64-42-M/024	Management textilu a oděvnictví	1
		64-42-M/025	Management zpracování kůže, plastů, pryže a výroby obuvi	1
		64-42-M/026	Management obalové techniky	1
		64-42-M/027	Management ve stavebnictví	1
		64-42-M/028	Stavební podnikatel a manažer	1
		64-42-M/029	Management v automobilové dopravě	1
		64-42-M/030	Management dopravy, pošt a telekomunikací	1
		64-42-M/031	Management železniční dopravy	1
		64-42-M/032	Management v dopravě	1
		64-42-M/033	Management zemědělství a lesnictví	1
		64-42-M/034	Management obchodních firem a sportovních klubů	1
		64-42-M/035	Management techniky administrativy	1
		64-42-M/036	Management obchodu	1
		64-42-M/037	Management obchodu a služeb	1
		64-42-M/038	Management drobného podnikání a obchodu	1
		64-42-M/039	Management obchodu a služeb	1
		64-42-M/041	Management v pohostinství	1
		64-42-M/042	Management administrativy a správy	1
		64-42-M/044	Manažer mezinárodní přepravy a obchodu	1
		64-42-M/045	Management užitého umění	1
		64-42-M/047	Management asistent podnikatele ve strojírenství	1
		64-42-M/048	Management a podnikání v umění a reklamě	1
		64-42-M/051	Management obchodního podnikání	1
		64-42-M/052	Management sportovních zařízení	1
		64-43-M/002	Ekonomika zemědělství a výživy	1

Nový kód	Nový obor vzdělání	Pův. kód	Nahrazovaný obor vzdělání	Vlna
		64-43-M/003	Ekonomika zemědělství a výživy - podnikání a služby	1
		64-43-M/005	Ekonomika obchodu a služeb	1
		64-43-M/006	Ekonomika oděvnictví	1
		66-41-M/001	Obchod a marketing	1
63-41-M/02	Obchodní akademie	63-41-M/004	Obchodní akademie	1
63-51-J/01	Obchodní škola	63-51-J/001	Obchodní škola	3
64 Podnikání v oborech, odvětví				
64-41-L/51	Podnikání	64-41-L/524	Podnikání	3
65 Gastronomie, hotelnictví a turismus				
65-41-L/01	Gastronomie	65-41-L/005	Číšník	1
		65-41-L/006	Kuchař	1
		65-41-M/002	Gastronomické služby	1
65-41-L/51	Gastronomie		nový obor	1
65-42-M/01	Hotelnictví	65-41-M/001	Provoz hotelů a společného stravování	1
		65-42-M/004	Hotelnictví a turismus	1
65-42-M/02	Cestovní ruch	64-42-M/040	Management cestovního ruchu	1
		64-42-M/043	Management a turismus	1
		64-43-M/007	Ekonomika a cestovní ruch	1
		64-43-M/008	Ekonomika zemědělství a výživy - cestovní ruch	1
		65-42-M/005	Management turismu a služeb	1
		65-42-M/006	Management turistických služeb	1
		65-42-M/007	Podnikatelství pro hotely a cestovní ruch	1
		65-42-M/008	Managering hotelů a cestovního ruchu	1
		65-42-M/009	Pracovník cestovního ruchu	1
		65-42-M/010	Služby a cestovní ruch	1
		65-42-M/011	Služby cestovního ruchu	1
65-51-E/01	Stravovací a ubytovací služby	65-52-E/001	Kuchařské práce	2
65-51-E/02	Práce ve stravování	65-51-H/501	Provoz společného stravování	2
		65-51-E/501	Provoz společného stravování	2
65-51-H/01	Kuchař - číšník	65-51-H/002	Kuchař - číšník pro pohostinství	1
		65-51-H/004	Kuchař - číšník - příprava jídel	1
		65-51-H/006	Kuchař - číšník - pohostinství	1
		65-51-H/007	Hostinský	1
		65-52-H/001	Kuchař	1
		65-53-H/001	Číšník - servírka	1
66 Obchod				
66-41-L/01	Obchodník	66-41-L/008	Obchodník	1
66-41-L/51	Obchodník		nový obor	1
66-43-M/01	Knihkupecké a nakladatelské činnosti	66-43-M/001	Knihkupectví	3
		66-43-M/002	Knihkupecké a nakladatelské činnosti	3
66-51-E/01	Prodavačské práce	66-51-H/501	Obchodní provoz	2
		66-51-E/003	Prodavačské práce	2
		66-51-E/501	Obchodní provoz	2
66-51-H/01	Prodavač	66-51-H/002	Prodavač	1
		66-51-H/003	Prodavač - potravinářské zboží	1
		66-51-H/004	Prodavač - smíšené zboží	1
		66-51-H/005	Prodavač - elektrotechnické zboží	1
		66-51-H/006	Prodavač - drogistické zboží	1
		66-51-H/007	Prodavač - motorová vozidla	1
		66-51-H/008	Prodavač - stavebniny a řemeslné potřeby	1
		66-51-H/009	Prodavač - textil a oděv	1
		66-51-H/010	Prodavač - obuv a kožené galanterie	1
		66-51-H/011	Prodavač - domácí potřeby	1
		66-51-H/012	Prodavač - drobné zboží	1
		66-51-H/013	Prodavač - hodiny a klenoty	1
		66-51-H/014	Prodavač - nábytek a bytové zařízení	1
		66-51-H/015	Prodavač - textil, oděvy a obuv	1
		66-51-H/016	Prodavač- drobné zboží, klenoty a nábytek	1
		66-51-H/017	Prodavač - průmyslové zboží	1
		66-51-H/018	Prodavač - květiny	1
		66-51-H/020	Prodavač - zbraně a střelivo	1
		66-51-H/022	Prodavač a výrobce lahůdek	1

Nový kód	Nový obor vzdělání	Pův. kód	Nahrazovaný obor vzdělání	Vlna
66-52-H/01	Aranžér	66-52-H/001	Aranžér	1
66-53-H/01	Operátor skladování	66-53-H/003	Operátor skladování	2
68 Právo, právní a veřejnosprávní činnost				
68-42-M/01	Bezpečnostně právní činnost	68-42-M/003	Bezpečnostně právní činnost	2
		68-24-M/001	Ochrana osob a majetku	2
		68-42-M/002	Veřejnoprávní ochrana	2
68-43-M/01	Veřejnosprávní činnost	68-41-M/003	Právní činnost	1
		68-41-M/006	Právní administrativa	1
		68-43-M/001	Veřejnosprávní činnost	1
		68-43-M/002	Diplomatické služby a Public relations	1
		68-43-M/003	Veřejná správa	1
		68-43-M/004	Veřejně správní činnost	1
		68-43-M/005	Provoz diplomatických služeb	1
69 Osobní a provozní služby				
69-41-L/01	Kosmetické služby	69-41-L/004	Kosmetička	1
69-41-L/02	Masér sportovní a rekondiční	69-41-M/001	Masér sportovní a rekondiční	2
69-42-M/01	Oční optik	53-44-M/006	Oční technik bez získání způsobilosti zdravotnického pracovníka	3
69-51-H/01	Kadeřník	69-51-H/001	Kadeřník	1
69-53-H/01	Rekondiční a sportovní masér	69-53-H/001	Rekondiční a sportovní masér	2
69-54-E/01	Provozní služby	69-53-E/502	Provoz domácnosti	2
		69-54-E/002	Práce v čistírnách a prádelnách	2
		69-55-E/003	Práce ve zdravotnických a sociálních zařízeních - provozní práce	2
72 Publicistika, knihovnictví a informatika				
72-41-M/01	Informační služby	72-41-M/001	Knihovnické a informační systémy a služby	2
75 Pedagogika, učitelství a sociální péče				
75-31-J/01	Pedagogika pro asistenty ve školství	75-31-J/001	Pedagogika pro asistenty ve školství	3
75-31-M/01	Předškolní a mimoškolní pedagogika	75-31-M/005	Předškolní a mimoškolní pedagogika	3
		75-31-M/004	Pedagogika volného času	3
		75-31-M/008	Výchova dětí předškolního a mladšího školního věku	3
75-31-M/02	Pedagogika pro asistenty ve školství	75-31-M/010	Pedagogika pro asistenty ve školství	3
75-41-J/01	Pečovatelské služby	69-55-J/001	Charitativní služby	3
75-41-E/01	Pečovatelské služby	69-55-E/005	Práce ve zdravotnických a sociálních zařízeních - pečovatelské práce	3
75-41-M/01	Sociální činnost	75-41-M/003	Sociální péče - pečovatelská činnost	3
		75-41-M/004	Sociální péče - sociálně správní činnost	3
		75-41-M/005	Sociální péče - soc. činnost pro etnické skupiny	3
		75-41-M/008	Sociální činnost - sociální pečovatelsví	3
		75-41-M/009	Sociální činnost - sociální vychovatelství	3
		75-41-M/010	Sociální činnost v prostředí etnických minorit	3
		75-41-M/012	Výchovná a humanitární činnost -sociálně výchovná činnost	3
		75-41-M/013	Výchovná a humanitární činnost -sociálně administrativní činnost	3
		78-41-M/003	Rodinná škola - sociální služby	3
78 Obecně odborná příprava				
78-42-M/01	Technické lyceum	78-42-M/001	Technické lyceum	1
78-42-M/02	Ekonomické lyceum	78-42-M/002	Ekonomické lyceum	1
78-42-M/04	Zdravotnické lyceum	78-42-M/005	Zdravotnické lyceum	3
78-42-M/05	Přírodovědné lyceum	78-42-M/006	Přírodovědné lyceum	3
78-42-M/06	Kombinované lyceum	78-42-M/004	Waldorfské lyceum	3
82 Umění a užité umění				
82-41-M/01	Užitá malba	82-41-M/001	Užitá malba	3
82-41-M/02	Užitá fotografie a média	82-41-M/002	Užitá fotografie a média	2
		82-43-M/001	Foto-video reportér - producent	2
82-41-M/03	Scénická a výstavní tvorba	82-41-M/003	Scénická technika	3
		82-41-M/008	Propagační výtvarnictví - výstavnictví	3
82-41-M/04	Průmyslový design	82-41-M/005	Tvarování průmyslových výrobků - tvarový a grafický design obalů	2
		82-41-M/034	Tvarování průmyslových výrobků - průmyslový design	2
82-41-M/05	Grafický design	82-41-M/007	Propagační výtvarnictví - propagační grafika	2
		82-41-M/009	Propagační výtvarnictví - aranžování	2
		82-41-M/010	Propagační výtvarnictví - vědecká kresba a ilustrace	2
		82-41-M/032	Grafika v reklamní praxi	2
		82-41-M/035	Propagační vtvárnictví - grafická úprava tiskovin	2

Nový kód	Nový obor vzdělání	Pův. kód	Nahrazovaný obor vzdělání	Vlna
82-41-M/06	Výtvarné zpracování kovů a drahých kamenů	82-41-M/012	Výtvarné zpracování kovů a drahých kamenů - plošné a plastické rytí	1
		82-41-M/013	Výtvarné zpracování kovů a drahých kamenů - umělecké zámečnictví a kovářství	1
		82-41-M/014	Výtvarné zpracování kovů a drahých kamenů - zlatnictví a stříbrnictví	1
		82-41-M/015	Výtvarné zpracování kovů a drahých kamenů - broušení rytí drahých kamenů	1
		82-41-M/016	Výtvarné zpracování kovů a drahých kamenů - umělecké odlévání	1
82-41-M/07	Modelářství a návrhářství oděvů	82-41-M/022	Modelářství a návrhářství oděvů	1
82-41-M/08	Tvorba hraček a herních předmětů	82-41-M/023	Tvorba hraček a dekorativních předmětů	3
82-41-M/09	Modelářství a návrhářství obuvi a módních doplňků	82-41-M/028	Modelářství a návrhářství obuvi a módních doplňků	2
82-41-M/10	Řezbářství	82-41-M/030	Tvarování dřeva a řezbářství	2
82-41-M/11	Design interiéru	82-41-M/026	Konstrukce a tvorba nábytku	1
82-41-M/12	Výtvarné zpracování keramiky a porcelánu	82-41-M/036	Výtvarné zpracování keramiky a porcelánu - zdobení	2
		82-41-M/037	Výtvarné zpracování keramiky a porcelánu - vytváření keramiky	2
		82-41-M/038	Výtvarné zpracování keramiky a porcelánu - kamnářství	2
		82-41-M/018	Výtvarné zpracování keramiky a porcelánu - modelářství	2
82-41-M/13	Výtvarné zpracování skla a světelných objektů	82-41-M/039	Výtvarné zpracování skla - modelářství lisovaného skla	2
		82-41-M/040	Výtvarné zpracování skla - broušení a vzorování broušeného skla	2
		82-41-M/041	Výtvarné zpracování skla - hutní tvarování skla	2
		82-41-M/042	Výtvarné zpracování skla - tvarování, malování a leptání skla	2
		82-41-M/043	Výtvarné zpracování skla - rytí skla	2
		82-41-M/044	Výtvarné zpracování skla - tvorba a výroba skleněných figurek	2
		82-41-M/045	Výtvarné zpracování skla - vzorkářství skleněné bižuterie	2
		82-41-M/024	Design světelných objektů	2
82-41-M/14	Textilní výtvarnictví	82-41-M/046	Textilní výtvarnictví - italcovská a tiskařská tvorba	2
		82-41-M/047	Textilní výtvarnictví - italcovská tvorba	2
		82-41-M/048	Textilní výtvarnictví - tiskařská tvorba	2
		82-41-M/049	Textilní výtvarnictví - ruční výtvarné zpracování textilií	2
		82-41-M/050	Textilní výtvarnictví - pletářská tvorba	2
		82-41-M/051	Textilní výtvarnictví - krajčářská a vyšivačská tvorba	2
		82-41-M/052	Textilní výtvarnictví - ruční tisk a ruční tkaní	2
		82-41-M/053	Textilní výtvarnictví - tvorba dekorativních předmětů z textilních a přírodních materiálů	2
82-41-M/15	Tvorba a vzorování bižuterie	82-41-M/054	Tvorba a vzorování bižuterie - tvarování a rytectví raznic	2
		82-41-M/055	Tvorba a vzorování bižuterie - pasířství	2
		82-41-M/056	Tvorba a vzorování bižuterie - povrchové zušlechťování	2
		82-41-M/057	Tvorba a vzorování bižuterie - uměleckoprůmyslové zpracování kovů	2
82-41-M/16	Kamenosochařství	82-41-M/058	Kamenosochařství - kamenosochařská tvorba	3
82-41-M/17	Multimediální tvorba	82-41-M/061	Virtuální grafika	2
		26-46-M/001	Obrazová a zvuková technika - technické zaměření	2
		26-46-M/002	Obrazová a zvuková technika - technologickoorganizační zaměření	2
82-41-M/18	Uměleckořemeslná stavba varhan	82-41-M/031	Uměleckořemeslná stavba varhan	3
82-42-M/01	Konzervátorství a restaurátorství	82-42-M/001	Konzervátorství a restaurátorství	3
		82-42-M/002	Kamenosochařství - restaurování a konzervování kamene	3
82-44-J/01	Ladění klavírů a kulturní činnost	82-44-J/001	Ladění klavíru	3
82-44-M/02	Ladění klavírů a příbuzných nástrojů	82-44-M/002	Ladění klavírů	3
82-48-L/01	Starožitník	82-48-L/001	Starožitník	2
82-51-H/01	Umělecký kovář a zámečnick, pasíř	82-51-H/001	Umělecký kovář a zámečnick	3
		82-51-H/002	Umělecký pasíř	3
82-51-H/02	Umělecký truhlář a řezbář	82-51-H/005	Umělecký řezbář	1
		82-51-H/006	Umělecký truhlář	1
		33-55-H/001	Rámař - pozlaccovač	1
82-51-H/03	Zlatník a klenotník	82-51-H/003	Zlatník a klenotník	1
82-51-H/04	Umělecký keramik	82-51-H/009	Umělecký keramik	1
82-51-H/05	Vlášenkář a maskér	82-51-H/011	Vlášenkář a maskér	2
82-51-H/06	Umělecký štukatér	82-51-H/004	Umělecký štukatér	2
82-51-H/07	Umělecký pozlaccovač	82-51-H/007	Umělecký pozlaccovač	2
82-51-H/08	Umělecký sklenář	82-51-H/010	Umělecký sklenář	2

Nový kód	Nový obor vzdělání	Přv. kód	Nahrazovaný obor vzdělání	Vlna
82-51-H/09	Umělecký rytec	82-51-H/012	Umělecký rytec	3
82-51-L/01	Uměleckořemeslné zpracování kovů	82-51-L/003	Uměleckořemeslné zpracování kovů - práce kovářské a zámečnické	3
		82-51-L/004	Uměleckořemeslné zpracování kovů - práce pasířské	3
		82-51-L/024	Uměleckořemeslné zpracování kovů - práce rytecké	3
82-51-L/02	Uměleckořemeslné zpracování dřeva	82-51-L/006	Uměleckořemeslné zpracování dřeva - práce truhlářské	2
		82-51-L/007	Uměleckořemeslné zpracování dřeva - práce řezbářské	2
		82-51-L/008	Uměleckořemeslné zpracování dřeva - práce čalounické a dekorátérské	2
82-51-L/03	Uměleckořemeslné zpracování textilu	82-51-L/011	Uměleckořemeslné zpracování textilu - práce tkalcovské	3
		82-51-L/012	Uměleckořemeslné zpracování textilu - ruční vyšívka	3
		82-51-L/029	Uměleckořemeslné zpracování textilu - práce gobelínářské	3
82-51-L/04	Uměleckořemeslné zpracování kamene a keramiky	82-51-L/014	Uměleckořemeslné zpracování kamene a keramiky - práce keramické	3
		82-51-L/022	Uměleckořemeslné zpracování kamene a keramiky - práce kamenosochařské	3
82-51-L/05	Uměleckořemeslné zpracování skla	82-51-L/017	Uměleckořemeslné zpracování skla - hutní tvarování	3
		82-51-L/018	Uměleckořemeslné zpracování skla - broušení a rytí	3
		82-51-L/019	Uměleckořemeslné zpracování skla - umělecké vitráže	3
		82-51-L/020	Uměleckořemeslné zpracování skla - malba skla	3
82-51-L/06	Uměleckořemeslná stavba hudebních nástrojů	82-51-L/009	Uměleckořemeslná stavba hudebních nástrojů - strunné nástroje	3
		82-51-L/010	Uměleckořemeslná stavba hudebních nástrojů - klávesové nástroje	3
		82-51-L/027	Uměleckořemeslná stavba hudebních nástrojů - dechové a bicí	3
82-51-L/51	Umělecké řemeslné práce	82-51-L/501	Umělecké řemeslné práce	3

Podkladem pro tuto publikaci byly studie:

Kaloušková, P. – Vojtěch, J. *Potřeby zaměstnavatelů a připravenost absolventů škol – souhrnný pohled*. 1. vyd. Praha: NÚOV 2008. 44 s.

Koucký, J. – Lepič, M. *Vývoj kvalifikačních požadavků na pracovním trhu v ČR a v zahraničí*. 1. vyd. Praha: NÚOV 2008. 98 s.

Křížová, E. – Trhlíková, J. – Úlovcová, H. – Vojtěch, J. *Přechod absolventů maturitních oborů SOU do praxe a jejich uplatnění na trhu práce (Šetření absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou a s odborným výcvikem tři roky od ukončení studia)*. 1. vyd. Praha: NÚOV 2008. 33 s.

Trhlíková, J. – Úlovcová, H. – Vojtěch, J.: *Rozhodování žáků při volbě vzdělávací cesty a úspěšnost vstupu na trh práce (Sonda založená na šetření absolventů středních škol, kteří se zúčastnili jako patnáctiletí výzkumu PISA–2003 a vybraného vzorku jejich zaměstnavatelů)*. 1. vyd. Praha: NÚOV 2008. 38 s.

Trhlíková, J. – Úlovcová, H. – Vojtěch, J. *Přechod absolventů vyšších odborných škol do praxe a jejich uplatnění – II. etapa (Šetření názorů absolventů VOŠ tři roky po ukončení studia)*. 1. vyd. Praha: NÚOV 2008. 40 s.

Trhlíková, J. – Vojtěch, J. – Úlovcová, H. *Připravenost absolventů středních odborných škol na uplatnění v praxi (Srovnání situace absolventů středního odborného vzdělávání s výučním listem, s maturitou i odborným výcvikem a s maturitou tři roky od ukončení studia)*. 1. vyd. Praha: NÚOV 2008. 31 s.

Vojtěch, J. – Chamoutová, D. *Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků a studentů ve středním a vyšším odborném vzdělávání v ČR a v krajích ČR a postavení mladých lidí na trhu práce ve srovnání se stavem v Evropské unii 2007/08*. 1. vyd. Praha: NÚOV 2008. 53 s.

Vojtěch, J. – Chamoutová, D. – Skácelová, P. *Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků a studentů ve středním a vyšším odborném vzdělávání v ČR a v krajích ČR a postavení mladých lidí na trhu práce ve srovnání se stavem v Evropské unii – 2008/09*. 1. vyd. Praha: NÚOV 2009. 54 s.

**Další informace o oborech, školách a uplatnění absolventů
ve všech souvislostech najdete na
www.infoabsolvent.cz**

Uplatnění absolventů škol na trhu práce - 2008

Zpracovali: Helena Úlovcová, Jiří Vojtěch, Jana Trhlíková, Pavla Kalousková, Daniela Chamoutová,
Eva Křížová, Jan Koucký, Martin Lepič, Pavla Skácelová

Obálka a návrh grafické úpravy: Tomáš Tamchyna

Sazba a zlom: Věra Vyskočilová

Tisk: SEVT, a.s.

Vydal Národní ústav odborného vzdělávání, Weilova 1271/6, 102 00 Praha 10

Vydání první
Praha 2009

Národní ústav odborného vzdělávání, Weilova 1271/6, 102 00 Praha 10

www.nuov.cz
www.karieroveporadenstvi.cz